

Nr 2.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1918; given Stockholms slott den 14 januari 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollen rörande åtgärder för förskottsväsendets avveckling, beräkning av inkomster och utgifter å tilläggsstat till riksstaten för år 1918 samt de särskilda besluten angående utgifterna å samma tilläggsstat under första till och med tionde huvudtitlarna, oförutsedda utgifter och utgifter för kapitalökning föreslår Kungl. Maj:t härmed riksdagen att upptaga inkomsterna och utgifterna å berörda tilläggsstat sålunda:

Specifikation av statens inkomster.

		Kronor
A. I anspråk tagna kapitaltillgångar.		
I. Uppkomna av egentliga statsinkomster:		
1. Statsverkets kassafond.....	394,483,700	
2. Särskilt avsatta medel:		
a. Avsättning för beredande av tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen	4,000,000	398,483,700
B. Länemedel.		
I. Fast upplåning	40,174,200	
II. Tillfällig upplåning.....	222,194,300	262,368,500
	Summa	660,852,200

Första huvudtiteln,

innefattande anslag till slottsstaten.

Extra
anslag
Kronor

1. Merkostnad för uppvärmning av Stockholms och Drottningholms slott.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till bestridande av den för år 1918 beräknade merkostnaden för uppvärmning av Stockholms och Drottningholms slott å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst

[1.]

75,000

Andra huvudtiteln,

innefattande anslagen till justitiedepartementet.

Extra
anslag
Kronor.

A. Rättsskipningen.

1. Bidrag till domsagornas förvaltning.

- [1.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, i avvaktan på proposition om anvisande av medel till be-
stridande av vissa bidrag till domsagornas förvaltning, å tilläggs-
stat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av 24,000

B. Fångvården.

1. Bostadshus för befattningshavare vid centralfängelset i Växjö.

- [2.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för inköp av fastigheten nr 55 C i kvarteret Eleonora i
Växjö till anordnande därstädes av bostäder åt befattningshavare
vid centralfängelset i Växjö å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
reservationsanslag å 96,000

2. Inledande av elektrisk belysning i tjänstemannabostäder vid vissa fångvårdsanstalter.

- [3.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för inledande av elektrisk belysning i tjänstemannabostäder
vid centralfängelserna å Långholmen och Härlanda samt i Växjö,
straffängelserna i Uppsala, Jönköping, Vänersborg och Gävle samt
kronohäktena i Nyköping, Eskilstuna, Varberg och Östersund å
tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag å 59,900
Transport	179,900

Extra
anslag
Kronor

Transport 179,900

C. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.**Statens uppfostringsanstalt å Bona.****1. Komplettering av köksinredningen.**

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till komplettering av köksinredningen vid statens uppfostringsanstalt å Bona å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag å [4.]
10,000

2. Ändrings- och nybyggnadsarbeten.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, i avvaktan på proposition angående ändrings- och nybyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt å Bona, för sådant ändamål å tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av [5.]
235,000

3. Inventarier m. m.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen,
att, i avvaktan på proposition om anvisande av medel till inköp av vissa inventarier för statens uppfostringsanstalt å Bona m. m., för sådant ändamål å tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av [6.]
265,000

D. Diverse.**1. Extra lönetillägg.**

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag angivna grunder, av extra lönetillägg för år 1918 åt vissa tjänstemän och betjänte i ämbetsverk under justitiedepartementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av [7.]
2,500

Transport 692,400

		Extra anslag Kronor
	Transport	692,400
2. Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.		
	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	
[8.]	att, i avvaktan på proposition angående löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, till dylik löneförbättring, så vitt angår befattningshavare under justitiedepartementet, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av	13,300
3. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.		
	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	
[9.]	att, i avvaktan på proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, å tilläggsstat för år 1918 under andra huvudtiteln såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av	1,700,000
4. Statistik över riksdags- och landstingsmannaval.		
	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	
[10.]	att till bestridande av kostnaderna för statistik över riksdags- och landstingsmannaval å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av	7,000
5. Fastighetsregister för stad.		
	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	
[11.]	att av det för bestridande av de på staten belöpande kostnaderna för första uppläggande av fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen av 1917 års riksdag beviljade reservationsanslag å 750,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 anvisa	50,000
6. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.		
	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	
[12.]	att till kommittéer och utredningar genom sakkunniga å tilläggsstat för år 1918 under andra huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag av	160,000
	Transport	2,622,700

Extra
anslag
Kronor

Transport 2,622,700

7. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till förstärkning av det under andra huvudtiteln upptagna ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett belopp av

[13.]

4,500

8. Statskontorets förskott.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till tackande av vissa utav statskontoret anmälda, i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden förtecknade förskott å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst....

[14.]

213,800

9. Tackande av vissa ännu ej anmälda förskott.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till tackande av vissa ännu ej utav statskontoret till ersättande anmälda förskott, så vitt angår andra huvudtiteln, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av

[15.]

260,000

Summa 3,101,000

Tredje huvudtiteln,

innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Extra
anslag
Kronor

A. Departementet.

1. Provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

- [1.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m. å tilläggsstat för 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, av 1,000

B. Sveriges representation i utlandet.

1. Avlöningstillägg åt ministern i Washington den 1 april—31 december 1918.

- [2.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för höjning av ministrarnas i Washington ortstillägg den 1 april—31 december 1918 till 45,000 kronor för år å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 11,250

2. Avlöning åt en minister och en legationssekreterare i Helsingfors den 1 mars—31 december 1918.

- [3.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 33,584
-
- Transport 45,834

Transport

45,834

för avlöning för tiden den 1 mars—31 december 1918 dels åt en minister i Helsingfors efter 32,400 kronor för år, därav 9,000 kronor i lön, 6000 kronor i tjänstgöringspenningar och 17,400 kronor i ortstillägg, dels ock åt en legationssekreterare vid beskickningen i Helsingfors efter 7,900 kronor för år, därav 5,400 kronor i lön och 2,500 kronor i tjänstgöringspenningar.

3. Avlöningstillägg åt ministern i Buenos Aires den 1 april—31 december 1918.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av

[4.]

6,750

för höjning från den 1 april 1918 av den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning för en ministerresident i Buenos Aires, 36,000 kronor, till den i staten för år 1919 för en minister i Buenos Aires och Santiago de Chile beräknade avlöning, 45,000 kronor för år, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 30,000 kronor i ortstillägg; utgörande sålunda ökningen för 1918 å beskickningschefens lön 1,800 kronor, å tjänstgöringspenningarna 2,250 kronor och å ortstillägget 2,700 kronor.

4. Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för avlöning under år 1918 åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst av
därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 9,000 kronor i ortstillägg.

[5.]

24,000

5. Avlöning åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för avlöning under år 1918 åt en andre legationssekrete-

[6.]

Transport

76,584

Extra
anslag
Kronor

Transport 76,584

rare vid beskickningen i London å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av 10,000
därav 3,600 kronor i lön, 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,800 kronor i ortstillägg.

6. Avlöning åt en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern.

[7.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till avlöning under år 1918 åt en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av 6,000
därav 3,600 kronor skola anses utgöra lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 800 kronor ortstillägg.

7. Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London.

[8.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för avlöning under år 1918 åt en tillförordnad tredje kanslist vid generalkonsulatet i London å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av 4,500
därav 2,400 kronor skola anses utgöra lön, 600 kronor tjänstgöringspenningar och 1,500 kronor ortstillägg.

8. Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulatjänstemän.

[9.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att å tilläggsstat för år 1918 för expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulatjänstemän för samma år anvisa ett förslagsanslag av 30,000

9. Diplomat- och konsulaspiranter.

[10.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 20,000
till diplomat- och konsulaspiranter.

Transport 147,084

Extra
anslag
Kronor

Transport 147,084

10. Arvode åt militärattachén vid beskickningen i Paris ävensom arvoden och reseersättningar åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av dels till förhöjning av militärattachéns i Paris arvode med 750 kronor i månaden, dels ock till arvode åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag med 300 kronor i månaden för vardera ävensom till reseersättningar åt sistnämnda två attachéer.

18,200 [11.]

11. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till personligt lönetillägg för 1918 åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av

[12.]

3,000

12. Personligt lönetillägg åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till personligt lönetillägg för 1918 åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av

[13.]

3,000

13. Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för bestridande av kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler år 1918 å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av

[14.]

6,750

14. Upprätthållande av nya konsulat i Ryssland.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att medgiva, att tillförordnade konsulerna i Omsk, Kiew och

[15.]

Transport 178,034

Extra
anslag
Kronor

Transport 178,034

Samara må under 1918, även därest desamma tjänstgöra å annan ort inom Ryssland än å konsulsstationen, uppbära fulla löneför-
måner av det å 1918 års riksstat uppförda extra anslag till upp-
rätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland.

C. Internationella byråer m. m.

1. Riksdagens interparlamentariska grupp.

- [16.] Kungl. Maj:t föreslår Riksdagen
att såsom bidrag till bestridande av kostnader för riksdagens
interparlamentariska grupp å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett
förslagsanslag, högst, av 5,000

2. Svenska Röda Korsets hjälpbyrå i Stockholm.

- [17.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av omkostnaderna för svenska Röda Kor-
sets hjälpbyrå i Stockholm å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
förslagsanslag, högst, av 200,000
att mot redovisning ställas till överstyrelsens för Röda Korset
förfogande.

D. Diverse.

1. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

- [18.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan på den proposition, som kan komma att av-
lätas angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under 1918 åt
befattningshavare i statens tjänst, tillsvidare under tredje huvud-
titeln å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 170,000
Transport 553,034

	Extra anslag Kronor
Transport	553,034

2. Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	
att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att av- låtas angående löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., tills- vidare under tredje huvudtiteln å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna	[19.] 3,000

3. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	[20.]
att för bestridande av kostnader för kommittéer och utred- ningar genom sakkunniga m. m. å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av	150,000

4. Täckande av vissa förskott.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	[21.]
att å tilläggsstat för 1918 till täckande av vissa förskott an- visa ett förslagsanslag, högst, av	265,061

5. Täckande av vissa för november och december 1917 beräknade förskott.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen	
att å tilläggsstat för 1918 till täckande av vissa ännu icke av statskontoret anmälda förskott för år 1917 beräkna ett förslags- anslag, högst, av	[22.] 10,005
Summa	981,100

Fjärde huvudtiteln,

innefattande anslagen till lantförsvarsdepartementet.

A. Departementet.

Extra
anslag
Kronor

1. Övergångsstat.

- [1.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för beredande av avlöningstillägg åt en kanslisekreterare
i lantförsvarsdepartementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett
förslagsanslag av högst 1,200

B. Generalitetet, staberna m. m.

1. Utbildning av generalstabens aspiranter.

- [2.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader, som rikets allmänna kart-
verk åsamkas för utbildning av generalstabens aspiranter, å till-
läggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 10,000

C. Avlöning och rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.

1. Extra lönetillägg.

- [3.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet
över finansärenden denna dag angivna grunder, av extra lönetill-
lägg för innevarande år åt vissa betjante, som åtnjuta avlöning
från fjärde huvudtiteln medel, å tilläggsstat för år 1918 anvisa
ett förslagsanslag av 205
	Transport	11,405

Extra
anslag
Kronor

Transport 11,405

D. Intendenturen m. m.

1. Inventarier i nya kasernetablissemang.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för inköp av inventarier i nya kasernetablissemang å till- [4.]
läggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 72,000

2. Central beklädnadsverkstad för armén.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för anordnande av en central beklädnadsverkstad för armén [5.]
å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 325,000

E. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader.

1. Höjning av dagtraktamentena.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för höjning av de enligt resereglementet samt reglementet [6.]
för arméns avlöning under fred utgående dagtraktamentena å till-
läggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 200,000

F. Artilleribehov.

1. Täckande av förskjutna engångskostnader för vissa artilleribehov.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för täckande av vissa förskjutna engångskostnader för [7.]
lantförsvarets ordnande å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett för-
slagsanslag av högst 2,300,000

G. Fortifikationsbehov.

1. Vissa byggnadskostnader.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader för mindre byggnaders upp- [8.]
Transport 2,908,405

Extra
anslag
Kronor

Transport 2,908,405

förande eller ombyggande å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
reservationsanslag av 100,000

2. Flygtillägg.

- [9.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader för flygtillägg å tilläggsstat
för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 100,000

3. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel.

- [10.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till
arméns byggnader, mötesfält och kommendantskapsutgifter samt
fortifikationens övningar och materiel å tilläggsstat för år 1918
anvisa ett förslagsanslag av högst 594,600

4. Inköp av fastighet för tredje arméfördelningens stabsexpedition m. m. i Skövde.

- [11.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för inköp av den i statsrådsprotokollet omförmälda fastig-
het för tredje arméfördelningens stabsexpedition m. m. å tilläggs-
stat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 103,000

5. Nytt exercishus vid Dalregementet.

- [12.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för återuppförande av ett nedbrunnet exercishus vid
Dalregementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservations-
anslag av 85,000

6. Uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk.

- [13.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk
å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 215,000

Transport 4,106,005

Extra
anslag
Kronor

Transport 4,106,005

7. Ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, under förutsättning att det under punkten 55 i det vid [14.]
årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lant-
försvarsärenden för beredande av ökat förrådsutrymme för arméns
reglementerade fordon åskade anslaget av 710,000 kronor varder
av riksdagen beviljat, därav å tilläggsstat för år 1918 såsom
reservationsanslag anvisa ett belopp av 355,000

8. Merkostnader för anordnande av värmeledning och vattenklo-
setter inom generalstabens byggnad.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för bestridande av uppkommande merkostnader för an- [15.]
ordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens
byggnad å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 48,600

9. Vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för verkställande av vissa ändringsarbeten vid garnisons- [16.]
sjukhuset i Stockholm å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reser-
vationsanslag av 91,025

H. Sjukvård.

1. Tandvård vid vissa truppförband.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för bestridande av kostnader för tandvård vid vissa trupp- [19.]*
förband å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av
högst..... 8,500

Transport 4,609,130

* Beträffande punkterna 17 och 18 se Utgifter för kapitalökning. XV. Förslag till stats-
verket. B. Lantförsvarsdepartementet.

Extra
anslag
Kronor

Transport 4,609,130

2. Sanatorievård åt personal vid armén.

[20.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader för beredande av sanatorie-
vård åt personal vid armén å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
förslagsanslag av 75,000

**3. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns sjuk-
och veterinärvård samt hovbeslag m. m.**

[21.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till
arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m. å tilläggs-
stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 197,650

I. Remontering och hästlega.

**1. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till remonte-
ring m. m.**

[22.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till re-
montering m. m. å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslags-
anslag av högst 445,702

2. Kostnader enligt § 72 avlöningsreglementet för armén.

[23.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader enligt § 72 avlöningsregle-
mentet för armén å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslags-
anslag av 10,000

**3. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till lega av
hästar för truppförbandens övningar.**

[24.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till lega
.....
Transport 5,337,482

Extra
anslag
Kronor.

Transport 5,337,482

av hästar för truppförbandens övningar å tilläggsstat för år 1918
anvisa ett förslagsanslag av högst 600,000

J. Kostnader för tryggande av rikets neutralitet.

1. Neutralitetskostnader under år 1918.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader för tryggande av rikets
neutralitet under år 1918 å tilläggsstat för samma år bevilja ett [25.]
förslagsanslag av högst 18,365,000

K. Diverse.

1. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra [26.]
utgifter å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av
högst..... 50,000

2. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader för kommittéer och utred- [27.]
ningar genom sakkunniga å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
förslagsanslag av..... 200,000

3. Täckande av förskjutna kommittékostnader.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till täckande av vissa förskott å tilläggsstat för år 1918 [28.]
anvisa ett förslagsanslag av högst 117,645

4. Täckande av brister i vissa reservationsanslag.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för täckande av å vissa ordinarie reservationsanslag för [29.]

Transport 24,670,127

Extra
anslag
Kronor

Transport 24,670,127

år 1916 uppkomna brister å tilläggsstat för år 1918, anvisa, i
jämnt krontal, ett förslagsanslag av högst 1,415,193

5. Täckande av vissa förskott.

[30.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att av-
lätas angående täckande av vissa förskott, tillsvidare å tilläggs-
stat för år 1918 beräkna ett belopp av 6,171,280

6. Löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämför-
liga befattningshavare.

[31.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att av-
lätas angående löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem
jämförliga befattningshavare, tillsvidare under fjärde huvudtiteln
å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett belopp av 8,000

7. Tillfällig löneförbättring för viss personal vid lantförsvaret.

[32.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att av-
lätas angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid lant-
försvaret, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å tilläggsstat för
år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 3,850,000

8. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

[33.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att av-
lätas angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under 1918 åt
befattningshavare i statens tjänst, tillsvidare under fjärde huvud-
titeln å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 12,930,000
Summa 49,044,600

Femte huvudtiteln,

innefattande anslagen till sjöförvarsdepartementet.

Extra
anslag
Kronor

I. Marinen.

A. Flottan.

Avlöning, ersättningår m. m.

1. Extra lönetillägg åt vissa tjänstemän och betjante, *förslagsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet
över finansärenden denna dag angivna grunder, av extra lönetill-
lägg för år 1918 åt en del tjänstemän och betjante i ämbetsverk,
kårer och stater, hörande till sjöförvarsdepartementet, på tilläggs-
stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av

[1.]

500

Intendenturen.

3. Förstärkning av reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans-
och skeppsgossekårerna, *förslagsanslag*, högst.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till be-
klädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna å tilläggsstat för år
1918 bevilja ett förslagsanslag, högst

[3.]

381,500

Transport 382,000

Extra
anslag
Kronor

Nybyggnad och underhåll.

Transport

382,000

4. Omformare för kraftcentralen vid flottans varv i Karlskrona, *reservationsanslag*.

- [4.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till anskaffning av två omformare för kraftcentralen vid
flottans varv i Karlskrona på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
reservationsanslag av 48,500

5. Elektrisk ytterbelysning vid flottans varv i Karlskrona, *reservationsanslag*.

- [5.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till anordnande av elektrisk ytterbelysning vid flottans
varv i Karlskrona på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reserva-
tionsanslag av 102,600

6. Utvidgning av artilleriverkstaden vid flottans varv i Karlskrona, *reservationsanslag*.

- [6.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för utvidgning av artilleriverkstaden vid flottans varv i
Karlskrona å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsan-
slag av 40,000

7. Anläggning å flottans varv i Karlskrona av en laddningsstation för undervattensbåtars ackumulatorbatterier, *reservationsanslag*.

- [7.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, utöver det av 1917 års riksdag beviljade, för anläggning
å flottans varv i Karlskrona av en laddningsstation för undervat-
tensbåtars ackumulatorbatterier avsedda anslaget å 45,000 kronor,
för omförmälda ändamål på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
reservationsanslag av 12,000

8. Transportmedel för flottans varv i Karlskrona, *reservationsanslag*.

- [8.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, utöver det av 1917 års riksdag för anskaffning av en

Transport

585,100

	Extra anslag Kronor
Transport kolpräm för flottans varv i Karlskrona beviljade reservationsansla- get av 25,000 kronor, för omförmälda ändamål på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av	585,100 30,000

9. Nytt kanonskjul för artilleridepartementet vid flottans varv i Stockholm m. m., *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för uppförande av nytt kanonskjul för artillerideparte- mentet vid flottans varv i Stockholm m. m. på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av	[9.] 41,000
---	--------------------

10. Arbetarkök vid flottans varv i Stockholm, *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för uppförande av ett arbetarkök vid flottans varv i Stock- holm å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av....	[10.] 51,500
---	---------------------

11. Transportmedel för flottans varv i Stockholm, *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att, utöver det av 1917 års riksdag för anskaffning av trans- portmedel för flottans varv i Stockholm beviljade reservationsan- slaget av 50,500 kronor, för omförmälda ändamål på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av.....	[11.] 34,500
--	---------------------

12. Örlogsdepå vid Göteborg, *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att av det utav 1916 års riksdag till anordnande av en ör- logsdepå vid Göteborg beviljade anslaget å 360,000 kronor på tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisa ett be- lopp av	[12.] 60,000
--	---------------------

Transport	802,100
-----------	---------

Extra
anslag
Kronor

Transport 802,100

Artilleribehov.

13. Förbättring av projektilutredningen för pansarkryssaren Fylgia, *reservationsanslag*.

[13.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att av det utav 1917 års riksdag till förbättring av projektilutredningen för pansarkryssaren Fylgia beviljade reservationsanslaget å 310,000 kronor på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett belopp av 100,000

Minväsendet.

14. Minmateriel, *reservationsanslag*.

[14.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för anskaffning av minmateriel för flottan på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 350,000

15. Kontraminmateriel, *reservationsanslag*.

[15.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att av det utav 1917 års riksdag för anskaffning av kontraminmateriel för flottan beviljade reservationsanslaget av 456,000 kronor på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett belopp av 152,000

16. Förrådsskjul för minmateriel m. m. vid flottans station i Stockholm, *reservationsanslag*.

[16.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för uppförande av ett förrådsskjul för minmateriel m. m. vid flottans station i Stockholm på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 30,000

Transport 1,434,100

Transport 1,434,100

B. Kustartilleriet.

Intendenturen.

1. Förstärkning av reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap, *förslagsanslag*, högst.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till be- [17.]
klädnad åt kustartilleriets manskap å tilläggsstat för år 1918 be-
vilja ett förslagsanslag, högst 56,130

Nybyggnad och underhåll.

2. Förstärkning av reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel, *förslagsanslag*, högst.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till un- [18.]
derhåll av kustartilleriets byggnader och materiel å tilläggsstat
för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 303,000

3. Revidering och utvidgning av positionskartan över Vaxholms fästning, *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, under förutsättning att det under punkt 48 i det vid [19.]
statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet angående femte
huvudtiteln för revidering och utvidgning av positionskartan över
Vaxholms fästning äskade anslaget av 60,000 kronor varder av riks-
dagen beviljat, för omförmälda ändamål å tilläggsstat för år 1918
anvisa ett reservationsanslag av 60,000

4. Vissa elektriska installationer å Kungsholmsfort, *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, utöver det av 1912 års riksdag till utförande av en ång- [20.]
pannecentral och en elektrisk kraftcentralstation m. fl. arbeten å

Transport 1,853,230

	Extra anslag	Kronor
Kungsholmsfort beviljade anslaget å 243,663 kronor, för omför- målade ändamål på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservations- anslag av	Transport	1,853,230
		12,000

Övningar.

5. Förstärkning av reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, *förslagsanslag*, högst.

[21.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till kust- artilleriets krigsberedskap och övningar å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst	230,000
-------	---	---------

Artilleribehov.

6. Ändring av vissa kustfästningarna tillhörande kanoner till
luftkanoner, *reservationsanslag*.

[22.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att, under förutsättning att det under punkt 55 i det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet angående femte huvudtiteln för ändring av vissa kustfästningarna tillhörande ka- noner till luftkanoner åskade reservationsanslaget av 214,900 kro- nor varder av riksdagen beviljat, därav å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett belopp av	60,000
-------	---	--------

7. Provisoriska anordningar för spärr- och strandbestyckning i
Vaxholms fästning, *reservationsanslag*.

[23.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att, under förutsättning att det under punkt 56 i det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet angående femte huvudtiteln till provisoriska anordningar för spärr- och strand- bestyckning i Vaxholms fästning åskade reservationsanslaget av 195,950 kronor varder av riksdagen beviljat, därav å tilläggsstat för 1918 anvisa ett belopp av	47,975
	Transport	2,203,205

Extra
anslag
Kronor

Transport 2,203,205

Minväsendet.

8. Ändring av viss minmateriel, *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för ändring av viss minmateriel vid kustfästningarna å
tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av [24.]
30,000

C. Flottan och kustartilleriet.

1. Vissa byggnadsföretag vid marinen, *förslagsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa
byggnadsföretag vid marinen på tilläggsstat för år 1918 bevilja [25.]
ett förslagsanslag av 500,000

2. Viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet, *reservationsanslag*.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, under förutsättning att det under punkt 61 i det vid [26.]
statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet angående femte
huvudtiteln för anskaffning av viss artillerimateriel för flottan och
kustartilleriet äskade anslaget av 23,500 kronor varder av riksdagen
beviljat, för omförmälda ändamål å tilläggsstat för år 1918 anvisa
ett reservationsanslag av 23,500

D. Kostnader för tryggnade av rikets neutralitet.

1. Neutralitetskostnader under år 1918, *förslagsanslag*, högst.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader för tryggnade av rikets neu- [27.]
tralitet under år 1918 å tilläggsstat för samma år bevilja ett för-
slagsanslag, högst 14,350,000
därav 2,000,000 kronor torde avsättas för att användas, på sätt
framdeles må av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämmas.

Transport 17,106,705

Extra
anslag
Kronor

Transport 17,106,705

E. Diverse.

1. Förstärkning av anslaget till extra utgifter, *förslagsanslag*, högst.

[28.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie anslaget till extra utgifter
å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 30,000

2. Hyresutgifter till marinens varvsarbetare, *förslagsanslag*, högst.

[29.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till bestridande av hyresutgifter till marinens varvsarbeta-
rare å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst 1,200

3. Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, *förslagsanslag*.

[30.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av kostnader för kommittéer och utred-
ningar genom sakkunniga å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett
förslagsanslag av 65,000

4. Tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen, *förslagsanslag*.

[31.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan på den proposition angående beviljande av
anslag till tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen,
Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för berörda än-
dsmål å tilläggsstat för år 1918 under femte huvudtiteln beräkna
ett förslagsanslag av 1,650,000

Transport 18,852,905

Extra
anslag
Kronor

Transport 18,852,905

5. Extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna, *förslagsanslag.*

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till bestridande av kostnader för anställande av extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av [32.] 63,900

6. Ersättning för förskott, *förslagsanslag.*

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till täckande av vissa förskott under femte huvudtiteln, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för berörda ändamål å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av [33.] 1,300,095

II. Marinen och handeln.

1. Löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, *förslagsanslag, högst.*

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till löneförbättring för år 1918 åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för berörda ändamål å tilläggsstat för år 1918 under femte huvudtiteln beräkna ett förslagsanslag, högst... [34.] 9,000

2. Krigstidstillägg och krigstidshjälp, *förslagsanslag.*

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag till beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för berörda ändamål å tilläggsstat för år 1918 under femte huvudtiteln beräkna ett förslagsanslag av [35.] 6,000,000

Summa 26,225,900

Sjätte huvudtiteln,

innefattande anslagen till civildepartementet.

Extra
anslag
Kronor

Departementet.

1. Avlöningstillägg till tre befattningshavare i civildepartementet.

[1.]

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för beredande av avlöningstillägg till tre befattningshavare
i civildepartementet på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett *förslags-*
anslag, högst.....

3,600

Överståthållarämbetet.

2. Polisunderrättelser.

[2.]

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till tackande av brist, som beräknats uppkomma i det av
riksdagen till fortsatt utgivande av tidningen »Polisunderrättelser»
för år 1918 anvisade anslag, på tilläggsstat för samma år anvisa
ett *förslagsanslag*, högst.....

9,600

Landsstaten.

3. Avlöningstillägg åt lappfogdarna.

[3.]

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för beredande av avlöningstillägg åt lappfogdarna på till-
läggsstat för år 1918 anvisa ett *förslagsanslag*, högst

3,000

Transport

16,200

Extra
anslag
Kronor

Transport 16,200

Väg- och vattenbyggnadsväsendet.

4. Iståndsättande av Sandvikens hamn på Öland.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att av det såsom bidrag till bestridande av kostnaden för iståndsättandet av Sandvikens hamn i Persnäs socken på Öland beviljade anslaget av 169,200 kronor på tilläggsstat för år 1918 såsom *reservationsanslag* anvisa återstående beloppet eller [4.] 69,200

5. Upprensning av Oxdjupet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för upprepning av Oxdjupet på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett *reservationsanslag* av [5.] 200,000

Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

6. Statens farmaceutiska laboratorium.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för upprätthållande av driften vid statens farmaceutiska laboratorium på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett *förslagsanslag*, högst [6.] 3,000

7. Förvärfv av mark för utvidgning av Växjö hospital.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

dels medgiva, att för utvidgning av Växjö hospitals område lägenheterna Kampen eller Heliga Lekamensgårdet, Kampalund nr 6, Södra Gärde nr 3 och Kampagrind nr 1 må förvärvas i enlighet med av medicinalstyrelsen framlagt förslag; [7.]

dels ock för ifrågavarande ändamål på tilläggsstat för år 1918 bevilja ett *förslagsanslag* av 133,425

8. Folksanatorierna.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till upprätthållande av verksamheten vid de genom medel [8.]

Transport 421,825

Extra
anslag
Kronor

Transport 421,825

ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade folksanatorierna på tilläggsstat för 1918 anvisa ett *förslagsanslag*, högst 50,000
att användas i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

9. **Anslag till svenska cancerföreningens Stockholmsavdelning.**

[9.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att av det såsom bidrag till inköp av radium för svenska cancerföreningens Stockholmsavdelnings sjukhem i Stockholm beviljade anslaget av 200,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 såsom *reservationsanslag* anvisa återstående beloppet 100,000

Diverse.10. **Regeringsrättens årsbok.**

[10.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för fortsatt utgivande av Regeringsrättens årsbok på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett *förslagsanslag* å 12,000

11. **Understöd åt J. Henriksson för odling av medicinalväxter m. m.**

[11.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att som bidrag till skolföreståndaren J. Henrikssons i Rostock verksamhet för odling av frön för uppdragande av medicinalväxter m. m. på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett *förslagsanslag*, högst 1,500

12. **Till täckande av förskott.**

[12.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till täckande av vissa utav statskontoret, medicinalstyrelsen samt Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen förskottsvis bestridda utgifter på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett *förslagsanslag*, högst 459,375

13. **Täckande av vissa ej anmälda förskott.**

[13.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, till täckande av vissa förskottsvis bestridda utgifter på tilläggsstat för år 1918 beräkna att *förslagsanslag*, högst 80,000

Transport 1,124,700

Extra
anslag
Kronor

Transport 1,124,700

14. Extra lönetillägg.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet
[14.]
över finansärenden denna dag angivna grunder, av extra lönetillägg
åt en del tjänstemän och betjante i de till civildepartementet hör-
rande ämbetsverk och kårer å tilläggsstat för år 1918 anvisa såsom
förslagsanslag ett belopp av 12,000

15. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan å den proposition, som kan komma att avlåtas
[15.]
angående krigstidstillägg och krigstidshjälp åt en del tjänstemän
och betjante i de till civildepartementet hörande ämbetsverk och
kårer, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag anvisa ett
belopp av 4,000,000

16. Krigstidshjälp åt kommunalt anställda barnmorskor.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till beredande enligt grunder, som av Kungl. Maj:t när-
[16.]
mare bestämmas, av krigstidshjälp till kommunalt anställda barn-
morskor med högst 200 kronor till varje på tilläggsstat för år
1918 såsom förslagsanslag anvisa ett belopp av 400,000

17. Löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga
befattningshavare.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvaktan på den proposition, som kan komma att av-
[17.]
låtas angående beredande av löneförbättring för vissa vaktmästare
och med dem jämförliga befattningshavare, för ändamålet tills
vidare under sjätte huvudtiteln på tilläggsstat för år 1918 be-
räkna ett förslagsanslag, högst 34,000

Transport 5,570,700

Extra
anslag
Kronor

Transport 5,570,700

18. Kostnader för kommittéer och utredningar av sakkunniga.

[18.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till bestridande av kostnader för kommittéer och utred-
ningar genom sakkunniga på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett
förslagsanslag om

280,000 •

19. Extra utgifter.

[19.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra
utgifter å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst

20,000

Summa kronor 5,870,700

Sjunde huvudtiteln,

innefattande anslagen till finansdepartementet.

Extra
anslag
Kronor

A. De centrala ämbetsverken.

1. Anställande av ytterligare två kvinnliga biträden hos statskontoret m. m.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, till anställande i statskontoret under viss del av år 1918 av ytterligare två kvinnliga biträden och en amanuens samt till bestridande av ökade kostnader för renskrivning i nämnda ämbetsverk, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst

[1.]

7,350

2. Förstärkning av arbetskrafterna för utövande av den lokala tillsynen över fartygs sjövärdighet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till förstärkning av arbetskrafterna för utövande av den lokala tillsynen över fartygs sjövärdighet å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag, högst

[2.]

10,000

B. Bergsbruket.

1. Bergsskolan i Falun jämte därmed förenade yrkesskolor.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att såsom bidrag till täckande av vissa omkostnader under år 1917 vid bergsskolan i Falun jämte därmed förenade yrkesskolor å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst

[3.]

1,200

med rätt för Kungl. Maj:t att låta utbetala beloppet till brukssocietetens fullmäktige i järnkontoret, sedan villkoren för lyftandet av det utav 1916 års riksdag för år 1917 beviljade anslaget till nämnda skolor visats behörigen fullgjorda.

Transport 18,550

Extra
anslag
Kronor
Transport 18,550

C. Handel och sjöfart.

1. Bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm.

- [4.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm fortsättes efter i huvudsak den nu följda plan, såsom bidrag till underhållande av samma skola å tillägsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 15,000
att till handelshögskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas under senare halvåret 1918, under villkor att minst tolv friplatser för studerande vid högskolan under läsåret 1918—1919 inrättas.

2. Förhöjda understöd till Göteborgs handelsinstitut och Stockholms handelsgymnasium.

- [5.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till beredande för år 1918 på de av departementschefen förordade villkor av förhöjda understöd åt Göteborgs handelsinstitut och Stockholms handelsgymnasium med respektive 17,000 och 13,000 kronor utöver till dem redan anslagna belopp å tillägsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 30,000

3. Bidrag till Sveriges allmänna exportförening.

- [6.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att under villkor, att Sveriges allmänna exportförening under år 1918 bedriver sin verksamhet i huvudsakligen den form och i minst den omfattning, som i företedd förslagsstat för samma år angives, samt att i granskningen av föreningens verksamhet och räkenskaper deltagar en av Kungl. Maj:t förordnad revisor, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år å tillägsstat för år 1918 utöver av Kungl. Maj:t för samma ändamål ur handels- och sjöfarts- samt manufakturförslagslånefonderna anvisade belopp anvisa såsom förslagsanslag ett ytterligare belopp av högst med skyldighet för föreningen att såväl till chefen för finansdepartementet som till kommerskollegium avgiva berättelse om 10,000

Transport 73,550

Extra
anslag
Kronor

Transport 73,550

föreningens verksamhet under året ävensom redogörelse för föreningens ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

4. Statsunderstöd till svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt till svenska föreningens i Petrograd handelskommitté.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att såsom understöd till belopp av 10,000 kronor för år 1918 till en var av svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt svenska föreningens i Petrograd handelskommitté eller den svenska handelskammare, som kan komma att träda i handelskommitténs ställe, i vilket senare fall understödet dock icke må lyftas, förrän kammarens stadgar av Kungl. Maj:t godkänts,

på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst med skyldighet för handelskamrarna och handelskommittén att såväl till chefen för finansdepartementet som till kommerskollegium avgiva berättelser om institutionernas verksamhet under ifrågavarande år ävensom redogörelser för institutionernas ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

[7.]

30,000

D. Skatteomkostnader.

1. Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen, i enlighet med vad departementschefen utvecklat, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst

[8.]

2,600

2. Förstärkning av arbetskrafterna hos kontrollstyrelsen.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till förstärkning av arbetskrafterna hos kontrollstyrelsen, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli riksdagen förelagd, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av

[9.]

10,000

Transport 116,150

	Extra anslag Kronor
Transport	116,150

E. Kronans publika hus.

1. Förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till byggnader och reparationer.

[10.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att, till förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till byggnader och reparationer, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	230,000
-------	--	---------

2. Byggnad för statens provningsanstalt.

[11.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att av det av 1916 års riksdag till uppförande av byggnad för en statens provningsanstalt samt för utrustning av nämnda anstalt beviljade anslaget å 800,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av	195,000
-------	--	---------

3. Utvidgning av länsstyrelsens i Malmöhus län ämbetslokaler.

[12.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för utvidgande och förbättrande av länsstyrelsens i Malmöhus län ämbetslokaler m. m., utöver det av 1917 års riksdag beviljade anslaget å 135,000 kronor, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av	41,342
-------	--	--------

4. Ändringsarbeten å länsresidenset i Halmstad.

[13.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för verkställande av ändringsarbeten inom länsresidensbyggnaden i Hallands län i huvudsaklig överensstämmelse med överintendentensämbetets, av departementschefen tillstyrkta förslag å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av	38,200
-------	--	--------

5. Utvidgning av länsstyrelsens i Skaraborgs län ämbetslokaler.

[14.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som må komma att avlätas till riksdagen, för utvidgning av länsstyrelsens i Skara-	
	Transport	620,692

	Extra anslag	Kronor
Transport		620,692
borgs län ämbetslokaler på tilläggsstat för år 1918 beräkna ett reservationsanslag av		14,500
6. Ombyggnads- och inredningsarbeten inom Västerås slott.		
Kungl. Maj:t föreslår riksdagen		
att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma	[15.]	
att föreläggas riksdagen, för ombyggnads- och inredningsarbeten		
inom Västerås slott å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett reserva-		
tionsanslag av		163,000
7. Förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län.		
Kungl. Maj:t föreslår riksdagen		
att, till förhyrande av bostad åt landshövdingen i Väster-	[16.]	
norrlands län, å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservations-		
anslag av		4,500
8. Inlösande till kronan av en i nordvästra hörnet av Karl XIII:s		
torg i Stockholm belägen byggnad.		
Kungl. Maj:t föreslår riksdagen		
att till inlösen av det s. k. atelierbyggnadsaktiebolagets i	[17.]	
nordvästra hörnet av Karl XIII:s torg i Stockholm belägna bygg-		
nad å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst		100,857

F. De kungliga teatrarna.

1, 2 och 3. Brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad ävensom av staten tillhörig, i nämnda byggnader förvarad lösegendom.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen		
att å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag anvisa	[18.]	
dels till gäldande av årspremier för brandförsäkring av opera-		
byggnaden och dramatiska teaterns byggnad ett belopp av högst		39,760
Transport		943,309

	Extra anslag Kronor
Transport	943,309
<i>dels</i> till gäldande av årspremie för brandförsäkring av staten tillhörig, i operabyggnaden förvarad löseegendom ett belopp av högst.....	3,668
<i>dels ock</i> till gäldande av årspremie för brandförsäkring av staten tillhörig, i dramatiska teaterns byggnad förvarad löseegendom ett belopp av högst.....	1,735
eller tillhopa högst.....	kronor 45,163

G. Diverse.

1 och 2. Ersättning för skattefrälseräntor och avlösning av frälse- skatteräntor.

[19.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag anvisa	
	a) till ersättning för skattefrälseräntor ett belopp av	80,000
	samt	
	b) till avlösning av frälse-skatte-äntor ett belopp av	125,000

3. Bidrag till viss utvidgning av svenska stadsförbundets verk- samhet.

[20.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att, i avvidan på den proposition i ämnet, som kan bli- va förelagd riksdagen, såsom bidrag till bestridande av kostnaden för viss utvidgning av svenska stadsförbundets verksamhet å tilläggs- stat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag, högst	8,000
-------	--	-------

4 och 5. Täckande av förskott m. m.

[21.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen <i>dels</i> att till gäldande av uti statsrådsprotokollet över finans- ärenden den 14 januari 1918 specificerade förskott å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	944,817
	<i>dels ock</i> att, i avvidan på den proposition rörande gäldande av de under november och december 1917 förskottsvis bestridda	
	Transport	2,106,529

Extra
anslag
Kronor

Transport 2,106,529

utgifter, som kan bli riksdagen förelagd, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av 157,471

6. Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för bestridande av kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å [22.] 375,000

7. Förstärkning av det ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till förstärkning av det i riksstaten under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst [23.] 25,000

8. Löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, för löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare å tilläggsstat för år 1918 under sjunde huvudtiteln såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av [24.] 15,100

9. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avvidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli förelagd riksdagen, till beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt tjänstemän och betjante i de till finansdepartementet hörande ämbetsverk och kårer, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av [25.] 4,200,000

Summan av de av Kungl. Maj:t sålunda å tilläggsstaten för år 1918 under sjunde huvudtiteln föreslagna anslag uppgår till 6,879,100

Åttonde huvudtiteln,

innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Extra
anslag
Kronor

Departementet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[1.]	1. att för beredande av avlöningstillägg åt två kanslissekreterare i ecklesiastikdepartementet anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	2,400

Arkiv, bibliotek och museer.

Arkiv.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[2.]	1. att för fortsatt registrering av Svea hovrätts domar under 1600-talet och av hittills utgivna delar av rådets protokoll i justitieärenden för samma tid, i vad angår till Kungl. Maj:t fullföljda mål av civil och kriminell natur, anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	2,400

Bibliotek.

Pedagogiska biblioteket i Stockholm.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[3.]	2. att till täckande av ökade utgifter för pedagogiska bibliotekets lokaler på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	600
	Transport	5,400

Extra
anslag
Kronor

Transport 5,400

Museer.

Nationalmuseet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

3. att till fullbordande av beslutade ändringsarbeten i nationalmuseibyggnaden på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 57,000 [4.]

4. att av det utav riksdagen år 1914 beviljade anslag, 150,000 kronor, till istandsättande av nationalmuseibyggnadens fasader anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag återstoden 100,000 [5.]

Naturhistoriska riksmuseet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

5. att dels till ersättande av det belopp, som statskontoret på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 9 november 1917 utgivit eller må komma att förskottsvis utgiva till arvode åt en nattvakt vid naturhistoriska riksmuseets etnografiska avdelning för tiden den 1 januari—den 1 maj 1918, dels ock till arvode åt en nattvakt vid omförmälda avdelning under återstoden av sistnämnda år anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst 1,500 [6.]

6. att anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag: [7.]

dels till täckande av den brist, som under år 1917 må hava uppkommit i det å naturhistoriska riksmuseets stat för avdelningarna vid Frescati upptagna anslaget till expenser, ett belopp av högst 29,800

dels ock till förstärkande av omförmälda, i museets stat för år 1918 för nämnda avdelningar uppförda anslag enahanda belopp, högst 29,800

Nordiska museet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

7. att till förstärkande av det utav riksdagen för år 1918 till nordiska museet anvisade anslag å 80,000 kronor till nämnda museum anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 20,000 [8.]

Transport 243,500

Extra
anslag
Kronor

Transport 243,500

att på de villkor, Kungl. Maj:t föreskriver, utgå till nordiska museets nämnd för beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp för nämnda år åt museets personal.

Kulturhistoriska museet i Lund.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [9.] 8. att till kulturhistoriska museet i Lund anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 5,000
att utgå till styrelsen för kulturhistoriska föreningen för södra Sverige till stödjande av föreningens ekonomi under år 1918, under villkor att detsamma icke användes till samlingarnas ökande utan endast till redan befintliga samlingars underhåll och vård.

Akademier m. m.

Vetenskapsakademien.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [10.] 1. att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för tryckning m. m. av vetenskapliga skrifter, utgivna av vetenskapsakademien, anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av 15,000

Meteorologiska centralanstalten.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [11.] 2. att på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag å 1,700
till förstärkande med 850 kronor av vartdera av de å 1918 års stat för meteorologiska centralanstalten uppförda anslagen till arvoden åt observatorerna vid rikets meteorologiska stationer m. m. samt till utförande och kontroll av meteorologiska observationer för den hydrografiska undersökningen av Sveriges färskvatten.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [12.] 3. att till utförande av arbeten för konserverande av S:t Karins kyrkoruin i Visby anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av 7,400

Transport 272,600

Extra
anslag
Kronor

Transport 272,600

Universitetet, den medicinska undervisningen m. m.

Lunds universitet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

1. att till ändrad inredning m. m., i huvudsaklig överens- [13.]
stämmelse med av chefen för ecklesiastikdepartementet till stats-
rådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 23 april 1917
angiven plan, av förutvarande zoologiska institutionsbyggnaden
vid universitetet i Lund för inrymmande därstädes av universitetets
historiska museum samt mynt- och medaljkabinett, utöver av riks-
dagen år 1917 för ändamålet anvisat belopp av 105,436 kronor,
anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av..... 33,821

2. att till förstärkande av ordinarie anslagen till materiell [14.]
m. m. för de av chefen för ecklesiastikdepartementet under mot-
svarande punkt i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den
14 januari 1918 angivna institutioner och med där föreslagna be-
lopp, utgående såsom särskilda reservationsanslag, på tilläggsstat för
år 1918 anvisa tillhoppa 32,635

Serafimerlasarettet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

3. att till täckande av under år 1916 uppkommen brist i [15.]
serafimerlasarettets räkenskaper anvisa på tilläggsstat för år 1918
ett förslagsanslag, högst 98,520

Gemensamma universitetsändamål.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

4. att till arvoden å 100 kronor åt biträdande läkare samt [16.]
till kostnader för materiell m. m., 25 kronor, vid en var av de i
den pediatrika undervisningen vid vartdera universitetet i Uppsala
och Lund samt vid karolinska mediko-kirurgiska institutet ingående
kurser i skyddskoppypning, som på grund av Kungl. Maj:ts be-
slut den 17 augusti 1917 anordnats eller komma att anordnas
under åren 1917 och 1918, anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett
reservationsanslag av 1,125

Transport 438,701

Extra
anslag
Kronor

Transport 438,701

Farmaceutiska institutet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[17.] 5. att på tilläggsstat för år 1918 anvisa:

dels till täckande av under år 1916 uppkommen brist i farmaceutiska institutets stat såsom förslagsanslag ett belopp av högst 1,275

dels till ersättande av ett utav statskontoret på grund av Kungl. Maj:ts brev den 26 oktober 1917 lämnat förskott och till täckande av det underskott, som därutöver kan hava under år 1917 vid institutet uppkommit i de tre anslagen till materialier m. m., till uppvärmning m. m. och till egendomens underhåll m. m., såsom förslagsanslag ett belopp av högst 6,000

dels ock till förstärkande av nyssnämnda tre i institutets stat förekommande anslagposter för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av högst 6,000

Undervisningsanstalter för barnmorskor.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[18.] 6. att anvisa på tilläggsstat för år 1918:

dels till täckande av under år 1916 uppkommen brist i allmänna barnbördshusets i Stockholm räkenskaper ett förslagsanslag, högst 10,307

dels ock till ersättande av ett under punkten omförmålt, av statskontoret lämnat förskott ett förslagsanslag, högst 61,895

Allmänna skolväsendet.**Det högre skolväsendet.***Högre lärarinneseminariet.*

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[19.] 1. att för högre lärarinneseminariet anvisa på tilläggsstat för år 1918:

till förhyrande av lokaler för normalskolans lägsta klasser för tiden den 1 oktober 1918—den 31 mars 1919 kronor 1,500

» förhyrande av lokaler för undervisning i biologi och teckning för samma tid » 1,500

Transport kronor 3,000 524,178

		Extra anslag	Kronor
	Transport kronor 3,000		524,178
till förhyrande av nya lokaler för seminariet och normalskolan för samma tid	» 1,250		
» upprätthållande under höstterminen 1918 av en vid seminariets hushållsskola anordnad kurs för utbildande av husmödrar	» 700		
» inredning av lokal för nämnda kurs och inventarier för densamma	» 3,900		
» anordnande av elektrisk belysning m. m.	» 925		
	Summa kronor		9,775
att utgå såsom ett gemensamt förslagsanslag å högst sistnämnda belopp.			

Statens läroverk.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

2. att till förhyrande av ämbetslokal för läroverksöverstyrelsen för tiden den 1 oktober 1918—den 31 mars 1919 anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst [20.]

4,000

Kommunala mellanskolor.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

3. att på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av för beredande av tillfällig löneförbättring för år 1918 åt timlärare och övningslärare vid kommunala mellanskolor, att utgå enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpningen av dessa grunder må finnas erforderliga: 7,500 [21.]

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1918 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av timlärare eller övningslärare vid kommunal mellanskola.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår till manlig eller kvinnlig timlärare eller övningslärare med 10 kronor för veckotimme, med högst 300 kronor för år, dock att tillfällig löneförbättring icke må utgå till den, som samtidigt från annan tjänst åtnjuter tillfällig löneförbättring av statsmedel, uppgående till minst 300 kronor, samt att den befattningshavare, som från annan tjänst erhåller sådan löneförbättring till lägre belopp än 300 kro-

Transport 545,453

Extra
anslag
Kronor

Transport 545,453

nor, må för tjänstgöring vid kommunal mellanskola uppbära tillfälligt löneförbättring allenast till så stort belopp, att den sammanlagda löneförbättringen uppgår till högst 300 kronor för år.

Folkundervisningen.*Folkskolöverstyrelsen.*

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [22.] 4. att till gäldande av hyreskostnaden för ämbetslokal åt folkskolöverstyrelsen för de två första kvartalen av hyresåret den 1 oktober 1918—den 30 september 1919 anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 4,000

*Lärarytbildning.***Folkskoleseminarier.**

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

- [23.] 5. att på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag å högst 90,000 att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas till täckande av sådan brist i de särskilda folkskoleseminariernas stater, som till följd av stegrade kostnader för uppvärmning, belysning, renhållning m. m. må uppkomma under år 1918;
- [24.] 6. att till bestridande av kostnader för inredning och möblering av de nya byggnaderna för folkskoleseminariet i Lund, utöver vad av 1917 års riksdag för ändamålet beviljats, anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av 65,000
- [25.] 7. att för uppförande av en ekonomibyggnad för folkskoleseminariet i Falun, i huvudsaklig överensstämmelse med för ändamålet av professorn E. Lallerstedt upprättade ritningar och arbetsbeskrivningar, ävensom för flyttning av den å seminariets gamla tomt befintliga vaktmästarbostaden till det nya seminarieområdet anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av 19,000
- [26.] 8. att till gäldande av ålderstillägg för åren 1917 och 1918 åt övningsskollärarinnan vid folkskoleseminariet i Umeå Rut Naemi Levina Gavelin anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 300

Transport 723,753

Extra
anslag
Kronor

Transport 23,753

Anordningar för lärares fortbildning.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

9. att till förstärkande av de utav riksdagen på extra stat för år 1918 beviljade särskilda reservationsanslagen å sammanlagt 64,600 kronor till fortbildningskurser för lärare vid folkskolor och småskolor anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda reservationsanslag: [27.]

till förstärkande av anslaget till fortbildningskurser i allmänhet ett belopp av	9,400
till förstärkande av anslaget till särskilda fortbildningskurser i gymnastik ett belopp av.....	11,000
till förstärkande av anslaget till särskilda fortbildningskurser i skoltädgårds-kötsel ett belopp av.....	4,300
samt till förstärkande av anslaget till särskilda kurser i simning och livräddning ett belopp av.....	700
eller sammanlagt 25,400 kronor.	

Folk- och småskolor.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

10. att bevilja på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 5,400 [28.] att utgå till upprätthållande under läsåret 1918—1919 av svensk undervisning af svenska barn: i Berlin med högst 1,800 kronor, i London med högst 2,000 kronor och i Hamburg med högst 1,600 kronor, samtliga belopp att utgå enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt fastställa;

11. att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för det sextonde allmänna svenska folkskollärarymötet, som är avsett att hållas i Göteborg under år 1918, anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst 6,000 [29.]

Abnormundervisningen.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

1. att på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa: [30.]

Transport 760,553

		Extra anslag Kronor
	Transport	760,553
	<i>dels</i> högst	16,420
	till tackande av under år 1916 uppkommen brist i staten för institutet och förskolan för blindas i Tomtebodas,	
	<i>dels</i> högst	35,000
	att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas till tackande av sådan brist i staten för omförmälda anstalt, som till följd av stegrade kostnader för mathållning, beklädning, värme och lyshållning, vårdare och tjänstepersonal m. m. uppkommit för år 1917,	
	<i>dels</i> och högst	35,000
	att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas till förstärkande av det ordinarie anslaget till nämnda institut och förskola för år 1918;	
[31.]	2. att på tilläggsstat för år 1918 såsom särskilda förslagsanslag anvisa:	
	<i>dels</i> högst	5,000
	till ersättning av det belopp, som statskontoret på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1917 må hava förskottsvis utbetalt till tackande av sådan brist i staten för förskolan för blindas i Växjö, som till följd av stegrade kostnader för mathållning, beklädning, värme och lyshållning, vårdare och tjänstepersonal m. m. uppkommit för år 1917,	
	<i>dels</i> och högst	5,000
	att efter Kungl. Maj:ts bestämmande användas till förstärkande av det ordinarie anslaget till förskolan för år 1918;	
[32.]	3. att till tackande av den brist, som uppkommit i 1917 års stat för den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten för blindas dövstumma och blindas sinnesslöa m. fl., ävensom för tackande av moiseld brist i 1918 års stat för samma anstalt anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	49,500
Den tekniska undervisningen.		
	Kungl. Maj:ts föreslår riksdagen	
[33.]	1. att till förstärkning av det för tekniska högskolan på extra stat för år 1918 beviljade anslaget å 40,000 kronor till diverse utgifter för bränsle, lyshållning m. m. anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	100,000
	Transport	1,006,473

	Extra anslag Kronor	
Transport	1,006,473	
2. att till stipendier åt lärare vid tekniska högskolan för utrikes studieresor under pågående nybyggnad för fackskolan för kemisk teknologi anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett reservationsanslag av	1,800	[34.]
3. att till täckande av under år 1916 uppkommen brist i staten för tekniska elementarskolan i Örebro anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	1,765	[35.]
4. att till täckande av under åren 1917 och 1918 beräknad brist i de för tekniska elementarskolan i Örebro för nämnda år gällande stater anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	4,525	[36.]

Understöd åt vetenskap m. m.

Kungl. Maj:tt föreslår riksdagen

1. att <i>dels</i> till ökande av det såsom understöd åt docenten Herman Lundborg till utförande av rasbiologiska undersökningar på extra stat för år 1918 anvisade anslaget a högst 6,000 kronor bevilja för samma år ett belopp av 3,500 kronor, därav 1,500 kronor till avlöande av biträden åt Lundborg vid statistiska bearbetningar m. m.;		[37.]
<i>dels ock</i> för ändamålet anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	3,500	
2. att till förstärkande av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda reservationsanslaget till resestipendier samt läroböckers, tidskrifters och lärda verks utgivande anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av högst	25,000	[38.]

Diverse.

Kungl. Maj:tt föreslår riksdagen

1. att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1918 angivna grunderna, av extra lönetillägg för år 1918 åt en del tjänstemän och betjante i vissa till ecklesiastikdepartementet hörande ämbetsverk och kårer anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av	5,000	[39.]
Transport	1,048,063	

Extra
anslag
Kronor

Transport 1,048,063

[40.]	2. att, i avbidan på proposition angående löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, beräkna för andanålet under åttonde huvudtiteln på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	80,000
[41.]	3. att, i avvaktan på proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, tills vidare under åttonde huvudtiteln beräkna på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av	4,900,000
[42.]	4. att för bestridande av kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av	180,000
[43.]	5. att till förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter anvisa på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst	9,000
[44.]	6. att <i>dels</i> till täckande av vissa under punkten angivna, utav statskontoret till ersättande anmällda förskott anvisa på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av högst.... <i>dels ock</i> därutöver till täckande av ytterligare förskottsutgifter under år 1917 beräkna å 1918 års tilläggsstat såsom förslagsanslag ett belopp av högst	300,260 50,077
Summa		6,567,400

Nionde huvudtiteln,

innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

A. Lanthushållningen.

Extra
anslag
Kronor

1. Diverse behov vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till diverse behov vid centralanstalten för försöksväsendet
på jordbruksområdet under år 1918 å tilläggsstat för samma år
anvisa ett reservationsanslag av.....

[1.]

40,000

2. Tillskott till krigstidstillägg för lantbruksingenjörer.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att
dels medgiva, att under år 1918 må till lantbruksingenjörer
och extra lantbruksingenjörer ävensom till lantbruksstipendiater,
vilka förordnas att i lantbruksingenjörs ställe utföra förrättning,
för den tid förordnandet varar, utöver krigstidstillägg på grund
av lön eller arvode, av statsmedel utgå tillskott därtill på grund
av inkomster för arbete enligt taxa, beräknade för en var befatt-
ningshavare till 2,600 kronor för år räknat;

[2.]

dels förklara, att beträffande tillskott, som nu nämnts, de
angående krigstidstillägg för innevarande år gällande bestämmel-
ser skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med rätt för
Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som kunna vara
erforderliga för tillämpning av dessa bestämmelser, med iaktta-
gande dels att såsom dylikt tillskott icke må utgå grundanslag å
200 kronor, dels ock att krigstidstillägg och tillskott därtill icke
må tillhoppa överstiga det för krigstidstillägg medgivna högsta
belopp;

Transport 40,000

		Extra anslag
		Kronor
	Transport	40,000
	<i>dels ock</i> för nu angivna ändamål såsom till-kott till krigs- tidsstillägg för lantbruksingenjörer å tilläggsstat för år 1918 an- visa ett förslagsanslag av	21,000
3. Reparation å en byggnad vid hovbeslagskolan vid Alnarp.		
[3.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för reparation å en byggnad vid hovbeslagsskolan vid Al- narp å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	1,400
4. Täckande av brist å lantbruksinstitutets vid Ultuna expens- anslag.		
[4.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för täckande av uppkommen brist å 1917 års expensan- slag för lantbruksinstitutet vid Ultuna å tilläggsstat för inneva- rande år anvisa ett förslagsanslag, högst	10,000
5. Täckande av brist å lantbruks- och mejeriinstitutets vid Alnarp expensanslag.		
[5.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att för täckande av uppkommen brist å 1917 års expensan- slag för lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	11,600
6. Trädgårdsskolan vid Adelsnäs.		
[6.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att såsom ökat statsbidrag för läroåret den 1 november 1917 —den 31 oktober 1918 till trädgårdsskolan vid Adelsnäs å till- läggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	2,000
7. Vandringsrättare.		
[7.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att såsom ytterligare bidrag till anställande av vandringsrättare å tilläggsstat för år 1918 att av Kungl. Maj:t i mån av behov användas anvisa ett reservationsanslag av	3,000
Transport		89,000

Extra
anslag
Kronor

Transport 89,000

8. Förstärkning av anslaget till hästavelns förbättrande m. m.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för iäckande av ett av Kungl. Maj:t den 28 september 1917 anvisat förskott å 30,000 kronor för hingstinköp samt till förstärkning med 193,000 kronor av den till stuteriöverstyrelsens förfogande ställda delen av ordinarie reservationsanslaget till hästavelns förbättrande anvisa å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst

[8.]

223,000

9. Förstärkning av allmänna avdikningsanslaget.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till förstärkning av allmänna avdikningsanslaget anvisa å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst

[9.]

200,000

10. Åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande å tilläggsstat för år 1918, att i mån av behov användas, anvisa ett reservationsanslag av

[10.]

150,000

11. Ökade reskostnader för torvingenjörer och torvassistenten.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för bestridande av ökade reskostnader för statens torvingenjörer och torvassistent å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst

[11.]

6,000

12. Undersökningar av torvmarker i södra Sverige.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för ökade kostnader för dels en förrädsstatistisk undersökning medelst linjeinventering av torvtillgångarna i Götaland och Svealand utom Dalarna, dels, i samband därmed och inom samma område, en rekognoscering av mossmarkerna närmast trafiklederna, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av

[12.]

18,000

Transport 686,000

Extra
anslag
Kronor

Transport 686,000

13. Utdikning av staten tillhöriga bränntorvmossar.

[13.]

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avbidan på den proposition angående anslag för utdik-
ning av staten tillhöriga bränntorvmossar, som Kungl. Maj:t må
komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å tilläggsstat
för innevarande år beräkna ett reservationsanslag av 300,000

B. Fiskeriväsendet.

1. Undervisningskurser i navigation för bohuslänska fiskare.

[14.]

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att såsom bidrag till anordnande av undervisningskurser och
hållande av föredrag i navigation m. m. för bohuslänska fiskare,
under förutsättning att av Göteborgs och Bohus läns hushållnings-
sällskap eller landsting eller eljest för ändamålet tillskjutas minst
575 kronor, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsan-
slag av 775

2. Försäkring av fartyget Skagerak.

[15.]

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av ökade kostnader för försäkring av far-
tyget Skagerak å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag,
högst 9,200

3. Fiskehamnar.

[16.]

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till bestridande av kostnaderna för utförande av vissa av
fiskehamnskommissionen föreslagna hamnar å tilläggsstat för år
1918 anvisa ett reservationsanslag av 400,000
att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t må finna gott
meddela, användas för ifrågavarande ändamål under villkor om
kostnadsfri upplåtelse ej mindre av själva området för hamnarna
än även av det område i land, som med hänsyn till den rörelse,
som är avsedd att bedrivas i hamnarna, bör avskäras för det
gemensamma behovet.

Transport 1,395,975

Extra
anslag
Kronor

Transport 1,395,975

C. Skogsväsendet.

1. Diverse behov vid skogshögskolan.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för vissa i statsrådsprotokollet angivna behov för år 1918 [17.]
vid skogshögskolan å tilläggsstat för innevarande år anvisa ett
reservationsanslag av 28,500

2. Diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för vissa i statsrådsprotokollet angivna behov för år 1918 [18.]
vid statens skogsförsöksanstalt å tilläggsstat för innevarande år
anvisa ett reservationsanslag av 18,750

3. Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas för- yngning.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för specialundersökningar rörande de norrländska skogar- [19.]
nas föryngning i huvudsaklig överensstämmelse med den år 1916
för riksdagen framlagda plan å tilläggsstat för år 1918 anvisa
ett reservationsanslag av 4,600

4. Försättningskolan vid Kloten.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till försättningskolan vid Kloten å tilläggsstat för år [20.]
1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 2,100

5. Släckning av skogseld.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till kostnader för släckning av skogseld å tilläggsstat för [21.]
år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 50,000

Transport 1,499,925

Transport 1,499,925

D. Lantmäteriväsendet.**1. Tillskott till krigstidstillägg m. m. för vissa lantmätare.**

[22.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att
dels medgiva, att under år 1918 må till distriktslantmätare och extra lantmätare ävensom till lantmäteriauskultanter med arvode, utöver krigstidstillägg på grund av lön eller arvode, av statsmedel utgå tillskott därtill på grund av inkomster för arbete enligt gällande lantmäteritaxa, beräknade för distriktslantmätare till 4,000 kronor, för extra lantmätare till 3,200 kronor och för lantmäteriauskultant till 2,400 kronor, allt för år räknat;

dels medgiva, att till 14 lantmäteriauskultanter, vilka icke åtnjuta arvode, må efter lantmäteristyrelsens beprövande utgå tillskott av statsmedel på grund av inkomster enligt lantmäteritaxan, beräknade till 2,400 kronor för år räknat;

dels förklara, att beträffande tillskott, som nu nämnts, de angående krigstidstillägg för innevarande år gällande bestämmelser skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som kunna vara erforderliga för tillämpning av dessa bestämmelser, med iakttagande dels att såsom dylikt tillskott icke må utgå grundanslag å 200 kronor till sådan befattningshavare, vilken på grund av lön eller arvode åtnjuter krigstidstillägg, dels ock att krigstidstillägg och tillskott därtill icke må tillhopa överstiga det för krigstidstillägg medgivna högsta belopp;

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att, med tillämpning i den mån så ske kan av de angående krigstidstillägg för år 1918 gällande grunder, för samma år medgiva tillskott av statsmedel jämväl åt kommissionslantmätare och vice kommissionslantmätare, som fortfarande utöva praktisk verksamhet;

dels ock för nu angivna ändamål sasom tillskott till krigstidstillägg m. m. för vissa lantmätare å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av

250,000

2. Lantmäteriuundervisningen.

[23.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till lantmäteriuundervisningens ordnande och bedrivande å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 16,000

Transport 1,765,925

Extra
anslag
Kronor

Transport 1,765,925

E. Rikets allmänna kartverk.

Diverse behov vid rikets allmänna kartverk.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att i avvidan på den proposition angående anslag för diverse behov vid rikets allmänna kartverk, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett reservationsanslag av [24.]

40,000

F. Geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar.

1. Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av [25.]

12,700

2. Praktiskt-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för anordnande genom Sveriges geologiska undersöknings försorg av en praktiskt-geologisk undersökning av fjälltrakterna i nordligaste delen av Jämtlands län och i Västerbottens län, förnämligast för utredning av därvarande malmförekomster, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av [26.]

14,000

3. Ökade reskostnader m. m. vid hydrografiska byrån.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att för bestridande av ökade reskostnader m. m. för befattningshavare vid hydrografiska byrån å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst [27.]

5,000

4. Meteorologiska observationer å Pårtetjåkko.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till utförande av meteorologiska observationer å Pårtetjåkko å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av [28.]

3,500

Transport 1,841,125

Extra
anslag
Kronor

Transport 1,841,125

G. Veterinärväsendet.

1. Diverse behov vid veterinärhögskolan.

- [29.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för diverse behov vid veterinärhögskolan å tilläggsstat för
år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 65,000

2. Diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska anstalt.

- [30.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska an-
stalt å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 25,700

H. Diverse.

1. Inventering av odlingsjord & kronomarker i Norrland och Dalarna.

- [31.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för inventering av odlingsjord & kronomarker i Norrland
och Dalarna å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsan-
slag av 90,000

2. Kolonisation & vissa kronoparker.

- [32.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avbidan på den proposition angående åtgärder för kolo-
nisation & vissa kronoparker, som Kungl. Maj:t må komma att
avlåta till riksdagen, å tilläggsstat för år 1918 beräkna för detta
ändamål ett reservationsanslag av 150,000

3. Åtgärder i prisreglerande syfte.

- [33.] Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avbidan på den proposition angående anslag för år 1918
till åtgärder i prisreglerande syfte, som Kungl. Maj:t må komma
att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å tilläggsstat för sagda
år beräkna ett förslagsanslag av 90,000,000

Transport 92,171,825

Extra
anslag
Kronor

Transport 92,171,825

4. Beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att i avvidan på den proposition angående anslag för år 1918 [34.]
till beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor,
som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta
ändamål å tilläggsstat för sagda år beräkna ett förslagsanslag av 18,000,000

5. Åtgärder för höjande av jordbrukets produktion.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till åtgärder för höjande av jordbrukets produktion å till- [35.]
läggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 5,000,000

6. Täckande av vissa förskott.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till täckande av vissa av statskontorets förskottsvis be- [36.]
stridda utgifter anvisa å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag,
högst 507,775

7. Täckande av vissa förskott under november och december månader under år 1917.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till täckande av vissa förskott under november och december [37.]
månader år 1917 å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslags-
anslag, högst 90,000

8. Förstärkning av förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att till förstärkning av ordinarie förslagsanslaget till rese- [38.]
och traktamentspenningar å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett
förslagsanslag, högst 300,000

Transport 116,069,600

Extra
anslag
Kronor

Transport 116,069,600

9. **Kostnader för kommittéer m. m.**

[39.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till kostnader för kommittéer, kommissioner och utredningar genom sakkunniga å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslags- anslag av	150,000
-------	---	---------

10. **Förstärkning av reservationsanslaget till extra utgifter.**

[40.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	10,000
-------	---	--------

11. **Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.**

[41.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att i avbidan på den proposition angående löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag, högst.....	18,000
-------	---	--------

12. **Extra lönetillägg.**

[42.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att till beredande i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag angivna grunder av extra löne- tillägg för år 1918 åt en del tjänstemän vid under jordbruksdeparte- mentet lydande stater å tilläggsstat för år 1918 anvisa såsom för- slagsanslag ett belopp av	1,000
-------	--	-------

13. **Krigstidstillägg och krigstidshjälp.**

[43.]	Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att i avbidan på den proposition angående beredande för år 1918 av krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst, som kan komma att föreläggas riksdagen, å tilläggs- stat för sagda år beräkna ett förslagsanslag av	1,100,000
		117,348,600

Tionde huvudtiteln,

innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Extra
anslag
kronor

A. Det civila pensionsväsendet.

1. Krigstidstillägg under år 1918 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst.

Kungl. Maj:t föreslår riks 'agen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli va förelagd riksdagen, till beredande av krigstidstillägg under år 1918 åt f. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmans-hus understödstazare därunder icke inbegripna — å tilläggs-stat för år 1918 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av

[1.]

3,600,000

2. Krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst.

Kungl. Maj:t föreslar riksdagen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bli va förelagd riksdagen, till beredande av krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av

[2.]

1,600,000

3. Krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att i avbidan på proposition angående krigstidstillägg för år 1918 åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i präster-

[3.]

Transport 5,200,000

Extra
anslag
kronor

Transport 5,200,000

skapets änke- och pupillkassa beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av 300,000

4. Krigstidstillägg åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[4.] att i avvaktan på proposition angående krigstidstillägg för år 1918 åt vissa f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor med flera undervisningsanstalter beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av 1,000,000

5. Krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[5.] att i avvidan på proposition angående krigstidstillägg för år 1918 åt änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln på tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag ett belopp av 145,000

B. Det militära pensionsväsendet.

1. Förstärkande av ordinarie anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

[6.] att till förstärkande av det i 1918 års stat uppförda ordinarie anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 2,000

Transport 6,647,000

Extra
anslag
Kronor

Transport 6,647,000

2. Krigstidstillägg under år 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att, i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bliva förelagd riksdagen, till beredande av krigstidstillägg under år 1918 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag beräkna ett belopp av

700,000

Summan av de av Kungl. Maj:t sålunda å tilläggstaten för år 1918 under tionde huvudtiteln föreslagna anslag uppgår till....

7,347,000

[7.]

Oförutsedda utgifter.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen
att för bestridande av oförutsedda utgifter å tilläggs-
stat för år 1918 vid sidan av huvudtitlarna uppföra ett för-
slagsanslag till belopp av kronor 500,000
att stå till Kungl. Maj:ts disposition under av chefen för
finansdepartementet angivna villkor.

Utgifter för kapitalökning.

I avseende å utgifterna för kapitalökning föreslår Kungl. Maj:t enligt bilagda statsrådsprotokoll *) riksdagen:

Statens affärsverksamhet.

A. Postverket.

att för inköp av inventarier för postverkets behov på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av	kronor	175,000	[1.]
att till täckande av brist, som uppkommit å av riksdagen anvisade anslag till uppförande å den post- verket tillhöriga tomten nr 112 inom S:t Lars kvarter i Linköping av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, på tilläggsstat för år 1918 an- visa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av....	»	55,000	[2.]
att för fortsättande av uppförandet å den kronan tillhöriga tomten i kvarteret nr 29 inom Gällivare muni- cipalsamhälle av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	175,000	[3.]
att för fortsättande av uppförandet å det för post- verkets räkning inköpta område om 5,583,1 kvadratme- ter av tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote av ett centralposthus på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	500,000	[4.]
att för om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden å den postverket tillhöriga fastigheten nr 285 b och nr 286 i kvarteret Kristina i Ystad på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsan- slag av	»	100,000	[5.]
Transport kronor		1,005,000	

*) Se Bil. till propositionen om tilläggsstat till riksstaten för år 1918: »Utgifter för kapitalökning».

Transport kronor	1,005,000
------------------	-----------

B. Telegrafverket.

[6.]	att för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	15,000,000

C. Statens järnvägar.

[7.]	att för inköp av fastigheten nr 4 i kvarteret Fatburs-
holmen i Stockholm på tilläggsstat för år 1918 anvisa,
att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	341,500
[8.]	att för utförande av en provisorisk utbyggnad av
Falkenbergs station på tilläggsstat för år 1918 anvisa,
att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	190,000
[9.]	att för ombyggnad av bangården vid Uppåkra på
tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel,
ett reservationsanslag av	»	175,000
[10.]	att för fullföljande av arbetena med anläggning
av huvudrangerbangård vid Hallsberg jämte därmed sam-
manhängande arbeten på tilläggsstat för år 1918 anvisa,
att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	300,000
[11.]	att för fullföljande av arbetena med utvidgning av
Västanfors station på tilläggsstat för år 1918 anvisa,
att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	40,000
[12.]	att för fullföljande av arbetena med utvidgning av
Ockelbo station m. m. på tilläggsstat för år 1918 anvisa,
att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	60,000
[13.]	att för anordnande av nya stationer och mötes-
platser på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av
lånemedel, ett reservationsanslag av	»	300,000
[14.]	att för utförande av spåranordningar i anslutning
till förefintliga spårssystem på tilläggsstat för år 1918 an-
visa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	1,000,000
[15.]	att för utförande av speciella anläggningar å ban-
gårdar på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av
lånemedel, ett reservationsanslag av	»	39,700

Transport kronor	18,451,200
------------------	------------

Transport kronor 18,451,200

att för fullbordande av arbetet med utläggning av ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna jämte därmed sammanhörande anläggningar å tilläggsstat för år 1918 beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	1,600,000	[16.]
att för fortsättande av arbetena med anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	500,000	[17.]
att för ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå—Charlottenberg, varför kostnaden av anslagsmedel beräknats uppgå till 900,000 kronor, på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	200,000	[18.]
att för fortsättande av arbetet med uppförande av plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	88,000	[19.]
att för fortsättande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Örebro på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	75,000	[20.]
att för påbörjande av arbetet med uppförandet av en ny lokomotivstation vid Järna på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	50,000	[21.]
att för nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov vid Krylbo på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	85,000	[22.]
att för husbyggnader på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	2,000,000	[23.]
att för anläggande av telegraf- och sektionstelefonledningar samt för utförande av kabelarbeten på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	200,000	[24.]
att för utförande av växel- och signalsäkerhetsan-			[25.]

Transport kronor 23,249,200

	Transport kronor	23,249,200
	läggningar på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 500,000
[26.]	att för utförande av vissa arbeten å bandelen Kristinehamn—Mora för ökande av dess trafikkapacitet på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 300,000
[27.]	att såsom dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 250,000
[28.]	att till täckande av brist, som uppkommit å vissa till utförande av nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag, på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 1,400,000
[29.]	att till fortsättning av inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 2,000,000
[30.]	att för fortsättande av arbetena å statsbanan Forsmo—Hoting på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 500,000
[31.]	att för inköp av mark, som erfordras för utvidgning av vissa järnvägsstationer och för blivande dubbelspårordningar, på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 400,000
[32.]	att för ökat förlag vid statens järnvägar på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst	» 11,000,000

D. Statens vattenfallsverk.

[33.]	att för anläggning av en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg å tilläggsstat för år 1918 bevilja, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 700,000
[34.]	att för påbörjande av första utbyggnaden av en kraftstation vid Lilla Edet på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	» 700,000
[35.]	att för fortsättande av andra utbyggnaden av Por-	

Transport kronor 40,999,200

Transport kronor 40,999,200

jus kraftstation på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	500,000	[36.]
att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas, till utförande av anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv på tilläggsstat för år 1918 beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	500,000	[37.]
att för ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås' ångkraftstation på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av	»	250,000	[38.]
att till inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder kunna erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke utan synnerlig olägenhet kunna uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	2,500,000	[39.]
att för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av	»	2,000,000	[40.]
att av det till inventarier för statens vattenfallsverk beviljade anslaget å 700,000 kronor på tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisa återstående beloppet	»	300,000	[41.]
att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas, för inköp för statens vattenfallsverks räkning av tomterna nr 1, 2, 3 och 9 i kvarteret Björnen i Stockholm ävensom för utförande å nämnda fastigheter av vissa byggnadsarbeten på tilläggsstat för år 1918 beräkna, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag å	»	1,650,000	

E. Statens domäners fond.

att till anordnande av bostadslägenheter åt jägmästare i vissa revir i Norrland i huvudsaklig överens-

Transport kronor 48,699,200

Transport kronor 48,699,200

stämmelse med domänstyrelsens förslag den 21 september 1917 såsom kapitalökning för statens domäners fond på tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av

» 170,000

Statens utlåningsfonder.

1. Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

[43.] att för avsättning till lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av lånemedel, ett reservationsanslag av

» 200,000

2. Torvindustrilånefonden.

[44.] att, i avbidan på den proposition angående anslag till kapitalökning för år 1918 till fonden för torvindustriens befrämjande, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål på tilläggsstat för år 1918 beräkna ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av

» 2,000,000

3. Lånefonden för landsbygdens elektrifiering.

[45.] att, i avbidan på den proposition angående inrättande av en lånefond för landsbygdens elektrifiering, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, såsom kapitalökning för denna fond på tilläggsstat för år 1918 beräkna ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av

» 1,000,000

Återbetalning av tillfälliga lånemedel.

[46.] att på tilläggsstat för år 1918 till återbetalning av tillfälliga lånemedel anvisa ett belopp av

» 162,648,300

Transport kronor 214,717,500

Transport kronor 214,717,500

Förlag till statsverket.

A. Hov- och slottsstaterna.

att för ersättande av nedannämnda av statskontoret
utbetalade förskott på tilläggsstat för år 1918 såsom
förslagsanslag, högst, att utgå av tillfälliga lånemedel,
anvisa följande belopp, nämligen till ersättande av för-
skott [47.]

a) enligt nådigt brev den 12 april 1907 till då- varande kronprinsen	»	550,000
b) till bestridande av kostnaderna för uppförande av ny byggnad å egendomen nr 3 i kvarteret Europa inom Nikolai församling i Stockholm.....	»	470,000
c) till bestridande av kostnaderna för inrättande av en ny tvättinrättning för hovhållningens räkning	»	137,000

B. Lantförsvarsdepartementet

att för täckande av förskjutna kostnader för upp-
förande av nytt kasernetablissemang för Livgardet till
häst på tilläggsstat för år 1918 anvisa, i jämnt krontal,
ett förslagsanslag, att utgå av tillfälliga lånemedel, av
högst » 1,586,730 [48.]

att för täckande av förskjutna kostnader för för-
värfvande av mark m. m. för Järvafältet på tilläggsstat
för år 1918 anvisa, att utgå av tillfälliga lånemedel, ett
förslagsanslag av högst » 3,950,000 [49.]

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma
att avlätas angående täckande av vissa förskott, tills-
vidare på tilläggsstat för år 1918 beräkna, att utgå av
tillfälliga lånemedel, ett belopp av » 39,825,670 [50.]

C. Jordbruksdepartementet

att för täckande av förskjutna kostnader för ny-
byggnader för veterinärhögskolan och skogshögskolan [51.]

Transport kronor 261,236,900

	Transport kronor	261,236,900
m. m. såsom utgift för kapitalökning på tilläggsstat för år 1918 anvisa, att utgå av tillfälliga lånemedel, ett förslagsanslag, högst	»	674,900

Rörelsekapital för kristidskommissioner.

[52.]	att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli riksdagen förelagd, för bränslekommissionens ved-anskaffning för år 1918 på samma års tilläggsstat såsom reservationsanslag beräkna, att utgå av tillfälliga lånemedel, ett belopp av	»	100,000,000
[53.]	att, i avbidan på den proposition angående rörelsekapital för folkhushållningskommissionen, som Kungl. Maj:t må komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål på tilläggsstat för år 1918 såsom utgift för kapitalökning beräkna, att utgå av tillfälliga lånemedel, ett reservationsanslag av	»	75,000,000
	Summa kronor		436,911,800

Slutsumman av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstaten till riksstaten för år 1918 skulle således uppgå tillkronor 436,911,800,

därav 48,869,200 kronor belöpa sig på statens affärsverksamhet och 3,200,000 kronor på statens utlåningsfonder, varjämte 162,648,300 kronor äro avsedda för återbetalning av tillfälliga lånemedel samt 47,194,300 kronor äro ämnade att utgöra förslag till statsverket och 175,000,000 kronor att användas såsom rörelsekapital för kristidskommissioner.

De å tilläggsstat till riksstaten för år 1918 åskade anslag utgöra sålunda:

Verkliga utgifter.

I. Första huvudtiteln. Kungl. hov- och slottsstaterna.

	Extra anslag Kronor
Kungl. slottsstaten.	
Merkostnad för uppvärmning av Stockholms och Drottningholms slott, <i>förslagsanslag</i> , högst	75,000

Verkliga utgifter.

II. Andra huvudtiteln. Justitiedepartementet.

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
	A. Rättsskipningen.		
1	Bidrag till domsagornas förvaltning, <i>förslagsanslag</i> , högst		24,000
	B. Fångvården.		
1	Bostadshus för befattningshavare vid centralfängelset i Växjö, <i>reservationsanslag</i>	96,000	
2	Inledande av elektrisk belysning i tjänstemannabostäder vid vissa fångvårdsanstalter, <i>reservationsanslag</i>	59,900	155,900
	C. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.		
	Statens uppfostringsanstalt å Bona:		
1	Komplettering av köksinredningen, <i>reservationsanslag</i>	10,000	
2	Ändrings- och nybyggnadsarbeten, <i>reservationsanslag</i>	235,000	
3	Inventarier m. m., <i>reservationsanslag</i>	265,000	510,000
	D. Diverse.		
1	Extra lönetillägg, <i>förslagsanslag</i>	2,500	
2	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst	13,300	
3	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>	1,700,000	
4	Statistik över riksdags- och landstingsmannaval, <i>förslagsanslag</i>	7,000	
5	Fastighetsregister för städer och vissa andra samhällen, <i>reservationsanslag</i>	50,000	
6	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i>	160,000	
7	Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter, <i>förslagsanslag</i> , högst	4,500	
8	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	213,800	
9	Täckande av vissa ännu ej anmälda förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	260,000	2,411,100
	Summa		3,101,000

Verkliga utgifter.

III. Tredje huvudtiteln. Utrikesdepartementet.

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Departementet.			
1	Provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....		1,000
B. Sveriges representation i utlandet.			
1	Avlöningstillägg åt ministern i Washington för tiden 1 april—31 december 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	11,250	
2	Avlöningar åt en minister och en legationssekreterare i Hälsingfors för tiden 1 mars—31 december 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst....	33,584	
3	Avlöningstillägg åt ministern i Buenos Aires för tiden 1 april—31 december 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,750	
4	Avlöning åt en t. f. minister hos schweiziska edsförbundet, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	24,000	
5	Avlöning åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	10,000	
6	Avlöning åt en t. f. legationssekreterare vid beskickningen i Bern, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,000	
7	Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London, <i>förslagsanslag</i> , högst	4,500	
8	Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulttjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	30,000	
9	Diplomat- och konsulaspiranter, <i>reservationsanslag</i>	20,000	
10	Arvode åt militärattachén vid beskickningen i Paris ävensom arvoden och reseersättningar åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag, <i>förslagsanslag</i>	18,200	
11	Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	3,000	
12	Personligt lönetillägg åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	3,000	
13	Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsulter, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,750	177,034
C. Internationella byråer m. m.			
1	Riksdagens interparlamentariska grupp, <i>förslagsanslag</i> , högst	5,000	
2	Svenska röda korsets hjälpskommittés byrå i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	200,000	205,000

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
D. Diverse.			
1	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>	170,000	
2	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst	3,000	
3	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m., <i>förslagsanslag</i>	150,000	
4	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	265,061	
5	Täckande av vissa förskott under november och december måna- der 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	10,005	598,066
Summa			981,100

Verkliga utgifter.

IV. Fjärde huvudtiteln. Lantförsvarsdepartementet.

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
	A. Departementet.		
1	Övergångsstat, <i>förslagsanslag</i> , högst		1,200
	B. Generalitetet, staberna m. m.		
1	Utbildning av generalstabens aspiranter, <i>förslagsanslag</i>		10,000
	C. Avlöning och rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.		
1	Extra lönetillägg, <i>förslagsanslag</i>		205
	D. Intendenturen m. m.		
1	Inventarier i nya kasernetablissemang, <i>reservationsanslag</i>	72,000	
2	Central beklädnadsverkstad för armén, <i>reservationsanslag</i>	325,000	397,000
	E. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader.		
1	Höjning av dagtraktamentena, <i>förslagsanslag</i>		200,000
	F. Artilleribehov.		
1	Täckande av förskjutna engångskostnader för vissa artilleribehov, <i>förslagsanslag</i> , högst		2,300,000

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
G. Fortifikationsbehov.			
1	Kostnader för mindre byggnaders uppförande eller ombyggande, <i>reservationsanslag</i>	100,000	
2	Flygtillägg, <i>förslagsanslag</i>	100,000	
3	Förstärkning av reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	594,600	
4	Inköp av fastighet för tredje arméfördelningens stabsexpedition m. m. i Skövde, <i>reservationsanslag</i>	103,000	
5	Nytt exercishus vid Dalregementet, <i>reservationsanslag</i>	85,000	
6	Arbetarbostäder vid Åkers krutbruk, <i>reservationsanslag</i>	215,000	
7	Ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon, <i>reservationsanslag</i>	355,000	
8	Merkostnader för anordnande av värmeledning m. m. i generalstabens byggnad, <i>reservationsanslag</i>	48,600	
9	Vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	91,025	1,692,225
H. Sjukvård.			
1	Tandvård vid vissa truppförband, <i>förslagsanslag</i> , högst	8,500	
2	Sanatorievård åt personal vid armén, <i>förslagsanslag</i>	75,000	
3	Förstärkning av reservationsanslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	197,650	281,150
I. Remontering och hästlega.			
1	Förstärkning av reservationsanslaget till remontering m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst.....	445,702	
2	Kostnader enligt § 72 avlöningsreglementet för armén, <i>förslagsanslag</i>	10,000	
3	Förstärkning av reservationsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	600,000	1,055,702
J. Kostnader för tryggande av rikets neutralitet.			
1	Neutralitetskostnader under år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst.....		18,365,000

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
K. Diverse.			
1	Förstärkning av reservationsanslaget till extra utgifter, <i>förslagsanslag</i> , högst	50,000	
2	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i>	200,000	
3	Täckande av förskjutna kommittékostnader, <i>förslagsanslag</i> , högst...	117,645	
4	Täckande av brister i vissa reservationsanslag, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,415,193	
5	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,171,280	
6	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.	8,000	
7	Tillfällig löneförbättring för viss personal vid lantförsvaret, <i>förslagsanslag</i>	3,850,000	
8	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>	12,930,000	24,742,118
Summa			49,044,600

Verkliga utgifter.**V. Femte huvudtiteln. Sjöförsvarsdepartementet.**

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
	I. Marinen.		
	A. Flottan.		
	<i>Avlöning, ersättningar m. m.</i>		
1	Extra lönetillägg, <i>förslagsanslag</i>	500	
	<i>Intendenturen.</i>		
2	Förstärkning av reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekarerna, <i>förslagsanslag</i> , högst	381,500	
	<i>Nybyggnad och underhåll.</i>		
3	Omformare för kraftcentralen vid flottans varv i Karlskrona, <i>reservationsanslag</i>	48,500	
4	Elektrisk ytterbelysning vid flottans varv i Karlskrona, <i>reservationsanslag</i>	102,600	
5	Utvidgning av artilleriverkstanen vid flottans varv i Karlskrona, <i>reservationsanslag</i>	40,000	
6	Anläggning å flottans varv i Karlskrona av en laddningsstation för undervattensbåtars ackumulatorbatterier, <i>reservationsanslag</i>	12,000	
7	Transportmedel för flottans varv i Karlskrona, <i>reservationsanslag</i>	30,000	
8	Nytt kanonskjul för artilleridepartementet vid flottans varv i Stockholm m. m., <i>reservationsanslag</i>	41,000	
9	Arbetarkök vid flottans varv i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	51,500	
10	Transportmedel för flottans varv i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	34,500	
11	Örlogsdepå vid Göteborg, <i>reservationsanslag</i>	60,000	420,100

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
<i>Artilleribehov. 1</i>			
12	Förbättring av projektilutredningen för pansarkryssaren Fylgia, <i>reservationsanslag</i>	100,000	
<i>Minväsendet.</i>			
13	Minmateriel, <i>reservationsanslag</i> 350,000		
14	Kontraminmateriel, <i>reservationsanslag</i> 152,000		
15	Förrådsskjul för minmateriel m. m. vid flottans station i Stockholm, <i>reservationsanslag</i> 30,000	532,000	1,434,100
B. Kustartilleriet.			
<i>Intendenturen.</i>			
1	Förstärkning av reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap, <i>förslagsanslag</i> , högst	56,130	
<i>Nybyggnad och underhåll.</i>			
2	Förstärkning av reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel, <i>förslagsanslag</i> , högst 303,000		
3	Revidering och utvidgning av positionskartan över Vaxholms fästning, <i>reservationsanslag</i> 60,000		
4	Vissa elektriska installationer å Kungsholmsfort, <i>reservationsanslag</i> 12,000	375,000	
<i>Övningar.</i>			
5	Förstärkning av reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, <i>förslagsanslag</i> , högst	230,000	
<i>Artilleribehov.</i>			
6	Ändring av vissa kustfästningarna tillhörande kanoner till luftkanoner, <i>reservationsanslag</i> 60,000		
7	Provisoriska anordningar för spärr- och strandbestyckning i Vaxholms fästning, <i>reservationsanslag</i> 47,975	107,975	
<i>Minväsendet.</i>			
8	Ändring av viss minmateriel, <i>reservationsanslag</i>	30,000	799,105

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
C. Flottan och kustartilleriet.			
1	Vissa byggnadsföretag vid marinen, <i>förslagsanslag</i>	500,000	523,500
2	Viss artillerimateriel för flottan och kustartilleriet, <i>reservationsanslag</i>	23,500	
D. Kostnader för tryggnad av rikets neutralitet.			
1	Neutralitetskostnader under år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst		14,350,000
E. Diverse.			
1	Förstärkning av anslaget till extra utgifter, <i>förslagsanslag</i> , högst	30,000	3,110,195
2	Hyresutgifter för marinens varvsarbetare, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,200	
3	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i>	65,000	
4	Tillfällig löneförbättring för viss personal vid marinen, <i>förslagsanslag</i>	1,650,000	
5	Extra biträden å flottans stationer och inom kustfästningarna, <i>förslagsanslag</i>	63,900	
6	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i>	1,300,095	
Säger för marinen			20,216,900
2. Marinen och handeln.			
1	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst		9,000
2	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>		6,000,000
Säger för marinen och handeln			6,009,000
Summa			26,225,900

Verkliga utgifter.

VI. Sjätte huvudtiteln. Civildepartementet.

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
	A. Departementet.		
1	Avlöningstillägg till tre befattningshavare i departementet, <i>förslagsanslag</i> , högst.....		3,600
	B. Överståthållarämbetet.		
1	Utgivande av »Polisunderrättelser», <i>förslagsanslag</i> , högst.....		9,600
	C. Landsstaten.		
1	Avlöningstillägg åt lappfogdar, <i>förslagsanslag</i> , högst.....		3,000
	D. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.		
1	Sandvikens hamn på Öland, <i>reservationsanslag</i>	69,200	
2	Upprensning av Oxdjupet, <i>reservationsanslag</i>	200,000	269,200
	E. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.		
1	Statens farmaceutiska laboratorium, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,000	
2	Förvärv av mark för utvidgning av Växjö hospital, <i>förslagsanslag</i>	133,425	
3	De genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade folksanatorierna, <i>förslagsanslag</i> , högst	50,000	
4	Inköp av radium för svenska cancerföreningens Stockholmsavdelnings sjukhem i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	100,000	286,425

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
F. Diverse.			
1	Regeringsrättens årsbok, <i>förslagsanslag</i>	12,000	
2	Bidrag till odling av frön för uppdragande av medicinalväxter m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	1,500	
3	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	459,375	
4	Täckande av vissa ej anmälda förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	80,000	
5	Extra lönetillägg, <i>förslagsanslag</i>	12,000	
6	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>	4,000,000	
7	Krigstidshjälp åt kommunalt anställda barnmorskor, <i>förslagsanslag</i>	400,000	
8	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst	34,000	
9	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i>	280,000	
10	Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter, <i>förslagsanslag</i> , högst	20,000	5,298,875
Summa			5,870,700

Verkliga utgifter.

VII. Sjunde huvudtiteln. Finansdepartementet.

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. De centrala ämbetsverken.			
Statskontoret:			
1	Anställande i statskontoret under viss del av år 1918 av ytterligare två kvinnliga biträden m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst...	7,350	
Kommerskollegium:			
2	Förstärkning av arbetskrafterna för den lokala kontrollen å far-tygs sjövärdighet, <i>förslagsanslag</i> , högst	10,000	17,350
B. Bergsbruket.			
1	Vissa omkostnader för bergsskolan i Falun jämte därmed förenade yrkesskolor under år 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst		1,200
C. Handel och sjöfart.			
1	Handelshögskolan i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> , högst	15,000	
2	Förhöjda understöd till Göteborgs handelsinstitut och Stockholms handelsgymnasium, <i>förslagsanslag</i> , högst	30,000	
3	Sveriges allmänna exportförening, <i>förslagsanslag</i> , högst	10,000	
4	Svenska handelskamrarna i London och i Frankrike m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	30,000	85,000
D. Skatteomkostnader.			
1	Förstärkning av arbetskrafterna hos generaltullstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	2,600	
2	Förstärkning av arbetskrafterna hos kontrollstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	10,000	12,600
E. Kronans publika hus.			
1	Förstärkning av reservationsanslaget till byggnader och reparationer, <i>förslagsanslag</i> , högst	230,000	
2	Byggnad för statens provningsanstalt m. m., <i>reservationsanslag</i> ...	195,000	
3	Utvidgande av länsstyrelsens i Malmöhus län ämbetslokaler, <i>reservationsanslag</i>	41,342	
4	Ändringsarbeten inom länsresidensbyggnaden i Hallands län, <i>reservationsanslag</i>	38,200	

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
5	Utvidgning av länsstyrelsens i Skaraborgs län ämbetslokaler, <i>reservationsanslag</i>	14,500	
6	Ombyggnads- och inredningsarbeten inom Västerås slott, <i>reservationsanslag</i>	163,000	
7	Förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län, <i>reservationsanslag</i>	4,500	
8	Inlösen av det s. k. atelierbyggnadsaktiebolagets byggnad vid Karl XIII:s torg i Stockholm, <i>förslagsanslag</i> , högst	100,857	787,399
F. De kungl. teatrarna.			
1	Brandförsäkring av operabyggnaden och dramatiska teaterns byggnad, <i>förslagsanslag</i> , högst	39,760	
2	Brandförsäkring av staten tillhörig, i operabyggnaden förvarad lösegendom, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,668	
3	Brandförsäkring av staten tillhörig, i dramatiska teaterns byggnad förvarad lösegendom, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,735	45,163
G. Diverse.			
1	Ersättning för skattefrälseräntor, <i>förslagsanslag</i>	80,000	
2	Avlösning av frälsekskatteräntor, <i>förslagsanslag</i>	125,000	
3	Bidrag till viss utvidgning av svenska stadsförbundets verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst	8,000	
4	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	944,817	
5	Täckande av vissa förskott under november och december månader 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	157,471	
6	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i>	375,000	
7	Förstärkning av reservationsanslaget till extra utgifter, <i>förslagsanslag</i> , högst	25,000	
8	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst	15,100	
9	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>	4,200,000	5,930,388
Summa			6,879,100

Verkliga utgifter.

VIII. Åttonde huvudtiteln. Ecklesiastikdepartementet.

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Departementet.			
1	Övergångsstat, <i>förslagsanslag</i> , högst		2,400
B. Arkiv, bibliotek och museer.			
<i>Arkiv.</i>			
1	Registrering av vissa rättshistoriska källor, <i>förslagsanslag</i> , högst..	2,400	
<i>Bibliotek.</i>			
2	Ökade utgifter för uppvärmning av pedagogiska bibliotekets lokaler, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	600	
<i>Museer.</i>			
Nationalmuseumset:			
3	Ändringsarbeten inom museibyggnaden, <i>reservationsanslag</i>	57,000	
4	Reparation av museibyggnadens fasader, <i>reservationsanslag</i>	100,000	157,000
Naturhistoriska riksmuseet:			
5	Nattlig bevakning vid etnografiska avdelningen, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,500	
6	Täckande av för år 1917 uppkommen brist i expensanslaget för avdelningarna vid Frescati, <i>förslagsanslag</i> , högst.....	29,800	
7	Förstärkande av expensanslaget för avdelningarna vid Frescati, <i>förslagsanslag</i> , högst	29,800	61,100
8	Nordiska museet, <i>förslagsanslag</i> , högst	20,000	
9	Kulturhistoriska museet i Lund, <i>förslagsanslag</i> , högst...	5,000	
		243,100	246,100

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
C. Akademier m. m.			
<i>Vetenskapsakademien.</i>			
1	Understöd för utgivande av vetenskapliga skrifter, <i>reservationsanslag</i>	15,000	
<i>Meteorologiska centralanstalten.</i>			
2	Inköp av nederbördsräknare och snöskärmar, <i>reservationsanslag</i> ...	1,700	
<i>Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.</i>			
3	Konserveringsåtgärder beträffande S:t Karins kyrkoruin i Visby, <i>reservationsanslag</i>	7,400	24,100
D. Universiteten, den medicinska undervisningen m. m.			
<i>Lunds universitet.</i>			
1	Tilläggsanslag till inredande av nya lokaler för historiska museer, <i>reservationsanslag</i>	33,821	
Förstärkning av materielanslag till vissa institutioner:			
2	Anatomisk-histologiska institutionen, <i>reservationsanslag</i>	3,000	
3	Fysiologiska institutionen, <i>reservationsanslag</i>	1,500	
4	Medicinsk-kemiska institutionen, <i>reservationsanslag</i>	3,000	
5	Patologisk-anatomiska institutionen, <i>reservationsanslag</i>	3,500	
6	Astronomiska observatoriet, <i>reservationsanslag</i>	1,200	
7	Botaniska institutionens systematiska avdelning, <i>reservationsanslag</i>	4,400	
8	Botaniska institutionens fysiologiska avdelning, <i>reservationsanslag</i>	1,400	
9	Fysiska institutionen, <i>reservationsanslag</i>	1,500	
10	Geologisk-mineralogiska institutionen, <i>reservationsanslag</i>	1,800	
11	Kemiska institutionen, <i>reservationsanslag</i> ...	2,000	
12	Zoologiska institutionen, <i>reservationsanslag</i> ..	8,000	
13	Musikkapellet, <i>reservationsanslag</i>	85	
14	Inrättningen för gymnastik och fäktkonst, <i>reservationsanslag</i>	750	
15	Institutionen för ärftlighetsforskning, <i>reservationsanslag</i>	500	
		32,635	66,456

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
<i>Serafimerlasarettet.</i>			
16	Täckande av för år 1916 uppkommen brist i serafimerlasarettets räkenskaper, <i>förslagsanslag</i> , högst	98,520	
<i>Gemensamma universitetsändamål.</i>			
17	Kurser i skyddskoppypning, <i>reservationsanslag</i>	1,125	
<i>Farmaceutiska institutet.</i>			
18	Täckande av för år 1916 uppkommen brist i institutets stat, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,275	
19	Täckande av för år 1917 uppkommen brist i institutets stat, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,000	
20	Förstärkning av vissa anslagsposter i institutets stat för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,000	13,275
<i>Undervisningsanstalter för barnmorskor m. m.</i>			
21	Täckande av för år 1916 uppkommen brist i allmänna barnbördshusets stat, <i>förslagsanslag</i> , högst	10,307	
22	Täckande av för år 1917 uppkommen brist i allmänna barnbördshuset stat, <i>förslagsanslag</i> , högst	61,895	72,202
E. Allmänna skolväsendet.			
<i>Det högre skolväsendet.</i>			
<i>Högre lärarinneseminariet:</i>			
1	Lokalhyra, kurs för husmödrar m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	9,775	
<i>Statens läroverk:</i>			
2	Lokal åt läroverksöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	4,000	
<i>Kommunala mellanskolor:</i>			
3	Tillfällig löneförbättring åt vissa lärare vid kommunala mellanskolor, <i>förslagsanslag</i>	7,500	21,275
<i>Folkundervisningen.</i>			
<i>Folkskolöverstyrelsen:</i>			
4	Lokal åt folkskolöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	4,000	
<i>Folkskoleseminarier:</i>			
5	Brist i folkskoleseminariernas stater, <i>förslags-</i> <i>anslag</i> , högst	90,000	
6	Inredning och möblering av nybyggnaden för folkskoleseminariet i Lund m. m., <i>reserva-</i> <i>tionsanslag</i>	65,000	

				Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
7	Ekonomibyggnad för undervisning i trädgårds- skötsel vid folkskoleseminariet i Falun m. m., <i>reservationsanslag</i>	19,000			
8	Ålderstillägg åt en lärarinna vid folkskole- seminariet i Umeå, <i>förslagsanslag</i> , högst	300	174,300		
	Fortbildningskurser för lärare vid folkskolor och småskolor:				
9	Fortbildningskurser i allmänhet, <i>reserva- tionsanslag</i>	9,400			
10	Särskilda fortbildningskurser i gymnastik, <i>re- servationsanslag</i>	11,000			
11	Särskilda fortbildningskurser i skolträdgårds- skötsel, <i>reservationsanslag</i>	4,300			
12	Särskilda kurser i simning och livräddning, <i>reservationsanslag</i>	700	25,400		
	Folk- och småskolor:				
13	Svensk undervisning för svenska barn i ut- landet, <i>förslagsanslag</i> , högst	5,400			
14	Sextonde allmänna svenska folkskollärarymötet i Göteborg, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,000	11,400	215,100	236,375
	F. Abnormundervisningen.				
1	Täckande av för år 1916 uppkommen brist i staten för institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas, <i>förslagsanslag</i> , högst ...			16,420	
2	Täckande av för år 1917 uppkommen brist i staten för institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas, <i>förslagsanslag</i> , högst ...			35,000	
3	Förstärkning av ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst			35,000	
4	Täckande av för år 1917 uppkommen brist i staten för förskolan för blindas i Växjö, <i>förslagsanslag</i> , högst			5,000	
5	Förstärkning av ordinarie anslaget till förskolan för blindas i Växjö för år 1918, <i>förslagsanslag</i> , högst			5,000	
6	Täckande av brist för åren 1917 och 1918 i staten för den med drottning Sophias stiftelse förenade vårdanstalten, <i>förslagsanslag</i> , högst			49,500	145,920
	G. Den tekniska undervisningen.				
1	Ökade medel till utgifter för bränsle, lyshållning m. m. vid tek- niska högskolan, <i>förslagsanslag</i> , högst			100,000	
2	Resestipendier för lärare vid tekniska högskolan, <i>reservationsan- slag</i>			1,800	

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
3	Täckande av brist i staten för tekniska elementarskolan i Örebro, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,765	108,090
4	Täckande av brist i staten för tekniska elementarskolan i Härnösand, <i>förslagsanslag</i> , högst	4,525	
H. Understöd åt vetenskap, vitterhet och konst m. m.			
1	Rasbiologiska undersökningar, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,500	28,500
2	Förstärkande av reservationsanslaget till resestipendier samt läroböckers, tidskrifters och lärda verks utgivande, <i>förslagsanslag</i> , högst	25,000	
I. Diverse.			
1	Extra lönetillägg, <i>förslagsanslag</i>	5,000	5,524,337
2	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst	80,000	
3	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>	4,900,000	
4	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i>	180,000	
5	Förstärkning av reservationsanslaget till extra utgifter, <i>förslagsanslag</i> , högst	9,000	
6	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	350,337	
Summa			6,567,400

Verkliga utgifter.**IX. Nionde huvudtiteln. Jordbruksdepartementet.**

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Lanthushållningen.			
1	Diverse behov vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruks- området, <i>reservationsanslag</i>	40,000	
2	Tillskott till krigstidstillägg för lantbruksingenjörer, <i>förslagsanslag</i>	21,000	
3	Reparation å en byggnad vid hovbeslagsskolan vid Alnarp, <i>för- slagsanslag</i> , högst	1,400	
4	Täckande av brist å lantbruksinstitutets vid Ultuna expensanslag, <i>förslagsanslag</i> , högst	10,000	
5	Täckande av brist å lantbruks- och mejeriinstitutets vid Alnarp expensanslag, <i>förslagsanslag</i> , högst	11,600	
6	Trädgårdsskolan vid Adelsnäs, <i>förslagsanslag</i> , högst	2,000	
7	Vandringsrättare, <i>reservationsanslag</i>	3,000	
8	Förstärkning av reservationsanslaget till hästavelns förbättrande m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	223,000	
9	Förstärkning av allmänna avdikningsanslaget, <i>förslagsanslag</i> , högst	200,000	
10	Åtgärder för torvtillgångarnas tillgodogörande, <i>reservationsanslag</i>	150,000	
11	Ökade resekostnader för torvingenjörer och torvassistent, <i>förslags- anslag</i> , högst	6,000	
12	Undersökningar av torvmarker i södra Sverige, <i>reservationsanslag</i>	18,000	
13	Utdikning av staten tillhöriga bränntorvmossar, <i>reservationsanslag</i>	300,000	986,000
B. Fiskeriväsendet.			
1	Undervisningskurser i navigation för bohuslänska fiskare, <i>reser- vationsanslag</i>	775	
2	Försäkring av fartyget Skagerak, <i>förslagsanslag</i> , högst	9,200	
3	Utförande av vissa fiskehamnar, <i>reservationsanslag</i>	400,000	409,975
C. Skogsväsendet.			
1	Diverse behov vid skogshögskolan, <i>reservationsanslag</i>	28,500	
2	Diverse behov vid statens skogsförsöksanstalt, <i>reservationsanslag</i>	18,750	

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
3	Specialundersökningar rörande de norrländska skogarnas föryngring, <i>reservationsanslag</i>	4,600	103,950
4	Fortsättningsskolan vid Kloten, <i>förslagsanslag</i> , högst	2,100	
5	Släckning av skogseld, <i>förslagsanslag</i>	50,000	
D. Lantmäteriväsendet.			
1	Tillskott till krigstidstillägg m. m. för vissa lantmätare, <i>förslagsanslag</i>	250,000	266,000
2	Lantmäteriundervisningen, <i>reservationsanslag</i>	16,000	
E. Rikets allmänna kartverk.			
1	Diverse behov vid rikets allmänna kartverk, <i>reservationsanslag</i> ...		40,000
F. Geologiska samt meteorologiska och hydrografiska undersökningar.			
1	Sveriges geologiska undersöknings fältarbeten m. m., <i>reservationsanslag</i>	12,700	35,200
2	Praktiskt-geologisk undersökning i Jämtlands och Västerbottens län, <i>reservationsanslag</i>	14,000	
3	Ökade resekostnader m. m. vid hydrografiska byrån, <i>förslagsanslag</i> , högst	5,000	
4	Meteorologiska observationer å Pärtetjåkko, <i>reservationsanslag</i> ...	3,500	
G. Veterinärväsendet.			
1	Diverse behov vid veterinärhögskolan, <i>reservationsanslag</i>	65,000	90,700
2	Diverse behov vid statens veterinärbakteriologiska anstalt, <i>reservationsanslag</i>	25,700	
H. Diverse.			
1	Inventering av odlingsjord å kronomarker i Norrland och Dalarna, <i>reservationsanslag</i>	90,000	18,000,000
2	Kolonisation å vissa kronoparker, <i>reservationsanslag</i>	150,000	
3	Åtgärder i prisreglerande syfte, <i>förslagsanslag</i>	90,000,000	
4	Beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor, <i>förslagsanslag</i>	18,000,000	

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
5	Åtgärder för höjande av jordbrukets produktion, <i>förslagsanslag</i> ...	5,000,000	
6	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	507,775	
7	Täckande av vissa förskott under november och december måna- der 1917, <i>förslagsanslag</i> , högst	90,000	
8	Förstärkning av förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i> , högst	300,000	
9	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>för- slagsanslag</i>	150,000	
10	Förstärkning av reservationsanslaget till extra utgifter, <i>förslagsan- slag</i> , högst	10,000	
11	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl., <i>förslagsanslag</i> , högst	18,000	
12	Extra lönetillägg, <i>förslagsanslag</i>	1,000	
13	Krigstidstillägg och krigstidshjälp, <i>förslagsanslag</i>	1,100,000	115,416,775
	Summa		117,348,600

Verkliga utgifter.

X. Tionde huvudtiteln. Pensionsväsendet.

		Extra anslag Kronor	Extra anslag Kronor
A. Civila pensionsväsendet.			
1	Krigstidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>	3,600,000	
2	Krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst, <i>förslagsanslag</i>	1,600,000	
3	Krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa, <i>förslagsanslag</i>	300,000	
4	Krigstidstillägg åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor m. fl., <i>förslagsanslag</i>	1,000,000	
5	Krigstidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, <i>förslagsanslag</i> ...	145,000	6,645,000
B. Militära pensionsväsendet.			
1	Förstärkande av ordinarie anslaget för bidrag till flottans pensionskassas gratialfond, <i>förslagsanslag</i> , högst	2,000	
2	Krigstidstillägg åt pensionerade båtsmän m. fl., <i>förslagsanslag</i> ...	700,000	702,000
	Summa		7,347,000

Verkliga utgifter.

XI. Oförutsedda utgifter.

	Extra anslag
	Kronor
Oförutsedda utgifter, <i>förslagsanslag</i>	500,000

Utgifter för kapitalökning.

XII. Statens affärsverksamhet.

		Att täckas av		Summa
		lånemedel	andra stats- inkomster	
		Kronor	Kronor	Kronor
A. Postverket.				
1	Inventarier, <i>reservationsanslag</i>		175,000	
2	Nybyggnad i Linköping, <i>reservationsanslag</i>	55,000		
3	Nybyggnad i Gällivare, <i>reservationsanslag</i>	175,000		
4	Nybyggnad i Göteborg, <i>reservationsanslag</i>	500,000		
5	Om- och tillbyggnad av posthusbyggnaden i Ystad, <i>reservationsanslag</i>	100,000		
	Säger för postverket	830,000	175,000	1,005,000
B. Telegrafverket.				
1	Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende, <i>reservationsanslag</i>	15,000,000		15,000,000
C. Statens järnvägar.				
Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar:				
Bangårdar:				
1	Stockholms bangårdars ombyggnad, <i>reservationsanslag</i>	341,500		
2	Provisorisk utbyggnad av Falkenbergs station, <i>reservationsanslag</i>	190,000		
3	Ombyggnad av bangården vid Uppåkra, <i>reservationsanslag</i>	175,000		

		Att täckas av		Summa
		lånemedel	andra stats- inkomster	
		Kronor	Kronor	Kronor
4	Huvudrangerbangård vid Hallsberg, <i>reservationsanslag</i>	300,000		
5	Utvidgning av Västanfors station, <i>reservationsanslag</i>	40,000		
6	Utvidgning av Ockelbo station m. m., <i>reservationsanslag</i>	60,000		
7	Nya stationer och mötesplatser, <i>reservationsanslag</i>	300,000		
8	Spåranordningar i anslutning till förefintliga spår-system, <i>reservationsanslag</i>	1,000,000		
9	Speciella anläggningar å bangårdar, <i>reservationsanslag</i>	39,700		
	Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar:			
10	Dubbelspår Rönninge—Järna m. m., <i>reservationsanslag</i>	1,600,000		
11	Dubbelspår Örebro—Hallsberg—Laxå, <i>reservationsanslag</i>	500,000		
	Större broanläggningar:			
12	Ombyggnad av bron över Norsälven å linjen Laxå—Charlottenberg, <i>reservationsanslag</i>	200,000		
	Anläggningar vid huvudverkstäder:			
13	Plåtslagarverkstad med smedja vid Notviken, <i>reservationsanslag</i>	88,000		
	Lokomotivstations- och driftverkstadsanläggningar:			
14	Ny lokomotivstation vid Örebro, <i>reservationsanslag</i>	75,000		
15	Ny lokomotivstation vid Järna, <i>reservationsanslag</i> ..	50,000		
16	Nya och förändrade anläggningar för maskinavdelningens behov vid Krylbo, <i>reservationsanslag</i> ..	85,000		
17	Husbyggnader, <i>reservationsanslag</i>	2,000,000		
18	Telegraf- och sektionstelefonledningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	200,000		
19	Växel- och signalsäkerhetsanläggningar, <i>reservationsanslag</i>	500,000		
20	Ökande av trafikkapaciteten å bandelen Kristinehamn—Mora, <i>reservationsanslag</i>	300,000		
21	Dispositionsanslag för oförutsedda och mindre arbeten, <i>reservationsanslag</i>	250,000		
22	Täckande av brist å vissa till nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar beviljade anslag, <i>reservationsanslag</i>	1,400,000		
23	Nya statsbanebyggnader:			
	Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare, <i>reservationsanslag</i>	2,000,000		

		Att täckas av		Summa
		lånemedel	andra stats- inkomster	
		Kronor	Kronor	Kronor
24	Statsbanan Forsmo—Höting, <i>reservationsanslag</i>	500,000		
25	Markförvärf, <i>reservationsanslag</i>	400,000		
26	Ökat förlag, <i>förslagsanslag</i> , högst.....		11,000,000	
Säger för statens järnvägar		12,594,200	11,000,000	23,594,200
D. Statens vattenfallsverk.				
Trollhätte kanalverk:				
1	Ny farled Vänersborg—Göteborg, <i>reservationsanslag</i>	700,000		
Trollhätte kraftverk:				
2	Kraftstation vid Lilla Edet, <i>reservationsanslag</i>	700,000		
Porjus kraftverk:				
3	Andra utbyggnaden av Porjus kraftstation, <i>reservations- anslag</i>	500,000		
4	Anläggningar för ytterligare kraftuttagning i Lule älv, <i>reservationsanslag</i>	500,000		
Älvkarleby kraftverk:				
5	Ökning av förlagskapitalet för anskaffande av bränsle för Västerås ångkraftstation, <i>reservationsanslag</i>		250,000	
6	Inköp av vattenfall och fastigheter samt utförande av nyanläggningar, <i>reservationsanslag</i>	2,500,000		
7	Distributionsanläggningar för statens kraftverk, <i>reserva- tionsanslag</i>	2,000,000		
8	Inventarier, <i>reservationsanslag</i>		300,000	
9	Förvaltningsbyggnad för statens vattenfallsverk, <i>reserva- tionsanslag</i>	1,650,000		
Säger för statens vattenfallsverk		8,550,000	550,000	9,100,000
E. Statens domäner.				
1	Jägmästarbostäder i vissa revir i Norrland, <i>reservations- anslag</i>		170,000	170,000
Summa		36,974,200	11,895,000	48,869,200

Utgifter för kapitalökning.**XIII. Statens utlåningsfonder.**

		Att täckas av		Summa
		lånemedel	andra stats- inkomster	
		Kronor	Kronor	Kronor
1	Lånefonden för tjänstemannasambället vid Mörby, <i>reservationsanslag</i> -----	200,000		200,000
2	Torvindustrilånefonden, <i>reservationsanslag</i> -----	2,000,000		2,000,000
3	Lånefonden för landsbygdens elektrifiering, <i>reservationsanslag</i> -----	1,000,000		1,000,000
	Summa	3,200,000		3,200,000

Utgifter för kapitalökning.

XIV. Återbetalning av tillfälliga lånemedel.

	Att täckas av		Summa
	lånemedel	andra stats- inkomster	
	Kronor	Kronor	Kronor
Återbetalning av i riksstaterna för åren 1917 och 1918 uppförda tillfälliga lånemedel, <i>förslagsanslag</i> , högst.....		162,648,300	162,648,300

Utgifter för kapitalökning.

XV. Förslag till statsverket.

		Att täckas av		Summa Kronor
		lånemedel Kronor	andra stats- inkomster Kronor	
A. Kungl. hov- och slottsstaterna.				
1	Täckande av ett år 1907 till dåvarande kronprinsen utgivet förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	550,000		1,157,000
2	Täckande av förskjutna kostnader för uppförande å egendomen nr 3 i kvarteret Europa inom Nikolai församling i Stockholm av ny byggnad till hovhållningens disposition, <i>förslagsanslag</i> , högst	470,000		
3	Täckande av förskjutna kostnader för en ny tvättinrättning för hovhållningens räkning, <i>förslagsanslag</i> , högst	137,000		
B. Lantförsvarsdepartementet.				
1	Täckande av förskjutna kostnader för nytt kasernetablissemang för livgardet till häst, <i>förslagsanslag</i> , högst	1,586,730		45,362,400
2	Täckande av förskjutna kostnader för mark m. m. för Järvafältet, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,950,000		
3	Täckande av vissa förskott, <i>förslagsanslag</i> , högst	39,825,670		
C. Jordbruksdepartementet.				
1	Täckande av förskjutna kostnader för nybyggnader för veterinärhögskolan och skogshögskolan m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	674,900		674,900
Summa				47,194,300

Utgifter för kapitalökning.

XVI. Rörelsekapital för kristidskommissioner.

		Att täckas av		Summa
		lånemedel	andra stats- inkomster	Kronor
		Kronor	Kronor	
1	Rörelsekapital för bränslekommissionen, <i>reservationsanslag</i>	100,000,000		100,000,000
2	Rörelsekapital för folkhushållningskommissionen, <i>reservationsanslag</i>	75,000,000		75,000,000
	Summa	175,000,000		175,000,000

Totalsumman av de i tilläggsstaten till riksstaten för år 1918 förekommande utgifter uppgår till 660,852,200 kronor eller samma belopp, vartill statsverkets tillgångar å nämnda tilläggsstat här förut beräknats; och erhåller samma tilläggsstat följande utseende:

Tilläggsstat till

Inkomster:		Kronor
A. <i>I anspråk tagna kapitaltillgångar:</i>		
I. Uppkomna av egentliga statsinkomster		398,483,700
B. <i>Lånemedel:</i>		
I. Fast upplåning	40,174,200	
II. Tillfällig upplåning	222,194,300	262,368,500
Summa		660,852,200

riksstaten för år 1918.

Utgifter:

Kronor

Verkliga utgifter:

			Extra anslag	
I.	Första	huvudtiteln	75,000	
II.	Andra	»	3,101,000	
III.	Tredje	»	981,100	
IV.	Fjärde	»	49,044,600	
V.	Femte	»	26,225,900	
VI.	Sjätte	»	5,870,700	
VII.	Sjunde	»	6,879,100	
VIII.	Ättonde	»	6,567,400	
IX.	Nionde	»	117,348,600	
X.	Tionde	»	7,347,000	
Säger			223,440,400	
XI.	Oförutsedda utgifter		500,000	223,940,400

Utgifter för kapitalökning:

		Att täckas av		Summa	
		lånemedel	andra statsinkomster		
XII.	Statens affärsverksamhet	36,974,200	11,895,000	48,869,200	
XIII.	Statens utlåningsfonder	3,200,000		3,200,000	
XIV.	Återbetalning av tillfälliga lånemedel		162,648,300	162,648,300	
XV.	Förlag till statsverket	47,194,300		47,194,300	
XVI.	Rörelsekapital för kristidskommissioner	175,000,000		175,000,000	
Säger		262,368,500	174,543,300	436,911,800	436,911,800
		Summa		660,852,200	

Samtliga de i denna proposition åberopade eller för övrigt med tilläggsstaten till riksstaten för år 1918 sammanhang ägande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all Kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

F. V. THORSSON.

Bilagor

till

Kungl. Maj:ts nådiga proposition

om

tilläggsstat till riksstaten

för

år 1918

Åtgärder för förskottsväsendets avveckling.

Inkomsterna.

Utgifterna.

Propositionens justering.

Tilläggsstaten för år 1918.

I. Åtgärder till förskottsväsendets avveckling.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
31 december 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 BRANTING,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN.

Föredragande departementschefen, statsrådet Branting anmälde kassaförlagskommitténs den 20 mars 1917 avgivna betänkande och i sammanhang därmed riksdagens skrivelse den 15 juni 1917 (nr 368) angående uppförande å riksstat av vissa utgifter m. m.; och yttrade departementschefen härvid följande:

Jämlikt § 12 mom. 4 av det för riksgäldskontoret gällande reglemente äga fullmäktige att, för beredande av tillgång till kassaförstärkning

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 2 häft. (Nr 2.)

1

*Vid 1916 års
riksdag väckt
fråga om upp-
hävande eller*

begränsande
av kassa-
förstärknings-
rätten.

åt statsverket, då sådan enligt Kungl. Maj:ts beslut påkallas, i mån av behov upplåna erforderliga medel.

I sin till 1916 års riksdag avgivna berättelse angående granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning erinrade riksdagens revisorer om den kassaförstärkning å 50 miljoner kronor, som statskontoret jämlikt nådigt brev den 26 mars 1915 bemyndigats att hos riksgäldskontoret lyfta och som närmast befunnits av nöden för fyllandet av de för tryggande av rikets neutralitet framträdande medelsbehoven, sedan ej mindre 15,000,000 kronor, som enligt stadgande i § 63 regeringsformen år 1914 av riksdagen anvisats för oförutsedda händelser, än även den kredit av högst 50,000,000 kronor, som för ifrågavarande ändamål av Kungl. Maj:t i augusti 1914 äskats och av riksdagen beviljats, till fullo tagits i anspråk; och hade revisorerna, i anledning av vad sålunda förekommit, ur allmänt fiskaliska och finansiella synpunkter funnit det böra förtjäna att av riksdagen och dess vederbörande utskott tagas i övervägande, huruvida bestämmelserna i § 12 mom. 4 i reglementet för riksgäldskontoret borde bibehållas i sin nuvarande lydelse eller erhålla en i något avseende förändrad avfattning.

Sedan därjämte av samma anledning vid 1916 riksdag *dels* i två likalydande motioner (I: 70 och II: 172) framstälts förslag, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i nyssnämnda stadgande i riksgäldskontorets reglemente, att den där stadgade skyldigheten för riksgäldskontoret att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket uttryckligen begränsades till de fall, där Kungl. Maj:t efter förutgången prövning av det av statskontoret anmälda behovet funne detsamma erforderligt för bestridande av utgifter, som autingen vore upptagna i riksstaten eller eljest vore av riksdagen medgivna, *dels ock* i en inom andra kammaren väckt motion (II: 86) yrkats, att berörda stadgande måtte ur riksgäldskontorets reglemente helt och hållet utgå, avlät riksdagen, efter det statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret på bankoutskottets anmodan yttrat sig över motionerna, skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t den 8 juni 1916 (nr 235).

I denna skrivelse framhöll riksdagen, bland annat, hurusom i fråga om det i förstnämnda två motioner väckta förslaget åtskilliga svårigheter av finansteknisk art mötte, vilka dock genom en reformering av statens bokföring och kassaväsende syntes kunna i viss mån bliva förminskade. Vidare anförde riksdagen:

»Såsom redan blivit antytt, kan statskontorets begäran om kassaförstärkning jämväl avse vissa utgifter under titeln förskott. Det förekommer nämligen ofta utgifter, vilka icke varit förutsedda vid riksstatens

uppgörande men som icke desto mindre måste täckas av statsmedel. Enligt hävdvunnen sed bestridas sådana utgifter av under händer varande medel, varefter de hos riksdagen anmälas till ersättande; och inträffar det ej sällan, att dylika förskott varda ersatta först flera år efter det de faktiskt utbetalats. Härvid må ock erinras, att man har att räkna jämväl med andra slag av förskott avseende ändamål, vilka blivit av riksdagen medgivna.

Det ifrågavarande förskottssystemet användes som bekant i mycket stor utsträckning, i viss mån även av underordnade verk och myndigheter, och riksdagen vill i detta avseende erinra, hurusom statskontoret i ett uti ärendet avgivet utlåtande fäst uppmärksamheten därå, att en förutsättning för genomförande av den ifrågasatta begränsningen av kassaförstärkningar från riksgäldskontoret vore, att samtidigt vidtoges en omläggning av förskottsväsendet i den riktning, som statskontoret vid ett föregående tillfälle tillstyrkt, nämligen dess väsentliga inskränkning medelst anvisande av anslag å riksstaten.

De förskott, som icke avse av riksdagen beslutade utgifter och vilka visat sig kunna uppgå till väsentliga belopp, måste självfallet även inverka på kassatillgången och därigenom på behovet av kassaförstärkning. Innan några åtgärder vidtagas i syfte att vare sig begränsa eller upphäva den nu medgivna rätten till kassaförstärkning, lär det därför få anses nödvändigt, att jämväl frågan om förskotten underkastas en närmare granskning, så mycket hellre som det kan ifrågasättas, om detta sedan länge tillämpade förskottssystem, i den mån det avser sådana utgifter, som icke blivit beslutade av riksdagen, ens står i överensstämmelse med grundlagens anda och mening.»

Med avseende å det av vissa motionärer gjorda uttalandet, att statsverkets kassabehov borde kunna tillgodoses genom en tillräckligt stor kassafond framhölls i riksdagsskrivelsen, att måhända även andra utvägar kunde tänkas stå till buds för att tillgodose statens oundvikliga behov av nödigt kassaförlag.

Vid nu angivna förhållanden hade det syntts vanskligt att redan vid 1916 års riksdag ordna förevarande spørsmål, vadan riksdagen ansett frågan böra göras till föremål för en allsidig utredning, därvid nu angivna synpunkter, i främsta rummet frågorna om förskottsväsendets ordnande samt om ett förbättrat bokförings- och räkenskapsväsende, torde böra vinna beaktande.

I anledning av vad i ärendet förekommit anhöll alltså riksdagen, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, vilka särskilda anordningar kunde erfordras i syfte att trygga statsverkets tillgång till nödigt

kassaförlag, i händelse av begränsning eller upphävande av riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket.

Kassaförlags-
kommittén.

Den kommitté, den s. k. kassaförlagskommittén, som fick i uppdrag att verkställa denna utredning, och som haft till ordförande generaldirektören greve Hans Hansson Wachtmeister och till ledamöter ordföranden hos fullmäktige i riksgäldskontoret vice häradshövdingen Emil Kinander, folkskolläraren Emil Kristensson och friherre Bror Karl Johan Langenskiöld, avgav den 20 mars 1917 betänkande och förslag i ämnet.

I detta betänkande, varöver sedermera underdåniga utlåtanden avgivits av statskontoret, fullmäktige i riksgäldskontoret, arméförvaltningen och marinförvaltningen, har kommittén, efter en redogörelse för uppdragets förhistoria i riksdagen samt för de om kassaförstärkning åt statsverket meddelade föreskrifter, såväl tidigare som nu gällande, till en början närmare angivit vad som förstås med statsverkets kassaförlag. I sådant avseende har kommittén framhållit, att detta kassaförlag icke innefattar statens samtliga kassatillgångar, vari ju även ingå, bland annat, riksgäldskontorets och de affärsdrivande verkens särskilda kassaförlag, utan allenast de tillgångar, som stå till förfogande för bestridande av det egentliga statsverkets utgifter. Men även av sistnämnda förlagskapital är det blott en del, som utgör statsverkets kassaförlag i egentlig mening. Förlagskapitalet, som innefattar följande beståndsdelar:

- 1) statsverkets kassafond,
 - 2) behållningar från föregående år å reservationsanslag,
 - 3) de särskilda huvudtitlarnas besparingsfonder,
 - 4) »överlevereringar», uppkommande när redogörare till statskassan leverera medel till högre belopp än vartill de varit förbundna,
 - 5) medel för bestridande av »återstående utgifter»,
 - 6) hos statsverket innestående fondmedel och diverse medel,
 - 7) statskontorets från riksgäldskontoret erhållna kassaförstärkning,
- samt
- 8) medel, som motsvara de i rikshuvudboken upptagna »övriga skulder»,

är nämligen till en stor del placerat i *icke likvida*, alltså icke såsom kassatillgång disponibla, tillgångar, bestående av

- 1) förskott, d. v. s. fordringar för utbetalningar, för vilka ersättning kommer att framdeles beredas,
- 2) vissa hos fängvården, mynt- och justeringsverket m. fl. förefintliga proviant-, bränsle- och materialförråd,

- 3) mynt- och justeringsverkets behållning av metaller,
 - 4) propriebalanser, d. v. s. fordringar hos redogörare för oredovisade medel,
 - 5) ej förfallen uppbörd, eller sådan uppbörd som, ehuru tillhörande budgetåret, enligt gällande föreskrifter ej inflyter förr än påföljande år,
 - 6) utlånta medel, och
 - 7) övriga ej likvida fordringar.
- Förlagskapitalets verkligt *likvida tillgångar* åter utgöras av
- a) å statsverkets giroräkning i riksbanken innestående medel,
 - b) statskontorets fordran för till riksgäldskontorets förvaltning överlämnade medel, samt
 - c) vissa myndigheters kontanta eller på egna giroräkningar i riksbanken innestående medel.

Då emellertid sistnämnda post icke står till förfogande av det ämbetsverk, som handhar den egentliga statskassan, nämligen statskontoret, är det blott de under a) och b) upptagna tillgångar, som utgöra statsverkets kassaförlag i egentlig mening. Vad särskilt den under b) omförmälda posten beträffar förefinnes denna blott vid de tillfällen, då behållningen å statsverkets giroräkning vuxit till belopp, som överstiger vad som erfordras för de under närmaste tid förestående utgifter, vilket plägar inträffa i slutet av varje år. Att denna fordran hos riksgäldskontoret kan anses såsom likvid tillgång beror därpå, att medlen pläga av riksgäldskontoret återbetalas senast en vecka efter därom framställd begäran.

Av en i kommitténs betänkande intagen tablå framgår, bland annat, att hela förlagskapitalet vid 1916 års början utgjorde 304,600,000 kronor, vari ingingo statsverkets kassafond med 57,800,000 kronor, behållningar å reservationsanslag med 66,900,000 kronor, fondmedel och diverse medel med 54,400,000 kronor och från riksgäldskontoret erhållen kassaförstärkning med 115,000,000 kronor. Av förlagskapitalet voro 217,000,000 kronor placerade i icke likvida tillgångar, därav icke mindre än 192,900,000 kronor i »förskott», varemot de likvida tillgångarne utgjorde allenast 87,600,000 kronor. Då härav 23,100,000 kronor bestodo i vissa myndigheters kontanta eller på egna giroräkningar i riksbanken innestående statsmedel, uppgick alltså statsverkets egentliga kassaförlag till 64,500,000 kronor, varav 20,000,000 kronor voro av statskontoret till riksgäldskontorets förvaltning överlämnade medel och återstående 44,500,000 kronor innestodo å statsverkets giroräkning i riksbanken. Vid 1916 års ingång överstego alltså de utestående förskotten, omkring 193 miljoner kronor, betydligt statskontorets skuld till riksgäldskontoret

för erhållna kassaförstärkningar, utgörande 115 miljoner kronor; och en av kommittén gjord utredning ger vidare vid handen, att vid varje tidpunkt, då under tiden från och med år 1909 behov av kassaförstärkning uppkommit, statskassan legat ute med förskott, uppgående till minst den lyftade kassaförstärkningens belopp.

I betraktande av den inverkan förskotten sålunda utövat på behovet av kassaförstärkning och med hänsyn jämväl till riksdagens ovanberörda uttalande om förskotten har kommittén ansett sig böra, före behandlingen av frågan om begränsning eller upphävande av kassaförstärkningsrätten, undersöka, huruvida eller i vad mån det kan anses nödigt eller lämpligt, att det nuvarande förskottsväsendet inom statsförvaltningen fortfar att äga bestånd.

Kommitténs utredning i detta avseende utmynnar i vissa förslag till förskottsväsendets avveckling, vilka jag nu anhåller att få underställa Eders Kungl. Maj:ts prövning, då de nämligen enligt min mening böra vinna beaktande vid den nu förestående statsregleringen. Däremot ämnar jag, av skäl som av det följande framgå, icke för närvarande upptaga frågan om förutsättningarna för en begränsning eller ett upphävande av kassaförstärkningsrätten, men med hänsyn till denna frågas sammanhang med kommitténs förslag rörande förskottsväsendet torde jag dock, innan jag närmare ingår på detta senare, få i korthet redogöra för de resultat, vartill kommittén kommit i kassaförstärkningsfrågan.

*Kassaför-
stärknings-
frågan.*

Kommittén har då framhållit, hurusom syftet med de inom riksdagen i sistberörda fråga väckta förslagen varit att för framtiden vinna garantier mot att det tillgängliga kassaförlaget tages i anspråk för bestridande av utgifter utanför riksstaten; och kommittén har därför ansett sig böra först undersöka, huruvida eller i vad mån de i motionerna ifrågasatta åtgärderna kunna anses innebära sådana garantier.

Härom yttrar kommittén:

»Vad då först beträffar förslaget om kassaförstärkningsrättens upphävande, är detta, såsom nedan närmare utvecklas, ej möjligt att genomföra under annan förutsättning än att kassafonden uppbringades till ett högst ansevärt belopp. Vid sådant förhållande torde det vara klart, att ett borttagande av kassaförstärkningsrätten icke i och för sig kan innebära någon avsevärd garanti av förenämnt slag, då nämligen den stora kassafond, som i sådant fall måste tillskapas, ju skulle i allmänhet erbjuda riklig tillgång till bestridande av utgifter även av annan art än de i riksstaten upptagna. Av samma anledning kan fastställandet av en maximigräns för kassaförstärkningarna icke bliva något effektivt

medel till förekommande av utgifter utanför riksstaten, då ju, såsom fullmäktige i riksgäldskontoret i sitt utlåtande den 12 maj 1916 framhållit, en dylik gräns måste göras ganska vid för undvikande av risken att statsmaskineriet skulle avstanna i brist på rörelsemedel. Det återstår då att ur denna synpunkt skärskåda det i två av motionerna framställda förslaget, att kassaförstärkning finge förekomma blott då den erfordrades för bestridande av utgifter, som antingen vore upptagna i riksstaten eller eljest vore av riksdagen medgivna. Detta förslag skulle ju, om det kunde genomföras, i viss mån innebära den önskade garantien, nämligen så till vida, att *kassaförstärkning* ej kunde erhållas för bestridande av dylika utgifter. Men i den mån statskassan vore så riklig, att någon förstärkning ej behövdes, skulle ju icke heller detta förslag hava den åsyftade effekten.»

Däremot har kommittén ansett syftet med förenämnda motioner kunna på ett tillfredsställande sätt viinnas medelst den av kommittén förordade omläggningen av förskottsväsendet i förening med ett förbättrat bokföringssystem och alltså utan att någon ändring behövde vidtagas i fråga om riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket. Men då kommittén enligt sitt erhållna uppdrag haft att yttra sig om det ifrågasatta upphävandet eller begränsandet av kassaförstärkningsrätten, även oberoende av de motiv, som givit anledning till frågans uppkomst, och alltså oavsett det resultat, vartill kommitténs nyssnämnda förslag kunde föranleda, har kommittén verkställt undersökning i sådant hänseende, och därvid, i fråga om möjligheten av kassaförstärkningsrättens *upphävande*, framhållit, att ett sådant upphävande måste förutsätta, att kassafonden uppbbringades till en sådan storlek, att densamma under alla förhållanden kunde beräknas förslå för täckande av det löpande kassabehovet. Att hålla en så stor kassa måste dock anses ytterst oekonomiskt; och då man på senaste tiden strävat att göra vår statsförvaltning möjligast affärsmässig, borde man, liksom i regel ägde rum i de utländska statsförvaltningarna, i stället för att tillskapa en anseelig kassafond slå in på den vägen att under de tider på året, då statskassan behövde förstärkas, utfärda skattkammarväxlar, som sedan skulle inlösas, då statskassan finge överskott. Då det alltså vore olämpligt att uppbbringa kassafonden till ovan angiven storlek, följde härav, att något upphävande av riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket icke borde ifrågakomma.

Vad härefter anginge förslaget om kassaförstärkningsrättens begränsning till de fall, där Kungl. Maj:t, efter förutgången prövning av

det av statskontoret anmälda behovet, funne kassaförstärkning erforderlig för bestridande av utgifter, som antingen vore upptagna i riksstaten eller eljest av riksdagen medgivna, mötte enligt kommitténs mening bestämda hinder för införandet av en dylik bestämmelse, dels enär i statsverkets kassaförlag inginge till betydande belopp vissa statsverket icke tillhöriga fond- och diverse medel, vadan kassaförstärkning kunde bliva erforderlig lika väl för utgifter, som hänförde sig till dessa andra medel, som för utgifter beroende på anslag i riksstaten eller som eljest av riksdagen prövats, dels ock enär det i själva verket, även sedan den pågående bokföringsreformen till fullo genomförts, vore omöjligt att vid en prövning av kassabehovets orsaker på sådant sätt särskilja de olika slagen av utgifter, att den erforderliga kassaförstärkningen skulle kunna angivas ytterst bero på utgifter för det ena eller andra ändamålet. Kommittén har därför ansett någon sådan begränsning av kassaförstärkningsmöjligheten, som nu vore i fråga, icke kunna genomföras.

Beträffande slutligen förslaget om en maximigräns för de belopp, som riksgäldskontoret hade att tillhandahålla såsom kassaförstärkning, har kommittén framhållit, att några hinder av principiell art häremot icke torde föreligga, under förutsättning att gränsen gjordes tillräckligt vid. En sådan maximigräns kunde givetvis ej fastställas en gång för alla, utan endast avse att gälla tills vidare och intill dess ändring i beloppet kunde av förhållandena påkallas. Beloppets storlek måste bliva beroende av de vid beslutets fattande föreliggande förhållanden, såsom kassafondens storlek sådan denna kunde vid senaste årsskifte approximativt beräknas, resultatet av senaste statsreglering, beloppet av riksstatens slutsumma för det löpande året o. s. v. För att ej vid maximigränsens fastställande växlande synpunkter år för år skulle göra sig gällande — vilket ju kunde framkalla en viss osäkerhet vid ordnandet av statsverkets kassaförhållanden — har kommittén angivit den ungefärliga metod, enligt vilken under den närmaste tiden framåt maximibeloppet syntes kunna beräknas.

För det totala maximibehovet av kassatillgång har kommittén trott sig kunna beräkna dels ett fixt belopp av 60 miljoner kronor, dels ock därutöver ett efter budgetens storlek växlande belopp, vilket kommittén föreslagit till 10 procent av riksstatens »verkliga utgifter». Från det sålunda beräknade största kassabehovet skulle dragas kassafondens faktiska belopp, sådant detta kunde approximativt beräknas hava varit vid senaste årsskifte, och den härvid uppkomna resten skulle då bliva den medgivna kassaförstärkningens maximibelopp. Vid tillämpning härav skulle t. ex., om kassafonden beräknades vid årsskiftet

hava utgjort 70 miljoner kronor och budgetens verkliga utgifter för det löpande året slutade å en summa av 350 miljoner kronor, kassaförstärkningens maximibelopp fixeras till 25 miljoner kronor.

Såsom slutresultat av sina undersökningar i föreliggande ämne har kommittén uttalat,

att något upphävande av riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket icke bör äga rum;

att någon begränsning av samma skyldighet på så sätt, att kassaförstärkning skulle få förekomma blott för bestridande av visst slag av utgifter, icke låter genomföra sig;

att, därest en maximigräns för kassaförstärkningarna finnes önskelig, en sådan torde kunna av riksdagen, efter skedd utredning rörande de vid tiden för beslutets fattande föreliggande omständigheter, i ungefärlig överensstämmelse med ovan angivna principer fastställas för att gälla intill dess riksdagen fattar nytt beslut i frågan;

men att emellertid syftet med de inom riksdagen väckta förslag i fråga om upphävande eller begränsning av riksgäldskontorets skyldighet att tillhandahålla kassaförstärkning åt statsverket vinnes genom kommitténs ovan framställda förslag rörande förskottsväsendets omläggning, i förening med ett förbättrat bokföringssystem.

I sitt över kommitténs betänkande avgivna yttrande hava fullmäktige i riksgäldskontoret förklarat sig i allt väsentligt ansluta sig till kommitténs i denna fråga uttalade mening, därvid emellertid fullmäktigen professor G. Kobb i avgiven reservation framhållit, att den av kommittén föreslagna regeln för bestämmande av kassaförstärkningarnas maximum syntes giva en onödigt hög maximigräns.

Däremot har statskontoret i sitt utlåtande uttalat såsom sin mening, att de av kommittén i fråga om maximigränsens bestämmande föreslagna principer syntes alltför snävt begränsa kassaförstärkningsrätten.

Efter denna redogörelse för resultaten av den gjorda utredningen i kassaförstärkningsfrågan anholder jag att få återkomma till kommitténs förslag i fråga om förskottens avveckling.

*Kommitténs
utredning
rörande för-
skotten.*

Kommittén har då först framhållit, hurusom inom statsförvaltningen förekomme en grupp av förskott, av kommittén benämnd »administrativa» förskott, som varken borde eller ens kunde avskaffas, då de nämligen befunnits utgöra en i bokförings- och redovisningshänseende lämplig anordning. Hit hörde t. ex. sådana förskott, som uppkomme, då ersättning, som skall utgå för visst arbete, leverans, resa m. m., varder

till någon del utbetald, innan ännu arbetet, leveransen eller resan fullbordats; då till underordnade myndigheter och tjänstemän eller andra personer, som därom bliva betrodda, medel överlämnas för att därmed utgifter av en eller annan beskaffenhet må bliva bestridda; då en central förvaltningsmyndighet, som har att bestrida vissa utgifter, anmodar en lokal myndighet att av tillgängliga medel bestrida utgifterna samt att därefter hos den centrala myndigheten begära ersättning för de på grund av sådant uppdrag utbetalda medlen; och slutligen då det beträffande en del utgifter först efter någon tid kan utrönas, huruvida de böra slutligt stanna på statsverket eller av annan ersättas, eller då utgiften av en eller annan anledning icke genast kan eller lämpligen bör avföras å det anslag eller de andra medel, varifrån den skall bestridas.

Gemensamt för alla dessa förskott är, att de alltid representera utgifter, för vilkas bestridande anslag å riksstat eller andra medel stå till buds; och då de icke äga någon betydelse för statsverkets kassatillgång, som ju icke blir mindre, om dessa utgifter bokföras såsom förskott än om de skulle direkt avföras på vederbörande anslag eller andra för deras bestridande avsedda medel, har kommittén saknat anledning att föreslå någon förändring i fråga om de administrativa förskotten.

En annan art av förskott vore emellertid av vida större betydelse, nämligen sådana utgifter, som, enär några medel för deras bestridande ej finnes å riksstat eller eljest anvisade, enligt beslut av Kungl. Maj:t eller av Kungl. Maj:t jämte riksdagen bestridas förskottsvis av tillgängliga medel mot framtida ersättning. Dessa förskott betecknades i statsräkenskaperna i allmänhet såsom »förskott mot framtida ersättning», vilken benämning kommittén också i sitt föreliggande betänkande använt.

Med avseende å det sätt, varpå dessa förskott ersättas, har kommittén funnit lämpligt att uppdelat dem i tre huvudgrupper, nämligen förskott å anslag i det påföljande årets riksstat, förskott, avsedda att ersättas med särskilda, framdeles inflytande medel samt

förskott, som hos riksdagen anmälas till ersättande.

Efter en historik rörande förskotten, utvisande, bland annat, att de förskottsbelopp, som vid årsskiftena balanserats såsom oersatta, utgjort ¹⁾

vid slutet av år 1890	kronor	7,395,505: 03
» » » » 1900	»	21,732,624: 71
» » » » 1910	»	34,890,866: 15
» » » » 1914	»	104,502,700: 42
och » » » » 1915	»	192,853,865: 16,

¹⁾ Häre ingå, ehuru med mindre betydande belopp, även förenämnda administrativa förskott.

har kommittén framhållit de olägenheter, som vore förbundna med ifrågavarande förskott mot framtida ersättning och i sådant avseende betonat, »att de stå i strid mot den principen, att riksstaten bör såväl upptaga alla under budgetåret förekommande utgifter som ock bereda utvägar för bestridande av alla utgifter; att dessa förskott, då alltså några medel till deras gäldande icke blivit beräknade, materiellt inverka störande på den löpande statsregleringen, enär de taga i anspråk medel, som antingen direkt beräknats för denna statsreglering eller som bort tjäna såsom reserv för säkerställande av densamma; att de därför, helst när de stiga till mera betydande belopp, kunna förorsaka kassabrist, vars avhjälpande kräver särskilda åtgärder; samt att de i formellt hänseende verka skadligt därigenom, att de utgifter, för vilka de lämnas, icke komma att redovisas i sammanhang med andra utgifter under löpande året, vadan budgetredovisningen icke såsom den borde blir en fullständig översikt över statshushållningen under det år den avser. I fråga om de förskott, som utgå enligt Kungl. Maj:ts förordnande och sedan anmälas hos riksdagen till ersättande, tillkommer dessutom, att de faktiskt innebära ett överskridande av den utav riksdagen fastställda riksstaten och alltså, även om de icke vid nyssnämnda anmälan giva anledning till erinran från riksdagens sida, dock, såsom i ovanberörda av herr Kristensson m. fl. väckta motion antydes, i viss mån föregripa eller förskjuta riksdagens prövningsrätt.»

Kommittén, som ur dessa synpunkter ansett nödigt, att ifrågavarande förskottsförfarande upphörde, har därför verkställt en undersökning, på vad sätt detta kunde låta sig göra, därvid kommittén funnit sig böra tills vidare lämna å sido de extra ordinära förskott, som under de senaste åren föranletts av med världskriget sammanhängande förhållanden, då nämligen dessa förskott lämpligen borde bli föremål för särskild behandling.

Vad då först angår den första huvudgruppen

1. Förskott å anslag i det påföljande årets stat

har kommittén erinrat, hurusom det ganska ofta förekommer, att riksdagen beviljat anslag å det kommande årets stat »med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under det löpande året av tillgängliga medel utanordna» beloppet eller viss del därav. Sådana medgivanden förekomme särskilt ofta, då det gällde anslag för kapitalökning för

*Förskott å
anslag i det
påföljande
årets stat.*

statens affärsdrivande verk, men även i rätt stor utsträckning beträffande vissa extra anslag under huvudtitlarna, och föranleddes då vanligen därav, att den verksamhet, som skulle med anslaget bekostas, skulle påbörjas redan under det löpande året.

Då de ifrågavarande förskotten avsåge utgifter, som för varje gång till beloppet av riksdagen prövades, gällde det här endast att finna en form för att dessa utgifter, i den mån de ej kunde förutses i så god tid, att de kunde i vanlig ordning å riksstaten uppföras, måtte, i stället för att förskottteras mot ersättning av anslag å nästa års stat, direkt såsom utgifter avföras under det löpande året, samt att redan under samma år, i stället för först under det följande, bereda härför erforderliga medel. Detta ändamål kunde enligt kommitténs mening vinnas antingen genom att ifrågavarande utgifter upptoges å en *tilläggsstat* för det löpande året, eller genom *omläggning av budgetåret* eller medelst en kombination av dessa bägge utvägar.

Om budgetåret flyttades närmare tiden för riksstatens fastställande, exempelvis förlades till den 1 juli—30 juni, skulle, såsom kommittén framhållit, härav följa, att sådana av riksdagen för tiden 1 juli—31 december av det löpande året beslutade utgifter, som för närvarande pläga bestridas förskottsvis mot ersättning av anslag i det påföljande årets riksstat, kunde i stället direkt upptagas i den nya riksstaten, varigenom förskottsförfarandet undvekes. En sådan förflyttning av budgetåret kunde vidare, såsom närmare utvecklats i en till kommittén av professorn G. Cassel ingiven promemoria, vara önskvärd jämväl ur andra synpunkter, såsom att uppgörandet av riksstatsförslag för ett finansår, börjande den 1 juli, kunde grundas på säkrare beräkningar än under nuvarande förhållanden vore möjligt, varjämte vid budgetens realiserande vunnes bland annat den fördelen, att inkomst- och förmögenhetsskatten, som alltmör framträdde såsom statens förnämsta inkomstkälla, komme att inflyta redan före mitten av finansåret i stället för, såsom nu, vid dess slut.

Kommittén har emellertid framhållit, att en dylik förändring med alla därav uppkommande konsekvenser måste kräva en ganska grundlig undersökning, bland annat i vad mån grundlagsändringar skulle av den sålunda ifrågasatta reformen betingas; och då en sådan utredning knappast kunde anses ingå i kommitténs uppdrag och i varje fall måste betydligt försena framläggandet av kommitténs betänkande, har kommittén ansett sig icke böra närmare inlåta sig på denna fråga, utan inskränkt sig till det uttalandet, att frågan om budgetårets omläggning borde snarast möjligt upptagas till närmare behandling.

I sin ovanberörda skrivelse den 15 juni 1917 har riksdagen härom

yttrat, att enligt riksdagens uppfattning visserligen frågan om budgetårets omläggning icke kunde anses vara så klarlagd, att riksdagen redan kunde i princip uttala sig för en reform i denna riktning. Den redan avvägabragta utredningen i ärendet syntes emellertid klart giva vid handen, att frågan vore av så stor betydelse, att densamma borde göras till föremål för den grundliga undersökning, som tydligen erfordrades, innan definitiv ståndpunkt till reformen kunde intagas. Med hänsyn till den avsevärda tidsutdräkt som utredningen kunde förväntas medföra och då för reformens genomförande sannolikt torde erfordras ändring i grundlag, ville riksdagen redan nu hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om en fullständig utredning angående frågan om omläggning av budgetåret till tiden 1 juli—30 juni eller annan i förhållande till tiden för riksdagens normala avslutande lämplig tidsperiod.

Den sålunda av riksdagen begärda utredningen har igångsatts genom infordrande av utlåtande från statskontoret och fullmäktige i riksgäldskontoret, men torde givetvis ej kunna medhinnas i så god tid, att något förslag i ämnet kan föreläggas 1918 års riksdag.

Däremot torde enligt min mening hinder icke möta för att den andra av de båda utvägar kommittén angivit för undvikande av förskott å det påföljande årets stat, nämligen anlitande av *tilläggsstat* för det löpande året, kommer till användning redan vid den nu förestående statsregleringen.

Enligt vad kommittén erinrat har denna utväg, som tämligen allmänt begagnas i andra länder, redan förut vid några tillfällen kommit till användning även hos oss, nämligen i tre särskilda fall åren 1874, 1875 och 1892, för vilka i kommittébetänkandet närmare redogöres. Såsom i dessa fall ägt rum, borde en tilläggsstat upptaga icke blott de utgifter, varom vore fråga, utan ock däremot svarande inkomster. Såsom inkomstposter kunde härvid ifrågakomma

länemedel, vilket vore det enda naturliga, då fråga vore om utgifter för kapitalökning att täckas av länemedel;

skattemedel, vilken utväg borde anlitas antingen där anledning funnes att antaga en i årets riksstat redan uppförd skattetitel bliva mer givande än som förut beräknats eller då man redan under löpande året önskade tillgodogöra sig någon viss ny skattetitel; samt

i *anspråk tagna kapitaltillgångar*, vilken inkomsttitel kunde förekomma först och främst, då någon för annat ändamål ej behövlig kapitaltillgång, t. ex. en verklig besparing å ett reservationsanslag, stode till buds, varjämte det under vissa förhållanden kunde ifrågakomma att taga statsverkets kassafond i anspråk. Om härvid denna fond tålde vid en

definitiv minskning, kunde utgiften slutligt stanna å kassafonden; men i annat fall borde å nästa års riksstat under titel: »utgifter för kapitalökning» motsvarande belopp anvisas till ersättande av vad som sålunda frångått fonden.

Rörande den formella behandlingen av en tilläggsstat har kommittén framhållit att, om under arbetet med uppgörande av statsverkspropositionen befunnes, att sådant tillägg till den senast fastställda riksstaten, som ovan omförmäles, vore erforderligt, Kungl. Maj:ts förslag till dylik tilläggsstat torde böra framläggas i en särskild proposition genast vid riksdagens början. Vidare torde detta förslag böra vara fullständigt och således upptaga ej blott *alla* de utgifter, som då kunde beräknas bliva under det löpande året erforderliga utöver de i samma års riksstat redan uppförda, utan ock däremot svarande inkomstposter, så att riksdagen kunde genast vinna överblick även över den finansplan, som innebures i tilläggsstaten. Skulle under pågående riksdag ytterligare utgiftsbehov för det löpande året uppstå, borde även dessa för riksdagen framläggas i form av tilläggsstat för samma år.

Enligt vad kommittén undersökt torde bokföringen av de poster, som upptagas i en tilläggsstat, icke vålla några svårigheter. Vidare har kommittén framhållit, att dess förslag om tilläggsstat vore byggt på den förutsättningen, att samma regler rörande budgetfrågors avgörande genom gemensam votering gällde för posterna i en tilläggsstat som beträffande de i den vanliga riksstaten upptagna; och en av kommittén i detta avseende gjord utredning giver också vid handen, att så måste anses vara förhållandet.

På grund av vad sålunda anförts har kommittén uttalat, att sådana utgifter, som hittills bestritts medelst förskott å anslag i det påföljande årets riksstat, böra hädanefter, i den mån anslag på riksstat i vanlig ordning icke i tid kunna beredas, upptagas å en tilläggsstat för det löpande året.

Mot detta kommitténs förslag har ingen av de i ärendet hörda myndigheter haft något att erinra.

*Frågans be-
handling vid
1917 års riks-
dag.*

Frågan om vissa utgifters uppförande på tilläggsstat befinner sig i själva verket numera icke längre på ett blott förberedande stadium, utan har varit föremål för prövning vid innevarande års riksdag, som icke endast i princip anslutit sig till förslaget, utan även med föranledande av vissa därom väckta motioner redan i praktiken tillämpat detsamma genom att å tilläggsstat för år 1917 uppföra de anslag å tillhoppa 245

miljoner kronor, som anvisats till rörelsekapital vid statens verksamhet för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter m. m.

Såsom kommittén vid behandlingen av de extra ordinära, av världskriget förorsakade förskotten erinrat, hade för nyssnämnda ändamål under kristiden förut behövliga medel anvisats att utgå under förskottstitel. I den mån dessa förskott nödvändiggjort kassaförstärkning åt statskontoret hade de faktiskt blivit bestridda med av riksgäldskontoret upplånade medel. Detta faktiska förhållande hade enligt kommitténs mening även kunnat komma till synes i budgetbehandlingen och således medel kunnat beredas för anslag å riksstaten genom upptagande på dess inkomstsida av »tillfälliga lånemedel»; och i de fall, då medlen varit behövliga redan under det löpande året, hade anslagen och däremot svarande »tillfälliga lånemedel» kunnat upptagas å tilläggsstat för sistnämnda år.

Denna princip har alltså redan vunnit tillämpning vid innevarande års riksdag. I sin förutnämnda skrivelse den 15 juni 1917 har riksdagen anført:

»Genom den utredning, som verkstälts av den s. k. kassaförslagskommittén, lærer få anses tillfyllest ådagalagt, att inga vare sig reella eller formella hinder möta mot att införa tilläggsstater såsom ett bestående led i vårt budgetväsen. Genom utredningen i fråga har ock påvisats, att stora praktiska fördelar skulle vara att vinna genom en sådan anordning».

Under sådana förhållanden och då det synts riksdagen angeläget, att de till stora belopp uppgående kassaförsträckningar, som statskontoret erhållit från riksgäldskontoret, med det snaraste avvecklas, har riksdagen ansett, att utgifterna för rörelsekapital vid statens ovanberörda verksamhet under kristiden borde uppföras å en tilläggsstat för år 1917.

Riksdagen har emellertid icke stannat härvid utan vidare i samma skrivelse uttalat, att förfarandet med upprättandet av en särskild tilläggsstat givetvis borde tillämpas under nästkommande och följande år samt anhållit, att Eders Kungl. Maj:t ville för 1918 års riksdag framlägga förslag till tilläggsstat till riksstaten för samma år, upptagande samtliga de anslagsbelopp, vilka komme att äskas att utgå under nämnda år.

I likhet med kassaförslagskommittén och på de av denna anförda skäl anser jag det vara önskligt, att det förskottsförfarande, vars nackdelar kommittén i sitt betänkande påvisat, med det snaraste må upphöra, och att alltså åtgärder vidtagas för att å riksstaten medel må beredas för sådana utgifter, som hittills anvisats i form av förskott mot framtida ersättning.

*Departementschefens
yttrande.*

Vad särskilt angår nu ifrågavarande art av förskott, nämligen sådana som innebära, att av riksdagen beviljade anslag disponeras redan före ingången av det år, å vars riksstat de äro uppförda, torde, såsom i förutnämnda riksdagsskrivelse framhålles, några hinder icke möta för en sådan anordning, att dylika utgifter uppföras å en tilläggsstat för samma år, varunder utgifterna av riksdagen beslutas.

Jag anser därför att, i enlighet med den av riksdagen gjorda hemställan, alla de statsutgifter, som nu kunna beräknas bliva under år 1918 erforderliga utöver sådana, för vilka anslag redan å riksstat förefinnas, böra upptagas å en tilläggsstat för år 1918. Då beskaffenheten och storleken av dessa utgifter givetvis måste bliva föremål för överbäggande vid behandlingen av anslagskraven under de särskilda huvudtitlarna, torde jag i detta sammanhang endast hava att angiva vissa principer, som enligt min mening böra följas vid tilläggsstatens upprättande och framläggande för riksdagen.

Först och främst synes det mig då vara lämpligt att, såsom kommittén föreslagit, alla de ytterligare utgifter för år 1918, som nu vid uppgörandet av budgetförslaget för år 1919 äro kända, sammanfattas i en särskild proposition till riksdagen, upptagande dessa utgifter under sina behöriga huvudtitlar. I de fall, där ifrågavarande utgifter äga sammanhang med utgifterna för år 1919, synes emellertid härvid böra iakttagas, att motiveringen intages i det statsrådsprotokoll, varav utdrag bifogas statsverkspropositionen för år 1919, så att det vid propositionen om tilläggsstaten fogade statsrådsprotokoll i dessa fall endast upptager själva anslagsäskandena och i fråga om motiveringen hänvisar till förutnämnda protokoll. Där åter fråga är om sådana utgifter, som endast beröra 1918 års tilläggsstat, måste de naturligtvis i vanlig ordning motiveras i det vid tilläggsstaten fogade statsrådsprotokoll.

Vad tilläggsstatens inkomstsida beträffar, föreligga inga svårigheter i fråga om sådana utgifter, som äro avsedda att bestridas med låne-medel, då nämligen dessa givetvis måste motsvaras av en inkomsttitel: »lånemedel», vare sig fråga är om upplåning för kapitalökning eller om tillfällig upplåning för andra ändamål. I fråga om övriga utgifter å tilläggsstat har kommittén framhållit, att de kunde täckas genom skattemedel eller i anspråk tagna kapitaltillgångar, varvid särskilt statsverkets kassafond under vissa förhållanden kunde ifrågakomma att anlitas; och under normala förhållanden torde några svårigheter härvid icke heller vara att motse, då nämligen de nu omhandlade »förskotten å det påföjande årets stat» hittills — fränsett sådana utgifter för kapitalökning, som nyss omförmäls, ävensom vissa av världskriget föranledda extra-

ordinära utgifter — icke uppgått till några mer betydande belopp. För år 1918 kommer dock tilläggsstaten på grund av särskilda förhållanden att svälla ut till vida större belopp än som i normala fall kan beräknas för en tilläggsstat, och frågan om sättet för betäckande av dessa stora utgifter torde icke kunna upptagas i detta sammanhang utan först vid behandlingen av finansplanen för år 1919.

Såsom den andra huvudgruppen av förskott mot framtida ersättning har kommittén upptagit:

2. Förskott avsedda att ersättas med särskilda, framdeles inflytande medel.

Härom har kommittén yttrat:

»I vissa fall förekommer, att riksdagen på Kungl. Maj:ts framställning besluter, att en utgift skall bestridas förskottsvis av tillgängliga medel mot ersättning av särskilda medel, som beräknas framdeles inflyta. De vanligaste bland dessa förskott äro sådana, av en nybyggnad betingade kostnader, som äro avsedda att ersättas av inflytande köpeskillingar vid försäljning av någon statens fastighet, vilken då ofta utgöres just av den, där ifrågavarande statsverksamhet förut bedrivits. De mest betydande utgifter av denna art, som hittills förekommit, äro de, som avsett uppförande av nya byggnader för arméns behov. Men även i fråga om andra byggnadsföretag hava ganska anseliga förskott av ifrågavarande beskaffenhet förekommit, såsom för uppförande av nya byggnader för veterinärhögskolan och skogshögskolan, för förbättrade bangårdsförhållanden i Stockholm, för vissa fängelsebyggnader m. m.»

Förskott, avsedda att ersättas med särskilda, framdeles inflytande medel.

Enligt kommitténs mening böra emellertid även nu ifrågavarande slag av förskott för framtiden undvikas, då de nämligen medföra samma olägenheter som de övriga förskott, vilka avse utgifter utanför riksstaten. Då ofta flera år förflyta, innan de medel, varmed förskotten skola täckas, hinna inflyta, och, särskilt när fråga är att på förhand taga i anspråk inflytande försäljningsmedel för större, kronan tillhöriga tomtområden m. m., de förskotterade beloppen kunna bli högst avsevärda, blir härav en följd, att nu ifrågavarande förskott i betydlig grad belasta statsverkets rörelsekapital och förminska kassatillgången. De strida vidare mot principen om riksstatens fullständighet. Ehuru väl dessa utgifter i sista hand täckas av särskilda medel och sålunda icke direkt för statsverket medföra någon förlust eller utgift i inskränkt mening, må dock erinras, att de behov, som i förevarande fall tillgodoses, äro verkliga statsbehov i samma grad som de förut i riksstaten upptagna. Med det nuvarande systemet uppstå i själva verket vid sidan av riksstaten och statsräkenskaperna särskilda stater och redovisningar för speciella statsbehov; och medan riksstaten ju blott omfattar ett år, kunna dessa redovisningar vid sidan därom avse perioder av flera år, beroende på utgifternas olika beskaffenhet. Härigenom försvåras naturligtvis också möjligheten till överskådlighet och reda i räkenskapsväsendet, allra mest i sådana fall, där utgiften skall bestridas till en del av anslag i riksstaten och till återstående del av inflytande inkomster av annat slag. För vinande av en fullständig överblick av statshushållningen är det därför angeläget.

att riksstaten upptager såväl nu ifrågavarande utgifter som de inkomster, varmed de skola bestridas.»

I fråga om sättet för detta önskemåls förverkligande har kommittén, med avseende därå att statens fastigheter endast ifall de tillhöra någon av de affärdrivande verkens fonder bokföras såsom tillgång i rikshuvudboken, framhållit att förfaringssättet måste bli olika, allteftersom det gällde en fastighet, tillhörande ett affärdrivande verk, eller någon annan statens fastighet; och yttrar kommittén i sådant avseende:

»Sker byggnadsföretaget för ett affärdrivande verks räkning, bör utgiften i riksstaten upptagas under rubriken 'utgifter för kapitalökning'; och om den till försäljning avsedda fastigheten tillhör ett affärdrivande verk, uppföres den inflytande köpeskillingen å riksstatens inkomstsida såsom i 'anspråk tagen kapitaltillgång'.

Är åter fråga om annat byggnadsföretag för statsverkets räkning, bör utgiften upptagas bland verkliga utgifter under vederbörande huvudtitel. Om den till försäljning bestämda fastigheten icke tillhör något affärdrivande verk, synes köpeskillingen, där frågan ej gäller något mera avsevärt belopp, knappast behöva i riksstaten beräknas, utan, när den inflyter, böra bokföras bland statsverkets 'diverse inkomster'. Om åter beloppet är mera betydande, bör det upptagas såsom en särskild post å riksstatens inkomstsida eller åtminstone med något visst belopp inberäknas i inkomstposten 'diverse inkomster'. Upptages det såsom en särskild post, kunde det möjligen även här ifrågasättas att använda rubriken i 'anspråk tagen kapitaltillgång'. Men då detta, i betraktande därav, att fastigheten icke förut i rikshuvudboken varit bokförd bland statsverkets tillgångar, icke synes lämpligt, bör beloppet enligt kommitténs mening hellre uppföras bland de egentliga inkomsterna under en rubrik, som angiver dess beskaffenhet, t. ex. 'inflytande köpeskillning för

I det föregående har, såväl i fråga om fastighet, tillhörande affärdrivande verk, som beträffande annan fastighet, förutsatts, att inkomsten inflyter redan samma år som det, då utgiften skall bestridas. Men ofta kan det inträffa, att försäljningen äger rum först någon tid efter det år, då byggnadsanslaget är på riksstaten uppfört. I sådant fall synes byggnadskostnaden, därest den uppgår till mera avsevärt belopp, lämpligen böra bestridas med tillfälliga lånemedel, som återbetalas, när inkomsten sedermera inflyter. Dessa tillfälliga lånemedel böra alltså uppföras å inkomstsidan i samma riksstat, som å utgiftssidan upptager byggnadsanslaget. Försäljningsmedlen uppföras eller beräknas sedermera på ovan angivet sätt i riksstaten för det år, då de antagas inflyta, och böra då, för den händelse byggnadskostnaden på nyss angivet sätt bestritts av lånemedel, å utgiftssidan motsvaras av en post å enahanda belopp bland de utgifter för kapitalökning, som avse avbetalning å statsskulden. Skulle fastigheten helt eller delvis ej komma att bli såld det året, eller om enligt köpeavtalet köpeskillingen skall delvis erläggas först senare, behandlas det resterande inkomstbeloppet i bokföringshänseende såsom inkomstrest. Skulle den inflytande inkomsten överstiga den i riksstaten beräknade, bör det överskjutande beloppet tillgodoföras statsverkets kassafond, resp. vederbörande produktiva fond. Om inkomsten skulle inflyta under något tidigare år än det, då den i riksstaten beräknats, bör inkomsten, där den ej på sätt nyss är sagt kan lämp-

ligen utan vidare ingå bland statsverkets 'diverse inkomster', under någon lämplig bokföringstitel reserveras, tills riksdagen på Kungl Maj:ts framställning beslutar om dess disponerande.»

Såväl statskontoret som armé- och marinförvaltningarna hava instämt i kommitténs i förevarande avseende framställda förslag.

Även fullmäktige i riksgäldskontoret hava förklarat sig vara eniga med kommittén däri, att ifrågavarande slag av förskott för framtiden böra undvikas genom beloppens uppförande å riksstat i huvudsaklig överensstämmelse med vad kommittén föreslagit; och yttra fullmäktige vidare:

*Fullmäktige
i riksgäldskontoret.*

»Byggnadskostnader. varom här är fråga, böra sålunda enligt såväl kommitténs som fullmäktiges mening, i den mån de icke kunna bestridas med omedelbart inflytande försäljningsmedel och under förutsättning att de uppgå till mera avsevärda belopp, bestridas med tillfälliga länemedel, vilka uppföras å inkomstsidan i samma riksstat, som å utgiftssidan upptager byggnadsanslaget.

I detta sammanhang vilja fullmäktige framhålla, att det synes fullmäktige naturligt och överensstämmande med vedertagen praxis i fråga om utbetalningar av övriga anslag till utgifter för kapitalökning för statens produktiva fonder, att vid en sådan anordning, som ovan angivits, riksgäldskontoret även bemyndigas att utbetala medlen direkt till den förvaltande myndighet, som skall äga att disponera dem; och bör riksgäldskontoret medgivnas rätt att, så snart medlen återflyta till statsverket och bliva uppförda såsom inkomst i riksstaten, å statsverkets giroräkning draga motsvarande belopp under titel: 'Avbetalning å tillfällig upplåning, förslagsanslag'. Sådan rätt att å statsverkets giroräkning draga å riksstaten uppförda anslag till riksdags- och revisionskostnader m. m. samt räntor och avbetalningar å skulden äger riksgäldskontoret sedan år 1914.»

Då jag även för min del biträder kommitténs ovanberörda förslag för undvikande av förskott av ifrågavarande art — vilka visat sig kunna uppgå till ganska betydande belopp, exempelvis det förskott å 3,950,000 kronor, som år 1914 av statskontoret utgivits för kostnader för förvärfvande av mark m. m. till nytt övningsfält för armén — anser jag, att vid nu förestående statsreglering även sådana utgifter, som äro avsedda att bestridas medelst särskilda, framdeles inflytande medel, böra i huvudsaklig överensstämmelse med de av kommittén angivna principer å riksstaten uppföras.

*Departementschefens
yttrande.*

Likaledes ansluter jag mig till vad fullmäktige i riksgäldskontoret anfört i fråga om utbetalningar och återbetalningar av sådana »tillfälliga länemedel», som kunna för ifrågavarande ändamål förekomma.

3. Förskott, som hos riksdagen anmälas till ersättande.

*Förskott, som
hos riksdagen
anmälas till
ersättande.*

Härom erinrar kommittén, hurusom det i stor utsträckning förekommer, att utgifter enligt föreskrift av Kungl. Maj:t bestridas under förskottstitel samt att sedermera hos riksdagen äskas anslag för deras ersättande. Ej så sällan händer även, att riksdagen bestämmer, att vissa utgifter skola förskottas för att efteråt hos riksdagen anmälas till ersättande.

Vid behandlingen av dessa förskott har kommittén ansett lämpligt att uppdelas dem i två särskilda slag, nämligen dels sådana, som äro av regelbundet återkommande natur eller eljest av beskaffenhet att kunna på förhand beräknas, dels ock sådana, som hava karaktär av oförutsedda utgifter.

a) Regelbundet återkommande eller eljest på förhand beräkneliga utgifter.

*Regelbundet
återkommande eller
eljest på förhand
beräkneliga utgifter.*

Enligt kommitténs mening böra förskott för dylika ändamål hädanefter undvikas genom att anslag uppföras å riksstaten för alla sådana behov, som kunna förutses, därvid kommittén — med framhållande, att ett fullständigt förslag härtill ej torde kunna tillkomma i annan ordning än att Eders Kungl. Maj:t efter vederbörande myndigheters hörande i statsverkspropositionen äskade anslag för de särskilda ifrågavarande ändamålen — emellertid erinrat om vissa förskottsutgifter, som på denna väg torde kunna för framtiden undvikas.

Härvid har kommittén särskilt beaktat kommittékostnaderna, för vilka enligt kommitténs mening förslagsanslag, ett för varje departement, borde å riksstaten uppföras under titel »till kommittéer och utredningar genom sakkunniga», vilken anordning givetvis icke borde medföra någon ändring beträffande de specifika redogörelser för dylika kostnader, som plägade lämnas dels i den årliga berättelsen om vad i rikets styrelse sig tilldragit, dels ock i statsrevisorernas berättelse; och har kommittén med ledning av en upprättad tablå över 1911—1915 års kommittékostnader avgivit förslag rörande storleken av de förslagsanslag, som för ifrågavarande ändamål borde under de särskilda huvudtitlarna uppföras.

Vidare har kommittén erinrat om åtskilliga andra regelbundet återkommande förskottsutgifter, vilka syntes kunna för framtiden undvikas antingen genom att särskilda anslag å riksstaten för dem uppfördes, vilket borde ske t. ex. i fråga om utgifter för inlösen av och ersättning för frälseräntor, expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulttjänste-

män, statistik över riksdags- och landstingsmannaval, kostnader för regeringsrättens årsbok m. m., eller ock riksdagens medgivande inhämtades till deras bestridande från vissa redan å riksstaten förefintliga anslag.

Mot vad sålunda av kommittén föreslagits hava de hörda myndigheterna icke haft något att invända.

Statskontoret har för sin del ingått i en närmare undersökning i förevarande avseende och framlagt förslag dels till uppförande å riksstaten av åtskilliga nya anslag, dels ock rörande utverkande av riksdagens medgivande till vissa redan förefintliga anslags anlåtande för en del utgifter, som hittills bestritts under förskottstitel.

För egen del biträder jag kommitténs åsikt, att anslag å riksstat böra uppföras för sådana, hittills under förskottstitel bestridda utgifter, som äro regelbundet återkommande eller eljest på förhand beräkneliga. Förutom de av kommittén påpekade fördelarna av förskottssystemets undvikande vill jag framhåva ytterligare en, nämligen den avsevärda förenkling i förvaltningshänseende, som ifrågavarande reform skulle medföra. I fråga om de av statskontoret utgivna förskott av ifrågavarande art tillgår för närvarande på följande sätt. Kungl. Maj:t anbefaller statskontoret att bestrida utgiften förskottsvis av under händer varande medel samt att före årets slut hos Kungl. Maj:t anmäla förskottet till ersättande. Före den 15 december varje år inkommer statskontoret med specifik rapport över vad som sålunda förskjutits under tiden den 1 november föregående år till den 31 oktober det år, då anmälan sker, vilken rapport plägar omfatta omkring 400 olika förskottstitlar. Kungl. Maj:t äskar under vederbörande huvudtitlar å riksstaten extra anslag till täckande av dessa förskott. Sedan riksdagen beviljat sådana anslag och härom gjort anmälan hos Kungl. Maj:t i sina särskilda skrivelser om regleringen av huvudtitlarnas utgifter, delgivas dessa skrivelser statskontoret, som efter ingången av det år, å vars budget anslagen äro uppförda, vidtager erforderliga bokföringsåtgärder till förskottens ersättande. Efter reformens genomförande komme hela detta vidlyftiga förfarande att ersättas med att statskontoret, efter erhållen del av Kungl. Maj:ts beslut om utgiften, direkt avför densamma å vederbörligt anslag. Det inses lätt, vilken besparing i arbete, som härigenom förorsakas såväl Kungl. Maj:ts kansli och riksdagen som vederbörande ämbetsverk.

*Departementsschefens
yttrande.*

Bland de nya anslag, som av ifrågavarande anledning skulle uppföras å riksstaten, äro anslagen »till kommittéer och utredningar genom sakkunniga» av den ojämförligt största betydelsen. I likhet med kommittén anser jag lämpligast, att anslag med nämnda rubrik uppföras under var och en av 2:a—9:e huvudtitlarna, samt erhålla förslagsanslags

natur, då det nämligen såsom kommittén framhållit måste anses vara av vikt att möjligheten att disponera medel för utredningsarbeten icke blir mindre än den för närvarande i realiteten är. Vad angår de av kommittén för dessa anslag föreslagna belopp, i vilka vissa jämkningar ifrågasatts av statskontoret, torde dessa bli va föremål för överbägende vid behandlingen av de särskilda huvudtitlarnas utgifter.

Vidare synes det önskligt, att även åtskilliga andra nya anslag uppföras å riksstaten till undvikande av förskottsfa randet ävensom att riksdagens medgivande inhämtas till att vissa redan å riksstat förefintliga anslag må få användas till bestridande av en del mindre utgifter, som hittills utgått såsom förskott. Den närmare granskningen av de förslag statskontoret i sådant avseende framställt lärer dock ej kunna äga rum i nu föreliggande sammanhang, utan först vid handläggningen av anslagskraven under de särskilda huvudtitlarna.

b) Oförutsedda utgifter.

*Oförutsedda
utgifter.*

Kommittén har framhållit, hurusom för bestridande av tillfälliga utgifter för andra ändamål än sådana, för vilka särskilda anslag finnas å riksstaten uppförda, för närvarande stode till Kungl. Maj:ts disposition dels de under riksstatsens särskilda huvudtitlar uppförda reservationsanslagen till extra utgifter, dels ock huvudtitlarnas allmänna besparingar. I fråga om dispositionen av de senare lämnade rikets ständer vissa föreskrifter i skrivelse den 12 maj 1841, vilka allt fortfarande i huvudsak gälla, varemot i fråga om anslagen till extra utgifter icke meddelats några bestämmelser, som inskränka Kungl. Maj:ts förfoganderätt över dessa anslag.

Kommittén har nu föreslagit, att tillgång för bestridande av sådana oförutsedda utgifter, som var för sig ej uppgå till mera avsevärda belopp, måtte beredas genom lämplig ökning av anslagen till extra utgifter, och har beräknat denna ökning till sammanlagt 100,000 å 150,000 kronor.

För tillfälliga utgifter av större betydenhet borde åter enligt kommitténs mening å riksstaten vid sidan av huvudtitlarna eller möjligen under sjunde huvudtiteln uppföras ett förslagsanslag »till oförutsedda utgifter» att stå till Kungl. Maj:ts disposition under villkor

att utgiften är av så brådskande art, att frågan ej hinner underställas riksdagen.

att utgiften är av den storlek att varken vederböraude huvudtitels allmänna besparingar eller samma huvudtitels anslag till extra utgifter med hänsyn till därå förefintliga behållningar lämpligen kunna för ändamålet anlitas, och tillika av beskaffenhet att ej kunna bestridas av andra till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel,

att utgiften icke heller är av den art, som omförmåles i 63 § regeringsformen.

samt att genast vid riksdagens början en särskild, specificerad anmälan göres till riksdagen om de utgifter Kungl. Maj:t under det senaste året beslutat anvisa till utgående från anslaget.

Med ledning av en inom kommittén uppgjord förteckning över de under åren 1911—1916 hos riksdagen till ersättande anmälda oförutsedda utgifter av större betydenhet har kommittén för detta förslagsanslag ifrågasatt ett belopp av 500,000 kronor. Visserligen kunde det lätt hända, att detta belopp något år komme att överskridas, kanske rätt avsevärt. Men ett sådant överskridande torde dock enligt kommitténs mening ej kunna antaga större dimensioner än som kunde inträffa i fråga om åtskilliga andra förslagsanslag å riksstaten. I rikshuvudboken borde anslagets redovisning så anordnas, att därav framginge, huru stora delar av anslaget som tagits i anspråk för de särskilda departementens räkning.

Beträffande den närmare motiveringen av de villkor kommittén, särskilt i betraktande av anslagets natur av förslagsanslag, ansett böra uppställas för dess användande, anhåller jag att få hänvisa till kommittébetänkandet, sid. 72—75.

I denna fråga har en skiljaktig mening uttalats av kommittéledamoten friherre Langenskiöld, som ansett ett särskilt anslag å riksstaten till oförutsedda utgifter icke vara önskvärt, utan förordat, att dylika utgifter skulle i det löpande årets räkenskaper under viss huvudtitel redovisas med anteckning »anordning utom stat», samt sedan för riksdagen i särskild proposition anmälas till godkännande. Reservantens skäl för denna mening återfinnas å sid. 76—78 i betänkandet, varav framgår, bland annat, att han ansett önskemålet att redovisa de oförutsedda utgifterna för varje departement nog icke bliva på ett tillfredsställande sätt tillgodosett endast därigenom, att vid redovisningen för det gemensamma anslaget de till detsamma hörande utgifterna ordnades inom sig efter de olika huvudtitlarna.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, som ansett sig sakna anledning att närmare ingå på frågan om den tredje huvudgruppen av förskott, nämligen sådana, som hos riksdagen anmälas till ersättande, hava emellertid funnit sig böra göra en erinran i en punkt, nämligen beträffande friherre Langenskiölds reservationsvis framförda förslag, vilket fullmäktige förklarat sig icke kunna biträda, då detsamma syntes fullmäktige innebära ett bibehållande, om ock i modifierad form, av det nuvarande förskotts-förfarandet, som möjligen skulle kunna inbjuda till ett vidsträcktare bruk i framtiden.

*Fullmäktige i
riksgäldskon-
toret.*

Statskontoret.

Statskontoret, som ansett kommitténs förslag om användning av extra utgiftsanslagen för oförutsedda utgifter av mindre storlek vara väl värt beaktande, samt avgivit närmare förslag till höjning av andra samt sjätte till och med nionde huvudtitlarnas ifrågavarande anslag, har i fråga om anslaget till oförutsedda utgifter anfört följande:

»Reservantens förslag att under huvudtitlarna skulle få avföras utgifter, som icke varit uppförda i riksstaten och till vilkas gäldande således inga medel anvisats, måste statskontoret på det kraftigaste avstyrka, då detta skulle innebära, att, tvärt emot principerna för budgetreformen, kassafonden skulle regelbundet för varje år få släppa till en del av sin behållning för bestridande av statsregleringsutgifter. Att anslag böra anvisas för alla utgifter synes statskontoret självklart; och att anslagen anvisas före utbetalningen, såsom kommittén föreslår, i stället för efteråt, såsom för närvarande äger rum, kan icke innebära annan »förklaring» än att riksdagen på förhand vet, att sådana utgifter äro att vänta, ehuru riksdagen är okunnig om, av vilken art de skola bliva, och fördenskull måste uppskjuta sin prövning av desamma till efteråt.

Däremot torde reservantens åsikt, att utgifterna böra avföras på de huvudtitlar, till vilka de enligt sin natur höra, icke sakna fog. I detta syfte torde det av kommittén föreslagna anslagsbeloppet kunna fördelas på de olika huvudtitlarna. Att därav med all sannolikhet skulle följa, att vissa av dessa anslag komme att överskridas, medan andra kunde visa överskott, har ingen reell betydelse, då utgiften på det hela blir densamma som enligt kommitténs förslag och fördelningen icke har någon inverkan på statsregleringens utfall.

Statskontoret, som i förevarande avseende ej torde behöva yttra sig angående anslagsbehovet å fjärde och femte huvudtitlarna, vill för övriga huvudtitlar ifrågasätta följande belopp å förslagsanslagen till oförutsedda utgifter:

under andra huvudtiteln	kronor	50,000
» tredje »	»	50,000
» sjätte »	»	100,000
» sjunde »	»	50,000
» åttonde »	»	50,000
» nionde »	»	50,000

Summa kronor 350,000.»

Arméför-
valtningen

Arméförvaltningen har anfört:

»Sedan 1914 års senare riksdag beslutat en omläggning av det å fjärde huvudtiteln upptagna anslaget till avlöning och rekrytering från fast anslag till förslagsanslag, höjde 1915 års riksdag dels anslaget till extra utgifter med 520,000 kronor till 600,000 kronor, dels ordinarie byggnadsanslaget med 150,000 kronor. Beloppen av de besparingar å ordinarie anslag, som efter denna omläggning tillgodoförts fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar, hava varit obetydliga och utgjorde år 1915 kronor 31,195: 39 och år 1916 kronor 34,232: 87. Följden har också blivit, att denna fonds behållning för närvarande i det närmaste helt och hållet tagits i anspråk. I likhet med kommittén anser därför arméförvaltningen att, därest

mindre förskott för utgifter av oförutsedd natur skola upphöra, i fjärde huvudtiteln anslag till extra utgifter erfordras en höjning. En dylik förhöjning bör enligt ämbetsverkets åsikt även göras av ordinarie byggnadsanslaget. Med det stora antal byggnader av skilda slag, som erfordras för landförsvaret, samt de olikartade övningsgrenar, som numera förekomma vid armén, följer nämligen, att tillfälligt behov av smärre byggnaders uppförande eller ombyggnad ofta kan uppkomma av så trängande beskaffenhet, att frågan härom ej hinner underställas riksdagens prövning. Ordinarie byggnadsanslaget är så knappt beräknat, att det för närvarande ej lämnar tillgång till dylika tillfälliga utgifters bestridande. Arméförvaltningen anser därför att, om förskott för sådant ändamål skola kunna undvikas eller väsentligen inskränkas, en förhöjning av ordinarie byggnadsanslaget är nödvändig. Den sålunda erforderliga förhöjningen har inom fortifikationsdepartementet uppskattats till 100,000 kronor.

Beträffande kommitténs förslag, att för angivet ändamål ett särskilt anslag till oförutsedda utgifter borde på vissa villkor å riksstaten uppföras, finner sig arméförvaltningen kunna biträda detsamma.»

*Marinför-
valtningen.*

Marinförvaltningen har beträffande det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till extra utgifter till en början anmärkt, att detta, i motsats till vad förhållandet vore under de andra huvudtitlarna, icke hade reservationsanslags natur, utan vore uppfört såsom bestämt anslag, vadav vid årets slut förefintlig behållning å anslaget överfördes till allmänna besparingarna. I sitt tidigare avgivna förslag till beräkning av utgifterna under femte huvudtiteln hade ämbetsverket föreslagit, att anslaget till extra utgifter, nu 75,000 kronor, måtte för år 1919 ökas till 155,000 kronor. Vid beräkningen av denna höjning hade inräknats kostnaden för extra biträden å räkenskapskontoren vid flottans stationer, uppgående till 50,000 kronor. Om sistnämnda belopp kunde överföras till ett särskilt anslag, skulle den, erforderliga ökningen i anslaget till extra utgifter inskränkas till 30,000 kronor. I varje fall borde anslaget förändras till reservationsanslag. Kommitténs förslag om ett förslagsanslag till oförutsedda utgifter syntes marinförvaltningen synnerligen lämpligt.

*Departement-
chefens ytt-
rande*

Oförutsedda utgifter hava hittills i rätt stor utsträckning bestritts under förskottstitel och sedermera hos riksdagen anmälts till ersättande. Visserligen kunna, såsom kommittén erinrat, anslagen till extra utgifter samt huvudtitlarnas allmänna besparingar anlitas för bestridande av vissa dylika utgifter. Men då de tillgångar, som därigenom stå till buds, äro ganska begränsade samt, vad allmänna besparingarna beträffar, förfoganderätten över dessa bundits vid vissa förutsättningar, har hittills i fråga om en hel del utgiftsbehov, som uppkommit under sådana omständigheter, att de ej kunnat hänskjutas till riksdagens prövning, annan

utväg ej stått öppen än att anlita förskottsförfarandet. Då det nu, såsom förut framhållits, framstår såsom ett eftersträfvansvärt önskemål att detta förskottsförfarande må undvikas, måste alltså på ett eller annat sätt möjlighet beredas att inom riksstatens ram inordna även utgifter av nu ifrågavarande art.

I likhet med kommittén anser jag, att höjning av anslagen till extra utgifter är den åtgärd, som härvid i första hand kan ifrågakomma. Hade dessa anslag haft rikligare tillgångar, skulle givetvis en mängd av de för tillfälliga utgifter gjorda förskott, som under senare tid hos riksdagen anmälts till ersättande, icke behövt förekomma. Kommittén har föreslagit, att ifrågavarande anslagsökning skulle ske i allenast sådan omfattning att den kunde beräknas förslå för bestridande av oförutsedda utgifter av *mindre* storlek. En sådan begränsning torde ock bäst överensstämma med anslagens hittillsvarande uppgift; och att göra anslagsökningen så stor, att den skulle anses kunna räcka till för alla oförutsedda utgifter, alltså även för utgifter av mer betydande storlek, synes mig ej kunna ifrågasättas, då det med hänsyn till omöjligheten att på förhand beräkna utgifternas storlek lätt kunde inträffa antingen att anslagen bleve otillräckliga eller ock att onödigt stora behållningar därå kunde uppkomma.

För större oförutsedda utgifter anser jag därför ett särskilt anslag av förslagsanslags natur erforderligt. I likhet med kommitténs majoritet, fullmäktige i riksgäldskontoret samt statskontoret finner jag alltså den av reservanten, friherre Langenskiöld föreslagna utvägen att anvisa ifrågavarande utgifter såsom »anordningar utom stat» icke vara tillräddig, då den formellt står i strid mot principen om riksstatens fullständighet och reellt skulle årligen tära på kassafonden utan att denna skulle härför beredas någon ersättning.

Liksom kommittén anser jag emellertid ifrågavarande förslagsanslag böra bliva gemensamt för alla departementen, då därigenom kraftigare, än om en uppdelning å de särskilda huvudtitlarna skulle ske, betonas att anslaget för de med detsamma avsedda ändamål må kunna disponeras allenast för sådana utgifter, vilka med hänsyn till sin vikt och brådskande beskaffenhet kunna i viss mån anses vara av allmän och gemensam natur för hela riksstaten eller åtminstone för flera av dess olika delar. Någon olägenhet i bokföringshänseende torde ej heller med en sådan anordning bliva förenad. Till dess ändring i beloppet för anslaget av vunnen erfarenhet påkallas, föreslår jag, att det bestämmes till den av kommittén föreslagna siffran, 500,000 kronor.

Beträffande de av kommittén föreslagna villkoren för anslagens

anlitande har jag ej funnit anledning till erinran, då de synas lämna garantier för, å ena sidan att anslaget ej i onödan anlitas och å den andra, att tillgångar för nödvändiga utgifter stå till Kungl. Maj:ts disposition. Vad särskilt angår föreskriften, att utgiften skall vara av den storlek att varken vederbörande huvudtitels allmänna besparingar eller samma huvudtitels anslag till extra utgifter med hänsyn till därå förefintliga behållningar lämpligen kunna för ändamålet anlitas, torde den handlingsfrihet att efter omständigheterna anlita den ena eller andra utvägen, som härigenom lämnas, få anses av behovet påkallad.

Enligt det föreliggande förslaget skulle alltså under envar av vederbörande huvudtitlar i riksstaten finnas ett anslag »till extra utgifter» av reservationsanslags natur. Måhända framställer sig här den frågan, huruvida ej detta anslag kunde sammanslås till ett med anslaget för oförutsedda utgifter. Härövan är emellertid påvisat, att det icke låter sig göra att för oförutsedda utgifter ej hava tillgång till annat anslag än ett reservationsanslag, som ej får överskridas. Att åter borttaga de nuvarande reservationsanslagen till extra utgifter kan icke ifrågakomma av det skäl, att vissa av de för disponerandet av förslagsanslaget till oförutsedda utgifter föreslagna inskränkande villkor icke äro lämpade för sådana tillfälliga utgifter av mindre storlek, som hittills bestritts av anslagen till extra utgifter. För ändamålet torde därför erfordras två anslag, därav ett med begränsat belopp men utan inskränkande villkor i fråga om användningen, och det andra till beloppet obegränsat, men i stället förknippat med vissa villkor för dess disponerande.

Vad beträffar det belopp, varmed anslaget till extra utgifter bör i riksstaten upptagas, torde detta bliva föremål för närmare övervägande vid behandlingen av utgifterna under vederbörande huvudtitlar, liksom även marinförvaltningens hemställan att det å femte huvudtiteln uppförda anslaget till extra utgifter måtte erhålla natur av reservationsanslag.

I detta sammanhang torde jag även få upptaga en av kommittén vidrörd fråga rörande dispositionsrätten över huvudtitlarnas allmänna besparingar.

Å sid. 78 i sitt betänkande anför kommittén följande

»Under senare år har Kungl. Maj:t i en hel del fall föreskrivit, att vissa utgifter skulle bestridas under förskottstitel, samt sedermera, när mot årets slut förskotten av vederbörande ämbetsverk hos Kungl. Maj:t anmälts till ersättande, förordnat om deras gottgörande från vederbörande huvudtitels allmänna besparingar

Ang.
de allmänna
besparingar-
nas dispone-
rande under
pågående
riksdag.

eller anslag till extra utgifter, vilket förfaringssätt, vad de allmänna besparingarna beträffar, lärar hava berott därpå, att dessa besparingar ej ansetts vara disponibla under tiden för riksdagens sammanträdande. Väl heter det i ingressen till riksdagens ovanberörda skrivelse den 12 maj 1841, att »riksens ständer — — — insett och erkänt nyttan och nödvändigheten av den åt Eders Kungl. Maj:t — — — upplåtna rättighet att disponera de å en eller annan huvudtitel uppkommande, till beloppet kända besparingar — — — för bestridande av sådana, vid den av rikets ständer verkställda statsreglering ej påräknade utgifter, vilka under tiden mellan riksdagarna kunna finnas av oundvikligt behov påkallade». Men då själva det riksdagens beslut, som enligt samma skrivelse fastställer grunderna för besparingarnas användande, innehåller, att »de besparingar, vilka intill nästa riksdag kunna å någon eller några av huvudtitlarna uppkomma, må fortfarande av Eders Kungl. Maj:t användas till sådana av rikets ständer ej förut prövade utgifter, vilka hädanefter kunna finnas för rikets styrelse av oundvikligt behov påkallade», vill det synas kommittén, i betraktande jämväl av den omständigheten, att vid tiden för denna skrives tillkomst riksdagen endast sammanträdde vart femte år, som om sagda beslut ej borde anses innefatta något hinder för, att redan uppkomna besparingar användas även under pågående riksdag. Skulle denna kommitténs tolkning av bestämmelsens innebörd icke godtagas, anser kommittén, att bestämmelsen bör ändras så att den icke vidare lägger hinder i vägen för besparingarnas anlitan även under tid, då riksdagen är samlad, varigenom förskott av ifrågavarande slag kunna för framtiden undvikas. De under ett föregående år uppkomna besparingarnas storlek blir nämligen för Kungl. Maj:t approximativt känd redan då statskontoret årligen i februari månad därom ingår med berättelse; och några ytterligare besparingar bliva ej tillgängliga förr än februari månad det påföljande året.»

Statskontoret har instämt i detta kommitténs uttalande; och om kommitténs tolkning av innebörden i bestämmelsen angående användning av allmänna besparingarna icke godkändes, ansåg statskontoret ändring i denna bestämmelse böra hos riksdagen utverkas.

Marinförvaltningen har i sitt yttrande framhållit att, om kommitténs ifrågavarande åsikt, vilken syntes väl grundad, bleve godkänd, härigenom givetvis skulle undvikas en hel del nu förekommande förskott.

*Departements-
chefen.*

Före år 1912 ansåg man hinder icke föreligga att under pågående riksdag taga i anspråk de å riksstatens huvudtitlar uppkomna allmänna besparingar. Men från och med nämnda år har den meningen gjorts gällande, att detta icke överensstämde med föreskrifterna i nyssberörda riksdagsskrivelse, varför, såsom kommittén erinrat, under pågående riksdag en hel del utgifter anvisats såsom förskott, vilka sedermera vid årets slut gottgjorts från de allmänna besparingarna. Jag ansluter mig för min del till den uppfattning av innebörden i 1841 års riksdagsskrivelse, som sålunda under senare år tillämpats. Men då det

givetvis skulle vara förenat med avsevärda praktiska fördelar, om de allmänna besparingarna finge direkt disponeras även under pågående riksdag, anser jag att, när i sedvanlig ordning medgivande äskas hos 1918 års riksdag rörande dispositionsrätten över allmänna besparingarna, härvid även bör utverkas uttryckligt medgivande från riksdagens sida, att samma besparingar må få av Eders Kungl. Maj:t disponeras även under pågående riksdag.

En annan särskild anledning till gjorda förskottsutgifter har kommittén berört å sid. 80 i betänkandet, där den framhållit

*Behov av
anslag till
förlagskapital
vid viss stats-
verksamhet.*

»huruom vissa av armé- och marinförvaltningarnas förskott synas vara föranledda av den omständigheten, att dessa myndigheter ej hava tillräckliga förlag för den tillverkning av krigsförnödenheter av varjehanda slag, som av dem bedrivs. I den mån så är fallet, synes det böra tagas i övervägande huruvida ej genom anslag å riksstaten erforderliga förlag för sådant ändamål böra beredas, i vilket fall av nyssnämnda förhållande föranledda förskottsutbetalningar icke vidare skulle behöva förekomma. Vad sålunda framhållits torde äga tillämpning även i fråga om vissa andra myndigheter, som, utan att tillhöra de affärsdrivande verken i egentlig mening, dock utöva affärsverksamhet av ett eller annat slag, såsom till exempel fängvårdsstyrelsen.»

Marinförvaltningen har i anledning härav anmärkt, att till denna kategori syntes böra hänföras de förskott, som inom marinen förekomma för hållande av förråd av erforderliga artiklar, samt vidare anført:

»Förråden äro visserligen att betrakta som fonder och de för förrådets anskaffande och anläggande erforderliga medlen ersättas vid utlämning från förråden av anslag eller andra tillgängliga medel. Denna förrådsverksamhet kräver ett icke obetydligt förlagskapital, som nu till viss del måste förskjutas av omhänderhavande medel. Givetvis vore det lämpligast, att dessa förlag bereddes genom att särskilda medel för ändamålet anvisades. Av marinförvaltningen tidigare framställt förslag om anvisande av sådana medel för beklädnadsförråden har Eders Kungl. Maj:t dock icke ansett böra vinna understöd. Emellertid läser förslag om uppförande av anslag i riksstaten för detta slags utgifter icke kunna framläggas förr än efter en omfattande utredning i ämnet. De nu rådande av världskriget föranledda helt abnorma förhållandena på detta område kunna dock ej lämpligen läggas till grund för en dylik utredning, utan synes densamma böra uppskjutas tills mera normala förhållanden inträtt och man efter världskrigets avslutande lättare kan överblicka, i vad omfattning särskilda medel för ifrågavarande förlag må finnas erforderliga.»

Vad sålunda förekommit föranleder för närvarande från min sida icke annat yttrande än att det synes önskvärt, att även för sådana utgifter för anskaffande av rörelsekapital för statsverksamhet av ett eller annat slag, som hittills bestritts under förskottstitel, må, i den mån de

*Departements-
chefens yt-
trande.*

kunna förutses och där så lämpligen ske kan, anslag å riksstat hos riksdagen äskas.

*De utestående
förskottens
avveckling.*

Slutligen har jag att i detta sammanhang upptaga frågan om de vid övergången till det föreslagna nya systemet utestående förskottens avveckling, vilken fråga givetvis äger stor betydelse för den förestående statsregleringen.

Kommittén

Kommitténs yttrande härutinnan, vilket här torde lämpligen böra i sin helhet återgivas, lyder sålunda:

»För kommittén torde härefter återstå att yttra sig rörande sättet för övergången till de nya förhållanden inom statens finansväsen, som skulle inträda, därest ovanberörda förskottsförfarande kommrer att upphöra, samt beträffande avvecklingen av de förskott, som vid tiden för denna övergång belasta statsverkets kassaförlag.

Härvid torde kommittén kunna inskränka sina undersökningar till statskontorets förskott. Dessa innesluta ju huvudparten av de på kassaförlaget inverkande förskotten; och de förskott av denna art, som balanseras hos andra myndigheter, särskilt armé- och marinförvaltningarna, torde i huvudsak kunna behandlas på enahanda sätt som statskontorets.

Kommittén har för nu ifrågavarande ändamål låtit uppgöra en förteckning över de av statskontoret av statsmedel utbetalda förskott, vilka den 30 juni 1916 i räkenskaperna balanserades såsom oersatta. Av dessa kommer visserligen en del att ersättas av de extra anslag å 1918 års riksstat, som Kungl. Maj:t i innevarande års statsverksproposition under de särskilda huvudtitlarna äskat för täckande av vissa av statskontoret utgivna förskott; och å andra sidan hava ju, såsom ock av det föregående framgår, efter den 30 juni 1916 nya förskott å betydande belopp tillkommit. Men då kommitténs i det följande gjorda framställning icke avser annat än att angiva principerna för förfaringssättet vid övergången till det nya systemet, torde den omständigheten, att vid en blivande avveckling av de utestående förskotten siffrorna komma att bli helt andra än de nedanstående, ej vara av betydelse för själva förslagets innebörd.

Statskontorets nyssnämnda, den 30 juni 1916 balanserade, oersatta förskott uppgingo till 100,242,791 kronor 44 öre.

Härav kunna följande summor anses belöpa sig på de olika slag av »förskott mot framtida ersättning», som i kommitténs föregående utredning omförmälas:

1. Förskott å anslag i påföljande års riksstat	kronor	1,029,595: —
2. Förskott, avsedda att ersättas med särskilda, framdeles inflytande medel	»	10,438,129: 19 ¹
3. Kostnader för kommittéer och utredningar genom sak- kunniga	»	935,141: 10
	Transport kronor	12,402,865: 29

¹ Härav har efter den 30 juni 1916 ett belopp å 1,075,000 kronor ersatts från statens järnvägars fond.

	Transport kronor	12,402,865: 29
4. Utgifter för andra ändamål, för vilka särskilda anslag synas kunna i riksstaten uppföras	»	384,347: 91
5. Utgifter, som synas hava kunnat direkt avföras å vederbörande huvudtitlars allmänna besparingar eller anslag till extra utgifter	»	36,424: 60
6. Övriga oförutsedda utgifter, var för sig understigande 10,000 kronor	»	102,312: 27
7. Övriga oförutsedda utgifter, var för sig överstigande 10,000 kronor	»	472,632: 88 ¹
8. Förskott, utbetalda till armé- och marinförvaltningarna	»	66,359,001: 95
9. Förskott för åtgärder till lindrande av kristidens verkningar i ekonomiskt avseende	»	20,485,206: 74
Summa kronor		100,242,791: 44.

Vad då först beträffar de vid övergången utestående förskotten å nästföljande års stat, kräva dessa icke någon särskild åtgärd, då de ju automatiskt täckas av för vederbörande ändamål å riksstat uppfört anslag.

Vad angår kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, måste ju den riksstat, varå de nya förslagsanslagen för detta ändamål komme att uppföras, då de första gången av riksdagen komme att anvisas, även upptaga extra ordinarie anslag till täckande av utestående förskott för dylika kostnader. Samma förhållande kommer att föreligga beträffande utestående förskott av de slag, som i ovanstående tabell upptagas under 4, 6 och 7. Om emellertid en sådan dubbel belastning av nämnda riksstat, som härigenom uppstode, skulle med hänsyn till beloppet av övriga å samma riksstat uppförda utgifter bliva alltför betungande, synes för täckande av nyssnämnda förskott eventuellt kassafonden kunna tagas i anspråk. och således å inkomstsidan i berörda riksstat uppföras ett de ifrågavarande förskotten motsvarande belopp under rubrik: »i anspråk tagna kapitaltillgångar, av statsverkets kassafond».

Då kommittén sålunda ifrågasätter kassafondens anlitande för ovanberörda ändamål, må särskilt betonas, att enligt kommitténs mening här föreligger ett verkligt undantagsfall, då det nämligen gäller att utjämna övergången till ett nytt system inom finansförvaltningen. Av denna anledning synas betänkligheter ej böra möta mot att för nu angivna ändamål taga kassafonden i anspråk, helst som beloppet av de utestående förskotten av denna art ej torde komma att uppgå till alltför anseelig storlek. Visserligen torde det komma att överstiga det belopp av omkring 1,900,000 kronor, vartill de i ovanstående tabell under 3, 4, 6 och 7 upptagna förskotten uppgå, då nämligen dessa dels ej omfatta armé- och marinförvaltningarnas förskott av ifrågavarande slag, dels ock huvudsakligen inrymma förskott, som utgivits under en tidrymd av endast 8 månader, eller från den 1 november 1915 till den 30 juni 1916. Men att döma efter de förskott av dessa slag, som under åren 1911—1916 av Kungl. Maj:t hos riksdagen anmälts till ersättande, synes det antagligt, att beloppet kommer att snarare under- än överstiga 3 miljoner kronor.

¹ Här i ingår, bland annat, ett förskott å 275,000 kronor, utgörande ett till förfogande av beskickningschefer och lönade konsuler ställt kreditiv.

Beträffande sådana förskott som de under 5 i förestående tabell upptagna erfordras vid övergången icke någon särskild åtgärd, då det nämligen härövan förutsetts, att vederbörande allmänna besparingar och anslag till extra utgifter lämna tillgång till deras bestridande.

Vad angår de av världskriget förorsakade extra ordinära förskotten torde dessa komma att förr eller senare slutligen täckas medelst anslag å riksstaten, och att avgiva något förslag i sådant avseende ingår givetvis icke i kommitténs uppgift. Men det synes dock vara önskligt, att vid en förestående avveckling av övriga utestående förskott sådana åtgärder vidtagas, att även ifrågavarande extra ordinära förskott avlyftas från statsverkets kassaförlag. Detta skulle kunna ske genom att i riksstaten för det år, då förenämnda avveckling skall ske, uppföra anslag till förskottens täckande och låta dessa anslag å inkomstsidan motsvaras av tillfälliga lånemedel till samma belopp, samt att sedermera, när utgifterna skola med skattemedel eller annorlunda slutligen regleras, anslag anvisas till återbetalning av dessa tillfälliga lån. Detta skulle ju överensstämma med de principer i fråga om framtida utgifter av sådant slag, som kommittén i det föregående uppställt. Emellertid hava, såsom förut framhållits, ifrågavarande förskott redan i realiteten bestritts av lånemedel, i det att nämligen medel till de kassaförstärkningar åt statskontoret, som betingats av dessa förskott, av riksgäldskontoret anskaffats genom upptagande av lån. I betraktande härav torde, om man vill undvika ovanberörda, mera omständliga procedur, som ju skulle medföra, att riksstaten under övergångsåret komme att svälla ut med ett högst avsevärt belopp, kanske med inmot 50 procent, saken även kunna ordnas så, att vid en blivande avveckling av det nuvarande förskottsväsendet de ännu oersatta förskotten av denna art utan vidare överflyttas från statskontoret till riksgäldskontoret. Härvid skulle då statskontorets skuld till riksgäldskontoret för erhallen kassaförstärkning minskas med ett belopp motsvarande de överförda förskotten, vilka i stället skulle balanseras i riksgäldskontoret såsom förskott, tills de bleve genom anslag å riksstaten slutligen täckta.

På samma sätt böra enligt kommitténs mening en del av de under 2 här ovan upptagna utestående förskott, som äro avsedda att ersättas med särskilda framdeles inflytande medel, behandlas, nämligen de, som på grund av sin storlek i någon mera avsevärd mån tynga kassaförlaget, såsom t. ex. ett förskott å 3,950,000 kronor för kostnader för förvärvande av mark m. m. för Järvaåltet, ett å 1,586,729 kronor 36 öre till uppförande av nytt kasernetablissemang för livgardet till häst m. fl., under det att de mindre förskotten av denna art torde kunna utan några större olägenheter fortfarande balanseras i statskontoret såsom förskott, tills de varda med de inflytande medlen ersatta.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer kommittén, att vid en blivande avveckling av det nuvarande förskottssystemet de utestående »förskotten mot framtida ersättning» behandlas i enlighet med här ovan föreslagna principer.»

Statskontoret.

Statskontoret har framhållit att de under 1 och 5 i kommitténs förenämnda förteckning upptagna förskott icke vid en förestående avveckling kräva någon särskild åtgärd, då de få antagas bliva täckta antingen av för vederbörande särskilda ändamål å riksstat uppfört an-

slag eller från anslag till extra utgifter eller från vederbörande huvudtitlars allmänna besparingar.

Vidare fortsätter statskontoret:

»För avveckling av övriga här ifrågavarande förskott ligger närmast till hands att tänka på utvägen att för ändamålet äska anslag på tilläggsstat för år 1918. Härigenom skulle onläggningsen av förskottsväsendet kunna i ett slag genomföras. Kassaförslagskommittén har dock ansett, att övergångstiden bör något förlängas för undvikande av en alltför oformlig belastning av 1918 års budget. I detta syfte föreslår kommittén dels fördelning av de erforderliga anslagen på de närmast följande årens riksstat, dels överflyttning av vissa förskott från statsverket till riksgäldsverket.

I likhet med kommittén anser statskontoret användandet av tilläggsstat för år 1918 böra i första hand komma i fråga. Emellertid hava redan för täckande av de förskottsutgifter, som utbetalats under år 1916 — eller rättare under tiden november 1915 - oktober 1916 — och som anmälts för innevarande års riksdag till ersättande, anslag blivit uppförda på riksstaten för år 1918. Dessutom böra, såsom redan förut framhållits, för dylika ändamål anslag upptagas å tilläggsstat för samma år för att motsvarande utgifter under år 1918 icke må behöva förskottas utan kunna direkt i statsverkets räkenskaper avföras. Skulle nu anslag även för 1917 års utgifter av detta slag uppföras å tilläggsstat för 1918, skulle detta års budget belastas med tre års utgifter. För undvikande härav vill statskontoret ifrågasätta sådan anordning, att statsregleringen för år 1918 endast kommer att omfatta dylika utgifter för två år, nämligen dels 1916 års utgifter, som redan äro uppförda å 1918 års riksstat, dels 1918 års egna utgifter, som enligt principerna för den nu föreslagna reformen böra avföras å anslag å tilläggsstat för samma år. Däremot skulle budgeten för 1919 bära, utom det årets egna utgifter, de förskottsvis bestridda utgifter för innevarande år, som statskontoret på vanligt sätt kommer att före den 15 nästkommande december hos Eders Kungl. Maj:t anmäla till ersättande.

Beträffande förskottade neutralitetskostnader — mom. 8 i kommitténs tablå — ävensom de under 9 upptagna utgifterna vill statskontoret, i överensstämmelse med vad kommittén å sid. 109 och 110 därom anför, föreslå, att vad av dessa förskott vid innevarande års utgång återstår oersatt må, i den mån anslag icke redan anvisats till ersättande därav, få överföras från statsverkets till riksgäldsverkets förskott. För statskontorets bokföring skulle detta innebära, att en del av de bland statsmedelstillgångarna upptagna förskotten kvittas mot samma belopp av statsmedlens skulder till riksgäldsmedlen. För riksgäldskontorets bokföring sker endast den förändring, att en del av vad som nu bokföres såsom fordran av statskontoret i stället föres under rubriken förskott.

För nu föreslagna åtgärd bör naturligtvis en förutsättning vara, att hinder icke möter från riksgäldskontorets sida. Skulle sådant hinder förefinnas, torde anslag å tilläggsstat få äskas även för denna grupp av förskottsutgifter.

På samma sätt som nyss nämnda slag av förskott böra enligt kommitténs mening en del av de under 2 här ovan upptagna utestående förskott, som äro avsedda att ersättas med särskilda framdeles inflytande medel, behandlas, nämligen de, som på grund av sin storlek i någon mera avsevärd mån tynga kassaförslaget, såsom t. ex. ett förskott å 3,950,000 kronor för kostnader för förvärvande av mark

Åtgärder till förskottsväsendets avveckling.

m. m. för Järvafältet, ett å 1,586,729 kronor 36 öre till uppförande av nytt kasern-etablissemang för livgardet till häst m. fl., under det att de mindre förskotten av denna art torde kunna utan några större olägenheter fortfarande balanseras i statskontoret såsom förskott, tills de varda med de inflytande medlen ersatta.

I vad kommittén sålunda föreslagit vill statskontoret instämma. De större belopp, som skulle ifrågakomma till behandling på angivet sätt, äro, såvitt av statskontorets räkenskaper intill denna dag framgår, följande:

För uppförande av nytt kasernetablissemang för livgardet till häst	kr. 1,586,729: 36
Ett år 1907 till dåvarande kronprinsen utgivet förskott	» 550,000: —
Till uppförande å egendomen nr 3 i kvarteret Europa inom Nikolai församling av ny byggnad till hovhållningens disposition	» 470,000: —
Kostnader för veterinärinstitutets nya byggnader m. m.	» 277,857: 84
Till uppförande av en ny tvättinrättning för hovhållningens räkning	» 137,000: —
Kostnader för uppförande av nybyggnad för skogshögskolan m. m.	» 397,000: —
Lån för anordnande av ett konstlotteri till understödjande av behö-vande konstidkare	» 100,000: —
Kostnader för förvärfvande av mark m. m. för Järvafältet	» 3,950,000: —
Summa kr. 7,468,587: 20.	

I nu framställda förslag angående förskottsväsendets avveckling hava de förskottsutgifter icke omnämnts, vilka komma att utbetalas under november och december innevarande år och enligt hittills gängse bruk skulle komma att nästa år tillsammans med liknande utgifter för tiden januari—oktober 1918 hos Eders Kungl. Maj:t anmälas till ersättande. Statskontoret hemställer, om icke förskottsutgifterna för nämnda två månader må avföras å samma anslag som ovan föreslagits för 1918 års utgifter av enahanda slag; och torde i sådant fall statskontoret böra t. ex. före den 1 augusti 1918 till Eders Kungl. Maj:t inkomma med anmälan om dessa förskott. I sammanhang därmed torde även dylik anmälan böra ske rörande de förskott, som dittills under år 1918 av statskontoret utgivits.

I de fall, då anslag för de vid utgången av innevarande år utestående förskottens avveckling beviljas å tilläggsstat för år 1918, kan kassafonden anlitas för täckande av åtminstone en del av ifrågavarande utgifter på sådant sätt, att visst belopp upptages å tilläggsstatens inkomstsida under rubriken: 'I anspråk tagna kapitaltillgångar, av statsverkets kassafond'. Genom en sådan åtgärd minskas visserligen fondens behållning, men minskningen drabbar endast 'förskott', således den del av bokförda behållningen, som utgör en blott *fiktiv* tillgång.»

Fullmäktige
i riksgälds-
kontoret.

I fråga om avvecklingen av nu utestående kristidsförskott hava fullmäktige i riksgäldskontoret anfört följande:

»De extraordinarie förskotten, förorsakade av världskriget, äro till sin karaktär i vissa hänseenden olikartade, varför fullmäktige särskilt ur budgetteknisk synpunkt anse det vara lämpligt att här särskilja dem i två olika grupper, nämligen:

- a) förskott till upprätthållande av rikets neutralitet och
- b) förskott till lindrande av kristidens verkningar i ekonomiskt hänseende.

Skillnaden mellan dessa båda grupper av förskott torde kunna angivas så, att förskott av den första gruppen utgöra förskotterade *verkliga utgifter*, under det att förskotten i den senare gruppen i regel och till väsentlig del avse att utgöra ett förskotterat *rörelsekapital*, vilket till stor del torde komma att till statsverket i framtiden återlevereras.

Fullmäktige vilja då till en början något uppehålla sig vid de utbetalda förskotten för neutralitetens upprätthållande under åren 1914—1917.

Kostnaderna för tryggnad av rikets neutralitet hava enligt riksstaterna uppgått eller beräknats uppgå till följande belopp:

För 1914	kronor	46,021,163
» 1915	»	56,047,337
» 1916—1917	»	127,913,812
Summa kronor		229,982,312.

Under titel 'kassaförstärkning till statskontoret' hava från riksgäldskontoret hittills utbetalts:

År 1914	kronor	50,000,000
» 1915	»	50,000,000
» 1916	»	60,000,000
» 1917	»	75,000,000
Tillsammans kronor		235,000,000.

Neutralitetskostnaderna för åren 1914—1917 torde således komma att uppgå till i det närmaste samma belopp, som de utbetalda kassaförstärkningarna.

I avseende å sättet för avlyftande av de extraordinära förskotten från statsverkets kassaförlag ha kommitterade (sid. 109 i betänkandet) framlagt följande alternativa förslag:

1) Uppförande av anslag för förskottens täckande i riksstaten för det år, då avvecklingen skall ske, vilka anslag å inkomstsidan skulle motsvaras av 'tillfälliga lånemedel' till samma belopp; för återbetalning av dessa lånemedel skulle sedermera anvisas anslag å senare riksstater.

2) Överflyttande utan vidare från statskontoret till riksgäldskontoret av de oersatta, av lånemedel bestridda förskotten, varigenom statskontorets skuld till riksgäldskontoret skulle minskas med ett belopp, motsvarande de överförda förskotten; och skulle riksgäldskontoret fortfara att balansera dessa såsom oersatta förskott, till dess de bleve genom anslag å riksstaten slutligen täckta.

Vad beträffar dessa av kommitterade föreslagna olika sätt för förskottens avveckling, synes visserligen det förstnämnda, såsom kommitterade själva framhålla, innebära en viss omgång och därtill kunna medföra en avsevärd utsvällning av riksstaten under övergångsåret. Det sistnämnda har ock blivit fallet beträffande riksstaten för år 1918, där å utgiftssidan finnas uppförda neutralitetskostnaderna såväl för 1916 som för tiden efter 1916 års utgång, sammanlagt beräknade till i runt tal 128,000,000 kronor, och å inkomstsidan 'tillfällig upplåning' till belopp något överstigande detta eller 135,648,300 kronor.

Fullmäktige vilja i detta sammanhang framhålla, att av riksgäldskontorets

kassaförstärkningar till statskontoret, såsom ovan omförmäls uppgående till 235,000,000 kronor. 229,000,000 kronor kunna anses i viss mening *formellt* avvecklade därigenom att i riksstaterna för åren 1916, 1917 och 1918 finnas uppförda medel till täckande av neutralitetskostnaderna för tiden till 1917 års utgång, utgörande dels skattemedel, dels bidrag från kassafonden, dels ock — och till största delen — så kallade tillfälliga lånemedel.

Härav har emellertid, såsom redan förut framhållits, ännu intet influtit till riksgäldskontoret. De inkomster å 1916 års riksstat, som svara mot där uppförda neutralitetskostnader, å i runt tal 46,000,000 kronor, och vilka inkomster utöfas dels av skattemedel, dels ock av bidrag ur kassafonden, hava visserligen i bokslutet för nämnda år blivit avförda, men hava ej kunnat lyftas av riksgäldskontoret, då fullmäktige ej erhållit något riksdagens bemyndigande att å statsverkets giroräkning draga motsvarande belopp, utan innestå de alltjämt hos statskontoret. Av inkomsterna av skattemedel enligt riksstaten för innevarande år innestår vidare hos statskontoret ett belopp av 29 000,000 kronor, som äro avsedda för täckande av en del av 1915 års neutralitetskostnader. Återstoden av sistnämnda kostnader, i runt tal 27,000,000 kronor, ävensom de beräknade neutralitetskostnaderna för åren 1916 och 1917 äro i riksstaterna uppförda under titeln tillfälliga lånemedel.

Såvitt fullmäktige kunna finna, skulle ovannämnda belopp å 46,000,000 kronor och 29,000,000 kronor eller tillsammans cirka 75,000,000 kronor, kunna av statskontoret utan svårighet inbetalas till riksgäldskontoret. Detta synes kunna ske genom en enkel omföring på så sätt, att statskontoret, som med all sannolikhet av de anslag, som finnas uppförda å tilläggsstaten för innevarande år, av tillgängliga medel förskotterat minst sistnämnda belopp, uttager detta i riksgäldskontoret å tilläggsstaten och därefter omedelbart inbetalar beloppet till riksgäldskontoret i avräkning å statskontorets skuld för erhållen kassaförstärkning.

Den reala täckningen av återstoden av de förskotterade kristidsutgifterna skulle äga rum å 1919 och följande års riksstater enligt följande schema:

..... års riksstat:

<i>Inkomster:</i>	<i>Utgifter för kapitalökning:</i>
Skattemedel kronor 50,000,000	Till avbetalning å tillfälliga lån kronor 50,000,000

..... års riksstat:

<i>Inkomster:</i>	<i>Utgifter för kapitalökning:</i>
Skattemedel kronor 40,000,000	Till avbetalning å tillfällig upplåning kronor 40,000,000

o. s. v. till dess hela den mot förskottsbeloppen svarande tillfälliga upplåningen blivit genom verkliga statsinkomster å riksstaten slutligen täckt.

Givetvis bör riksgäldskontoret av riksdagen bemyndigas att å statsverkets giroräkning draga även de anslag, som å vederbörande riksstater anvisas till avbetalning å den tillfälliga skulden.

Riksgäldskontorets återstående fordran för kassaförstärkning eller 235 minus 229 miljoner kronor torde väl utan svårighet vid lämpligt tillfälle kunna av statskontoret återbetalas.

Det andra av kommitterade föreslagna alternativet till avveckling av förskotten till statskontoret, nämligen deras överflyttande utan vidare till riksgäldskontoret, synes visserligen enklare; men förskotten kvarstode fortfarande utanför riksstaterna, ända till dess de blivit täckta genom verkliga statsinkomster. Då riksdagen, såsom ovan nämnts, redan beslutat, att kristidsutgifter, som hittills utgått som förskott, hädanefter skola uppföras å riksstaterna eller tilläggsslater till dessa, synes det fullmäktige, att anledning saknas att nu beträda en annan väg i fråga om avvecklingen av förskotten till neutralitetskostnaderna. Fullmäktige få för den skull för sin del tillstyrka det första av de av kommittén föreslagna alternativen.

Härefter övergå fullmäktige till att i korthet framhålla några synpunkter rörande behandlingen av de av innevarande års riksdag å tilläggsslat anvisade anslagen till rörelsekapital för av kristiden föranledd statsverksamhet.

Av riksdagens ovan omförmälda skrivelse nr 368 framgar, att vid 1917 års riksdag i två motioner föreslagits, bland annat, att de såsom rörelsekapital för statens kristidsverksamhet ifrågasatta kreditivmedlen borde sammanföras i en fond, ställd omedelbart under *riksgäldskontorets* förvaltning. Denna fond skulle då komma att av Kungl. Maj:t disponeras på det sätt, att därav skulle ersättas de av statskontoret för ändamålet redan utgivna förskotten; och skulle sålunda vederbörande kommissioner komma att stå i skuld till riksgäldskontoret i stället för till statskontoret. Vidare skulle, enligt motionärernas förslag, återstående anslagsbelopp tillhandahållas för att täcka kommissionernas löpande räkningar i riksbanken. Sedermera skulle kommissionerna, i den mån det bleve dem möjligt, genom levereringar till riksgäldskontoret avbetala sin skuld till ovanberörda fond. Förlust av rörelsekapital skulle sedermera ersättas fonden genom anslag å riksstaten.

Riksdagen fann dock icke tillräcklig anledning föreligga att bifalla förslaget rörande ifrågavarande fonders förvaltning genom riksgäldskontoret utan beslutade att överlåta denna förvaltning åt statskontoret. För riksgäldskontoret skulle det, enligt fullmäktiges mening, hava inneburit en fördel och en lättnad i dess låneverksamhet, om riksgäldskontoret hade kunnat disponera de till kommissionerna anslagna medel, i den mån dessa återlevererades av kommissionerna. Dessa medel ingå nu i kassafonden; och statskontoret har icke någon skyldighet att till riksgäldskontoret omedelbart återbära desamma. Till en viss grad skulle nämnda önskemål även nu kunnat vinnas därigenom att kristidskommissionerna i allmänhet, liksom nu fallet är med krigsförsäkringskommissionen, överlämnat för tillfället ledigt kapital till riksgäldskontoret för förvaltning.

Genomförandet av nyssnämnda anordning skulle även från riksgäldskontorets synpunkt inneburit en fördel så till vida som därav skulle följt en mera direkt kontakt mellan riksgäldskontoret och kommissionerna i fråga, ägnad att för fullmäktige i viss mån underlätta bedömandet av riksgäldskontorets lånebehov och lämpligaste tidpunkterna för detsammes fyllande.

Då riksdagen emellertid beslutat, att ifrågavarande fonders medel skola förvaltas av statskontoret, vilja fullmäktige endast påpeka, att i den mån fonderna bliva i stånd att slutgiltigt återbära kapital till statsverket, riksgäldskontoret bör få rätt att å statsverkets giroräkning under titel: 'avbetalning å tillfällig upplåning, förslagsanslag', lyfta motsvarande belopp.»

Arméförvaltningen har förklarat sig icke hava något att erinra mot kommitténs förslag angående avvecklingen av de vid övergången till det föreslagna nya systemet utestående förskotten. Armé-
förvaltningen.

Departementets
chefens yt-
rande.

Då jag nu går att för egen del yttra mig i denna fråga torde jag få tills vidare lämna å sido de extra ordinära kristidsförskotten, för att först till behandling upptaga de vanliga förskottens avveckling.

Vad då till en början beträffar de av statskontoret eller andra myndigheter jämlikt Eders Kungl. Maj:ts bemyndigande utgivna förskott å anslag i 1918 års riksstat, komma dessa att efter nämnda års ingång täckas genom behöriga bokföringsåtgärder i vederbörande ämbetsverk och kunna alltså här lämnas ur räkningen.

Av övriga utestående förskott torde en del av dem, som vid 1917 års slut av vederbörande myndigheter hos Eders Kungl. Maj:t anmälas till ersättande, komma att enligt beslut av Eders Kungl. Maj:t gottgöras från vederbörande huvudtitlars allmänna besparingar eller anslag till extra utgifter; och rörande dessa erfordras alltså icke någon framställning till riksdagen.

Vad härefter angår den stora grupp av förskott, som avse kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, komma de, som omfatta tiden november 1915—oktober 1916 att efter 1918 års ingång ersättas av de extra anslag till täckande av vissa förskott, som redan äro uppförda på samma års riksstat, varefter till reglering återstå kommittéutgifterna dels för tiden november 1916—oktober 1917, vilka vid 1917 års slut hos Eders Kungl. Maj:t anmälas till ersättande, dels för november och december 1917, dels för år 1918 och dels för år 1919.

För att undvika en alltför hård belastning å 1918 års budget har statskontoret nu ifrågasatt en sådan fördelning, att denna budget skulle påföras, jämte redan beslutade anslag till gottgörande av kostnaderna för november 1915—oktober 1916, dels 1918 års egna kommittékostnader genom uppförande å tilläggsstat av förslagsanslag för ändamålet, dels ock kostnaderna för november och december 1917, varemot 1919 års budget skulle bära, jämte samma års egna utgifter för ifrågavarande ändamål, kommittékostnaderna för tiden november 1916—oktober 1917.

Emellertid skulle det utan tvivel medföra obestridliga fördelar, om avvecklingen av ifrågavarande förskott kunde ske på en gång i statsregleringen för år 1918. Såsom statskontoret framhållit torde i de fall, då anslag för de utestående förskottens avveckling uppföras å tilläggsstat för år 1918, för utgiftens täckande kassafonden kunna åtminstone i viss mån anlitas genom upptagande å tilläggsstatens inkomstsida av en rubrik: »I anspråk tagna kapitaltillgångar, av statsverkets kassafond». I själva verket skulle, såsom statskontoret framhållit, den

härav förorsakade minskningen i fondens behållning endast innebära en avskrivning av en rent fiktiv tillgång. Med hänsyn härtill ävensom till det numera kända förhållandet, att 1917 års statsreglering kommer att tillföra kassafonden ett betydande opåräknat överskott, anser jag, att ifrågavarande avveckling kan utan olägenhet ske på en gång genom anslag å 1918 års tilläggsstat.

På denna bör alltså först och främst under var och en av vederbörande huvudtitlar uppföras ett förslagsanslag till de under 1918 uppkommande kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunnige. Intill dess riksdagens beslut rörande dessa anslag meddelats, torde hinder icke möta att utgifterna bestridas på samma sätt som förut, d. v. s. under förskottstitel, vilka förskott sedermera kunna avföras å vederbörande anslag, där sådana å tilläggsstaten beviljats. Vidare torde å samma tilläggsstat böra upptagas anslag till täckande av de förskott, som vid innevarande års slut av vederbörande myndigheter hos Eders Kungl. Maj:t anmälts till ersättande, vari ingå bland annat även kommittékostnader. Och slutligen torde å nämnda stat även böra beredas tillgångar för täckande av de förskott, som för ifrågavarande ändamål gjorts under november och december 1917 utan att ännu hava till ersättande hos Eders Kungl. Maj:t anmälts. Rörande de sistnämnda kan utredning ej medhinnas så tidigt, att anslag till deras täckande kan äskas i propositionen om tilläggsstat för 1918. Två utvägar kunna då tänkas ifrågakomma vid behandlingen av sistnämnda förskott, vilka ju approximativt kunna beräknas uppgå till en sjättedel av de på ett helt år belöpande förskotten av ifrågavarande slag. Antingen kan hos riksdagen äskas medgivande till att de, ehuru utgivna under år 1917, må få avföras å förenämnda, för kommittékostnader under år 1918 avsedda anslag, vilka i sådant fall skulle ökas med en sjättedel; eller ock kan i propositionen om tilläggsstat anmälas, att framställning om anslag å tilläggsstat för år 1918 för täckande av dessa förskott kommer att hos riksdagen göras, så snart utredning om deras belopp föreligger. Då de under november och december av statskontoret gjorda förskott torde omfatta även en del andra utgifter än kommittékostnader och samtliga dessa förskott torde böra behandlas i ett sammanhang, synes mig den senare utvägen vara att föredraga. Statskontoret har därför erhållit befallning att så snart ske kan inkomma med rapport angående de under november och december 1917 utgivna förskott, som äro av beskaffenhet att böra hos Eders Kungl. Maj:t till ersättande anmälas. Denna rapport skall emellertid även omfatta de av länsstyrelserna under hela året 1917 under titel: »Förskott att av statskontoret hos Kungl. Maj:t

anmälas till ersättande av förda utgifter, vilka ännu icke äro kända, enär, enligt vad jag inhämtat, uppgifter härom från länsstyrelserna till statskontoret inkomma först i början av februari. Statskontorets ifrågavarande förskottsrapport synes därför ej kunna förväntas förr än tidigast i senare hälften av februari månad 1918, och framställningen till riksdagen kunna avlätas först i mars.

På liknande sätt torde böra förfaras även med övriga förskott av det slag, som plägar hos riksdagen till ersättande anmälas. I de fall, där för regelbundet återkommande utgifter, som hittills bestritts på förskottsvägen, särskilda anslag finnas böra å riksstat uppföras, böra dylika anslag för utgifter under år 1918 upptagas redan å samma års tilläggsstat. I de fall, där tillgång till utgifternas bestridande finnes böra beredas genom utverkande av riksdagens medgivande, att vissa redan å riksstat befintliga anslag må för ändamålet tagas i anspråk, bör sådant medgivande avse redan 1918 års anslag. För beredande av tillgång under år 1918 för en del oförutsedda utgifter av var för sig mindre storlek böra under vederbörande huvudtitlar å tilläggsstat för 1918 upptagas anslag till förstärkning av samma huvudtitlars anslag till extra utgifter; och för oförutsedda utgifter av större betydelse böra redan å tilläggsstat för år 1918 under de särskilda huvudtitlarna uppföras förslagsanslag att disponeras på ovan angivna villkor, från vilka anslag sedermera kunna ersättas de förskott för dylika ändamål, som kunna under år 1918 bli nödvändiga, innan tilläggsstaten föreligger.

Vidare böra för täckande av de förskott av förenämnda slag, som vid innevarande års slut hos Eders Kungl. Maj:t anmäls till ersättande, under vederbörande huvudtitlar äskas anslag, betecknade såsom förslagsanslag, högst, samt tillika anmälan göras att framställning om ersättande av återstående under 1917 utgivna förskott kommer att ske, så snart utredningen om dessa föreligger. I propositionen om tilläggsstaten synas för sistnämnda ändamål kunna tills vidare beräknas belopp, ungefär motsvarande en sjättedel av de anslag, som erfordras för täckande av de förskottsutgifter, som vid 1917 års slut av vederbörande myndigheter hos Eders Kungl. Maj:t anmäls till ersättande. Eluru förenämnda av länsstyrelserna utgivna förskott omfatta hela året 1917, torde nämligen dessa, att döma av erfarenheten från föregående år, vara så obetydliga, att de ej öva inverkan vid en dylik approximativ uppskattning.

Genom vad sålunda föreslagits skulle hela omläggningen vara till fullo genomförd redan år 1918, och 1919 års riksstat skulle alltså endast hava att bära det årets kostnader av ifrågavarande art.

Vad angår de för närvarande utestående förskott, som äro avsedda att ersättas med särskilda, framdeles inflytande medel, anser jag i likhet med kommittén och statskontoret att de bland dessa, som uppgå till mera betydande belopp och alltså mera avsevärt belasta statsverkets kassaförlag, böra täckas medelst anslag å 1918 års tilläggsstat, vilka anslag böra motsvaras av tillfälliga lånemedel. De hos statskontoret utestående större förskotten av nu ifrågavarande slag hava av statskontoret angivits till sammanlagt 7,468,587 kronor 20 öre. Huruvida samtliga dessa böra genast på förenämnt sätt avvecklas eller några bland dem möjligen anses böra fortfarande såsom förskott balanseras, torde få ankomma på närmare prövning i sammanhang med regleringen av utgifterna under vederbörande huvudtitlar. I förra fallet torde de böra uppföras såsom utgifter för kapitalräkning under titel förslag till statsverket.

Till behandling återstå härefter de utestående extraordinära, av världskriget förorsakade förskotten.

I fråga om dessa har, sedan kassaförlagskommittén avgav sitt betänkande, situationen väsentligen förändrats därigenom att 1917 års riksdag dels å tilläggsstat för år 1917 uppfört anslag till rörelsekapital för av kristiden föranledd statsverksamhet, däribland ett anslag å 150 miljoner kronor för anskaffande och tillhandahållande av livsförnödenheter, om vilket anslag Eders Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 12 maj 1917 föreskrivit, att det skall i första hand användas till ersättande av statskontorets till livsmedelskommissionen och folkhushållningskommissionen utgivna förskott, dels ock å 1918 års riksstat under fjärde och femte huvudtitlarna uppfört anslag till bestridande av neutralitetskostnader efter 1916 års utgång. Då de sålunda av riksdagen anvisade anslagen å inkomstsidan motsvaras av »tillfälliga lånemedel», har alltså den av kassaförlagskommittén i dess ovanberörda förra alternativ ifrågasatta åtgärden för de utestående förskottens avlyftande från statsverkets kassaförlag i själva verket redan vidtagits. Något sådant överflyttande av dessa förskott till riksgäldskontoret, som kommittén i sitt senare alternativ föreslagit, behöver således icke ifrågakomma. Vad som härefter återstår är återbetalningen av den tillfälliga upplåning, varigenom förskotten blivit täckta. Men på denna fråga, som sammanhänger med hela finansplanen för den förestående statsregleringen, torde jag ej hava att nu inlåta mig.

Slutligen torde jag få med några ord beröra fullmäktiges i riksgäldskontoret uttalande därom, att, såvitt fullmäktige kunnat finna, ett

belopp av 75,000,000 kronor syntes kunna av statskontoret utan svårighet avbetalas å dess skuld till riksgäldskontoret för erhållen kassaförstärkning, vilken avbetalning skulle ske genom att statskontoret hos riksgäldskontoret lyfte motsvarande belopp av förenämnda å tilläggsstat för år 1917 uppförda anslag å 150,000,000 kronor. I avseende härå vill jag erinra, att enligt givna föreskrifter statskontoret har att återbetala erhållen kassaförstärkning, så snart omständigheterna det medgiva. Prövningen av frågan, när sådan återbetalning kan ske, är alltså överlämnad åt statskontoret; och enligt vad jag från statskontoret inhämtat, är orsaken, varför någon kvittning av nyssnämnt slag ej från statskontorets sida ännu ifrågasatts, den, att under den tid, då penningknapphet rått i statskassan, statskontoret ansett rådligast att ej genom sådan kvittning beröva sig den kassareserv, som inneburits i rätten att draga på nyssnämnda anslag.

Av vad jag i föreliggande fråga om åtgärder för förskottsväsendets omläggning anfört framgår, att jag ej haft för avsikt att i detta sammanhang inför Eders Kungl. Maj:t framlägga några definitiva och detaljerade förslag i ämnet. Sådana torde komma att vid behandlingen av frågan om den förestående statsregleringen anmälas från vederbörande departement. Men innan detta sker, torde det dock på grund av frågans natur vara nödvändigt att vissa principer fastställas i fråga om den omläggning av förskottsväsendet, som här åsyftas; och min nu gjorda framställning avser därför blott att underställa dessa principer Eders Kungl. Maj:ts prövning.

Såsom en sammanfattning av vad jag i sådant avseende här ovan förordat får jag alltså hemställa, att vid uppgörande av förslag till den nu förestående statsregleringen måtte iakttagas,

att de utgifter, som nu kunna beräknas bli under år 1918 erforderliga utöver sådana, för vilka anslag redan å riksstat förefinnas, må upptagas å en tilläggsstat för år 1918, att i en särskild proposition föreläggas samma års riksdag;

att sådana utgifter för år 1919, som äro avsedda att ersättas av särskilda, framdeles inflytande medel, må, på av kassaförlagskommittén föreslaget sätt upptagas å riksstaten för sistnämnda år, samt dylika utgifter för år 1918 å tilläggsstat för samma år;

att för kommittéer och utredningar genom sakkunniga förslagsanslag må under de särskilda huvudtitlarna upptagas dels i riksstaten för år 1919, dels ock å tilläggsstat för år 1918;

att, i fråga om sådana övriga utgifter, som, ehuru regelbundet

återkommande eller eljest på förhand beräkneliga, hittills bestritts under förskottstitel, antingen må för dem uppföras anslag å 1919 års riksstat och 1918 års tilläggsstat, eller ock i de fall, där sådant prövas vara lämpligare, riksdagens medgivande inhämtas till att de få från och med år 1918 bestridas från vissa redan å riksstat befintliga anslag;

att vederbörande huvudtitlars anslag till extra utgifter må från och med år 1919 höjas med sådana belopp, som prövas erforderliga för bestridande av oförutsedda utgifter av mindre storlek, och å 1918 års tilläggsstat upptagas motsvarande förstärkningar av samma anslag;

att å 1919 års riksstat samt å tilläggsstat för år 1918 må vid sidan av huvudtitlarna uppföras ett förslagsanslag till oförutsedda utgifter, att stå till Eders Kungl. Maj:ts disposition under ovan angivna villkor; samt

att i fråga om avvecklingen av nu utestående förskott här ovan av mig förordade grunder må följas.

Tillika får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vid statsregleringen för år 1919 de i rikets ständers skrivelse den 12 maj 1841 angivna grunder i avseende å dispositionen av besparingar å huvudtitlarna fortfarande må bli gällande, dock med iakttagande dels att behållningar, som å anslag till nyinrättade tjänstebefattningar uppstå, innan dessa första gången tillsättas, skola tillföras statsverkets kassafond, dels ock att hinder ej möter att även under pågående riksdag på nämnda sätt disponera besparingarna.

Vad föredragande departementschefen sålunda anført, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen godkänna; och skulle utdrag av detta protokoll tillställas de övriga departementen för behörigt iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under vederbörande huvudtitlar i riksstaten.

Ur protokollet:
Georg Sjöcrona.

Tilläggsstaten för år 1918.

II. Inkomsterna.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Thorsson anförde:

Enligt de grunder, som fastställdes genom Eders Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1917, har jag upprättat förslag till en tilläggsstat för 1918. De utgifter, som böra förekomma på denna tilläggsstat, äro av väsentligen tre olika kategorier. Den första gruppen utgöres av sådana utgifter, som böra täckas av skattemedel. De äro dels verkliga utgifter dels utgifter för kapitalökning. Bland de verkliga utgifterna ingå dels sådana verkliga utgifter, som bli nödvändiga under 1918,

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 2 häft. (Nr 2.)

ehuru de icke äro uppförda i 1918 års stat, och dels anslag för täckning av sådana förskott, som nu böra täckas av skattemedel. De utgifter för kapitalökning, som böra täckas av skattemedel, utgöras dels av vissa anslag till statens affärsverk och dels av ersättning för tillfälliga lånemedel, som i 1917 och 1918 års riksstater upptagits för fyllande av brist i riksstaten.

Summan av nu nämnda utgifter uppgår till 398,483,700 kronor. Enligt vad jag närmare utvecklat i mitt anförande till statsrådsprotokollet rörande inkomsterna i 1919 års riksstat böra dessa utgifter täckas genom ett bidrag från statsverkets kassafond till ett belopp av 394,483,700 kronor, varförutom ett belopp av 4,000,000 kronor, som är avsatt för tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen, finnes disponibelt. I enlighet härmed hemställer jag nu, att i förslaget till tilläggsstat för 1918 måtte uppföras under huvudrubriken: »I anspråk tagna kapitaltillgångar» och underrubriken: »uppkomna av egentliga statsinkomster» en inkomstpost: »statsverkets kassafond» med 394,483,700 kronor; samt att vidare under samma rubrik uppföres en inkomstpost: »särskilt avsatta medel» med 4,000,000 kronor.

Den andra gruppen av utgifter, som böra upptagas på 1918 års tilläggsstat, utgöres av utgifter för sådan varaktig kapitalökning i statens produktiva fonder, som regelmässigt brukar bestridas med lånemedel. Dessa utgifter uppgå till en summa av 40,174,200 kronor. Jag hemställer därför, att i förslaget till tilläggsstat för 1918 måtte uppföras under huvudrubriken »Lånemedel» en inkomstpost »I. Fast upplåning» med 40,174,200 kronor.

Slutligen förekommer en tredje grupp av utgifter, nämligen för beredande av förlags- eller rörelsekapital för vissa tillfälliga behov. Summan av dessa utgifter är 222,194,300 kronor. Jag hemställer att i förslaget till tilläggsstat under huvudrubriken »Lånemedel» uppföres en inkomstpost »II. Tillfällig upplåning» med 222,194,300 kronor.

Det torde böra uppmärksammas att denna tillfälliga upplåning är av annan karaktär, än den som förekom på 1917 och 1918 års stater. Den tillfälliga upplåningen hade där den uppgiften att täcka brist i riksstaten. Den nu föreslagna tillfälliga upplåningen är lika väl som den fasta en upplåning för kapitalökning, ehuru för övergående ändamål, nämligen dels förlag till statsverket för vissa utgifter, för vilka ersättning framdeles kommer att inflyta, dels rörelsekapital för kristidskommissionerna.

Tilläggsstaten för 1918 skulle enligt nu angivna grunder komma att visa en inkomstsumma av 660,852,200 kronor.

De av föredragande departementschefen sålunda i avseende å beräkningen av statsverkets tillgångar för 1918 års tilläggsstat gjorda förslag, i vilka statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Ur protokollet:

Teodor Franzén.

Tilläggsstaten för år 1918.

Utgifterna.

För flera huvudtitlar gemensam fråga.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anförde i fråga om utgifterna till en början följande:

Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

Med hänsyn till de alltjämt stegrade levnadskostnaderna kommer det att visa sig nödvändigt att för innevarande år betydligt höja de åt nuvarande och f. d. befattningshavare i statens tjänst ävensom änkor och barn efter dylika befattningshavare såsom krigstidstillägg och krigs-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 2 häft. (Nr 2.)

tidshjälp utgående belopp. Särskilda framställningar härutinnan torde komma att för de olika huvudtitlarna avlåtats till riksdagen. Innan definitivt beslut i ämnet fattats, torde emellertid de för ändamålet erforderliga anslagen böra å förslaget till tilläggsstat för år 1918 allenast beräknas. Närmare förslag härom torde vid behandlingen av de olika huvudtitlarna få framställas av vederbörande departementschefer.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen godkänna; och skulle utdrag av protokollet i vad det avsåge sättet för upptagande å tilläggsstaten för år 1918 av anslagen till krigstidstillägg och krigstidshjälp tillställas de övriga departementen för behörigt iakttagande vid uppgörande av förslag till reglering av utgifterna under vederbörande huvudtitlar å berörda tilläggsstat.

Ur protokollet:

Teodor Franzén.

Tilläggsstaten för år 1918.

Första huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari
1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Efter att hava hänvisat till vad till statsrådsprotokollet den 31 december 1917 yttrats angående uppgörande av en tilläggsstat för år 1918, anförde departementschefen, statsrådet Thorsson angående första huvudtiteln:

Kungl. slottsstaten.

1. Merkostnad för uppvärmning av Stockholms och Drottningholms slott.

[1.]
Merkostnad
för uppvärm-
ning av Stock-
holms och
Drottning-
holms slott.

Under första huvudtiteln äro i riksstaten för år 1918 uppförda vissa anslag till de kungl. slotten, avsedda dels för underhåll, dels vad Stockholms slott beträffar även för bevakning, lyse o. s. v. Kostnaderna för uppvärmning av slotten hava däremot varit avsedda att bestridas av det anslag till ved och kol för de kungl. hoven, som ingår under huvudtitelns första del. Det har visat sig att sistnämnda anslag — uppgående till 50,000 kronor — för närvarande icke är tillräckligt för ifrågavarande ändamål. Alltsedan tiden för krigsutbrottet hava på grund av de ständigt stigande bränsleprisen kostnaderna för slottens uppvärmning hastigt ökats och enligt meddelanden från riksmarskalks-ämbetet hava under året 1916 — det sista, för vilket fullständiga räkenskaper för närvarande föreligga, — för bränsle utbetalts ej mindre än 133,338 kronor 19 öre, varav mer än 123,000 kronor ensamt för Stockholms och Drottningholms slott. Det lider intet tvivel, att året 1917 kommer att visa ännu större kostnader för berörda ändamål och att ingen minskning är att vänta för år 1918. Jag anser mig böra fästa uppmärksamheten därpå, att särskilt vad Stockholms och Drottningholms slott angår byggnaderna måste hållas nödtorftigt uppvärmda även när de icke bebos av den kungliga familjen med hänsyn till inom dem inrymda staten tillhöriga möbler och konstverk, samt att inom Stockholms slott vissa lokaler regelmässigt äro disponerade för andra ändamål bl. a. för högsta domstolens sammanträden. Under sådana förhållanden finner jag mig böra hemställa, att ett särskilt anslag uppföres å 1918 års tilläggsstat i syfte att möta den merkostnad för nämnda byggnaders uppvärmning, som under detta år med säkerhet är att vänta, och torde nämnda anslag med hänsyn till nyss anförda utgifts-siffror för år 1916 lämpligen kunna sättas till 75,000 kronor. Jag tillstyrker alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till bestridande av den för år 1918 beräknade merkostnaden för uppvärmning av Stockholms och Drottningholms slott å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 75,000.

Vad föredragande departementschefen sålunda,
med instämmande av statsrådets övriga ledamöter,
yttrat och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen
gilla och bifalla.

Ur protokollet:
Teodor Franzén.

Tilläggsstaten för år 1918.

Andra huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 januari 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

2:o.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anförde härefter:

Under återopande av vad den 31 december 1917 dåvarande chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden vid anmälan av kassaförslagskommitténs den 20 mars 1917 avgivna betänkande anfört rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskottsförfarandet, får jag härmed underställa Kungl. Maj:ts prövning de särskilda medelsbehov, som under andra huvudtiteln böra tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 2 häft. (Nr 2.)

A. **Rättsskipningen.**1. **Bidrag till domsagornas förvaltning.**

[1.]
*Bidrag till
 domsagornas
 förvaltning.*

Under återopande av vad jag under punkten [14] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på proposition om anvisande av medel till bestridande av vissa bidrag till domsagornas förvaltning, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av... kronor 24,000.

B. **Fångvården.**1. **Bostadshus för befattningshavare vid centralfängelset i Växjö.**

[2.]
*Bostadshus
 för befatt-
 ningshavare
 vid central-
 fängelset i
 Växjö.*

Ordinarie befattningshavare vid statens fångvårdsanstalter åtnjuta, utom kontant avlöning, förmånen av fri bostad i fängelsebyggnaderna eller eljest i kronans hus eller ock hyresersättning. Enahanda rätt till fri bostad tillkommer extra bevakningstjänsteman, vilken oavbrutet under ett år innehaft och fortfarande innehar sin befattning. Vid de flesta fångvårdsanstalterna har det ännu ej varit möjligt att ens åt samtliga där tjänstgörande ordinarie befattningshavare bereda bostäder i byggnader, som av fångvården disponerats. Följden härav är den, att för närvarande kontant hyresersättning utgår till ett stort antal tjänstemän vid fångvårdsstaten. Under de senare åren har emellertid den på flera orter uppkomna bostadsbristen åstadkommit svårigheter för de befattningshavare, som icke kunnat erhålla bostad i kronans hus, att till skäliga priser i fångvårdsanstalternas närhet förhyra lämpliga bostadslägenheter. Särskilt i de fall, att de förhyrda lägenheterna legat långt avlägsna från fängelset, har härigenom uppstått avsevärda olägenheter från fångvårdssynpunkt.

På grund härav har det visat sig allt mer önskligt att i största möjliga omfattning bereda tjänstemännen bostäder i fångvården tillhöriga byggnader, helst belägna i fångvårdsanstalternas omedelbara närhet

[2.]

Genom en dylik anordning vinnes den fördelen, att tjänstemännen kunna, även då de för tillfället icke äro i tjänst, vid behov utan större svårighet och tidspillan tillkallas ävensom att de bliva satta i tillfälle att tillbringa kortare fristunder i sina hem samt därstädes intaga alla sina måltider.

Ett steg i nu antydd riktning togs senast sistlidna år. På framställning av Kungl. Maj:t beviljade nämligen 1917 års riksdag erforderliga medel för inköp av en invid centralfängelset i Härnösand belägen fastighet samt för inredande av tre å denna fastighet befintliga byggnader till bostäder åt bevakningspersonal vid samma anstalt.

Uti underdånig skrivelse den 26 oktober 1917 har nu fångvårdsstyrelsen väckt förslag därom, att för anskaffande av bostäder åt vissa befattningshavare vid centralfängelset i Växjö måtte få av fångvården inköpas den invid sagda fängelse belägna fastigheten nr 55 C i kvarteret Eleonora i Växjö. Härom yttrar fångvårdsstyrelsen i berörda skrivelse bland annat följande:

Fångvårdsstyrelsen.

Vid centralfängelset i Växjö kunde bostäder i kronans hus icke beredas direktören, assistenten, skollärarynnan, överkonstapeln, sex vaktkonstaplar och sex vaktfruar.

Visserligen bebodde direktören ännu en lägenhet inom fängelset, men Kungl. Maj:t hade på av styrelsen gjord framställning genom nådigt brev den 4 maj 1917 medgivit, att från och med den 1 oktober 1917 eller den senare dag, styrelsen kunde komma att bestämma, tillsvidare till den 1 oktober 1918 finge till direktören, mot det att han avträdde honom anvisad tjänstebostad inom fängelset, utbetalas hyresersättning och vedanslag till ett sammanlagt belopp av 1,300 kronor. Då han emellertid på grund av i Växjö rådande bostadsbrist icke kunnat för nämnda belopp anskaffa lämplig bostad jämte erforderlig ved, hade styrelsen nödgats medgiva honom att, såsom nyss nämnts, kvarbo i sin tjänstebostad, ehuru denna vore behöfelig för andra i styrelsens berörda framställning angivna fångvårdsändamål.

För att på lämpligaste sätt ordna för beredande av bostäder åt omförmälda befattningshavare vid fängelset hade styrelsen inlett förberedande underhandlingar om inköp av förutnämnda invid fängelset belägna fastighet nr 55 C i kvarteret Eleonora i Växjö. Därvid hade denna fastighets ägare förklarat sig villig att försälja fastigheten för en köpeskilling av 96,000 kronor.

Fastigheten vore belägen omedelbart bredvid fängelsets trädgård samt vore bebyggd med fyra så gott som nya, väl inredda och underhållna byggnader av reviderat timmer. Den västra av dessa byggnader kunde användas till bostäder åt direktören, assistenten, lärarinnan, överkonstapeln och eventuellt predikanten. De båda södra byggnaderna kunde utnyttjas till bostäder åt sex vaktkonstaplar och sex vaktkvinnor, medan den östra byggnaden liksom en överbliven lägenhet i den ena av de båda södra byggnaderna — den sydöstra — borde reserveras för kommande behov och tillsvidare uthyras.

Enligt vad styrelsens biträdande arkitekt efter verkställd besiktning vitsordat, erfordrades för byggnadens användande för angivna ändamål endast ytterst obetyd-

[2.] lika ändringsarbeten, nämligen upptagande av fyra stycken dörrar, igensättande av två dörrar samt utbyte av en spis mot en kakelugn.

De hyresersättningar, som genom byggnadernas förvärvande skulle kunna inbesparas, vore följande:

direktören, hyresersättning och vedanslag kronor 1,300: —, varav såsom hyresersättning beräknades	kronor 1,000: —
assistenten, hyresersättning och vedanslag kronor 800: —, varav såsom hyresersättning beräknades	» 600: —
lärarinnan, hyresersättning och vedanslag kronor 225: —, varav såsom hyresersättning beräknades	» 175: —
överkonstapeln, hyresersättning	» 350: —
2 vaktkonstaplar » à 225: —	» 450: —
3 » » » 190: —	» 570: —
1 vaktkonstapel. » » 150: —	» 150: —
6 vaktfruar » » 150: —	» 900: —
kronor 4,195: —.	

Berörda hyresersättningar med undantag av direktörens vore beräknade efter de förhållanden, som gällt före krigsutbrottet. I avbiden på blivande reglering av hyresersättningarna utginge desamma med 15 procent krigstidstillägg. Det torde vara föga troligt, att vid den reglering, som komme att äga rum, sedan nu rådande kristid gått till ända, hyrorna skulle hava återgått till de belopp, som gällde före kriget. Man torde därför böra räkna med nödvändigheten av att vid dylik reglering höja hyresersättningarna med åtminstone de belopp, som nu utginge i form av krigstidstillägg å desamma.

Till ovannämnda summa	kronor 4,195: —
torde därför kunna läggas 15 procent å hyresersättningarna med undantag av direktörens eller	» 479: 25
Om härtill lades den hyresinkomst, som kunde erhållas av den överblivna lägenheten i sydöstra byggnaden, eller	» 280: —,
och av den östra byggnaden, eller	» 1,450: —
ävensom hyresvärdet av den lägenhet i västra byggnaden, som eventuellt kunde upplåtas såsom bostad åt predikanten eller till annan uthyras	» 600: —,
allt beräknat efter nu utgående hyror, skulle fastighetens årliga avkastning beräknas kunna uppgå till	kronor 7,004: 25,
vilket skulle motsvara en ränteavkastning å den ifrågasatta köpeskillingen av $7\frac{1}{4}$ procent.	

Om till årliga underhålls- och reparationsarbeten å byggnaderna beräknades åtgå ett belopp, som motsvarade 1 procent av köpeskillingen, skulle likväl återstå en årlig ränteavkastning av $6\frac{1}{4}$ procent, vilket syntes styrelsen utgöra en tillfredsställande förräntning å det kapital, som skulle erfordras för inköp av fastigheten.

Härtill komme även de fördelar i övrigt, som ett sådant inköp skulle medföra. Så skulle fängelsets befattningshavare i största möjliga omfattning bliva bosatta i fängelsets omedelbara närhet. Vidare vore att märka, att den ifrågavarande fastigheten vore belägen på en höjd intill fängelsets trädgård med fri utsikt

över det i trädgården bedrivna fångarbetet, en omständighet, som för närvarande, så länge fastigheten icke disponerades av fångvärderna, måste anses föga tillfredsställande. Denna olägenhet skulle undanröjas genom fastighetens inredande till bostäder åt befattningshavare vid fängelset.

Under åberopande av vad styrelsen sålunda anfört har styrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för inköp av ifrågasvarande fastighet till anordnande därstädes av bostäder åt befattningshavare vid centralfängelset i Växjö bevilja ett anslag av 96,000 kronor att förskottsvis utgå under år 1918.

Vid fångvårdsstyrelsens nu förevarande skrivelse voro fogade bland annat en skiss över ifrågasvarande tomt samt plauritningar till de därå befintliga byggnaderna.

Samma skäl, som föranledde Kungl. Maj:t att föreslå sistlidna års riksdag att bevilja medel för inköp av förutnämnda fastighet i Härnösand till inredande av bostadslägenheter för bevakningspersonalen vid centralfängelset därstädes, tala jämväl för ett bifall till fångvårdsstyrelsens nu förevarande framställning. Vad dåvarande departementschefen vid anmälan av ärendet rörande inköp av Härnösandsfastigheten yttrade därom, att en nödvändig förutsättning, för att bevakningspersonalen vid fångvårdsanstalterna skulle kunna på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift, vore den, att samma personal i socialt och ekonomiskt hänseende hölles uppe vid en ej allt för låg nivå samt att härvid bostadsförhållandena spelade den icke minst viktiga rollen, äger sin giltighet jämväl i nu förevarande ärende. Då därjämte fastigheten i fråga innehar ett från fångvårdssynpunkt synnerligen fördelaktigt läge samt det för densamma begärda priset måste anses skäligt, tvekar jag ej att ansluta mig till fångvårdsstyrelsens ståndpunkt i frågan.

Departementschefen.

Jag får alltså hemställa att, Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen.

att för inköp av fastigheten nr 55 C i kvarteret Eleonora i Växjö till anordnande därstädes av bostäder åt befattningshavare vid centralfängelset i Växjö å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag å kronor 96,000.

2. Inledande av elektrisk belysning i tjänstemannabostäder vid vissa fångvårdsanstalter.

[3.] På av fångvårdsstyrelsen gjorda framställningar fann Kungl. Maj:t genom beslut den 7 september 1917 gott *dels* bemyndiga fångvårdsstyrelsen att i den omfattning, som visade sig möjlig, låta införa elektrisk belysning för en kostnad av högst 200,000 kronor vid centralfängelserna å Härlanda och i Härnösand, straffängelserna i Linköping, Jönköping, Kalmar, Vänersborg, Mariestad, Örebro, Falun och Gävle samt kronohäktena i Nyköping, Visby, Halmstad, Varberg, Uddevalla, Hudiksvall, Sundsvall, Östersund, Umeå och Luleå, dock endast i sådana fall, där den nödiga elektriska energien lämpligen kunde erhållas från kraftstation, som normalt dreves med vattenkraft, *dels* godkänna ett av fångvårdsstyrelsen gjort inköp av 220 acetylénlampor, *dels* medgiva, att för de fångvårdsanstalter, åt vilka ej med stöd av berörda eller annat av Kungl. Maj:t givet bemyndigande kunde beredas elektriskt ljus eller sådant i tillräcklig omfattning, finge av fångvårdsstyrelsen anskaffas ej mindre genom statens industrikommissions arbetsutskotts förmedling eller i allt fall till pris ej överstigande det, som från arbetsutskottet kunde komma att erbjudas, efter hand, i mån av behov, utöver av fångvårdsstyrelsen redan beställda 220 acetylénlampor, ytterligare högst 1,280 acetylénlampor eller tillsammans högst 1,500 sådana för en bruttokostnad ej överstigande sammanlagt 37,500 kronor än även nödiga kvantiteter karbid, *dels* ock föreskriva, att kostnaderna för inköp av acetylénlampor och karbid finge utgå av förslagsanslaget till fångars vård och underhåll samt kostnaderna för den elektriska belysningens införande, högst 200,000 kronor, skulle av statskontoret efter fångvårdsstyrelsens rekvisition bestridas under förskottstitel för att sedermera anmälas till ersättande.

Kungl. Maj:ts
beslut den 31
december
1917.

Genom beslut den 31 december 1917 fann Kungl. Maj:t, likaledes på framställning av fångvårdsstyrelsen, gott att för införande i viss närmare angiven omfattning av elektrisk belysning vid straffängelsset i Stockholm samt kronohäktena i Karlshamn, Ystad, Ängelholm och Haparanda, ställa till fångvårdsstyrelsens förfogande ett belopp av 22,000 kronor, att av statskontoret efter fångvårdsstyrelsens rekvisition utbetalas av tillgängliga medel under förskottstitel för att sedermera anmälas till ersättande.

[3.]

Genom nu nämnda båda beslut av den 7 september och den 31 december 1917 har Kungl. Maj:t således för införande av elektriskt ljus i vissa fängvårdsanstalter, under förskottstitel anvisat tillhoppa 222,000 kronor. Av detta belopp har statskontoret ännu ej anmält någon del till ersättande, utan torde vad av detsamma kan komma att utanordnas av statskontoret komma att i sinom tid täckas av det anslag till täckande av vissa av statskontoret ännu ej till ersättande anmälda förskott, som jag längre fram vid punkt [15] kommer att tillstyrka Kungl. Maj:t att föreslå riksdagen beräkna på tilläggsstat för år 1918.

På sätt jag redan förut i dag omnämnt vid behandling av frågan om äskande hos riksdagen å 1919 års stat av medel till anordnande av elektrisk belysning vid centralfängelset å Långholmen, har Kungl. Maj:t vidare den 28 september 1917 fattat visst beslut, ägnat att underlätta ett skyndsamt elektrifierande i viss utsträckning av centralfängelset å Långholmen.

*Kungl. Maj:ts
beslut den 28
september
1917.*

I underdånig skrivelse den 30 november 1917 hava en del befattningshavare av högre och lägre grad vid centralfängelset å Långholmen, under framhållande av vikten för dem att under nu rådande förhållanden få frågan om belysningen i de av dem bebodda lägenheterna skyndsamt ordnad, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att elektrisk belysning finge i samband med pågående installation av dylik belysning i fängelset inledas i samtliga tjänstemannabostäder å Långholmen.

*Befattnings-
havare vid
centralfängel-
set å Lång-
holmen i un-
derdånig skri-
velse den 30
november
1917.*

Över denna framställning avgav fängvårdsstyrelsen den 13 december 1917 infordrat underdånigt utlåtande. Därvid yttrade styrelsen i huvudsak följande:

*Fängvårds-
styrelsen i ut-
låtande den
13 december
1917.*

Styrelsen hade från elektriska provningsanstalten i Stockholm införskaffat en styrelsens utlåtande i avskrift bifogad beräkning över de ungefärliga kostnader, som skulle förorsakas av en anläggning i överensstämmelse med framställningen i fråga, vilken beräkning slutade å ett belopp av 47,000 kronor. Detta belopp skulle emellertid enligt samma beräkning genom användande av fångarbetskraft kunna antagas bli reducerat till 32,900 kronor, vartill dock i sådant fall komme utgiften för arbetspremier till fångarna med cirka 2,100 kronor. Kostnaderna för armatur torde böra bestridas av bostadsinnehavarna.

En av de lägenheter, som i ovannämnda beräkning upptagits till förseende med elektriskt ljus, den s. k. Sjötullen, ägdes av Stockholms stad och förhyrdes av fångvården med 12 månaders uppsägningstid. I lägenheten vore bostäder upplåtna åt 5 gifta och 2 ogifta tjänstemän av lägre grad.

I de av 1913 och 1914 års riksdagar beviljade anslagen för centralfängelsets å Långholmen elektriska belysningsanordningar vore kostnader för införande av

- [3.] dylik belysning icke medräknade för andra tjänstemannabostäder än nya direktörsbostaden och den till en assistent upplåtna lägenheten i kronohäktets ekonomifygel. För övriga bostäders förseende med elektriskt ljus till förenämnda kostnad av 47,000 kronor eller alternativt 35,000 kronor måste således särskilt anslag beredas, för den händelse sökandenas hemställan ansåges böra bifallas.

Vid upprepade tillfällen hade till styrelsen från vederbörande departement ställts erinran att icke inkomma med andra underdåniga framställningar om anslag än de oundgängligen nödvändiga. Styrelsen hade därför icke ansett sig böra hemställa om medels beviljande för anordnande i allmänhet av elektriskt ljus i tjänstemannabostäderna, så länge fotogén funnits att tillgå och så länge de under senaste tid överdrivet stegrade kostnaderna för dylika anläggningar fortfarande vore bestående.

Vid den av styrelsen förut gjorda underdåniga framställningen om ett anslag av 200,000 kronor för elektriskt ljus införande vid en del fångvårdsanstalter vore emellertid kostnaderna för sådant ljus införande i de inom fångvårdsanstalterna befintliga tjänstemannabostäderna medräknade. Den oerhörda prisförhöjningen å material och arbetskostnader hade, såsom framgått av inkomna anbud, gjort, att ovannämnda anslag icke såsom beräknats lämnade tillgång till tjänstebostädernas förseende med elektriskt ljus. Styrelsen, som under numera inträdda förhållanden funne det i hög grad önskvärt, att samtliga kronans åt befattningshavare upplåtna lägenheter försåges med elektriskt ljus, dock först i den mån sådant ljus hunnit och oaktat materialbristen kunnat införas i själva fängelserna, hade därför redan före mottagande av den remiss, vari förevarande utlåtande utgjorde svar, beslutat till Kungl. Maj:t ingå med hemställan i sådant avseende. Styrelsen hade också för detta ändamål uppdragit åt ovannämnda elektriska provningsanstalt att däröver enligt nu gällande pris uppgöra kostnadsförslag. Så snart dylikt förslag till styrelsen inkommit, ville styrelsen hos Kungl. Maj:t göra vidare framställning i saken.

Ur den åberopade beräkningen torde böra anföras följande:

Anläggningen inomhus tänktes utförd med kuhloledning och lampantalet inom de olika byggnaderna framginge av nedanstående, varvid vore beräknat, att varje rum skulle innehålla 3 lampor och varje kök en lampa, samt till korridorbelysning i varje hus 4 lampor.

Pastorsbostad	29 lampor
Befälsbostad	136 »
Mässbyggnad	75 »
Bostad för ogift vaktbetjäning	42 »
Bostadshus närmast Långholmsbron	54 »
» i södra längan	120 »
Stora och lilla Knapesta	58 »
Bostadshus vid Sjötullen	56 »

Summa 570 lampor.

Kostnadsberäkning.

Häri ingår ej armatur.

Huvudledningar	kronor 13,500: —
Centraler och gruppledningar	» 30,000: —
Diverse oförutsett, kontroll m.	» 3,500: —

Summa kronor 47,000: —.

Den 29 december 1917 avlät fängvårdsstyrelsen den i förutnämnda skrivelse den 13 december 1917 i utsikt ställda ytterligare framställningen i saken. Därvid uppgav styrelsen, att styrelsen med ledning av från förutnämnda provningsanstalt inkommet kostnadsförslag samt en del från elektriska installationsfirmor föreliggande anbud uppgjort en framställningen bifogad beräkning över kostnaderna för utförande av elektrisk belysning i en del tjänstemannabostäder vid centralfängelserna å Härlanda och i Växjö, straffängelserna i Uppsala, Jönköping, Vänersborg och Gävle samt kronohäktena i Nyköping, Eskilstuna, Varberg och Östersund. Beräkningen slutade på ett belopp av 24,900 kronor, vilket belopp styrelsen anhölle måtte ställas till styrelsens förfogande för införande fortast möjligt av elektriskt ljus i de tjänstemannabostäder, som funnes upptagna i beräkningen. Vid andra av styrelsen närmare angivna fängvårdsanstalter mötte av olika anledningar hinder för att åtminstone för närvarande söka verkställa ett liknande arbete.

Den av styrelsen gjorda beräkningen hade följande utseende:

Beräkning av kostnaderna för införande av elektrisk belysning i en del tjänstemannabostäder vid nedanstående fängvårdsanstalter.

Vid centralfängelset å Härlanda. För 5 bostadshus innehållande vardera 4 vaktkonstapelsbostäder samt för bostadshus med 2 lägenheter för överkonstaplar	kronor 9,000: —
» centralfängelset i Växjö. För provisoriskt införande av belysning i nuvarande direktörsbostaden, vilken, när bostad utom fängelset kan anskaffas för direktören, kommer att användas för annat fängvårdsändamål, samt för en särskild byggnad inrymmande en första vaktfru- och en vaktfrubostad	» 1,000: —
» straffängelset i Uppsala. För 7 vaktkonstapelsbostäder i Uppsala slotts södra torn	» 2,500: —
» straffängelset i Jönköping. För en överkonstapelsbostad samt 2 vaktkonstapelsbostäder i särskilda hus	» 1,200: —
» straffängelset i Vänersborg. För 5 vaktkonstapelsbostäder	» 2,500: —
» straffängelset i Gävle. För den under inredning varande direktörsbostaden i gamla reservhäktet	» 2,200: —
» kronohäktet i Nyköping. För föreståndarebostaden samt en vaktkonstapelsbostad i särskilt hus.	» 1,500: —
» kronohäktet i Eskilstuna. Då häktets indragning är ifrågasatt, torde endast provisorisk belysning i föreståndarebostaden böra uppsättas	» 500: —
» kronohäktet i Varberg. För i särskilda byggnader belägna en föreståndarebostad, 3 vaktkonstapels- och en vaktfrubostad	» 2,500: —
» kronohäktet i Östersund. För i särskilda byggnader belägna en överkonstapels- och 4 konstapelsbostäder	» 2,000: —

Summa kronor 24,900: —

[3.]

Sammanlagda kostnaden för införande i den utsträckning, som fångvårdsstyrelsen ifrågasatt, av elektrisk belysning i tjänstemannabostäder å Långholmen samt vid nyss uppräknade fångvårdsanstalter skulle alltså, under förutsättning att vid arbetets utförande komme till användning fångarbetskraft i den omfattning fångvårdsstyrelsen tänkt sig, uppgå till 59,900 kronor.

Departements-
chefen.

Att de befattningshavare vid fångvården, som bebo lägenheter, inrymda i fångvården tillhöriga eller av denna förhyrda byggnader, få elektrisk belysning inledd i sina bostäder i den utsträckning, som omständigheterna medgiva, synes mig under dessa lysbristens tider vara en angelägenhet av vikt. Jag är därför beredd att tillstyrka, att det belopp å 59,900 kronor, som enligt fångvårdsstyrelsens beräkningar skulle erfordras för införande av elektriskt ljus i dylika bostäder i den omfattning och på det sätt, styrelsen ifrågasatt, äskas av riksdagen å tilläggsstat för år 1918. En förutsättning för att elektrisk belysning på statens bekostnad införes i det av fångvårdsstyrelsen omnämnda bostadshus vid den s. k. Sjötullen å Långholmen, som fångvården förhyr av Stockholms stad, synes mig dock vara, att med Stockholms stad träffas överenskommelse om skälig gottgörelse för det i sådant avseende nedlagda arbetet, för den händelse det mellan fångvården och staden gällande hyreskontraktet rörande ifrågavarande bostadshus av en eller annan anledning skulle komma att upphöra. Innan elektriskt ljus på statens bekostnad införes i denna byggnad, torde alltså fångvårdsstyrelsen böra söka träffa dylik överenskommelse samt underställa densamma Kungl. Maj:ts godkännande.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för inledande av elektrisk belysning i tjänstemannabostäder vid centralfängelserna å Långholmen och Härlanda samt i Växjö, straffängelserna i Uppsala, Jönköping, Vänersborg och Gävle samt kronohäktena i Nyköping, Eskilstuna, Varberg och Östersund å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag å kronor 59,900.

C. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

1. Komplettering av köksinredningen.

I det betänkande med förslag till lag om ändring av 5 kap. 3 § strafflagen m. fl. författningar, som fattigvårdslagstiftningskommittén avgav den 2 december 1915, framlade kommittén även förslag till den utvidgning av statens uppfostringsanstalt å Bona, som en utsträckning av tvångsuppfostringsinstitutets tillämpningsområde i enlighet med kommitténs nyssnämnda ändringsförslag skulle göra erforderlig. Kommittén utgick därvid från ett antagande, att lagändringen i fråga skulle nödvändiggöra, att platsutrymmet vid anstalten ökades med omkring 90 elevplatser. Då anstalten efter en då planerad och numera i det närmaste genomförd utvidgning hade ett sovplatsutrymme, som var beräknat för 136 elever, skulle alltså en utvidgning av anstalten, omfattande ytterligare omkring 90 elever, enligt kommittén innebära, att anstalten komme att rymma 226 elever.

Kommitténs förslag gick i huvudsak ut på inrättande vid anstalten av en ny avdelning. Beträffande de nya köksanordningar, som utvidgningen skulle nödvändiggöra, yttrade kommittén i sitt betänkande:

Något kök skulle ej inrättas i den nya avdelningen. Köket i den gamla anstalten vore så stort tilltaget, att där kunde lagas mat även för det större antal elever, som efter utvidgningen skulle komma att finnas vid anstalten. Anordningarna i köket vore emellertid ej tillräckliga vid en sådan utvidgning. Enligt ett av ingenjören Albin Svensson i Stockholm uppgjort förslag skulle härför erfordras ett skåp för kokning av potatis och fisk, en större soppkokningsgryta och en ångkokapparat för kaffe, varjämte golvet vid grytorna borde förses med golvsifon och de befintliga diskanordningarna av gjutjärn utbytas mot kopparlådor. Kostnaderna härför, inberäknat erforderliga ledningar, hade beräknats till 5,500 kronor.

Fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag till ändring av 5 kap. 3 § strafflagen är som bekant numera upphöjt till lag. Emellertid har det överlämnats åt Kungl. Maj:t att bestämma tiden för ändringens ikraftträdande. Något beslut därom är ännu ej fattat på den grund att nuvarande uppfostringsanstalter ej i sitt nuvarande skick äro i stånd att mottaga det ökade antal elever, som lagändringens ikraftträdande

[4.]
Komplettering av köksinredningen vid statens uppfostringsanstalt å Bona.

Fattigvårdslagstiftningskommittén i betänkande den 2 december 1915.

Styrelsen för Bonaanstalten i und. skrivelse den 24 aug. 1917.

- [4.] väntas komma att medföra. Emellertid har den starka tillströmning av elever till Bonaanstalten, som — i trots därav att nyssnämnda lagändring ej trätt i kraft — den senare tiden haft att uppvisa, föranlett anstaltens styrelse att redan nu påkalla en komplettering av köksanordningarna i huvudsakligen den riktning, som fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagit.

I en den 24 augusti 1917 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse yttrar styrelsen därom i huvudsak följande:

Elevantalet vid anstalten hade, trots villkorlig utskrivning av elever, under senare tiden stigit så, att det vid tiden för skrivelsens avlåtande uppginge till 185. Till följd därav hade de i köket uppställda ångkokapparaterna blivit otillräckliga, då den av fattigvårdslagstiftningskommittén, på sätt förut nämnts, åberopade beräkningen av kostnaden för köksinredningens komplettering på grund av numera inträdd stark stegring av pris å material (särskilt koppar) samt arbete icke kunnat av styrelsen läggas till grund för en framställning om erforderliga medel för vidtagande av åtgärder uti ifrågavarande riktning, hade anbud infordrats från en av de förnämsta tillverkarna av ångkokapparater, verkstadsaktiebolaget Vulcan i Göteborg. Vid anbudets infordrande hade för kostnadens nedbringande begärts, att ångkokapparaterna skulle hava innergryta av gjutjärn i stället för av koppar samt att apparaterna jämväl i övrigt skulle vara enklast möjligt utförda. För att för framtiden hava något i reserv hade rymderna beräknats för matlagning åt ett något större antal elever än som beräknats i fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande.

Jämte förutvarande ångkokapparater erfordrades nu

1 st.	300 liters stjälpbar ångkokapparat med innergryta av gjutjärn till pris av	kronor	3,900: —
1 »	125 liters fast ångkokapparat med innergryta av gjutjärn och med insats för kokning av kaffe till pris av	»	2,695: —
1 »	potatisskåp av gjutjärn, 240 liters rymd	»	3,900: —
			tillhopa kronor 10,495: —,
varifrån skulle enligt anbudet avgå 20 procent med			» 2,099: —,
			så att återstoden bleve kronor 8,396: —.

Till ångrör m. fl. materialier, frakter samt oförutsedda omkostnader torde böra beräknas ett belopp av 1,604 kronor, vadan i allt skulle åtgå 10,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts anhöll styrelsen i sin skrivelse, att Kungl. Maj:t ville för anskaffande och inmontering av nya ångkokapparater i anstaltens kök till styrelsens förfogande ställa ett belopp av 10,000 kronor.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Östergötlands
län.

I infordrat underdånigt yttrande har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län förordat bifall till framställningen.

Statskontoret, vars utlåtande även inforrats, har, enär det icke syntes vara något att erinra emot framställningen, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att till komplettering av köksinredningen vid anstalten å extra stat för 1919 bevilja ett reservationsanslag till belopp av 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel utanordna vad av detta belopp kunde finnas erforderligt före nämnda år. [4.]
Statskontoret.

På sätt jag redan förut haft tillfälle att nämna, har elevantalet vid Bonaanstalten numera stigit till ej mindre än 229 och alltså överskridit det antal, från vilket fattigvårdslagstiftningskommittén, på sätt nämnts, utgått vid uppgörandet av sin förut omförmälda utvidgningsplan, innefattande bland annat en komplettering av köksinredningen i ungefär den omfattning, som styrelsen nu ifrågasatt. Att ett behov av dylik komplettering redan nu föreligger synes mig härigenom tillfullo ådagalagt. Till följd av sakens brådskande beskaffenhet torde för ändamålet erforderliga medel böra begäras på 1918 års tilläggsstat. I anledning härav och då någon anmärkning ej torde vara att göra mot den av styrelsen åberopade kostnadsberäkningen, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen Departements-
chefen.

att till komplettering av köksinredningen vid
statens uppfostringsanstalt å Bona å tilläggsstat för år
1918 bevilja ett reservationsanslag å ... kronor 10,000.

2. Ändrings- och nybyggnadsarbeten.

I enlighet med vad jag under punkt [30] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [5.]
Ändrings- och
nybyggnads-
arbeten vid
statens upp-
fostrings-
anstalt å
Bona.

att, i avvaktan på proposition angående ändrings-
och nybyggnadsarbeten vid statens uppfostringsanstalt
å Bona, för sådant ändamål å tilläggsstat för år 1918
såsom reservationsanslag beräkna ett
belopp av kronor 235,000.

3. Inventarier m. m.

[6.]
Inventarier
m. m. vid sta-
tens uppfostringsanstalt å
Bona.

Med stöd av vad jag under nyssnämnda punkt [30] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden tillika anført om behovet av ett till 265,000 kronor beräknat belopp för inköp av jordbruksinventarier och vidtagande av vissa ändringsarbeten m. m., får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att, i avvaktan på proposition om anvisande av medel till inköp av vissa inventarier för statens uppfostringsanstalt å Bona m. m., för sådant ändamål å tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag beräkna ett belopp av kronor 265,000.

D. Diverse.

1. Extra lönetillägg.

[7.]
Extra löne-
tillägg.

I överensstämmelse med vad jag under punkten [34] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag angivna grunder, av extra lönetillägg för år 1918 åt vissa tjänstemän och betjante i ämbetsverk under justitiedepartementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av kronor 2,500.

2. Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.

[8.]
Löneförbättring
åt vissa
vaktmästare
m. fl.

Med stöd av vad jag under punkten [35] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på proposition angående löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga

befattningshavare, till dylik löneförbättring, så vitt
angår befattningshavare under justitiedepartementet, å
tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst.
beräkna ett belopp av kronor 13,300.

[8.]

3. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

För beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917
åt befattningshavare i statens tjänst beviljade nästlidet års riksdag på
extra stat för år 1918 under andra huvudtiteln ett förslagsanslag av
680,000 kronor.

[9.]
Krigstids-
tillägg och
krigstidshjälp
(Extra anslag)

Vid behandling av en del utgiftsfrågor, som äro gemensamma för
flera huvudtitlar, har chefen för finansdepartementet förut i dag om-
nämnt, att under instundande riksdags förlopp är att förvänta avlåtande
av särskild proposition om beredande åt befattningshavare i statens
tjänst av krigstidstillägg och krigstidshjälp jämväl under år 1918.

Med föranledande härav och då krigstidstillägget och krigstids-
hjälp för år 1918, vad andra huvudtiteln angår, beräknats kräva
ett belopp av omkring 1,700,000 kronor, får jag hemsälla, att Eders
Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på proposition angående krigs-
tidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befatt-
ningshavare i statens tjänst, å tilläggsstat för år 1918
under andra huvudtiteln såsom förslagsanslag beräkna
ett belopp av kronor 1,700,000.

4. Statistik över riksdags- och landstingsmannaval.

För upprättande i statistiska centralbyrån av statistik över riks-
dags- och landstingsmannaval hava under andra huvudtiteln under för-
skottstitel utbetalts följande belopp, nämligen:

[10.]
Statistik över
riksdags- och
landstings-
mannaval
(Extra anslag)

år 1911	kronor	6,126: 67
» 1912	»	8,576: 35
» 1913	»	— — —
» 1914	»	15,400: —
» 1915	»	3,580: 35
» 1916	»	5,333: 35

eller i medeltal omkring 6,500 kronor om året.

[10.]

Kassaförlagskommittén har i sitt betänkande såsom sin mening uttalat, att för bestridande av en del regelbundet återkommande utgifter, som hittills fått formen av förskott, för vilka ersättning sedermera begärts av riksdagen, anslag borde under vederbörande huvudtitel i riksstaten uppföras; och har bland sådana utgifter kommittén omnämnt kostnader för ovannämnda statistik att uppföras under andra huvudtiteln.

I sitt över berörda betänkande avgivna utlåtande har statskontoret härutinnan anslutit sig till den av kommittén uttalade meningen, varjämte statskontoret, för så vitt här föreläge ett stadigvarande behov, ifrågasatt, om icke detta lämpligast kunde tillgodoses genom anslag för ökning av statistiska centralbyråns arbetskrafter.

Efter samråd med chefen för finansdepartementet samt överdirektören och chefen för statistiska centralbyrån har jag emellertid funnit det för närvarande lämpligast, att till bestridande av kostnaderna för statistik över riksdags- och landstingsmannaval uppföres ett förslagsanslag under andra huvudtiteln.

Enligt vad chefen för statistiska centralbyrån upplyst, skulle det belopp, som för ändamålet erfordras under år 1918, kunna beräknas till omkring 7,000 kronor. Ett förslagsanslag till detta belopp torde alltså böra uppföras i 1918 års tilläggsstat. För år 1919 torde däremot ej erfordras något anslag av nu nämnd art, enär, så vitt man nu kan överblicka förhållandena, varken riksdags- eller landstingsmannaval komma att äga rum under det året.

På grund härav får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för statistik över riksdags- och landstingsmannaval å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av..... kronor 7,000.

5. Fastighetsregister för stad.

[11.]

Fastighets-
register för
stad.

Med stöd av vad jag under punkten [39] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden anfört, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det för bestridande av de på staten belöpande kostnaderna för första uppläggande av fastighets-

register för städer och vissa andra samhällen av 1917 års riksdag beviljade reservationsanslag å 750,000 kronor å tilläggsstat för år 1918 an-
visa kronor 50,000.

[11.]

6. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

I enlighet med vad jag under punkten [42] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[12.]

*Kommittéer
och utrednin-
gar genom
sakkunniga.*

att till kommittéer och utredningar genom sakkunniga å tilläggsstat för år 1918 under andra huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag av..... kronor 160,000.

7. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter.

Under åberopande av vad jag under punkten [43] i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

[13.]

*Extra
utgifter.*

att till förstärkning av det under andra huvudtiteln upptagna ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett belopp av kronor 4,500.

8. Statskontorets förskott.

[14.]
Stats-
kontorets
förskott.

I en till justitiedepartementet ingiven skrivelse av den 14 december 1917 har statskontoret anmält, att, jämlikt föreskrift i särskilda Kungl. Maj:ts skrivelser, vissa belopp för olika ändamål förskottsvis utbetalats av statskontoret under tiden från och med den 1 november 1916 till den 1 november 1917 eller av Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen under år 1916. Statskontoret har anhållit, att Kungl. Maj:t måtte bereda ersättning för vad sålunda förskjutits.

De flesta av nämnda utgifter torde vara av beskaffenhet att bära hos riksdagen anmälas till ersättande under andra huvudtiteln. De belopp jag sålunda åsyftar äro följande:

för biträde inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling av frågan om revision av skiftesstadgan och därmed sammanhängande författningar (kungl. skrivelser den 18 juni 1915 samt den 23 februari och den 6 juli 1917)	kronor	7,360: 36
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda inom justitiedepartementet för utredning rörande vissa ändringar i gällande lagstiftning angående bötes- och bötesförvandlingsstraffen (kungl. skrivelser den 19 februari 1909, den 18 juli 1913 samt den 2 februari och den 30 mars 1917), efter avdrag av till statskontoret inbetalt belopp	»	5,853: 10
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med utarbetande av förslag till ny lagstiftning om flottning m. m. (kungl. skrivelser den 10 november 1911 och den 29 mars 1912 samt två kungl. skrivelser den 18 april 1914 ävensom kungl. skrivelser den 27 oktober och den 15 december 1916)	»	20,100: 05
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att biträda inom justitiedepartementet med utred-		

Transport kronor 33,313: 51

	Transport kronor	33,313: 51	[14.]
ning och avgivande av förslag ifråga om vissa ändringar i strafflagstiftningen (borttagande av straffpåföljden förlust av medborgerligt för- troende m. m.) (kungl. skrivelser den 20 juni 1913, den 11 juni 1915, den 22 december 1916 samt den 2 mars och den 12 oktober 1917)	»	12,974: 34	
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att bi- träda inom justitiedepartementet med utred- ning och avgivande av förslag angående be- hovet av bestämmelser i syfte att bereda del- ägare i vid skifte undantagna eller därmed jämförliga samfällda ägor eller rättigheter tillfälle att fatta bindande beslut i frågor rörande desamma (kungl. skrivelser den 23 maj 1914, den 11 juni 1915 och den 2 februari 1917)	»	600: —	
ersättning för biträde inom justitiedepartementet vid behandling av väckt fråga, huruvida och under vilka villkor undantag må kunna göras från den i § 24 riksdagsordningen givna bestäm- melsen, att rösträtt ej må utövas av annan val- berättigad än den, som vid valtillfället person- ligen inställer sig (kungl. skrivelser den 22 december 1916 samt den 12 maj och den 5 oktober 1917)	»	3,067: 40	
kostnader			
för kommittén för verkställande av förnyad ut- redning av frågan om de kyrkliga konsisto- riernas omorganisation m. m. (kungl. skrivel- ser den 13 november 1914, den 16 oktober 1915, den 29 september, den 27 oktober och den 3, 24 och 28 november 1916 samt tre kungl. skrivelser den 8 december 1916 ävensom kungl. skrivelser den 2 mars, den 8, 22 och 29 juni, den 13 juli och den 3 augusti 1917)	»	22,185: 48	
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att bi- träda inom justitiedepartementet med utred-			
	Transport kronor	72,140: 68	

[14.]

	Transport kronor	72,140: 68
	ning angående legaliserade revisorer och om- arbetning av förordningen om handelsböcker och handelsräkningar (kungl. skrivelse den 4 februari 1916)	» 1,213: 45
i	anledning av uppdrag åt sakkunniga att bi- träda inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling rörande stiftelser (kungl. skrivelse den 12 februari 1915)	» 2,392: 14
i	anledning av uppdrag åt sakkunniga att bi- träda inom justitiedepartementet vid över- arbetning av vissa delar i det av särskilda kommitterade den 17 december 1910 av- givna förslaget till vattenlag (kungl. skrivelser den 18 juni 1915, den 14 juli 1916 samt den 28 mars, den 27 juli och den 21 sep- tember 1917), efter avdrag av till statskonto- ret inbetalt belopp	» 26,017: 43
	ersättning för biträde inom justitiedepartementet för utredning av vissa frågor rörande departemen- tens avlöningsförhållanden m. m. (kungl. skri- velser den 2 september 1916 och den 23 mars 1917)	» 2,140: 60
	kostnader	
	för kommittén för verkställande av dels en för- nyad allsidig granskning samt omarbetning av de för riksdagen år 1910 framlagda för- slagen till ordnande av frågan om tillgodo- görande av mineralfyndigheter å kronojord dels ock en revision av gruvestadgan (kungl. skrivelser den 10 mars, den 28 juli, den 22 september och den 8 december 1916 samt den 2 och den 16 februari och den 14 april 1917)	» 11,396: 39
i	anledning av uppdrag åt sakkunniga att bi- träda inom justitiedepartementet med om- arbetande av de utav särskilda kommitterade avgivna förslag till förordning angående fastig- hetsregister för stad m. m. (kungl. skrivelser	

Transport kronor 115,300: 69

	Transport kronor 115,300: 69	[14.]
den 17 mars och den 4 augusti 1916, tre kungl. skrivelser den 27 oktober 1916, kungl. skrivelser den 17 november samt den 8 och den 15 december 1916 samt den 18 oktober 1917)	»	9,984: 56
i anledning av uppdrag åt en strafflagskommis- sion att med föranledande av ett av professorn J. C. W. Thyren utarbetat förberedande utkast (allmänna delen) ävensom övriga av professorn Thyren verkställda förarbeten till en ny straff- lagstiftning avgiva yttrande rörande huvud- grunderna för en sådan lagstiftning (kungl. skrivelser den 10 mars, den 6 oktober och den 22 december 1916 samt den 26 januari 1917)	»	10,544: 95
i anledning av uppdrag åt sakkunniga för fort- satt behandling av frågan om särskild instans- ordning för mål angående avlöningsförmåner och pensioner m. m. (kungl. skrivelser den 19 april och den 27 oktober 1916 samt den 30 mars 1917)	»	11,981: 85
i anledning av uppdrag åt sakkunniga att bi- träda inom justitiedepartementet vid behand- ling av frågan om beredande genom det all- männas försorg av rättshjälp åt parter, som på grund av svag ekonomisk ställning eller oförmåga att tillvarataga sina intressen därav kunna vara i behov (kungl. skrivelse den 30 juni 1916, två kungl. skrivelser den 3 novem- ber 1916, kungl. skrivelser den 16 februari och den 23 april 1917 samt två kungl. skri- velser den 19 maj 1917 ävensom kungl. skri- velse den 7 september 1917)	»	6,258: 73
för kommittén för utarbetande av förslag till åtgärder för beredande av lättnad i riksdagens arbete (kungl. skrivelser den 13 oktober och den 22 december 1916 samt den 20 januari och den 23 mars 1917)	»	7,474: 25

Transport kronor 161,545: 03

[14.]

Transport kronor 161,545: 03

ersättning

för biträde inom justitiedepartementet vid utarbetande av förslag till lag om ideella föreningar (kungl. skrivelser den 15 december 1916 och den 23 februari 1917).....	»	4,639: 65
för biträde inom justitiedepartementet vid behandling av frågan om inrättande i domsagorna av statsanställda förste notarier samt därmed sammanhängande spörsmål (kungl. skrivelser den 9 mars och den 12 oktober 1917).....	»	1,646: 71
för biträde inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling av frågan om ny konkurslagstiftning (kungl. skrivelser den 8 september 1916 samt den 16 mars, den 8 juni och den 12 oktober 1917).....	»	3,369: 10
för biträde inom justitiedepartementet med upprättande av förslag till lag om förfogande över viss egendom vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga av krig föranledda förhållanden (kungl. skrivelse den 23 mars 1917)	»	500: —
för biträde inom justitiedepartementet vid fortsatt behandling av frågor rörande lagstiftning angående barn utom äktenskap m. m. (kungl. skrivelser den 27 november 1915 samt den 2 februari och den 14 juni 1917).....	»	4,100: —

kostnader

i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda inom justitiedepartementet vid utredning av frågan om ändrade bestämmelser rörande ersättning för rättegångskostnad (kungl. skrivelse den 26 januari 1917)	»	1,437: 25
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda inom justitiedepartementet med upprättande av förslag till vissa bestämmelser mot oskäligen pris under utomordentliga av krig föranledda förhållanden (kungl. skrivelsen den 31 augusti 1917).....	»	600: —
i anledning av uppdrag åt sakkunnig att biträda		

Transport kronor 177,837: 74

Transport kronor 177,837: 74 [14.]

inom justitiedepartementet med upprättande av förslag till åtgärder för påskyndande av rättskipningen i häradsrätterna m. m. (kungl. skrivelser den 13 oktober 1916 och den 21 september 1917)	»	2,600: —
ersättning till befattningshavare i krigshovrätten för handläggning av vissa vid årsskiftet 1916 hos krigshovrätten anhängiga mål, med vilka det icke tillkommit krigshovrätten att i sin nuvarande sammansättning taga befattning (kungl. skrivelse den 8 december 1916)	»	3,425: —
till statistiska centralbyrån utbetalt belopp för bestridande av kostnader för statistik över stiftelser (kungl. skrivelse den 15 december 1916)	»	5,200: —
till statistiska centralbyrån utbetalt belopp för bestridande av kostnader för statistik över riksdags- och landstingsmannaval (kungl. skrivelser den 19 maj 1916 och den 28 september 1917)	»	5,333: 35
ersättning för biträde inom justitiedepartementet såväl med övervakande av det domhavande åliggande arbete för uppläggande av jordregister som även i övrigt vid handläggning av jordregisterärenden (kungl. skrivelse den 22 december 1916)	»	1,500: —
ersättning åt aktuarien i Svea hovrätt G. Liliequist för indragna sportler (kungl. skrivelser den 8 april 1910 och den 26 januari 1917)	»	4,939: 59
ersättning åt sekreteraren i hovrätten över Skåne och Blekinge L. Ljungberg för indragen expeditionslösen (kungl. skrivelse den 8 april 1910)	»	1,550: —
ersättning till registratören i nedre justitierevisionen F. Peterzens för indragen expeditionslösen (kungl. skrivelse den 1 mars 1912)	»	2,750: —
arvode åt en extra föredragande i justitiedepartementet (kungl. skrivelse den 30 december 1916)	»	2,083: 33
kostnader för renskrivning inom justitiedepartementet ävensom för bestridande av gratifikation till e. o. tjänstemän därstädes (kungl. skrivelse den 22 december 1916)	»	3,260: 53
gratifikation till e. o. befattningshavare i rikets hov-		

Transport kronor 210,479: 54

[14.]

	Transport kronor 210,479: 54
rätter (kungl. skrivelser den 8, 15 och 22 december 1916).....	» 1,750: —
kostnader för utförande av en borrhunn vid statens uppfostringsanstalt å Bona (kungl. skrivelse den 14 juli 1916)	» 1,500: —
	Summa kronor 213,729: 54

Som vanligt avse de av statskontoret förskjutna beloppen till största delen kostnader för kommittéer och sakkunniga eller eljest för utredning av frågor, som tillhöra justitiedepartementets handläggning.

*Ersättning
till biträde
med över-
vakande av
jordregister-
arbetet.*

Rörande förutnämnda ersättning för biträde inom justitiedepartementet med övervakande av jordregisterarbetet m. m. torde det tillåtas mig att hänvisa till vad därom yttrats i det vid 1915 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden (sid. 173).

*Ersättningar
till vissa
tjänstemän i
hovrätterna
och nedre
justitierevisio-
nen för
mistade spor-
telinkomster.*

Beträffande de sedvanliga ersättningarna till vissa tjänstemän i hovrätterna och nedre justitierevisionen för mistade sportelinkomster är att märka, att kassaförlagskommittén i sitt den 20 mars 1917 avgivna betänkande ävensom statskontoret i sitt över kommitténs förslag avgivna utlåtande framhållit, att bland de årligen återkommande utgifter, som hitills bestritts under förskottstitel samt sedermera hos riksdagen anmälts till ersättande, några vore av beskaffenhet, att föreskrifter borde lämnas om deras gäldande från förut i riksstaten befintliga anslag.

Till de utgiftsgrupper, som härvid ansetts kunna komma i fråga, hava räknats bl. a. nu ifrågavarande ersättningar till vissa tjänstemän för förlorade sportelinkomster.

I enlighet med vad statskontoret yttrat i sitt nyssnämnda utlåtande håller jag före, att denna utgiftsgrupp lämpligen bör överflyttas till det under tionde huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten. På förfrågan har chefen för finansdepartementet förklarat sig instämma i denna min uppfattning. Den står också i överensstämmelse med det förslag till avveckling i största möjliga omfattning av förskottsutgifterna, som den 31 december 1917 framlades av dåvarande chefen för finansdepartementet.

Med avseende å det belopp, varom det här årligen kan bli fråga, kan nämnas, att sekreteraren i hovrätten över Skåne och Blekinge L. Ljungberg numera avgått från sin befattning, till följd varav den till honom utgående ersättningen bortfallit. Ersättningarna i fråga

komma därför hädanefter att uppgå till ett sammanlagt belopp av allenast omkring 8,000 kronor. Dessa ersättningar torde alltså, därest erinran häremot ej framställas av riksdagen, böra från ingången av år 1918 bestridas från förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten. Någon höjning av nämnda förslagsanslag torde ej erfordras av nu nämnda anledning.

[14.]

Under år 1916 trädde lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag i kraft. Den arbetsmängd, som denna lag tillfört departementet, har blivit rätt avsevärd. Då den arbetsbörda, som redan åvilade expeditionschefen, uteslöt möjligheten, att han skulle kunna ensam medhinna nu ifrågakvarande ärenden, samt de ej heller kunde uppdragas åt den i departementet anställde extra föredraganden, vilken var strängt upptagen av sina åligganden, fann Kungl. Maj:t nödigt att under år 1917 förordna en särskild extra föredragande att bereda och föredraga bl. a. dessa ärenden mot ett årligt arvode av 2,500 kronor. De sålunda i justitiedepartementet under år 1917 förefintliga två extra föredragandebefattningarna äro från och med innevarande år förvandlade till kanslirådsbefattningar på ordinarie stat.

Arvode åt en extra föredragande i justitiedepartementet.

Vidkommande kostnaderna för renskrivning m. m. inom justitiedepartementet må nämnas, att till följd av starkt ökade renskrivningskostnader varken det i departementets stat upptagna anslaget till amanuenser, vikariatsersättningar, renskrivning m. m. eller det å extra stat beviljade tilläggsanslaget för samma ändamål lämnade full tillgång till gäldande av samtliga renskrivningskostnader under år 1916 eller till bestridande under det året av sedvanliga gratifikationer till e. o. tjänstemän i departementet, varför Kungl. Maj:t såg sig nödsakad att av tillgängliga medel förskjuta det härför erforderliga beloppet.

Ersättning för renskrivning m. m. inom justitiedepartementet.

Vad angår gratifikationerna åt e. o. befattningshavare i rikets hovrätter torde böra omnämnas, att hovrätterna i särskilda underdåniga skrivelser hemställt, att till följd av den inträdda exceptionella dyrtiden medel måtte anvisas för beredande av möjlighet för hovrätterna att i någon mån förhöja beloppet av de till extra ordinarie befattningshavare hos hovrätterna utgående gratifikationerna. Med anledning härav ställde Kungl. Maj:t till Svea hovrätts förfogande 1,000 kronor, till Göta hovrätts förfogande 500 kronor samt till hovrättens över Skåne och Blekinge förfogande 250 kronor att användas för det angivna ändamålet.

Gratifikationerna åt e. o. befattningshavare i rikets hovrätter.

[14.]
*Kostnader för
 utförande av
 en borrhunn
 vid statens
 uppfostrings-
 anstalt å
 Bona.
 Hemställan.*

Beträffande kostnaderna för utförande av en borrhunn vid statens uppfostringsanstalt å Bona hänvisas till vad i det vid 1917 års statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden nämnts angående ett förskott av samma art (sid. 185).

I enlighet med det beslut, som Kungl. Maj:t den 31 december 1917 på hemställan av dåvarande chefen för finansdepartementet fattat rörande sättet för täckandet av de av statskontoret sålunda till ersättande anmälda förskott, torde medel härför bära begäras på 1918 års tilläggsstat. Till utjämnande av huvudtitelnslutsumma torde anslaget i fråga bära äskas med ett till 213,800 kronor höjt belopp, och får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till täckande av de i förteckningen upptagna förskotten å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 213,800.

9. Täckande av vissa ännu ej anmälda förskott.

[15.]
*Täckande av
 vissa förskott.*

Under återopande av vad den 31 december 1917 dåvarande chefen för finansdepartementet yttrat vid behandlingen av frågan om vidtagande av åtgärder för förskottsväsendets avveckling samt Kungl. Maj:ts i anledning därav fattade beslut ävensom vad jag förut vid behandlingen av punkt [3] i detta protokoll yttrat rörande täckande av vissa där omnämnda förskott å tillhopa 222,000 kronor, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till täckande av vissa ännu ej av statskontoret till ersättande anmälda förskott, så vitt angår andra huvudtiteln, å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna ett belopp av kronor 260,000.

Sammanfattning.

Vid bifall till de av mig sålunda framställda förslagen skulle för tillfredsställande av de medelsbehov, som bära tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918, erfordras ett belopp av sammanlagt kronor 3,101,000.

Vad departementschefen uti detta ärende, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, yttrat och hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle utdrag av statsrådsprotokollet, såvitt ärendet angick, överlämnas till finansdepartementet till ledning vid avfattande av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tilläggsstat för år 1918.

Ur protokollet:

Henry Lindberg.

Register.

	Kronor.	Sida.
A. Rättsskipningen.		
1. Bidrag till domsagornas förvaltning	24,000	2
B. Fångvården.		
1. Bostadshus för befattningshavare vid centralfängelset i Växjö	96,000	2
3. Inledande av elektrisk belysning i tjänstemannabostäder vid vissa fångvårdsanstalter	59,900	6
C. Uppfostringsanstalter för minderåriga förbrytare.		
Statens uppfostringsanstalt i Bona.		
1. Komplettering av köksinredningen	10,000	11
2. Ändrings- och nybyggnadsarbeten	235,000	13
3. Inventarier m. m.	265,000	14
D. Diverse.		
1. Extra lönetillägg	2,500	14
2. Löneförbättring åt vissa vaktmästare m. fl.	13,300	14
3. Krigstidstillägg och krigstidshjälp	1,700,000	15
4. Statistik över riksdags- och landstingsmannaval	7,000	15
5. Fastighetsregister för stad	50,000	16
6. Kommittéer m. m.	160,000	17
7. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter	4,500	17
8. Statskontorets förskott	213,800	18
9. Täckande av vissa ännu ej anmälda förskott	260,000	26
Summa	3,101,000	

Tilläggsstaten för år 1918.

Tredje huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 nästlidne december vid anmälan av kassaförlagskommitténs den 20 mars 1917 avgivna betänkande anfört rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskottsförfaran-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 2 häft. (Nr 2.)

det anhöll härefter hans excellens herr ministern för utrikes ärendena att få underställa Kungl. Maj:ts prövning de särskilda medelsbehov, som under tredje huvudtiteln borde tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918.

A. Departementet.

1. Provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

- [1.] Under hänvisning till vad jag under punkten 1 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartements-
Provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m. ärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
 att till *provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.* å tilläggsstat för 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, av 1,000 kronor.

B. Sveriges representation i utlandet.

1. Avlöningstillägg åt ministern i Washington den 1 april—31 december 1918.

- [2.] Under hänvisning till vad jag under punkten 2 yttrat vid föredragning denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å höjning av ministrernas i Washington avlöning, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
Avlöningstillägg åt ministern i Washington 1 april—31 december 1918. att för *höjning av ministrernas i Washington ortstillägg den 1 april—31 december 1918* till 45,000 kronor för år å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 11,250 kronor.

2. Avlöning åt en minister och en legationsskreterare i Helsingfors den 1 mars—31 december 1918.

- [3.] Under hänvisning till vad jag under punkten 2 anført vid under-
Avlöning åt en minister och en legationsskreterare i Helsingfors den 1 mars—31 december 1918. dålig föredragning denna dag av de frågor, som tillhöra regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å upprättandet av en ministerpost och en legationsskreterarebefattning i Helsingfors, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 33,584 kronor för *avlöning för tiden den 1 mars—31 december 1918 dels åt en minister i Helsingfors* efter 32,400 kronor för år, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 17,400 kronor i ortstillägg, *dels ock åt en legationssekreterare vid beskickningen i Helsingfors* efter 7,900 kronor för år, därav 5,400 kronor i lön och 2,500 kronor i tjänstgöringspenningar.

[3.]

3. Avlöningstillägg åt ministern i Buenos Aires den 1 april—31 december 1918.

Under hänvisning till vad jag under punkten 2 yttrat vid föredragning denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel i avseende å upprättandet av en ministerpost i Buenos Aires och Santiago de Chile, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[4.]

Avlöningstillägg åt ministern i Buenos Aires 1 april—31 december 1918.

att å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 6,750 kronor för *höjning från den 1 april 1918 av den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning för en ministerresident i Buenos Aires*, 36,000 kronor, till den i staten för år 1919 för en minister i Buenos Aires och Santiago de Chile beräknade avlöning, 45,000 kronor för år, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 30,000 kronor i ortstillägg; utgörande sålunda ökningen för 1918 å beskickningschefens lön 1,800 kronor, å tjänstgöringspenningarna 2,250 kronor och å ortstillägget 2,700 kronor.

4. Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet.

Under hänvisning till vad jag under punkten 3 anfört vid underdånig föredragning denna dag av de frågor, som tillhöra regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

[5.]

Avlöning åt en t. f. minister hos Schweiziska Edsförbundet.

att för *avlöning under år 1918 åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet* å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst,

[5.]

av 24,000 kronor, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 9,000 kronor i ortstillägg.

5. Avlöning åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London.

[6.]

Avlöning åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London.

Under hänvisning till vad jag under punkten 2 yttrat vid föredragning denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å behovet av en andre legationssekreterare å stat vid beskickningen i London, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *avlöning under år 1918 åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London* å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av 10,000 kronor, därav 3,600 kronor i lön, 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,800 kronor i ortstillägg.

6. Avlöning åt en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern.

[7.]

Avlöning åt en t. f. legationssekreterare vid beskickningen i Bern.

Bland de förskott för tiden till 1 november 1917, vilka statskontoret anmält till ersättande, upptages även avlöning jämlikt nådiga brevet den 19 maj 1917 till tillförordnade legationssekreteraren vid beskickningen i Bern J. Lagerberg kronor 2,854: 84.

Ifråga om detta förordnande får jag hänvisa till vad jag yttrat vid föredragningen denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å äskade anslag till en andre legationssekreterare å stat vid beskickningen i London samt å extra stat till två andre legationssekreterare, vars tjänstgöringsorter det skulle tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma.

Det torde vara att förutse, att behov av en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern även under år 1918 kommer att göra sig gällande, varemot jag icke anser mig böra hemställa om något anslag för samma ändamål år 1919, under förutsättning att den av Kungl. Maj:t beslutade framställningen om anslag å extra stat för nämnda år till två andre legationssekreterare kommer att vinna riksdagens bifall.

I enlighet med av mig förut åberopade grunder för förskottsväsendets avveckling får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för *avlöning under år 1918 åt en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern* å tilläggs-

stat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av [7.]
6,000 kronor, därav 3,600 kronor skola anses utgöra
lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 800 kro-
nor ortstillägg.

7. Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London.

Under åberopande av vad jag under punkten 2 i det vid årets stats- [8.]
verksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsären-
den anført angående avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet
i London, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
*Avlöning
åt en tredje
kanslist vid
generalkon-
sulatet i
London.*

att för *avlöning under år 1918 åt en tillförordnad
tredje kanslist vid generalkonsulatet i London* å tilläggs-
stat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av
4,500 kronor, därav 2,400 kronor skola anses utgöra
lön, 600 kronor tjänstgöringspenningar och 1,500 kro-
nor ortstillägg.

8. Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän.

Under hänvisning till vad jag vid föredragningen denna dag av frå- [9.]
gorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919
under punkten 5 anført i avseende å expektansarvoden till vissa
diplomat- och konsulattjänstemän, får jag hemställa, att Eders Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen
*Expektans-
arvoden till
vissa diplo-
mat- och kon-
sulattjänste-
män.*

att å tilläggsstat för år 1918 för *expektansarvo-
den till vissa diplomat- och konsulattjänstemän* för samma
år anvisa ett förslagsanslag av 30,000 kronor.

9. Diplomater och konsulsaspiranter.

Under åberopande av vad jag under punkten 12 i det vid årets stats- [10.]
verksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsären-
den anført angående ökat anslag till diplomat- och konsulsaspiranter,
får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
*Diplomat-
och konsuls-
aspiranter.*

att å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reserva-
tionsanslag av 20,000 kronor till *diplomat- och konsuls-
aspiranter.*

10. Arvode åt militärattachén vid beskickningen i Paris ävensom arvoden och reseersättningar åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag.

[11.] Vid underdånig föredragning av frågorna tillrörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1918 hemställde dåvarande ministern för utrikes ärendena, i enlighet med ett av dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet avgivet förslag, att det från tredje huvudtiteln anslag till militär- och marinattachéer utgående arvodet till en militärattaché i Paris, 1,000 kronor för år, måtte höjas till 5,600 kronor eller samma belopp, som utginge till militärattachén i Berlin. Vidare hemställde ministern, att för upprättandet av en avlönad marinattachébefattning vid beskickningen i London ett arvode av 5,400 kronor för år måtte fastställas. I anledning härav samt av en samtidigt föreslagen mindre höjning av marinattachéns i Petrograd arvode och nedsättning av marinattachéns i Berlin och Köpenhamn arvode föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, att ordinarie anslaget militär- och marinattachéer, uppgående till 28,000 kronor, måtte från och med år 1918 höjas med 10,200 kronor till 38,200 kronor. I riksdagens skrivelse den 12 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under tredje huvudtiteln uttalas, att riksdagen icke ansett sig böra med utgångspunkt från rådande förhållanden och därav måhända framkallade särskilda krav bifalla den av Kungl. Maj:t föreslagna förändringen av arvodsstaten för ifrågavarande attachéer. Vidare uttalas, att, i den mån en tillfällig förbättring i militär- och marinattachéers löneförmåner vore av omständigheterna påkallad, de ökade kostnader, som därav bleve en följd, torde kunna bestridas av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel, utan att särskilt belopp för ändamålet å riksstaten anvisades. I enlighet härmed uppförde riksdagen ordinarie anslaget militär- och marinattachéer i riksstaten för år 1918 med oförändrat belopp, 28,000 kronor.

Genom särskilt nådigt brev av den 15 december 1916 på chefens för lantförsvarsdepartementet föredragning tillerkändes militärattachén i Paris friherre S. Rålamb för sin tjänstgöring under år 1917 från fjärde huvudtiteln en ersättning av femhundra kronor i månaden med anledning av de genom kriget synnerligen stegrade levnadsomkostnaderna i Frankrike.

I skrivelse till mig den 3 december 1917 har statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet anfört, att det syntes honom riktigare, att erforderlig ersättning till de olika militärattachéerna i sin helhet utginge från anslag under tredje huvudtiteln, samt att det vidare syntes honom nödvändigt, att allt fortfarande en militärattaché funnes anställd jämväl

vid beskickningen i Paris. Då det slutligen syntes statsrådet riktigt, att ersättning till denne attaché, särskilt med hänsyn till de numera i ännu högre grad stegrade levnadsomkostnaderna, bestämdes till ett belopp så pass stort, att det åtminstone i någon mån kunde motsvara de med anställningen oskiljaktigt förenade ökade utgifterna, och att posten sålunda kunde besättas utan att avsevärd enskild förmögenhet för densamma måste sättas som oundgängligt villkor, hemställde statsrådet, att frågan om ersättning till sagde militärattaché ånyo måtte upptagas till prövning och lösning i av dåvarande chefen för lantförvarsdepartementet i skrivelse den 8 november 1916 angiven riktning. Denna skrivelse var det, som låg till grund för framställningen till 1917 års riksdag om höjning av militärattachéns i Paris arvode till 5,600 kronor. [11.]

Från lantförvarsdepartementets sida har vidare uttalats såsom önskvärt, att, enär icke allenast de förhållanden, som påkallade ovannämnda extra ersättning av 500 kronor i månaden under år 1917 till militärattachén i Paris, fortfarande vore bestående, utan levnadsomkostnaderna i Frankrike än ytterligare ökats, militärattachén måtte, utöver det från tredje huvudtiteln nu utgående arvode av 1,000 kronor, under kriget så länge militärattaché vore förordnad, tillsvidare dock högst intill utgången av år 1918, erhålla en extra ersättning av 750 kronor i månaden eller 9,000 kronor för år.

Då riksdagen nästlidet år icke ansåg sig böra bifalla framställningen om höjning av det ordinarie anslaget till militär- och marinattachéer, men å andra sidan icke hade något att erinra mot en tillfällig förbättring i bemälda attachéers löneförmåner, i den mån en sådan vore av omständigheterna påkallad, anser jag, att den sålunda av lantförvarsdepartementet förordnade särskilda ersättningen till militärattachén i Paris av 750 kronor i månaden eller 9,000 kronor under år 1918 bör uppföras å tilläggsstat för sistnämnda år, varemot jag icke ansett mig böra föreslå Eders Kungl. Maj:t att å 1919 års stat begära någon förhöjning av arvodet till bemälda militärattaché.

Vid underdånig föredragning den 28 september 1917 förordnade Kungl. Maj:t kaptenen vid flottan D. H. Tiseliuss att från och med den 1 oktober samma år vara marinattaché vid beskickningen i London med rätt för honom att i sådan egenskap uppbära ett månatligt arvode av 300 kronor ävensom ersättningar i enlighet med bestämmelserna i nämnda förordningen angående ersättning för flyttnings- och resekostnader samt vissa andra tjänsteförmåner åt diplomatiska och konsulära tjänstemän m. m. den 24 januari 1914, samt anbefallde statskontoret att av tillgängliga medel förskjuta ej mindre nämnda arvode än även Tiseliuss

- [11.] jämlikt nyssnämnda förordning tillkommande ersättningar och sedermera till ersättande hos Kungl. Maj:t anmäla vad sålunda förskjutits.

Vidare har Kungl. Maj:t den 12 oktober 1917 — på hemställan av dåvarande ministern för utrikes ärendena, vilken anmälde, att svårigheterna för upprätthållandet av Sveriges sjöförbindelser med holländska hamnar under senare tid väsentligen ökats till följd av de betydande hinder, som utläggandet av mineringar, indragandet av sjömärken m. m. förorsakade sjöfarten, samt att det med anledning härav vore av synnerlig vikt, att ministern i Haag finge tillgång till sakkunnigt biträde för handläggning i första hand av ärenden rörande sjöfarten och därpå inverkan marintekniska spörsmål, ävensom att ett dylikt biträde borde åtnjuta någon avlöning för sitt arbete — tillerkänt marinattachén vid beskickningarna i Paris och Haag kaptenen vid flottan N. L. Åkerblom, vilken blivit beordrad att tjänstgöra vid beskickningen i Haag, rätt att i sin egenskap av marinattaché i Haag för den tid, han där vistades, uppbära ett månatligt arvode av 300 kronor jämte ersättningar i enlighet med bestämmelserna i ovan åberopade nådiga förordning angående ersättning för flytnings- och resekostnader m. m. den 24 januari 1914, ävensom anbefallt statskontoret att av tillgängliga medel förskjuta ej mindre nämnda arvode än även Åkerblom jämlikt berörda förordning tillkommande ersättningar och sedermera till ersättande hos Kungl. Maj:t anmäla vad sålunda förskjutits.

Enligt anmälan av statskontoret har till kapten Tiselius förskjutits 1,300 kronor. Det belopp, som kan komma att utgå i reseersättning till Tiselius och Åkerblom kan icke nu exakt beräknas, men torde kunna uppskattas till 1,000 kronor för en var av dem.

Under erinran därom att, jämlikt de av Eders Kungl. Maj:t godkända grunder för förskottsväsendets avveckling, för förskott av nu ifrågavarande slag bör å tilläggsstat för år 1918 under vederbörande huvudtitlar äskas anslag, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 18,200 kronor dels till *förhöjning av militärattachéns i Paris arvode* med 750 kronor i månaden, dels ock till *arvode åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag med 300 kronor i månaden för vardera* ävensom till *reseersättningar* åt sistnämnda två attachéer.

Tilläggsstaten för år 1918.

Tredje huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 nästlidne december vid anmälan av kassaförlagskommitténs den 20 mars 1917 avgivna betänkande anförde rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskottsförfaran-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 2 häft. (Nr 2.)

det anhöll härefter hans excellens herr ministern för utrikes ärendena att få underställa Kungl. Maj:ts prövning de särskilda medelsbehov, som under tredje huvudtiteln borde tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918.

A. Departementet.

1. Provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.

- [1.] Under hänvisning till vad jag under punkten 1 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
- Provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.*
- att till *provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.* å tilläggsstat för 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, av 1,000 kronor.

B. Sveriges representation i utlandet.

1. Avlöningstillägg åt ministern i Washington den 1 april—31 december 1918.

- [2.] Under hänvisning till vad jag under punkten 2 yttrat vid föredragning denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å höjning av ministrernas i Washington avlöning, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
- Avlöningstillägg åt ministern i Washington 1 april—31 december 1918.*
- att för *höjning av ministrernas i Washington ortstillägg den 1 april—31 december 1918* till 45,000 kronor för år å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 11,250 kronor.

2. Avlöning åt en minister och en legationsskreterare i Helsingfors den 1 mars—31 december 1918.

- [3.] Under hänvisning till vad jag under punkten 2 anført vid underdånig föredragning denna dag av de frågor, som tillhöra regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å upprättandet av en ministerpost och en legationsskreterarebefattning i Helsingfors, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen
- Avlöning åt en minister och en legationsskreterare i Helsingfors den 1 mars—31 december 1918.*

att å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 33,584 kronor för *avlöning för tiden den 1 mars—31 december 1918 dels åt en minister i Helsingfors* efter 32,400 kronor för år, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 17,400 kronor i ortstillägg, *dels ock åt en legationssekreterare vid beskickningen i Helsingfors* efter 7,900 kronor för år, därav 5,400 kronor i lön och 2,500 kronor i tjänstgöringspenningar. [3.]

3. Avlöningstillägg åt ministern i Buenos Aires den 1 april—31 december 1918.

Under hänvisning till vad jag under punkten 2 yttrat vid föredragning denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel i avseende å upprättandet av en ministerpost i Buenos Aires och Santiago de Chile, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [4.]

Avlöningstillägg åt ministern i Buenos Aires 1 april—31 december 1918.

att å tilläggsstat för år 1918 uppföra ett förslagsanslag, högst, av 6,750 kronor för *höjning från den 1 april 1918 av den i staten för beskickningar och konsulat uppförda avlöning för en ministerresident i Buenos Aires, 36,000 kronor, till den i staten för år 1919 för en minister i Buenos Aires och Santiago de Chile beräknade avlöning, 45,000 kronor för år, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 30,000 kronor i ortstillägg; utgörande sålunda ökningen för 1918 å beskickningschefens lön 1,800 kronor, å tjänstgöringspenningarna 2,250 kronor och å ortstillägget 2,700 kronor.*

4. Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet.

Under hänvisning till vad jag under punkten 3 anfört vid underdånig föredragning denna dag av de frågor, som tillhöra regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen [5.]

Avlöning åt en t. f. minister hos Schweiziska Edsförbundet.

att för *avlöning under år 1918 åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet* å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst,

- [5.] av 24,000 kronor, därav 9,000 kronor i lön, 6,000 kronor i tjänstgöringspenningar och 9,000 kronor i ortstillägg.

5. Avlöning åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London.

[6.] Under hänvisning till vad jag under punkten 2 yttrat vid föredragning denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å behovet av en andre legationssekreterare å stat vid beskickningen i London, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för avlöning under år 1918 åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av 10,000 kronor, därav 3,600 kronor i lön, 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar och 4,800 kronor i ortstillägg.

6. Avlöning åt en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern.

[7.] Bland de förskott för tiden till 1 november 1917, vilka statskontoret anmält till ersättande, upptages även avlöning jämlikt nådiga brevet den 19 maj 1917 till tillförordnade legationssekreteraren vid beskickningen i Bern J. Lagerberg kronor 2,854: 84.

Ifråga om detta förordnande får jag hänvisa till vad jag yttrat vid föredragningen denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919 i avseende å äskade anslag till en andre legationssekreterare å stat vid beskickningen i London samt å extra stat till två andre legationssekreterare, vars tjänstgöringsorter det skulle tillkomma Kungl. Maj:t att bestämma.

Det torde vara att förutse, att behov av en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern även under år 1918 kommer att göra sig gällande, varemot jag icke anser mig böra hemställa om något anslag för samma ändamål år 1919, under förutsättning att den av Kungl. Maj:t beslutade framställningen om anslag å extra stat för nämnda år till två andre legationssekreterare kommer att vinna riksdagens bifall.

I enlighet med av mig förut åberopade grunder för förskottsväsendets avveckling får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för avlöning under år 1918 åt en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern å tilläggs-

stat, för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av [7.]
6,000 kronor, därav 3,600 kronor skola anses utgöra
lön, 1,600 kronor tjänstgöringspenningar och 800 kro-
nor ortstillägg.

7. Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London.

Under återopande av vad jag under punkten 2 i det vid årets stats- [8.]
verksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsären-
den anført angående avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet
i London, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riks-
dagen

[8.]
Avlöning
åt en tredje
kanslist vid
generalkon-
sulatet i
London.

att för avlöning under år 1918 åt en tillförordnad
tredje kanslist vid generalkonsulatet i London å tilläggs-
stat för samma år bevilja ett förslagsanslag, högst, av
4,500 kronor, därav 2,400 kronor skola anses utgöra
lön, 600 kronor tjänstgöringspenningar och 1,500 kro-
nor ortstillägg.

8. Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulattjänstemän.

Under hänvisning till vad jag vid föredragningen denna dag av frå- [9.]
gorna tillhörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1919
under punkten 5 anført i avseende på expektansarvoden till vissa
diplomat- och konsulattjänstemän, får jag hemställa, att Eders Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen

[9.]
Expektans-
arvoden till
vissa diplo-
mat- och kon-
sulattjänste-
män.

att å tilläggsstat för år 1918 för expektansarvo-
den till vissa diplomat- och konsulattjänstemän för samma
år anvisa ett förslagsanslag av 30,000 kronor.

9. Diplomat- och konsulaspiranter.

Under återopande av vad jag under punkten 12 i det vid årets stats- [10.]
verksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsären-
den anført angående ökat anslag till diplomat- och konsulaspiranter,
får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

[10.]
Diplomat-
och konsuls-
aspiranter.

att å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reserva-
tionsanslag av 20,000 kronor till diplomat- och konsuls-
aspiranter.

10. Arvode åt militärattachén vid beskickningen i Paris ävensom arvoden och reseersättningar åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag.

[11.] Vid underdånig föredragning av frågorna tillrörande regleringen av riksstatens tredje huvudtitel för år 1918 hemställde dåvarande ministern för utrikes ärendena, i enlighet med ett av dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet avgivet förslag, att det från tredje huvudtiteln anslag till militär- och marinattachéer utgående arvodet till en militärattaché i Paris, 1,000 kronor för år, måtte höjas till 5,600 kronor eller samma belopp, som utginge till militärattachén i Berlin. Vidare hemställde ministern, att för upprättandet av en avlönad marinattachébefattning vid beskickningen i London ett arvode av 5,400 kronor för år måtte fastställas. I anledning härav samt av en samtidigt föreslagen mindre höjning av marinattachéns i Petrograd arvode och nedsättning av marinattachéns i Berlin och Köpenhamn arvode föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, att ordinarie anslaget militär- och marinattachéer, uppgående till 28,000 kronor, måtte från och med år 1918 höjas med 10,200 kronor till 38,200 kronor. I riksdagens skrivelse den 12 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under tredje huvudtiteln uttalas, att riksdagen icke ansett sig böra med utgångspunkt från rådande förhållanden och därav måhända framkallade särskilda krav bifalla den av Kungl. Maj:t föreslagna förändringen av arvodsstaten för ifrågavarande attachéer. Vidare uttalas, att, i den mån en tillfällig förbättring i militär- och marinattachéers löneförmåner vore av omständigheterna påkallad, de ökade kostnader, som därav bleve en följd, torde kunna bestridas av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel, utan att särskilt belopp för ändamålet å riksstaten anvisades. I enlighet härmed uppförde riksdagen ordinarie anslaget militär- och marinattachéer i riksstaten för år 1918 med oförändrat belopp, 28,000 kronor.

Genom särskilt nådigt brev av den 15 december 1916 på chefens för lantförsvarsdepartementet föredragning tillerkändes militärattachén i Paris friherre S. Rålamb för sin tjänstgöring under år 1917 från fjärde huvudtiteln en ersättning av femhundra kronor i månaden med anledning av de genom kriget synnerligen stegrade levnadsomkostnaderna i Frankrike.

I skrivelse till mig den 3 december 1917 har statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet anført, att det syntes honom riktigare, att erforderlig ersättning till de olika militärattachéerna i sin helhet utginge från anslag under tredje huvudtiteln, samt att det vidare syntes honom nödvändigt, att allt fortfarande en militärattaché funnes anställd jämväl

vid beskickningen i Paris. Då det slutligen syntes statsrådet riktigt, att ersättning till denne attaché, särskilt med hänsyn till de numera i ännu högre grad stegrade levnadsomkostnaderna, bestämdes till ett belopp så pass stort, att det åtminstone i någon mån kunde motsvara de med anställningen oskiljaktigt förenade ökade utgifterna, och att posten sålunda kunde besättas utan att avsevärd enskild förmögenhet för densamma måste sättas som oundgängligt villkor, hemställde statsrådet, att frågan om ersättning till sagde militärattaché ånyo måtte upptagas till prövning och lösning i av dåvarande chefen för lantförsvarsdepartementet i skrivelse den 8 november 1916 angiven riktning. Denna skrivelse var det, som låg till grund för framställningen till 1917 års riksdag om höjning av militärattachéns i Paris arvode till 5,600 kronor.

Från lantförsvarsdepartementets sida har vidare uttalats såsom önskvärt, att, enär icke allenast de förhållanden, som påkallade ovannämnda extra ersättning av 500 kröner i månaden under år 1917 till militärattachén i Paris, fortfarande vore bestående, utan levnadskostnaderna i Frankrike än ytterligare ökats, militärattachén måtte, utöver det från tredje huvudtiteln nu utgående arvode av 1,000 kronor, under kriget så länge militärattaché vore förordnad, tillsvidare dock högst intill utgången av år 1918, erhålla en extra ersättning av 750 kronor i månaden eller 9,000 kronor för år.

Då riksdagen nästlidet år icke ansåg sig böra bifalla framställningen om höjning av det ordinarie anslaget till militär- och marinattachéer, men å andra sidan icke hade något att erinra mot en tillfällig förbättring i bemälda attachéers löneförmåner, i den mån en sådan vore av omständigheterna påkallad, anser jag, att den sålunda av lantförsvarsdepartementet förordade särskilda ersättningen till militärattachén i Paris av 750 kronor i månaden eller 9,000 kronor under år 1918 bör uppföras å tilläggsstat för sistnämnda år, varemot jag icke ansett mig böra föreslå Eders Kungl. Maj:t att å 1919 års stat begära någon förhöjning av arvodet till bemälda militärattaché.

Vid underdånig föredragning den 28 september 1917 förordnade Kungl. Maj:t kaptenen vid flottan D. H. Tiseliuss att från och med den 1 oktober samma år vara marinattaché vid beskickningen i London med rätt för honom att i sådan egenskap uppbära ett månatligt arvode av 300 kronor ävensom ersättningar i enlighet med bestämmelserna i nämnda förordningen angående ersättning för flyttnings- och resekostnader samt vissa andra tjänsteförmåner åt diplomatiska och konsulära tjänstemän m. m. den 24 januari 1914, samt anbefallde statskontoret att av tillgängliga medel förskjuta ej mindre nämnda arvode än även Tiseliuss

- [11.] jämlikt nyssnämnda förordning tillkommande ersättningar och sedermera till ersättande hos Kungl. Maj:t anmäla vad sålunda förskjutits.
- Vidare har Kungl. Maj:t den 12 oktober 1917 — på hemställan av dåvarande ministern för utrikes ärendena, vilken anmälde, att svårigheterna för upprätthållandet av Sveriges sjöförbindelser med holländska hamnar under senare tid väsentligen ökats till följd av de betydande hinder, som utläggandet av mineringar, indragandet av sjömärken m. m. förorsakade sjöfarten, samt att det med anledning härav vore av synnerlig vikt, att ministern i Haag finge tillgång till sakkunnigt biträde för handläggning i första hand av ärenden rörande sjöfarten och därpå inverkande marintekniska spörsmål, ävensom att ett dylikt biträde borde åtnjuta någon avlöning för sitt arbete — tillerkänt marinattachén vid beskickningarna i Paris och Haag kaptenen vid flottan N. L. Åkerblom, vilken blivit beordrad att tjänstgöra vid beskickningen i Haag, rätt att i sin egenskap av marinattaché i Haag för den tid, han där vistades, uppbära ett månatligt arvode av 300 kronor jämte ersättningar i enlighet med bestämmelserna i ovan återopade nådiga förordning angående ersättning för flyttnings- och resekostnader m. m. den 24 januari 1914, ävensom anbefallt statskontoret att av tillgängliga medel förskjuta ej mindre nämnda arvode än även Åkerblom jämlikt berörda förordning tillkommande ersättningar och sedermera till ersättande hos Kungl. Maj:t anmäla vad sålunda förskjutits.

Enligt anmälan av statskontoret har till kapten Tiselius förskjutits 1,300 kronor. Det belopp, som kan komma att utgå i reseersättning till Tiselius och Åkerblom kan icke nu exakt beräknas, men torde kunna uppskattas till 1,000 kronor för en var av dem.

Under erinran därom att, jämlikt de av Eders Kungl. Maj:t godkända grunder för förskottsväsendets avveckling, för förskott av nu ifrågakvarande slag bör å tilläggsstat för år 1918 under vederbörande huvudtitlar äskas anslag, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 18,200 kronor dels till *förhöjning av militärattachéns i Paris arvode* med 750 kronor i månaden, dels ock till *arvode åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag* med 300 kronor i månaden för vardera ävensom till *reseersättningar åt sistnämnda två attachéer.*

11. Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd
O. D. K. Lundberg.

Under återopande av vad jag under punkten 8 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[12.]

Personligt
lönetillägg
åt kanslisten
vid beskick-
ningen i
Petrograd
O. D. K.
Lundberg.

att till *personligt lönetillägg för 1918 åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg* å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 3,000 kronor.

12. Personligt lönetillägg åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London
O. A. Hedman.

Under återopande av vad jag under punkten 9 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[13.]

Personligt
lönetillägg
åt andre
kanslisten
vid general-
konsulatet
i London
O. A. Hed-
man.

att till *personligt lönetillägg för 1918 åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman* å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 3,000 kronor.

13. Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler.

Under hänvisning till vad jag under punkten 10 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[14.]

Kontorskost-
nadsersätt-
ningar åt
lönade kon-
suler.

att för bestridande av *kontorskostnadsersättningar åt lönade konsuler år 1918* å tilläggsstat för samma år anvisa ett förslagsanslag, högst, av 6,750 kronor.

14. Upprätthållande av nya konsulat i Ryssland.

På extra stat för 1918 finnes uppfört ett förslagsanslag, högst, av 45,000 kronor till upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland med rätt för Kungl. Maj:t att bestämma de platser, där ifrågavarande konsulat skola vara förlagda, ävensom de distrikt, som skola vara dem tilldelade.

[15.]

Upprätt-
hållande av
nya konsu-
lat i Ryss-
land.

[15.]

Vid föredragningen denna dag av frågorna tillhörande regleringen av riksstaten för år 1919 meddelade jag, att, sedan Kungl. Maj:t den 24 november 1916 beslutat upprättandet från den 1 januari 1917 tillsvidare avlönade konsulat i Samara, Kiew och Omsk samt förordnat innehavare av dessa konsulat, icke någon av de tillförordnade konsulerna under år 1917 kunnat träda i utövning av sina befattningar, samt att två av dem, nämligen de tillförordnade konsulerna i Kiew och Samara under sistnämnda år tjänstgjort vid beskickningen i Petrograd. De hava därunder uppburit lön, 5,400 kronor, ävensom, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 9 mars 1917, vardera ett belopp av 9,600 kronor, motsvarande de tjänstgöringspenningar och det ortstillägg, desamma haft rätt att uppbära, därest de tillträtt sina konsulsbefattningar. Dessa belopp hava av statskontoret förskjutits samt anmälts till ersättande. Den tillförordnade konsuln i Kiew har numera å egen begäran erhållit entledigande från sitt förordnande, och tillförordnade konsuln i Samara har den 31 nästlidne december av Kungl. Maj:t erhållit förordnande såsom handelsattaché vid beskickningen.

För den händelse det, på sätt ministern i Petrograd hemställt, skulle befinnas lämpligt att ånyo förordna innehavare till ifrågavarande poster, torde, därest de sålunda förordnade komme att tjänstgöra å annan ort än konsulsstationen, deras avlöning böra utgå av det å innevarande års riksstat uppförda extra anslag till upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland. Då emellertid härför torde erfordras riksdagens medgivande, får jag i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att medgiva, att tillförordnade konsulerna i Omsk, Kiew och Samara må under 1918, även därest desamma tjänstgöra å annan ort inom Ryssland än å konsulsstationen, uppbära fulla löneförmåner av det å 1918 års riksstat uppförda extra anslag till *upprätthållande av vissa nya konsulat i Ryssland.*

C. Internationella byråer m. m.

1. Riksdagens interparlamentariska grupp.

[16.]

Under åberopande av vad jag under punkten 16 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartements-
Riksdagens interparlamentariska grupp.

Ärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå [16.] riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnader för riksdagens interparlamentariska grupp å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst, av 5,000 kronor.

2. Svenska Röda korsets hjälpbyrå i Stockholm.

På extra stat för år 1918 finnes uppfört ett förslagsanslag, högst, av 100,000 kronor för bestridande av omkostnaderna för svenska Röda korsets hjälpkommittés byrå i Stockholm, att mot redovisning ställas till överstyrelsens för Röda korset förfogande med rätt för Kungl. Maj:t att av ifrågavarande anslag under år 1917 av tillgängliga medel utanordna erforderligt belopp.

[17.]
Svenska
Röda kor-
sets hjälp-
byrå i
Stockholm.

Röda korsets hjälpkommitté har i skrivelse den 15 oktober 1917 till överstyrelsen för Röda korset anhållit att överstyrelsen måtte ingå till Kungl. Maj:t med ansökan om beviljande av ett ytterligare statsanslag för ändamålet och därvid anført följande:

»Den verksamhet, som bedrives av svenska Röda korsets hjälpkommitté för krigsfångar och är föranledd av de med pågående världskrig förbundna extraordinära förhållanden och de krigförande ländernas trängande behov av neutrala Röda korsens medverkan, har av förhållandena ytterligare utvidgats, i det att hjälpkommitténs tjänster i alltmer vidsträckt mån tagits i anspråk såväl av de krigförande ländernas Röda korsföreningar som av enskilda personer. Såsom en följd härav hava kommitténs kostnader även stegrats, och kan kommittén med ledning av erfarenheten under den förflutna tiden nu förutse, att det statsanslag å etthundratusen kronor, som kommittén erhållit genom överstyrelsen, icke kommer att förslå för längre tid än högst till ungefär maj månad år 1918.

Såsom kommittén redan framhållit i sin skrivelse till överstyrelsen av den 3 mars 1917 angående det av riksdagen sedermera beviljade statsanslaget å kronor 100,000, och som överstyrelsen i motiveringen för sin framställning till Kungl. Maj:t i samma ärende ävenledes har gjort gällande, torde det ur nationell svensk synpunkt få anses lämpligast, att kommitténs byråkostnader icke bestridas av de resp. krigförande länderna utan täckas genom svenskt statsanslag. Denna uppfattning synes även riksdagen hava biträtt, då den medgivit statsanslaget. Av detsamma har

[17.] kommittén under augusti och september månader detta år sammanlagt använt kronor 16,511: 58.

Under den närmaste framtiden kunna byråkostnaderna nu approximativt beräknas till

inventarier	c:a 2,000 kr. pr månad
löner	» 8,000 » » »
hyror och allmänna omkostnader	» 2,000 » » »
eller sammanlagt kr. 12,000, allt pr månad.	

Kommittén har även för avsikt att i Tyskland och Österrike-Ungern placera särskilt representativa personer för att vid förefallande behov kunna tillvarata kommitténs viktigaste intressen, i likhet med vad flertalet av de neutrala Röda korsen genomfört i fråga om sin representation i Tyskland och Österrike-Ungern. Då dessa personers uppgifter till sin karaktär komma att bli ytterst viktiga och måste anses såsom en huvudsakligen nationell svensk Röda korsangelägenhet, kunna avlöningskostnaderna för dessa representanter svårligen bestridas av de medel, som de krigförande länderna ställa till kommitténs förfogande, utan torde skäl finnas för att, i likhet med vad fallet är beträffande danska Röda korset, bestrida dessa kostnader av statsmedel.

Detta kommer således att ytterligare förstora kommitténs kostnader, och får kommittén härmed vördsamt anhålla, att överstyrelsen måtte ingå till Kungl. Maj:t med ansökan om beviljande av ett ytterligare statsanslag å kronor 200,000: —, att utgå under 1918.»

Denna hjälpkommitténs ansökan har med underdånig skrivelse den 22 oktober 1917 överlämnats till Kungl. Maj:t av överstyrelsen för Röda korset, vilken därvid på de skäl, som i nämnda skrivelse funnes anförda, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte hos instundande riksdag göra framställning om beviljande av ett nytt statsanslag å 200,000 kronor att för i skrivelsen omförmälda ändamål mot redovisningsskyldighet redan under år 1918 ställas till överstyrelsens förfogande; varande av överstyrelsen vidare anført, att det betydligt ökade anspråk på statsunderstöd för vår internationella verksamhet, som denna underdåniga anhållan innebure, syntes överstyrelsen väl grundat i förhållandena och uppginge likvisst icke absolut och än mindre proportionsvis till de summor, som exempelvis i Danmark och Schweiz för samma ändamål beviljats av statsmedel; och tillåte sig överstyrelsen särskilt fästa uppmärksamheten vid betydelsen av att ekonomisk möjlighet bereddes svenska Röda korset att, i likhet med vad som vore fallet beträffande särskilt Danmark, utsända och avlöna

speciella representanter inom de krigförande länder, där svenska Röda korsets viktiga och alltmera omfattande hjälpverksamhet i första hand vore förlagd. [17.]

På grund av vad sålunda blivit anført, anser jag, att även i år understöd av statsmedel bör lämnas till svenska Röda korsets hjälpkommittés betydelsefulla verksamhet. Till följd av de stora utgifter för kommittén, som förestå, särskilt för utsändande till utlandet av representativa personer för att vid förefallande behov kunna tillvarataga kommitténs intressen, torde det begärda beloppet, 200,000 kronor, icke anses för högt.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att för bestridande av omkostnaderna för *svenska Röda korsets hjälpbyrå i Stockholm* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag, högst, av 200,000 kronor, att mot redovisning ställas till överstyrelsens för Röda korset förfogande.

D. Diverse.

1. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

För beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst beviljade nästlidet års riksdag på extra stat för år 1918 under tredje huvudtiteln ett förslagsanslag av 70,000 kronor. [18.] *Krigstidstillägg och krigstidshjälp.*

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag anført i fråga om beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under innevarande år åt befattningshavare i statens tjänst, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *krigstidstillägg och krigstidshjälp under 1918 åt befattningshavare i statens tjänst*, tillsvidare under tredje huvudtiteln å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag beräkna 170,000 kronor.

2. Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag anført i fråga om beredande av löneförbättring för [19.] *Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.*

- [19.] år 1918 för vissa vaktmästare m. fl., får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående *löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl.*, tillsvidare under tredje huvudtiteln å tilläggsstat för år 1918 såsom förslagsanslag, högst, beräkna 3,000 kronor.

3. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.

- [20.] I överensstämmelse med vad jag under punkten 23 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartements-ärenden anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
- Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.*

att för bestridande av *kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 150,000 kronor.

4. Täckande av vissa förskott.

- [21.] Hos Kungl. Maj:t har statskontoret i underdånighet till ersättande anmält följande av statskontoret förskjutna medel:
- Täckande av vissa förskott.*

1:o) Jämlikt nådiga breven den 28 september 1906, den 11 december 1908, den 12 augusti och den 10 december 1915 samt den 8 december 1916 expectansarvoden m. m. till vissa diplomat- och konsulat-tjänstemän fr. o. m. den 1 november 1916 Kr. 25,400: —

2:o) jämlikt nådiga breven den 13 juni, den 11 juli och den 14 november 1913, den 27 juni 1914, den 30 juni och den 3 december 1915, den 27 oktober 1916 samt den 25 maj, den 24 juli, den 13 och 24 augusti och den 22 september 1917 kostnader för delegerade för förhandlingar med Norge om flyttlapparnas rätt till renbete m. m. » 52,224: 99

3:o) jämlikt nådiga brevet den 12 augusti 1915 avlöning åt t. f. ministern hos schweiziska Edsförbundet greve A. Ehrensvärd fr. o. m. den 1 november 1916 » 18,000: —

transport Kr. 95,624: 99

	transport	Kr.	95,624: 99	[21.]
4:o) jämlikt nådiga breven den 1 oktober 1915 och den 24 november 1916 arvoden till extra biträden å utrikesdepartementets handelsavdelning fr. o. m. den 1 november 1916	»		3,666: 68	
5) jämlikt nådiga brevet den 20 januari 1917 till bestridande av extra vakthållning i utrikesdepartementet under år 1916	»		712: 39	
6:o) jämlikt nådiga brevet den 18 oktober 1916 arbetsgottgörrelse till vicekonsulerna i en del brittiska hamnstäder fr. o. m. den 1 november 1916	»		11,250: —	
7:o) jämlikt nådiga brevet den 30 december 1916 ersättning till t. f. legationssekreteraren i Bern C. O. von Dardel för förhyrande av möblerad våning under år 1917	»		1,789: 05	
8:o) jämlikt nådiga brevet den 30 december 1916 ersättning till t. f. legationssekreteraren i Bern C. O. von Dardel för mistade tjänstgöringspenningar och ortstillägg såsom vicekonsul i Narvik	»		1,916: 13	
9:o) jämlikt nådiga brevet den 9 februari 1917 omkostnaderna för Röda Kors-sammanträdet i Stockholm i december 1916	»		590: 60	
10:o) jämlikt nådiga brevet den 23 februari 1917 arvode åt konsulsaspiranten N. L. Jaensson för tjänstgöring vid generalkonsulatet i Hälsingfors	»		4,178: 57	
11:o) jämlikt nådiga brevet den 2 mars 1917 skadeersättning till finske medborgaren J. E. Tryges föräldrar	»		9,300: —	
12:o) jämlikt nådiga brevet den 9 mars 1917 ersättning till t. f. konsulerna C. G. Hj. de Laval och E. Hagberg för tjänstgöring vid beskickningen i Petrograd	»		13,496: 76	
13:o) jämlikt nådiga brevet den 19 maj 1917 arvode åt t. f. legationssekreteraren vid beskickningen i Bern J. Lagerberg	»		2,854: 84	
14:o) jämlikt nådiga brevet den 1 juni 1917 ersättning till landshövdingen herr E. Trolle och kansli-rådet C. G. Westman för tjänsteresa till Berlin	»		1,781: 96	
15:o) jämlikt nådiga breven den 2 maj, den 13 augusti, den 9 november och den 7 december 1917 till				
	transport	Kr.	147,161: 97	

[21]

	transport	Kr. 147,161: 97
bestridande av kostnaderna för förhandlingar med amerikanska regeringen rörande handelsförhållandena mellan Sverige och Amerikas Förenta stater	»	60,588: —
16:o) jämlikt nådiga brevet den 14 juni 1917 ersättning till dåvarande statsrådet H. H. Ericson för tjänsteresa till Berlin under mars samma år	»	500: —
17:o) jämlikt nådiga brevet den 29 juni 1917 ersättning åt andre sekreteraren E. Liljevalch för tjänstgöring vid beskickningen i London	»	2,966: 67
18:o) jämlikt nådiga brevet den 28 september 1917 ersättning till kaptenen D. H. Tiselius såsom marinattaché vid beskickningen i London	»	1,300: —
19:o) jämlikt nådiga breven den 1 juni och den 2 november 1917 kostnaderna för underhandlingar i London 1916—1917 rörande de svensk-brittiska handelsförbindelserna	»	52,543: 91
	Summa Kr.	265,060: 55

I enlighet med de av Kungl. Maj:t vid underdånig föredragning av finansärenden den 31 nästlidne december godkända grunder för förskottsväsendets avveckling böra för täckande av de förskott av det slag, som varje år plägar hos riksdagen till ersättande anmälas, och som vid slutet av 1917 anmälts till ersättande hos Kungl. Maj:t, å 1918 års tilläggsstat under vederbörande huvudtitlar äskas anslag, betecknade såsom förslagsanslag, högst, samt tillika anmälan göras, att framställning om ersättande av under november och december 1917 utgivna, ännu ej av statskontoret anmällda förskott, för vilka anslag tillsvidare endast borde i staten beräknas, kommer att ske, så snart utredning om dessa föreligger.

Med iakttagande av grundsatsen om anslags bestämmande till jämnt tal av kronor får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å tilläggsstat för 1918 till täckande av vissa förskott anvisa ett förslagsanslag, högst, av 265,061 kronor.

5. Täckande av vissa för november och december 1917 beräknade förskott.

Under hänvisning till vad under föregående punkt anförts angående [22.] beräkning av det belopp, som erfordras för täckande av ännu icke av statskontoret anmälda förskott för november och december 1917, får jag meddela, att, då sådana oanmälda förskott endast synas kunna ifrågakomma å de under punkterna 1, 2, 3, 10, 12, 13, 17 och 18 här ovan av statskontoret anmälda förskott, ett belopp av 10,000 kronor lär vara för ändamålet fullt tillräckligt. *Täckande av vissa för november och december 1917 beräknade förskott.*

För utjämning av tilläggsstatens slutsumma torde lämpligen beloppet av detta anslag kunna höjas med 5 kronor.

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föresla riksdagen

att å tilläggsstat för 1918 till täckande av vissa ännu icke av statskontoret anmälda förskott för år 1917 beräkna ett förslagsanslag, högst, av 10,005 kronor.

Summan av de utav mig å tilläggsstaten för år 1918 under tredje huvudtiteln tillstyrkta anslag uppgår till 981,100 kronor.

Statsrådets övriga ledamöter biträdde vad herr ministern för utrikes ärendena sålunda hemställt;

Och behagade Hans Maj:t Konungen härtill i nåder lämna bifall samt befalla, att avskrift av detta protokoll skulle till finansdepartementet överlämnas för att tjäna till ledning vid avfattandet av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående tilläggsstat för år 1918.

Ur protokollet:

Carl Hamilton.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Tilläggsstat för år 1918.

Tredje huvudtiteln.

		Extra anslag kronor	Sid.
A. Departementet.			
1.	Provisorisk förstärkning av utrikesdepartementets arbetskrafter m. m.	1,000	2.
B. Sveriges representation i utlandet.			
1.	Avlöningstillägg åt ministern i Washington den 1 april—31 december 1918	11,250	»
2.	Avlöning åt en minister och en legationssekreterare i Helsingfors den 1 mars—31 december 1918	33,584	»
3.	Avlöningstillägg åt ministern i Buenos Aires den 1 april—31 december 1918	6,750	3.
4.	Avlöning åt en tillförordnad minister hos Schweiziska Edsförbundet	24,000	»
5.	Avlöning åt en andre legationssekreterare vid beskickningen i London	10,000	4.
6.	Avlöning åt en tillförordnad legationssekreterare vid beskickningen i Bern	6,000	»
7.	Avlöning åt en tredje kanslist vid generalkonsulatet i London	4,500	5.
8.	Expektansarvoden till vissa diplomat- och konsulatjänstemän	30,000	»
9.	Diplomat- och konsulaspiranter	20,000	»
10.	Arvode åt militärattachén vid beskickningen i Paris ävensom arvoden och reseersättningar åt marinattachéerna i London samt i Paris och Haag	18,200	6.
11.	Personligt lönetillägg åt kanslisten vid beskickningen i Petrograd O. D. K. Lundberg	3,000	9.
12.	Personligt lönetillägg åt andre kanslisten vid generalkonsulatet i London O. A. Hedman	3,000	»
13.	Kontorskostnadsersättningar åt lönade konsul	6,750	»
14.	Upprätthållande av nya konsulat i Ryssland	—	»

C. Internationella byråer m. m.

	Extra anslag kronor	Sid.
1. Riksdagens interparlamentariska grupp	5,000	10.
2. Svenska Röda korsets hjälpbyrå i Stockholm	200,000	11.

D. Diverse.

1. Krigstidstillägg och krigstidshjälp	170,000	13.
2. Löneförbättringar åt vissa vaktmästare m. fl.	3,000	»
3. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga m. m.	150,000	14.
4. Täckande av vissa förskott	265,061	»
5. Täckande av vissa för november och december 1917 beräknade förskott	10,000	17.

Fjärde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1917 vid anmälan av kassaförlagskommitténs den 20 mars 1917 avgivna betänkande anförde rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskottsförfarandet, anhöll härefter departementschefen, statsrådet Nilson, att få underställa Kungl. Maj:ts prövning de särskilda medelsbehov, som under fjärde huvudtiteln borde tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918, och att i sammanhang därmed få föredraga följande till Kungl. Maj:t inkomna skrivelser, nämligen:

arméförvaltningens underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919, i vad samma skrivelse avsåge anslag för beredande av extra lönetillägg år 1918, för inköp av inventarier i nya kasernetablissemang, för inköp av byggnad för tredje

arméfördelningens stabsexpedition m. m. i Skövde, för uppförande av nytt exercishus vid Dalregementet, för uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk, för täckande av förskjutna kommittékostnader samt för täckande av brister å vissa reservationsanslag;

arméförvaltningens intendentsdepartements underdåniga skrivelse den 27 februari 1917 angående inköp av en fastighet i kvarteret Dykärret mindre i Stockholm för anordnande av en centralverkstad för tillverkning av uniformspersedlar för armén, ävensom däröver avgivna utlåtanden;

arméförvaltningens intendentsdepartements underdåniga skrivelse den 28 september 1917 med förslag till upprättande av en central uniformsverkstad för armén;

fångvårdsstyrelsens underdåniga skrivelse den 19 oktober 1917 angående tillverkning vid rikets fångvårdsanstalter av beklädnadspersedlar för arméns och flottans behov, ävensom arméförvaltningens intendentsdepartements däröver avgivna utlåtande;

arméförvaltningens artilleridepartements särskilda skrivelse till statsrådet och chefen för lantförvarsdepartementet den 31 oktober 1917 angående behovet av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk;

chefens för generalstaben underdåniga skrivelse den 11 september 1917 angående anvisande av ytterligare medel för anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad, ävensom överintendentensämbetets däröver avgivna yttrande;

chefläkarens vid garnisonssjukhuset i Stockholm underdåniga skrivelse den 27 juli 1917 angående anvisande av medel för inredning av sjukhusets s. k. stenpaviljong och träpaviljong;

chefläkarens vid garnisonssjukhuset i Stockholm underdåniga skrivelse den 27 juli 1917 angående inläggning av nya rör i sjukhusets tvättinrättning;

arméförvaltningens sjukvårdsstyrelsens underdåniga skrivelse den 7 december 1917 angående anvisande av medel till vissa förändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm;

arméförvaltningens intendentsdepartements och sjukvårdsstyrelsens underdåniga skrivelse den 30 mars 1917 angående täckande av brister å vissa reservationsanslag, ävensom arméförvaltningens civila departements däröver avgivna yttrande;

arméförvaltningens intendentsdepartements underdåniga skrivelse den 6 november 1917 angående äskande av anslag för ersättande av medel, som förskjutits för täckande av brist i 1916 års anslag till arméns kasernutredning m. m.;

kassaförlagskommitténs den 20 mars 1917 avgivna betänkande även som statskontorets och arméförvaltningens däröver avgivna utlåtanden; arméförvaltningens särskilda skrivelse den 17 december 1917 angående beräkning av kostnaderna för rikets neutralitet år 1918.

Departementschefen yttrade härefter följande:

A. Departementet.

1. Övergångsstat.

[1.]

Under åberopande av vad jag under punkten 1 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för beredande av *avlöningstillägg* åt en kansli-sekreterare i lantförsvarsdepartementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 1,200 kronor.

B. Generalitetet, staberna m. m.

1. Utbildning av generalstabens aspiranter.

[2.]

I enlighet med vad jag under punkten 5 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnader, som rikets allmänna kartverk åsamkas för *utbildning av generalstabens aspiranter*, å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 10,000 kronor.

C. Avlöning och rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.

1. Extra lönetillägg.

[3.]

För utbetalande av extra lönetillägg för år 1918 har arméförvaltningen beräknat, att för lantförsvarets del erfordras anvisande av samma belopp som närmast föregående år eller 205 kronor.

[3.] Under återopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anført i fråga om beredande åt en del av statens tjänstemän och betjante av extra lönetillägg för år 1918, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag angivna grunder, av *extra lönetillägg* för innevarande år åt vissa betjante, som åtnjuta avlöning från fjärde huvudtiteln medel, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 205 kronor.

D. Intendenturen m. m.

[4.]

1. Inventarier i nya kasernetablissemang.

För anskaffning av inventarier i nya kasernetablissemang hava de senare årens riksdagar anvisat särskilda extra anslag, som till en början beräknades efter 50,000 kronor men år 1917 på grund av höjda materialpris och arbetskostnader ökades till 60,000 kronor för varje etablissemang.

Uti sin underdåniga framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1918 hemställde arméförvaltningen, att för inköp av inventarier i de nya kasernetablissemangen för Första och Andra livgrenadjärregementena invid Linköping samt Södermanlands regemente vid Strängnäs och Kalmar regemente vid Eksjö måtte anvisas tillhoppa 240,000 kronor.

Vid föredragning av ärendet inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1917 hemställde emellertid föredragande departementschefen, att enär de båda livgrenadjärregementenas kasernetablissemang icke kunde antagas bli färdiga förr än efter 1918 års utgång, medel måtte äskas för inventarier allenast till Södermanlands och Kalmar regementens nya etablissemang. Kungl. Maj:ts framställning till riksdagen avfattades i enlighet härmed, och anvisade riksdagen för ändamålet 120,000 kronor å extra stat för år 1918.

Armé-
förvaltningens
framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att, enligt vad arméns kasernbyggnadsnämnd meddelat, på grund av åtskilliga omständigheter, bland andra inträffade arbetsinställelser och blockader, färdigställandet av kasernetablissemangen blivit avsevärt fördröjt. Sålunda syntes det icke längre vara möjligt, att något av nyssberörda kasernetablissemang kunde bli färdigt under år 1918, om icke möjligen etablissemang för Kalmar regemente, där arbetet hittills fortgått utan nämnvärda arbets-

tvister. Vid utgången av år 1919 borde, därest icke kristiden och svårigheterna att erhålla behövliga materialier omöjliggjorde allt byggnadsarbete, etablissemangen för Södermanlands och Kronobergs regementen bliva färdiga för inflyttning. Samtliga återstående kasernetablissemang, nämligen de för Första och Andra livgrenadjärregementena samt Norra och Södra skånska infanteriregementena, förväntades icke kunna färdigställas förrän inom utgången av år 1920.

Då riksdagen redan anvisat 60,000 kronor för anskaffande av inventarier för Södermanlands regementes kasernetablissemang, erfordrades icke någon vidare framställning i detta avseende. Till inventarier i Kronobergs regementes etablissemang hade däremot av 1916 års riksdag anvisats allenast 50,000 kronor, vilket belopp redan tagits i anspråk för nämnda ändamål men under nu rådande förhållanden visat sig vara otillräckligt. Framställning syntes därför böra göras hos riksdagen om höjande av denna anslagssumma med 10,000 kronor.

Slutligen erfordrades medel till inköp av inventarier för det i Boden uppförda kasernetablissemang för de till Norrbottens regemente förlagda skidlöparavdelningarna. Detta etablissemang hade uppförts av arméförvaltningens fortifikationsdepartement för särskilda medel, som anvisats av 1914 års senare riksdag. Framställning hade hittills icke gjorts om anvisande av medel till inventarier för detta etablissemang, enär det ansetts lämpligt att först avvakta, till vilket belopp dessa kostnader komme att uppgå. Det hade nu visat sig, att desamma, som förskotterats av kaserutredningsanslaget, belöpt sig till 62,000 kronor. Nämnda belopp borde alltså redan under år 1918 ersättas kaserutredningsanslaget.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för inköp av inventarier i nya kasernetablissemang å extra stat för år 1919 anvisa ett anslag av 72,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1918 förskottsvis utanordna nämnda belopp.

Med hänsyn till vad arméförvaltningen anfört, finner jag mig böra tillstyrka, att för ifrågavarande ändamål anvisas ett belopp av 72,000 kronor. Då beloppet erfordras redan under innevarande år, torde desamma böra upptagas å tilläggsstat för år 1918.

Departements-
chefen.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för inköp av inventarier i nya kasernetablissemang å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 72,000 kronor.

[5.]

2 Central beklädnadsverkstad för armén.

Sedan äldre tider har det varit brukligt inom armén, att de uniforms- och andra beklädnadspersedlar, som kronan tillhandahåller manskapet, tillverkats vid truppförbandens verkstäder eller genom entreprenad av enskilda hantverkare. Därvid har så tillgått, att truppförbanden från arméförvaltningen rekviderat och erhållit behövlig myckenhet av kläde och andra tygsorter, som sedermera tillskurits inom regementsverkstäderna efter vissa till efterrättelse fastställda måttabeller, varefter plaggen färdigsyts och upplagts i truppförbandens förråd.

Tidigare
framställ-
ningar i
ämnet.

Civilkommis-
sionens skri-
velse den 29
maj 1915.

I underdånig skrivelse den 29 maj 1915 anmälde civilkommissionen, att tillskärningen av klädespersedlar vid armén och kontrollen över utlämningen av därför avsett kläde länge varit föremål för kommissionens uppmärksamhet. Kommissionen hade redan för flera år sedan hos Kungl. Maj:t framhållit såsom ett önskemål, att denna tillskärning måtte centraliseras.

De iakttagelser, kommissionen senare hade varit i tillfälle att göra, hade varit ägnade att ytterligare stärka kommissionens övertygelse om nyttan av en dylik centralisering. På grund därav hade kommissionen uppdragit åt en sakkunnig person, föreståndaren för en av konfektionsaktiebolaget Unions skrädderiavdelningar G. B. Lundell, att biträda kommissionen med förberedande utredning och förslag till centralisering av tillskärningen och eventuellt hela tillverkningen av uniformspersedlar vid armén.

I ett till kommissionen avgivet yttrande hade Lundell anført, bland annat, att han under sin militära tjänstgöring såsom biträdande föreståndare vid Vaxholms grenadjärregementets intendenturverkstäder kommit till den bestämde övertygelsen, att de enligt då gällande måttabeller tillverkade uniformspersedlarna icke kunde passa manskapet, vilken omsorg än nedlades på utväljandet av persedlar för den enskilde mannen. Icke blott de vid tillskärning av uniformspersedlarna använda måttabellerna borde rättas, utan åt formen måste även vid uniformstillverkningen ägnas en oavlätlig omsorg. Så vore exempelvis i avseende å vapenrocken ärmhållets rätta inpassning av synnerlig vikt. Felaktigt fastsatta ärmar hindrade soldatens fria rörelser på ett sätt, som kändes mycket besvärande. Välpassningen, som också vore av stor betydelse för uniformens hållbarhet, berodde i första rummet på tillskärningen.

Det sätt, varpå denna utfördes, inverkade dessutom i mycket hög grad på tygätgången. Av en tillskärare fordrades följaktligen mycket. Han skulle äga erforderlig kännedom om den statistik i fråga om storlekar och form, som strängt bevarades såsom en yrkeshemlighet, förmåga att ytterligare utveckla och bearbeta denna statistik samt tillgodogöra sig dess resultat ävensom sinne för exakta ytmåtsberäkningar och övriga praktiska anordningar, som möjliggjorde sådan inpassning i tygstycket av de särskilda persedelämnena i lämpliga serier, att tygätgången bleve så liten som möjligt. Det fölle av sig själft, att dylika fordringar icke kunde ställas på tillskärare med den avlöning, som kunde beredas vid truppförbanden. Icke heller kunde det påräknas, att intendenturpersonalen skulle äga erforderlig yrkesutbildning för att utfylla vad som bruste hos tillskärarna.

Endast genom centralisering av tillskärningen kunde statsverket för detta arbete tillförsäkra sig en föreståndare, som besatte erforderlig skicklighet i alla angivna hänseenden. Med en sådan anordning kunde därjämte vinnas betydliga besparingar, under förutsättning att den centraliserade tillskärningen utfördes enligt fullt moderna metoder med tillhjälp av sådana elektriska skärmaskiner, som allmänt användes inom konfektionsaffärerna. Med en sådan maskin, som kunde skära ända till tjugudubbelt tyg och således lika många plagg samtidigt, kunde skärningen av det mångdubbla tyget ske lika fort, som en arbetare med sax tillklippte ett enkelt tyg.

Men icke blott i avseende å tillskärningen utan även för tillverkningen i övrigt hade den moderna tekniken att uppvisa åtskilliga arbetsbesparande maskinella anordningar utöver de allmänt brukade symaskinerna. Med elektriskt driven knapphålsmaskin, som utförde hålslagning och syning av knapphål, kunde sålunda på en timme åstadkommas 100 färdiga knapphål, under det att med äldre arbetsmetod samma tid krävdes för utförande av 6 knapphål. Andra elektriskt drivna specialmaskiner, såsom stofferings-, knappfastsynings-, ärmsynings- och tränsmaskiner, medförde motsvarande arbetsbesparing som knapphålsmaskinen och möjliggjorde alltså för en person att med maskinens tillhjälp utföra lika mycket arbete som för femton personer utan dylik maskin.

Ehuru nu omförmälda maskiner ställde sig dyrare i anskaffning än skärmaskinerna, hade erfarenheten visat, att arbetsbesparingen gjorde anskaffningen mycket lönande. Men att anskaffa dylika specialmaskiner för de särskilda verkstäderna vid truppförbanden kunde givetvis icke vara ekonomiskt. Användandet av dessa arbetsbesparande

- [5.] hjälpmedel vore nödvändigtvis beroende av centralisering av hela beklädnadstillverkningen för armén.

Vad i detta den sakkunniges yttrande anförts funne civilkommissionen värt beaktande. Sarskilt funne kommissionen det framställda förslaget om centralisering av tillskärningen så enkelt att förverkliga, att även om därmed icke skulle i praktiken vinnas alla de fördelar, som i yttrandet framhållits, förslaget dock borde läggas till grund för anordnandet av tillskärningen. Jämväl för förslaget att centralisera hela uniformstillverkningen hade anförts så goda skäl, att även detta förslag syntes böra tagas under allvarlig omprövning. Kommissionen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida central tillskärning för arméns uniformspersedlar kunde anordnas samt huruvida uppdrag lämpligen borde lämnas arméförvaltningens intendentsdepartement att närmare utreda frågan om centralisering jämväl av den övriga tillverkningen av uniformspersedlar.

Arméförvaltningens intendentsdepartements yttrande den 31 december 1915.

Över civilkommissionens framställning avgav arméförvaltningens intendentsdepartement den 31 december 1915 infortrat utlåtande samt anförde därvid, att frågan om en centralisering av uniformstillverkningen vore värd det största beaktande. Visserligen skapade centraliseringen icke i och för sig större möjligheter att på ett effektivt sätt tillgodose arméns behov av beklädnadspersedlar, och en viss försiktighet måste alltid iakttagas vid centralisering av militära förvaltningsgrenar, men i det föreliggande fallet syntes vissa fördelar stå att vinna genom en dylik åtgärd. Att härvid den föreslagna övergången till maskinell drift spelade den största rollen, vore självklart. Tillfälle att vinna erfarenheter rörande ifrågavarande system erbjödes emellertid genom den tillverkning med maskinell drift av ett större antal kappor för landstormens behov, som på enskild väg ifrågasatts.

Intendentsdepartementet hemställde därför, att civilkommissionens ifrågavarande framställning tillsvidare icke måtte föranleda någon annan Kungl. Maj:ts åtgärd, än att intendentsdepartementet bemyndigades att fortsätta den igångsatta utredningen av frågan samt att med ledning därav och av de erfarenheter, som kunde vinnas genom den pågående tillverkningen av kappor för landstormen, utarbeta och underställa Kungl. Maj:ts prövning nytt förslag i ärendet.

Kungl. Maj:ts beslut den 25 februari 1916.

Enligt beslut den 25 februari 1916 fann Kungl. Maj:t gott låta bero vid vad intendentsdepartementet sålunda anförde.

Den på enskild väg igångsatta tillverkningen av ett större antal kappor för landstormens behov, varpå intendentsdepartementet i sitt förut omförmälda utlåtande syftat, hade organiserats av Drottningens centralkommitté, som fått sig anförtrott att ombesörja anskaffningen av ifrågavarande kappor för att därigenom bereda arbetstillfälle åt arbetslösa kvinnor. Då det för den nu föreliggande frågans allsidiga bedömande är av vikt, att uppmärksamhet ägnas jämväl åt den betydelse, en centralisering av arméns beklädnadstillverkning haft och fortfarande kan komma att äga med avseende å möjligheterna att bereda s. k. nödhjälpsarbeten, tillåter jag mig här i korthet redogöra för de synpunkter, som gjorde sig gällande inom kommittén vid ordnandet av dessa arbeten.

[5.]
Riktlinjer för
Drottningens
centralkom-
mittés verk-
samhet på
området.

I en år 1915 utarbetad promemoria, som legat till grund för de sedermera vidtagna åtgärderna, anfördes, bland annat, följande:

En centralisering av tillverkningen av vissa slag av armépersedlar vore under utredning, och denna fråga syntes ur många synpunkter vara av stort intresse. Det skulle under sådana förhållanden vara av ej ringa betydelse för frågans lösning, om man kunde i mindre skala praktiskt pröva densamma, helst om en dylik åtgärd samtidigt kunde tjäna annat statsnyttigt ändamål. En sådan möjlighet förefunnes i det förhållandet, att staten under den då instundande vintern bleve nödsakad att på ett eller annat sätt understödja arbetslösa arbeterskor. Detta understöd borde så vitt möjligt få karaktären av arbetsförtjänst, varför det gällde att finna någon form av arbete, som på jämförelsevis kort tid kunde inläras och som ej verkade nedpressande på den allmänna arbetsmarknaden eller konkurrerade med redan befintliga näringsgrenar. Dessutom borde det helst vara av den karaktären, att arbeterskan kunde för framtiden hava någon nytta därav för sitt yrke eller för sitt privata liv.

Genom försök, gjorda under år 1914, hade det visat sig, att kvinnor, som ej förut sysselsatts i sömnadsyrket, kunde under sakkunnig ledning och efter en utbildningskurs på 3—5 veckor lära sig att tillverka enklare armépersedlar såväl inom linnesömnads- som inom skrädderibranschen. Sålunda hade på detta sätt sytts skjortor, kalsonger, sjömansblusar m. m. samt rockar, byxor och även kappor.

Förutsatt att tillgång till dylikt arbete funnes, helst utöver den normala anskaffningen, och att en sådan tillverkning skulle utfylla ett behov, som i dessa tider borde tillgodoses, så hade man här ett utmärkt tillfälle icke blott att i statens tjänst utnyttja en arbetskraft, som annars skulle gå för det allmänna förlorad, utan även en möjlighet

- [5.] att genom upprättande av tillfälliga verkstäder för arbetets utförande få praktiskt pröva en centralisering av visst slag av tillverkning av armépersedlar.

Ett dylikt försök skulle under sådana förhållanden ej heller ådraga fjärde huvudtiteln några extra kostnader, utöver vad själva leveransen under normala förhållanden skulle betinga, emedan dessa kostnader skulle ingå uti de utgifter, som staten under alla förhållanden i en eller annan form måste vidkännas för dessa arbetslösa kvinnor.

Vad organiserandet av ett sådant arbete beträffade, så kunde man tänka sig två möjligheter: antingen att armén utvidgade sina befintliga verkstäder eller upprättade nya sådana och mottog å dessa de arbeterskor, varom här vore fråga, sedan dessa genomgått en kort av stat eller kommun anordnad utbildningskurs i sömnad, eller ock att hela tillverkningen lades i den enskilda organisationens händer, som med understöd av stat och kommun åtog sig att anordna dylika verkstäder för de arbetslösa kvinnorna. Den senare utvägen skulle på grund av sakens tillfälliga karaktär kanske visa sig som den lämpligaste.

Vid dessa verkstäder skulle givetvis vinnas en hel del erfarenheter, som sedermera kunde vid en blivande centralisering utnyttjas. Och för krigsberedskapen skulle det utan tvivel även vara av betydelse, att man åtminstone för de närmaste åren hade att räkna med en viss stam yrkeskunnigt folk, som i händelse av behov kunde inkallas. De maskiner av olika slag, som för ändamålet måste inköpas eller förhyras, borde sedermera med fördel kunna inlösas av staten för krigsberedskapens behov eller ock komma till användning vid arméns egna verkstäder.

Genom den förut nämnda tillskärningscentralen vunnas också en för krigsberedskapen i hemorten god erfarenhet uti att från en centralpunkt utlämna och leda nödhjälpsarbeten ävensom att för militärt ändamål utnyttja sådant arbete.

Arméförvaltningens intendantsdepartementa skrivelse den 27 februari 1917.

I underdånig skrivelse den 27 februari 1917 gjorde arméförvaltningens intendantsdepartement framställning om anordnande av en permanent centralverkstad för tillverkning av uniformspersedlar för armén samt anförde därvid, bland annat, följande:

I överensstämmelse med de förut angivna riktlinjerna hade på vintern 1915 genom Drottningens centralkommittés försorg anordnats en skrädderiverkstad för armépersedlar inom den förut av Schartaus handelsinstitut disponerade fastigheten vid Fjällgatan i Stockholm. I denna lokal hade beretts arbete för omkring 175 arbeterskor. För att hålla

[5.]

denna verkstad med arbete hade anställt en fackutbildad tillskärare, som skötte en anskaffad elektrisk skärmaskin. Verksamheten hade redan från början visat goda ekonomiska resultat, och departementet hade snart funnit tiden vara inne att använda den anordnade verkstaden i större skala. Med anledning därav hade departementet avslutat kontrakt med Drottningens centralkommitté om tillverkning av ett större antal vapenrockar, byxor och kappor för armén samt samtidigt utfärdat föreskrifter till truppförbanden, att nytillverkning av uniformspersedlar tillsvidare icke skulle äga rum å intendenturverkstäderna utan försiggå vid centralverkstaden i Stockholm. I sammanhang härmed hade departementet fastställt nya tillverkningsplaner för beklädnadsanskaffningen vid armén, grundade på erfarenheterna inom konfektionsaffärerna, varigenom de förut framställda anmärkningarna mot måttabellerna förfallit.

Med anledning av denna utvidgning av tillverkningen hade större lokaler för densamma måst anskaffas, och med Kungl. Maj:ts medgivande hade av överintendentsämbetet upplåtits ett 60-tal rum i vetenskapsakademiens förra lokal i kvarteret Grönlandet norra vid Drottninggatan åt Drottningens centralkommitté för ifrågavarande ändamål. Dessutom hade en del av tillverkningen förlagts till förhyrda lokaler i det Stockholms stad tillhöriga s. k. stadshuset vid Götgatan.

Uniformstillverkningen i denna centralanstalt hade nu så utvidgats, att därmed sysselsattes närmare 600 personer, eller 102 manliga och 487 kvinnliga arbetare. Tillverkningen leddes av en föreståndare samt verkstadschefer och verkmästare, varjämte yrkeskunniga personer vore anställda såsom tillskärare och avsynare. Det ekonomiska resultatet av verksamheten hade hittills visat sig synnerligen fördelaktigt, vilket framginge av följande jämförelse mellan tillverkningskostnaderna vid centralanstalten och samma kostnader i medeltal vid truppförbanden. Dessa ställde sig sålunda:

Klädesplagg.	Vid central- anstalten.		Vid trupp- förbanden.	
	Kronor.		Kronor.	
För vapenrock	3	06,5	5	75
» klädesbyxor, långa	1	15,5	1	90
» » , rid-	1	32	2	10
» kappor	3	88	5	—

- [5.] Anledningen till att kostnaderna på detta sätt kunnat nedbringas, hade huvudsakligen varit den, att arbetet kunnat bättre systematiseras, än vad vid truppförbandens intendenturverkstäder med deras jämförelsevis fåtaliga personal varit möjligt. En fullständigare arbetsfördelning hade genomförts, och genom användandet av särskilt billig arbetskraft (»springflickor») för persedlarnas transporterande från den ena arbeterskan till den andra hade dessas arbetstid kunnat bättre utnyttjas. Givetvis hade också användandet av modärna maskiner med elektrisk drivkraft i hög grad underlättat och ekonomiserat arbetet. I allmänhet kunde sägas, att tillverkningen ordnats så affärsmässigt som möjligt. Såsom ett led i denna organisation inginge bland annat en effektiv kontroll av, att all materiel på bästa sätt tillvaratoges.

Ehuru sålunda det tillämpade systemet medfört avsevärda fördelar, vore det dock otvivelaktigt, att än bättre resultat skulle hava ernåtts, om de lokaler, som stått till förfogande, varit bättre lämpade för ändamålet. Såsom förhållandena nu ställt sig, hade ganska mycken eljest onödig omgång med persedlarna måst äga rum. Och i detta avseende hade det varit till särskild olägenhet, att icke hela tillverkningen kunnat koncentreras inom en lokal utan att sändningar oupphörligen måst äga rum mellan de båda avdelningarna vid Drottninggatan och Götgatan.

En förändring i de nuvarande anordningarna för tillverkningen påkallades emellertid därav, att lokalerna i kvarteret Grönlandet norra vid Drottninggatan icke stode till förfogande längre än till den 1 juli 1917, och att Drottningens centralkommitté förklarat sig icke kunna förnya det till den 1 oktober samma år gällande kontraktet med arméförvaltningen, enär verksamheten så utökats, att den ej lämpligen kunde av kommittén längre handhavas. Dessa omständigheter hade till följd, att det måste tagas under övervägande, om centralverkstaden skulle indragas, eller om densamma borde anordnas såsom en fast organisation under intendentsdepartementets omedelbara ledning. Departementet ansåge sig böra för sin del obetingat förorda det senare alternativet.

För att detta skulle kunna genomföras, fordrades emellertid i första rummet, att lokalfrågan löstes. Det kunde därvid till en början ifrågasättas, om centralverkstaden fortfarande borde vara förlagd i Stockholm eller å annan ort. Enligt departementets mening borde Stockholm därvid företrädesvis ifrågakomma, dels med hänsyn till möjligheterna att erhålla tillräckligt många arbetare och dels på grund därav, att då verksamheten alltså borde vara förbunden med anord-

andet av nödhjälpsarbeten för arbetslösa, behovet av sådana arbeten vore störst i huvudstaden. [5.]

Det hade sedermera varit föremål för undersökningar, varest inom Stockholm lämplig lokal kunde beredas. Att fortfarande såsom hittills anlita hyrd eller i kronans hus tillfälligtvis upplåten lokal syntes ej böra ifrågakomma, om anstalten skulle anordnas för stadigvarande verksamhet och med tillämpande av fullgoda metoder för arbetsfördelning m. m. Enda möjligheten att lösa frågan vore, att centralverkstaden erhöles egen byggnad. Svårigheterna att anskaffa sådan inom rimliga gränser för kostnaderna hade emellertid varit stora. Den tanken hade framförts, att ett större skrädderietablissemang för armén borde uppföras å Järvafältet i närheten av de blivande kasernerna därstädes, men hade detta förslag befunnits olämpligt bland annat och framför allt på grund av svårigheten att erhålla tillräcklig arbetspersonal, då avståndet till Stockholms centralare delar bleve allt för långt.

Emellertid hade aktiebolaget Stockholms bryggerier erbjudit sig att till statsverket försälja en för ändamålet välbelägen byggnad med tillhörande tomt inom bolagets fastighetskomplex n:r 12 i kvarteret Dykärret i hörnet mellan Svedenborgsgatan och Fatburgsgatan å Södermalm för en köpeskilling av 800,000 kronor, av vilken summa 370,000 å 396,000 kronor beräknades belöpa å själva tomten. Efter verkställandet av nödiga ändrings- och reparationsarbeten, som beräknades draga en kostnad av 197,741 kronor, skulle denna byggnad lämpa sig synnerligen väl för nu ifrågavarande ändamål.

På grund av vad sålunda anförts och efter att hava ingående redogjort för förslagens detaljer hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1918 anvisa tillhopa 997,741 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av omhänderhavande medel förskjuta nämnda belopp.

Uti häröver den 1 april 1917 avgivet utlåtande anförde arméns upphandlingssakkunniga i huvudsak följande:

På grund av den erfarenhet de sakkunniga vunnit vid ett flertal besök vid truppförbandens intendenturverkstäder, dit tillskärningen och en del av tillverkningen tidigare varit förlagd, skulle det för de sakkunniga framstå såsom synnerligen beklagligt, om detta äldre system genom upphörande av den av Drottningens centralkommitté igångsatta tillverkningen åter skulle behöva tillgripas. Nämnda intendenturverkstäder vore visserligen erforderliga för utförande av nödiga repara-

Yttrande
av arméns
upphandlings-
sakkunniga.

- [5.] tioner vid truppförbanden, men enligt de sakkunnigas mening borde av många skäl arbetet å desamma inskränkas härtill. I regel vore verkstäderna inrymda i avsides liggande lokaler, varigenom kontrollen över arbetet försvårades. Förekomsten av en mångfald olikartade arbeten försvårade införandet av rationell arbetsfördelning och en ändamålsenlig organisation. Av samma skäl kunde i många fall ej heller ackordslöner vinna tillämpning, vilket givetvis menligt inverkade på arbetsintensiteten. Den föga omfattande verksamheten å intendenturverkstäderna förhindrade likaledes i avsevärd mån övergången till användande av arbetsbesparande maskiner, enär dessa för att bli räntabla nödvändigtvis måste hållas i kontinuerlig drift. Dessutom kunde verkstäderna ofta ur hygienisk synpunkt betecknas såsom mindre tillfredsställande, vilket merendels sammanhänge med bristen på utrymme i kasernetablissemangen.

För bibehållande av nytillverkningen vid intendenturverkstäderna syntes ej heller alltför stor vikt böra fästas vid det skälet, att därigenom vid truppförbanden tillgång till en skolad kår av yrkesarbetare förefunnes, med vilkas hjälp vid mobilisering tillverkning för ett ökat behov av uniformspersedlar kunde organiseras. De senare årens erfarenhet hade nämligen lärt, att lösandet av frågan om arméns och flottans utrustning och underhåll vid mobilisering och krig krävde ianspråktagande av snart sagt landets alla resurser under en enhetlig ledning, och att denna fråga sålunda ej kunde bli enbart en den militära förvaltningens angelägenhet. Någon mera väsentlig betydelse för organiserandet och genomförandet av arméns utrustning med uniformer torde därför ej kunna tillmätas den omständigheten, att vid de olika truppförbanden tillgång funnes till en tillskärare och ett begränsat antal skrädderiarbetare.

Måste sålunda å ena sidan enligt de sakkunnigas mening det äldre systemet för anskaffandet av arméns uniformspersedlar helt och hållet utdömas, syntes å andra sidan en centralisering av tillverkningen under statlig regie otvivelaktigt erbjuda en god utväg för en planmässig och enhetlig lösning av denna utrustningsfråga, varför de sakkunniga i denna del fullt kunde ansluta sig till arméförvaltningens uttalanden.

För att vinna en tillförlitlig uppfattning angående den centraliserade tillverkningens ekonomiska företräden hade de sakkunniga tagit del av räkenskaperna rörande den av Drottningens centralkommitté nu bedrivna verksamheten, varvid de sakkunniga i synnerhet sökt erhålla klarhet såväl över den vinst, som rörelsen lämnat, som ock över marginalen mellan anstaltens självkostnader å tillverkade persedlar och sam-

tidigt gällande upphandlingspris. På grund av denna granskning ansågo sig de sakkunniga till fullo kunna bekräfta den av ämbetsverket uttalade åsikten, att en centralisering av tillverkningen med säkerhet komme att för statsverket medföra en icke obetydlig vinst i form av billigare anskaffningskostnader för här ifrågavarande persedlar.

Det ekonomiska resultatet av en central tillverkning syntes komma att ytterligare förhöjas därav, att med densamma givetvis måste följa en vidgad central upphandling av ett flertal materialier, såsom tyg till foder, tråd, knappar, hakar och hyskor m. m., vilka för närvarande anskaffades i små partier vid de olika truppförbanden.

Samtidigt med att de sakkunniga sålunda ville på det livligaste förorda en centralisering av tillverkningen av uniformspersedlar, ansågo de sakkunniga sig böra framhålla, att det här givna uppslaget borde utsträckas till att omfatta icke blott tillverkning av uniformspersedlar för arméns behov utan jämväl av liknande persedlar för andra statens verk och inrättningar, i första hand marinens, statens järnvägars samt post- och telegrafverkens persedelanskaffning. Därjämte syntes lämpligen till denna centraltillverkning kunna fogas en central tillskärning av s. k. småpersedlar av linne och bomull.

De sakkunniga kunde däremot icke biträda intendentsdepartementets förslag om upprättande av en dylik fabrik å den ifrågasatta tomten. Kostnaderna för fabriken anläggning bleve för stora, särskilt med hänsyn till att priset ensamt för tomten komme att uppgå till 370,000—396,000 kronor, under det att i landsorten en för ändamålet fullgod tomt kunde erhållas för en bråkdel av detta belopp, eller måhända till och med utan kostnad för statsverket. Genom verkstadens förläggning till landsorten skulle därjämte billigare driftkostnader kunna ernås. De sakkunniga beräknade den årliga besparingen i arbetslöner till omkring 40,000 kronor. Fastigheten i kvarteret Dykärret erbjöde dessutom knappast utrymme ens för av intendentsdepartementet beräknade omkring 420 arbetare, och under alla omständigheter medgäve densamma icke inrymmande av tillverkning i den omfattning, som de sakkunniga ansågo lämplig. Dessutom vore förläggningen av det föreslagna etablissemanget till Stockholm av militära skäl olämplig till följd av huvudstadens för fientliga angrepp utsatta läge.

Såsom skäl för att till Stockholm förlägga verkstaden ifråga hade intendentsdepartementet bland annat framhållit, att verksamheten alltjämt borde förenas med beredande av nödhjälpsarbeten åt eljest arbetslösa kvinnor och män och att behovet därav vore störst i Stockholm. Häremot ville emellertid de sakkunniga framhålla, att om en central

- [5.] persedeltillverkning i framtiden skulle ingå såsom en fast del av den militära förvaltningen, densamma måste grundas i första hand på ekonomiska principer. Dit hörde bland annat, att allenast yrkeskunniga arbetare skulle anlitas.

Intendentsdepartementet hade vidare såsom en fördel av fabriken förläggning till Stockholm framhållit, att densamma därigenom kunde ställas under departementets eller Stockholms intendenturförråds omedelbara ledning, varigenom administreringen bleve billigare. Häremot anmärkte de sakkunniga, att verksamheten bleve så maktpåliggande och krävande, att densamma ovillkorligen fordrade egen administration och chef. Ledningen borde bliva fullt affärsmässig, men givetvis stå under intendentsdepartementets överinseende.

Vad slutligen beträffade det av intendentsdepartementet framhållna stödet för fabriken förläggning till Stockholm, nämligen att därstädes funnes god tillgång på arbetskraft, framhölle de sakkunniga, att inga större svårigheter i detta avseende vore att befara, även om fabriken förlades till annan lämplig ort, exempelvis Västergötland, där redan nu sömnadsarbete i större utsträckning bedreves såsom hemarbete.

I sin skrivelse hade arméförvaltningen framhållit, att då Drottningens centralkommitté ej längre än intill den 1 oktober 1917 ansett sig kunna förestå den i centralverkstaden bedrivna verksamheten, denna rörelse borde övertagas av arméförvaltningen och förläggas under dess intendentsdepartements omedelbara ledning. Med de inskränkningar, som kunde vara betingade av att denna verksamhet i framtiden erhöles sin egen administration och sin egen chef, hade de sakkunniga för sin del intet att häremot erinra. På särskild förfrågan hos Drottningens centralkommittés beställningskommission, huruvida densamma vore villig att, så länge nu rådande kristid fortofore, fortsätta sin verksamhet, hade kommittén, ävenledes under åberopande av förut antydda skäl, förklarat lämpligt, att verksamheten övertoges av arméförvaltningens intendentsdepartement.

Då å ena sidan den till vetenskapsakademiens f. d. fastighet förlagda rörelsen ej längre än till den 1 juli 1917 där finge inrymmas men å andra sidan den nu förefintliga centraliserade tillverkningen av uniforms- och småpersedlar för armén medförde otvivelaktiga fördelar för statsverket och enligt de sakkunnigas mening därför alltjämt borde upprätthållas, uppstode med nödvändighet frågan, huru lokaler för denna verksamhet skulle kunna erhållas, sedan den till vetenskapsakademiens f. d. fastighet förlagda rörelsen ej längre än till den 1 juli 1917 där kunde inrymmas. Sedan de sakkunniga övertygat sig om,

[5.]

att för detta ändamål inga lämpliga lokaler genom förhyrning för närvarande funnes att erhålla i Stockholm, återstode såsom den enda lösningen av lokalfrågan det alternativet, att de nuvarande lokalerna vid Drottninggatan fortfarande finge av arméförvaltningen disponeras till hösten 1918.

På grund av vad sålunda blivit anfört, hemställde de sakkunniga, att Kungl. Maj:t måtte, med förklaring att arméförvaltningens framställning om inköp av fastigheten nr 12 i kvarteret Dykärret i Stockholm ej föranledde någon åtgärd,

dels uppdraga åt de sakkunniga att i vad det avsåge marinen och, i den mån det kunde befinnas lämpligt, även beträffande andra större statens verk och inrättningar utreda, huru centralisering av uniforms- och småpersedeltillverkning kunde på för statsverket ändamålsenligaste sätt förverkligas, samt däröver inkomma med yttrande och förslag,

dels ock föranstalta därom, att vetenskapsakademiens f. d. lokaler vid Drottninggatan i erforderlig utsträckning finge jämväl efter den 1 juli 1917 tillhandahållas arméförvaltningen för bedrivande av den nu till dessa lokaler förlagda tillverkningen av uniformspersedlar, intill dess andra lokaler för denna rörelse kunde beredas.

Härefter anbefalldes arméförvaltningens intendentsdepartement genom nådig remiss den 17 april 1917 att skyndsamt inkomma med underdånigt yttrande över vad arméns upphandlingssakkunniga anfört rörande den av Drottningens centralkommitté ledda centralverkstadens ställande under departementets omedelbara ledning ävensom angående centralverkstadens fortsatta inrymmande uti vetenskapsakademiens f. d. fastighet; och borde yttrandet i sistnämnda fråga avgivas efter samråd med överintendentensämbetet.

Arméförvaltningens
intendents-
departements
yttrande den
8 maj 1917.

Till åttlydnad härav inkom arméförvaltningens intendentsdepartement den 8 maj 1917 med underdånig skrivelse i ämnet samt förklarade sig därvid visserligen alltjämt hålla före, att anordnandet av en centralverkstad på den föreslagna platsen i Stockholm, stående direkt under statsmyndighets ledning, skulle innebära en god lösning av denna viktiga fråga, men då de av arméns upphandlingssakkunniga uttalade betänkligheterna i alla händelser borde tagas under noggrannt övervägande och ärendet alltså icke kunde bliva föremål för prövning vid 1917 års riksdag, ansåge departementet i likhet med de sakkunniga, att det vore en angelägenhet av stor vikt, att den av Drottningens centralkommitté med så gynnsamt resultat ordnade persedeltillverkningen alltjämt uppehölls. Nu hade ett nytt uppslag till denna frågas

- [5.] ordnande givits därigenom, att en av intendentsdepartementet jämte Drottningens centralkommitté och Kronprinsessans beklädnadsförening gemensamt tillsatt beställningskommission för nödhjälpsarbeten förklarar sig villig att genom en särskild kommitté omhändertaga ledningen av denna verkstad. Då departementet livligt förordade det av beställningskommissionen föreslagna sättet för tillverkningens handhavande, återstode vid bifall härtill endast att ordna lokalfrågan. Intendentsdepartementet hade i sådant avseende samrått med överintendentsämbetet och inhämtat, att inga hinder från nämnda ämbetes sida numera mötte för fortsatt disponerande åtminstone till hösten 1918 av hittills använda lokaler i vetenskapsakademiens f. d. fastighet, när det i alla händelser måste till denna tid anstå med fastighetens upplåtande för annat tilltänkt ändamål.

Kungl. Maj:ts
beslut den 8
juni 1917.

Genom beslut den 8 juni 1917 medgav Kungl. Maj:t, att erforderliga lokaler inom omförmälda fastighet fortfarande och tillsvidare intill den 1 oktober 1918 kostnadsfritt finge användas till verkstad för tillverkning av uniformspersedlar med anlitande av nödhjälpsarbete och för detta ändamål stå till disposition av en utav beställningskommissionen för nödhjälpsarbeten tillsatt kommitté, vilken skulle övertaga ledningen av ifrågavarande tillverkning.

Arméför-
valtningens
intendents-
departe-
ments
skrivelse
den 28 sep-
tember 1917.

Sedan härefter arméförvaltningens intendentsdepartement anbefallts att, under beaktande av vad arméns upphandlingssakkunniga i ärendet anfört, inkomma med förnyat förslag i ämnet, avsett att föreläggas 1918 års riksdag, har nu intendentsdepartementet i underdånig skrivelse den 28 september 1917 anfört följande.

Allmänna
synpunkter.

Tillverkningen av arméns uniformer hade, såsom förut nämnts, intill slutet av år 1916 utförts genom truppförbandens försorg och under vanliga förhållanden så gott som uteslutande vid deras verkstäder av vid dem anställd civil arbetspersonal under ledning av skrädderiföreståndare, som i regeln samtidigt varit tillskärare. Vid de regementen, där duglig föreståndare och arbetspersonal kunnat anskaffas, hade arbetet blivit tillfredsställande utfört, men där man fått nöja sig med mindre goda förmågor, hade resultatet ej blivit det önskade. Olägenheterna av att arméns uniformstillverkning på detta sätt blivit fördelad på ett sextiotal verkstäder hade huvudsakligast varit av ekonomisk art. Det vore ju tydligt, att kostnaderna för arbetsledning samt för verkstadslokalernas underhåll, uppvärmning och belysning skulle bliva

mindre vid en gemensam centralverkstad än vid de nuvarande regementsverkstäderna tillsammantagna, varjämte all erfarenhet givit vid handen, hursom även arbetsresultaten bleve bättre och billigare vid stordrift än vid små verkstäder. Visserligen hade föreståndarna vid truppförbanden även att tillse reparations- och förändringsarbeten, vilka alltjämt måste utföras å regementsverkstäder, men enbart därtill erfordrades ej så högt kvalificerad personal som för tillskärning och ledning av nytillverkningen. Dessutom toge ledningen och kontrollen över verkstäderna en stor del av intendenturpersonalens tid i anspråk. De vävnader m. m., som av truppförbanden själva anskaffades, uppginge ej till den mängd, som möjliggjorde en ekonomisk upphandling därav, och de olika fordringar, som ställdes på kvalitén, försvårade i hög grad industriens strävan att åstadkomma i stor skala en i förhållande till varans beskaffenhet billig produkt.

Det nu tillämpade systemets brister framträdde emellertid även därutinnan, att de vid mobilisering uppkommande fordringarna på hastig tillverkning av en stor mängd beklädnadspersedlar på en gång icke ens tillnärmelsevis kunde fyllas av regementsverkstäderna. Ett tydligt bevis härpå hade resultatet av den år 1914 vid truppförbanden företagna stora nytillverkningen lämnat. För att fullgöra denna hade regementena i stor utsträckning nödgats tillgripa entreprenadsystemet, då de egna verkstädernas tillverkningsförmåga ej ens med tillfällig utökning av arbetskrafterna räckt till. Det oaktat hade den igångsatta nyanskaffningen i allmänhet tagit allt för lång tid i anspråk, innan den blivit slutförd, även om man bortsåg från de hinder, som vållats av svårigheterna att erhålla materialier för tillverkningen. Föga sannolikt vore, att även efter genomförandet av utvidgningar av verkstäderna tillverkningen kunnat utföras på ett mer tillfredsställande sätt än som dittills skett.

På grund av dessa erfarenheter hade det alltnär blivit klart, att tillvägagångssättet för uniformstillverkningen måste omläggas så, att denna hädanefter komme att i fredstid utföras uteslutande vid en för hela armén gemensam verkstad, ordnad efter moderna verkstadsprinciper.

Genom centralisering av ifrågavarande tillverkning vunnes många fördelar icke minst på det ekonomiska området. Åt det fåtal fackmän i ledande ställning, som erfordrades, kunde man erbjuda god avlöning och därigenom tillförsäkra sig de bästa ledare, som stode att få. Med användning av tids- och arbetsbesparande maskiner kunde totalbehovet av arbetare och arbeterskor hållas lågt med möjlighet att i

- [5.] stället erbjuda de anställda goda arbetsförtjänster. Övriga för administrationen erforderliga omkostnader bleve betydligt mindre än vid en mängd mindre verkstäder. Genom arbetets uppdelande erhöles större arbetsskicklighet, och de brister i avseende å snitt och utförande, som hittills ofta vidlådit arméns manskapsuniformer, kunde undvikas.

Vid mobilisering kunde i en central verkstad med goda utrymmen och högproducerande maskiner, där arbetet uppdelats i lätt inlärd moment och sömnadskunnig personal erhållits för dess utförande, resultatet utan svårighet nära nog tredubblas. En given fördel av ett dylikt system bestode även däri, att detta kunde användas som förebild för driften vid de civila konfektionsfabrikerna, då dessa vid mobilisering hastigt skulle omdanas för uniformstillverkning.

Uniformstill-
verkning vid
fångvårds-
anstalterna.

Innan departementet överginge till att redogöra för den plan, enligt vilken en central uniformsverkstad syntes böra anordnas, måste departementet emellertid fästa uppmärksamheten på en för ett annat statens förvaltningsområde viktig angelägenhet, som nära berördes av det föreliggande förslaget.

Sedan lång tid tillbaka hade en del av uniformstillverkningen vid armén utförts vid fångvårdsanstalterna. Omfattningen av denna tillverkning hade under åren 1912—1916 utgjort i medeltal för år: 9,095 kappor, 3,232 vapenrockar, 7,223 par långbyxor, 2,044 par ridbyxor.

Därest en central uniformsverkstad komme till stånd, bleve det icke längre möjligt att förse fångvården med arbete av omförmälda slag, enär till grund för denna anstalts upprättande just låge den ur mångahanda synpunkter stora fördel, som vunnes genom att på *ett* håll sammanföra all nytillverkning av beklädnadspersedlar för armén. Ett fränskiljande från den centrala verkstaden av 10—35 procent av den för armén behövlige årstillverkningen av olika plagg skulle verka för-ryckande å hela planläggningen av anstalten och föranleda, att denna finge arbeta under för ett gott resultat mindre gynnsamma förutsättningar än eljest.

Fångvårdsstyrelsen hade i skrivelse till arméförvaltningen framhållit de synpunkter, styrelsen ansåge böra anläggas å nu förevarande fråga. Huru angeläget det än vore, att fångvårdsanstalterna kunde beredas lämpliga arbetstillfällen, kunde departementet dock icke medverka till, att nytillverkning av uniformspersedlar för armén hädanefter överlämnades till dessa anstalter. Vad däremot beträffade reparationsarbeten och nytillverkning av lägerkläder m. m., kunde dylika alltjämt tillsvidare utlämnas till fångvården.

[5.]

Verksamheten
vid den av
Drottningens
centralkom-
mitté anord-
nade uniforms-
fabriken.

När medel av 1915 års riksdag beviljats för anskaffning av ett större antal uniformer till landstormen, hade man haft att välja på att antingen överlåta tillverkningen åt konfektionsindustrien eller taga hand om dess utförande vid arméns egna verkstäder. Då samtidigt inom industrien rått stor arbetslöshet på grund av gjorda inskränkningar vid ett flertal verkstäder, hade intendentsdepartementet på därom gjord hemställan beslutat överlämna tillverkningen, som till en början utgjorts endast av kappor, till Drottningens centrankommitté. Sedan det visat sig, att härigenom vunnits ett tillfredsställande resultat, hade åt samma kommitté uppdragits att jämväl för arméns räkning tillverka ett större antal kappor, vapeurockar och klädesbyxor. Samtidigt hade departementet sökt få denna tillverkning så organiserad, att därvid vunnit erfarenhet kunde tillgodogöras vid ordnandet av en blivande central uniformsverkstad för armén. För att förverkliga nämnda avsikt och sålunda från början tillämpa sådana arbetsmetoder, som krävdes vid stordrift, hade departementet anskaffat elektriska tillskärnings- och symaskiner samt ställt dem till kommitténs förfogande.

Under första halvåret hade verkstadsledningen haft stora svårigheter att övervinna, därigenom att de flesta av personalen varit fullkomligt ovana vid syarbete och till följd därav icke kunnat ernå ett för dem själva tillfredsställande ekonomiskt resultat med ackordspriser, som kunnat betalas. Härav hade ock följt, att de under sådana förhållanden tillverkade persedlarna lämnat mycket övrigt att önska i avseende å utförandet. Men så småningom hade tillverkningen gått framåt, så att de under senare delen av år 1916 förfärdigade persedlarna väl uppfyllt fordringarna på en manskapsuniform. I början av år 1917 hade verksamheten utvecklats sig därhän, att de tillverkade persedlarna motsvarat även höga anspråk på snitt och utförande, varjämte systemet hunnit i det närmaste fullt utexperimenteras.

Största svårigheten i organisationen av arbetet hade visat sig bestå i att ordna ledningen av detsamma, så att kontrollen över de olika arbetsmomenten bleve effektiv utan att därför verka hindrande på den arbetandes möjlighet att nå högt tillverkningsresultat och således även god arbetsförtjänst. Arbetet med de olika plaggen vore uppdelat i en mångfald detaljer, för vilka det lyckats erhålla väl avvägda ackordspriser. Genom vid de olika kontrollplatserna förda anteckningar över antalet större eller mindre fel, som blivit begångna i arbetets utförande, hade det lyckats att åstadkomma förbättrade resultat. Genom detta tillvägagångssätt hade ledningen varit mången arbetare behjälplig i att med gott utförande nå högt arbetsresultat.

[5.] Från och med den 1 september 1917 hade ledningen av ifrågasvarande uniformstillverkning övertagits av en särskild kommitté, vars medlemmar utsetts av den utav intendentsdepartementet, Drottningens centralkommitté och Kronprinsessans beklädnadsförening gemensamt bildade beställningskommissionen för nödhjälpsarbeten. Nämnda kommitté hade av ekonomiska skäl och till följd jämväl av rådande osäkerhet i fråga om möjligheterna att anskaffa materialier ansett nödigt att från och med den 1 oktober 1917 inskränka verksamheten vid uniformsfabriken till att omfatta en årlig tillverkning av

60,000 par klädesbyxor, lång- och rid-,

40,000 stycken vapenrockar och

25,000 » kappor,

motsvarande truppförbandens årliga persedelbehov jämte en mindre reserv. Efter denna inskränkning komme verksamheten att få samma omfattning som vid den ifrågasatta statsanstalten, och avsikten vore, att, om nu föreliggande förslag vunne Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, den nuvarande uniformsverkstaden helt och hållet skulle övertagas av statsverket.

Ekonomisk
kalkyl för
uniformstill-
verkningen.

Att fullt exakt angiva den kostnadsminskning, som tillämpning av det nu omförmälda systemet komme att medföra i jämförelse med den förutvarande driften vid regementsverkstäderna, låte sig svårligen göra, enär så många faktorer härvid samverkade, att de knappast kunde på förhand överskådas. En ledning för bedömande härav gaves emellertid därutinnan, att enligt verkställda beräkningar, grundade på ett stort arbetsmaterial, tillverkningskostnaderna för ovan omförmälda årstillverkning av 60,000 par byxor, 40,000 stycken vapenrockar och 25,000 stycken kappor ställde sig på följande sätt vid truppförbanden och vid den centrala verkstaden:

	Vid truppförbanden		Vid den centrala verkstaden	
	å kr.	kronor.	å kr.	kronor.
48,000 par långbyxor.....	2 56	122,880 —	1 44	69,120 —
12,000 par ridbyxor	2 78	33,360 —	1 74	20,880 —
40,000 stycken vapenrockar	6 56	262,400 —	3 36	134,400 —
25,000 stycken kappor	7 30	182,500 —	3 61	90,250 —
Summa kronor	—	601,140 —	—	314,650 —

Skillnaden utgjorde i runt tal 285,000 kronor. Räknade man vid den centrala verkstaden med de dyrtidstillägg, som nu beviljats arbetarna, bleve i alla fall skillnaden, detta system till fördel, omkring 250,000 kronor. [5.]

I det förslag till anordnandet av en central uniformsverkstad, som år 1916 framlagts för Kungl. Maj:t, hade allenast ingått, att tillverkningen av själva uniformspersedlarna, d. v. s. byxor, vapenrockar och kappor, skulle på detta sätt centraliseras. Intendentsdepartementet föresloge emellertid nu, att om en statsanstalt för uniformstillverkning komme till stånd, dit förlades jämväl förfärdigandet av ylletröjor och strumpor för arméns behov. Dessa beklädnadsartiklar hade förut anskaffats genom leveranser från civila fabriker, men på senare tiden hade försök verkställts med att tillverka desamma vid den av Drottningens centralkommitté uppsatta uniformsverkstaden, och dessa försök hade lämnat mycket gott resultat.

Ylletröjstill-
verkning.

Intendentsdepartementet hade av den organisation inom centralkommittén, som omhänderhaft denna tillverkningsgren, beställt ett antal av 100,000 ylletröjor, under villkor att departementet anskaffade större delen av de erforderliga stickningsmaskinerna samt ersatte tillverkningskostnaderna med ett i motsvarande mån nedsatt pris under vad som erlades till civila leverantörer. Tillverkningen bedreves för närvarande med 56 maskiner och uppginge till 2,700 plagg i veckan. Med de pris, som av intendentsdepartementet genom denna beställning betalades, ville det synas, som om verkstaden skulle komma att medföra en förtjänst av omkring 18,000 kronor för år räknat, sedan alla administrationskostnader blivit bestridda. Skulle betalningen erlagts enligt gängse fabrikationspris i den civila marknaden efter verkställd upphandling av färdiga tröjor, så kunde vinsten beräknas till omkring 45,000 kronor om året, efter det att kostnaderna för maskinanskaffningen amorterats.

Truppförbanden beräknades hava ett behov av 70,000 ylletröjor om året, och enligt denna grund hade förslag upprättats till anordnande av en avdelning för tröjtillverkning i den planerade uniformsverkstaden. Besparingen å munderingsanslaget genom en dylik anordning kunde anslås till omkring 30,000 kronor om året. Härtill komme de tillfällen till kostnadsminskning, som erbjödes genom direkt garnupphandling för hela arméns behov.

[5.]
Strumpstill-
verkning.

I början av år 1917 hade intendentsdepartementet inköpt maskiner jämväl för tillverkning av strumpor och överenskommit med Drottningens centralkommittés vederbörande underorganisation om anordnande av maskinell strumpstickning för armén i samband med ylletrojs-tillverkningen. Denna gren av verksamheten hade emellertid ännu icke kommit fullt igång, och några på erfarenheter grundade uttalanden om det ekonomiska resultatet kunde därför icke göras. Goda utsikter förefunnnes emellertid till att, om dylik tillverkning för hela arméns behov, omfattande 150,000 par om året, komme till stånd och bleve inarbetad, en besparing av minst 25,000 kronor om året härigenom skulle ernås.

Sammanfatt-
ning av kost-
nadsbespa-
ringen.

Enligt förut anförda beräkningar kunde man förvänta, att en central verkstad för tillverkning av uniformspersedlar, ylletrojor och strumpor för armén skulle medföra en kostnadsminskning å munderingsanslaget av minst $(250,000 + 30,000 + 25,000 =)$ 305,000 kronor om året i jämförelse med de kostnader, som enligt hittills tillämpat system skulle krävas.

Anstaltens
organisation.

Vad organisationen anginge, syntes den centrala anstalten för beklädnadstillverkningen vid armén tillsvidare böra omfatta:

en verkstad för tillverkning av uniformer,

» » » » » tröjor och ullstrumpor samt förråd för beklädnadsmateriel och vid verkstaden förfärdigade persedlar.

Vid beräkning av företagets omfattning hade lagts till grund en tillverkning för år av följande persedlar, motsvarande truppförbandens årliga persedelbehov, nämligen:

60,000 par klädesbyxor,
40,000 stycken vapenrockar,
25,000 » kappor,
70,000 » ylletrojor och
150,000 par ullstrumpor.

Att en anstalt av denna omfattning samt för arméns utrustning synnerligen stora betydelse borde stå under militärt befäl, ansåge intendentsdepartementet vara oeftergivligt. Den fackmannamässiga sakkunskapen på tillverkningens område borde representeras av yrkeskunniga föreståndare och verkmästare, men överledningen måste bestå av militärt utbildad personal och hava ingående kännedom om förhållandena vid armén samt de faktorer, som inverkar på tillverkningens planerande och säkerställande såväl för freds- som mobiliseringsbehov.

[5.]

I underdånig skrivelse den 1 september 1917 angående intendenturkårens stat för år 1919 hade chefen för nämnda kår föreslagit, att å kårens stat måtte för nu ifrågavarande ändamål uppföras två nya kapstensbeställningar, en av 1. och en av 2. klass, av vilkas innehavare den ene skulle vara anstaltens *chef* och den andre vara *intendent och redogörare* därstädes samt vid förfall för chefen inträda i dennes ställe. Därjämte skulle å stat anställas en *förvaltare* för skötseln av materiel och persedelförråd m. m.

För närvarande enligt stat utgående avlöning till ifrågavarande befattningshavare, under förutsättning att de placerades i Stockholm, utgjorde: för kapten av första klassen lön 3,400 kronor, dagavlöning 1,460 kronor och inkvarteringsersättning 500 kronor, summa 5,360 kronor, för kapten av andra klassen, lön 2,400 kronor, dagavlöning 1,460 kronor och inkvarteringsersättning 500 kronor, summa 4,360 kronor, samt för förvaltare lön 1,200 kronor, dagavlöning 912 kronor 50 öre, inkvarteringsersättning 300 kronor och ålderstillägg efter 5 års tjänstgöring 300 kronor, summa 2,712 kronor 50 öre.

Enär den avlöning, som sålunda skulle tillkomma den blivande chefen, ej stode i rimligt förhållande till det ansvar, som ålades honom, borde till honom därjämte — i likhet med vad förhållandet vore vid artilleriets fabriker — anslås ett arvode, vilket lämpligen borde bestämmas till 1,500 kronor för år, motsvarande skillnaden mellan kapten av 1. klass och majors avlöningsförmåner i Stockholm. Detta tillvägagångssätt syntes vara lämpligare än att å stat uppföra majorsavlöning för verkstadschefen. Det vore nämligen icke alltid visst, att bland intendenturkårens majorer eller till majorsbefordran i tur stående kaptenar lämplig chef för anstalten i fråga funnes att tillgå. Utsikterna härför ökades givetvis i hög grad, om urvalet kunde göras inom en större personalgrupp.

Det föreslagna arvodet syntes böra utbetalas av de medel, varifrån övriga omkostnader för verkstäderna bestredes. Därest regements-officer på stat uppehölle chefsbefattningen, torde arvodesbeloppet enligt Kungl. Maj:ts bestämmande i varje särskilt fall få disponeras till beredande av lönefyllnad åt den kapten vid intendenturkåren, som bleve förordnad att bestrida den befattning, vars upprätthållande eljest skulle ålegat verkstadschefen.

Övrig vid anstalten erforderlig personal borde antagas av intendantsdepartementet huvudsakligen enligt samma grunder, som nu gällde för anställning av personalen vid den till arméns intendenturförråd i Stockholm hörande sadelmakeriverkstaden.

- [5.] Arbetspersonalen syntes i överensstämmelse med de erfarenheter, som vunnits vid de nuvarande verkstäderna, böra bestå av följande befattningshavare och arbetare, nämligen:

Inom uniformstillverkningen:

- 1 verkstadsföreståndare,
- 1 föreståndare för tillskärning och rikt,
- 1 » » besiktning,
- 5 verkmästare,
- 5 kvinnliga biträden till verkmästarna,
- 4 avsynare,
- 2 tillskärare,
- 3 föreståndare för avsyningskontrollen,
- 1 uppritare,
- 6 uppläggare och buntare,
- c:a 25 arbetare,
- 200 arbeterskor,
- 3 sortererskor av tygavfall,
- 4 drängar,
- 7 springflickor.

Vid ylletröje- och strumpverkstäderna:

- 1 verkstadsföreståndarinna,
- 2 kvinnliga verkmästare,
- 70 arbeterskor,
- 1 dräng,
- 4 springflickor.

I expeditionen:

- 1 föreståndare för verkstads- och förrådskontroll samt statistik,
- 1 kassörska,
- 4 kvinnliga skrivbiträden,
- 1 springpojke.

I förrådet:

- 1 vaktmästare,
- 1 chaufför, tillika reparatör,
- 4 drängar.

[5.]

I ekonomiavdelningen:

- 1 portvakt och gårdskarl,
- 1 montör för maskinerna, tillika eldare,
- 1 kokerska,
- 4 städerskor.

Det sammanlagda antalet sålunda anställda komme att uppgå till
 17 manliga i ledande ställning,
 50 arbetare,
 9 kvinnliga i ledande ställning,
 279 arbeterskor,
 12 minderåriga, eller tillsammans
367 personer.

Utav de erfarenheter, som gjorts vid den hittills bedrivna verksamheten, hade den erforderliga golvytan i verkstadslokalen med den föreslagna tillverkningens storlek visat sig böra beräknas till

Verkstads-
lokaler.

i uniformstillverkningen:

för tillskärning och rikt	240	kvadratmeter
» klädesbyxor	250	»
» vapenrockar	380	»
» kappor	240	»
» avpress	100	»
» avsyning	100	»
i ylletröjstillverkningen	180	»
» strumptillverkningen	180	»
» garnspolningen	60	»
till förråd för materialier	300	»
» » » färdiga persedlar	550	»
matsal och kök	150	»
garderob och toilette	50	»
expeditioner m. m.	120	»

Summa 2,900 kvadratmeter.

De av arméns upphandlingssakkunniga framställda anmärkningarna mot intendentsdepartementets förslag att förlägga den centrala skrädderiverkstaden till Stockholm hade föranlett noggranna undersökningar av möjligheterna att finna annan lämplig plats för densamma. Särskilt hade därvid tagits i betraktande, huruvida i enlighet med de sakkun-

Lokal för den
centrala
skrädderi-
verkstaden.

[5.] nigas anvisning tomt för fabriken skulle för billigt pris eller kostnadsfritt kunna erhållas inom någon ort i Västergötland, varest sedan gammalt såsom hemindustri bedrevs sömnads- och textilarbeten. Under hand hade framställningar i detta avseende gjorts hos personer i ledande ställning inom de samhällen, som kunnat ifrågakomma, men svaren å desamma hade icke visat, att något större intresse för saken därstädes vore för handen. Utsikter funnes i varje fall antagligen ej att inom dessa samhällen erhålla tomt till lägre än gängse pris, vartill komme snart sagt omöjligheten att bereda erforderliga bostäder för den vid verkstaden anställda personalen. Av detta senare skäl hade exempelvis en sådan plats som Huskvarna, som eljest utan tvivel haft rätt stora betingelser för att mottaga verkstaden, måst avstå från varje tanke härpå.

Undersökningar hade ock verkstälts rörande en eventuell förläggning av verkstaden till Göteborg, varvid man tänkt sig, att det s. k. Kronohuset, som för närvarande användes till tygverkstäder för Göta artilleriregemente, möjligen bort kunna för ändamålet upplåtas. Av en dylik förläggning skulle emellertid följa, att nya lokaler måste beredas för tygverkstäderna, en fråga, som emellertid ännu ej upptagits till prövning och knappast torde bliva löst inom de närmaste åren.

Frågan om beredande av plats i Stockholm för denna anstalt hade därför ånyo upptagits till behandling. Att många fördelar skulle vinnas, om utväg gäves att för rimliga kostnader härstädes anskaffa lokaler för verkstaden, vore otvivelaktigt. Först och främst skulle det vara av stor betydelse, att denna för arméns beklädnad och för krigsberedskapen viktiga anstalt stode i så nära förbindelse med intendentsdepartementet som möjligt, bland annat på det sätt, att ledningen för verkstaden kunde deltaga i beredning och överläggningar inom departementet rörande beklädnads- och anskaffningsfrågor och därigenom småningom utbildas till sakkunniga rådgivare åt departementet i tekniska och administrativa frågor av denna art.

De betänkligheter, arméns upphandlingssakkunniga uttalat mot verkstadens förläggande till Stockholm, syntes vid närmare granskning icke behöva tillmätas alltför stor betydelse. Visserligen vore det möjligt, att i händelse av krig huvudstaden komme att bliva mera än andra orter i landet utsatt för fientliga angrepp, och att det därför skulle bliva en nödvändighet att vid krigsutbrott flytta verkstaden till annan ort. Dock kunde man antaga, att tvingande skäl härtill icke komme att föreligga redan under den första tiden av kriget. Kunde arbetet i verkstaden ostört pågå under mobiliseringstiden och den tid därutöver,

som erfordrades för att få landets civila konfektionsanstalter ombildade till verkstäder för uniformstillverkning, vore ett tillfredsställande resultat vunnet. Därefter kunde flyttningen av verkstaden till det inre av landet, om den vore väl förberedd, äga rum på kort tid. [5.]

Det hade vidare anmärkts, att arbetslönerna i Stockholm vore högre än på de flesta andra orter inom vårt land, och att det ekonomiska resultatet av verksamheten alltså komme att ställa sig mindre gynnsamt här än annorstädes. Häremot borde framhållas, att om också arbetspriserna här vore något högre, så finnes dock god tillgång å arbetskraft, under det att på andra håll en arbetarstam måste sammanföras från i bästa fall kringliggande landsbygd men sannolikt även från skilda delar av landet, varav följde, att man i sådant fall måste räkna med kostnaderna för uppförande av arbetarbostäder.

De sakkunnigas anmärkning, att den till inköp föreslagna fastigheten i kvarteret Dykärret i Maria församling i Stockholm vore för ändamålet alltför dyr, hade måst tillmätas den största betydelse, och utredning hade därför verkställts rörande möjligheten att erhålla billigare arbetslokaler. Intendentsdepartementet ansåge sig hava på ett lyckligt sätt löst denna fråga genom att till inköp föreslå och träffa förberedande köpeavtal rörande fastigheten n:r 15 i kvarteret Knoppen inom Kungsholms församling med adressnummer 77 vid Fleminggatan i Stockholm. Läget vore i och för sig lika fördelaktigt som den förut ifrågasatta tomten, i det att kringliggande delar av staden beboddes huvudsakligen av arbetarbefolkning, och att alltså de vid verkstaden anställda arbetarna och arbeterskorna torde kunna bereda sig bostäder ej långt från arbetsplatsen.

Tomtarealen vore 2,272 kvadratmeter eller 25,000 kvadratfot. Taxeringsvärdet vore 363,000 kronor och brandförsäkringsvärdet å byggnaderna 340,000 kronor. Det av nuvarande ägaren, aktiebolaget Stockholms filthattfabrik, erbjudna priset, 480,000 kronor, vore synnerligen billigt, och departementet ville i detta avseende åberopa en skrivelsen bifogad, av arméförvaltningens arkitekt Ernst Josephson uppgjord promemoria rörande fastighetsköpet.

Rörande byggnadens användning, sedan den upplåtits till anstalten, hade uppgjorts följande plan:

Bottenvåningen:

- 1) rum för varuhiss,
- 2) rum för ytterkläder samt toiletter,
- 3) en större och en mindre matsal,

[5.]

- 4) kök med skafferi,
- 5) pannrum för centraluppvärmning, samt
- 6) förrådsrum för färdiga persedlar.

Våningen 1 trappa upp:

- 1) rum för spolning av garn,
- 2) ylletröjsverkstad,
- 3) strumpstickningsverkstad,
- 4) verkstadskontor, samt
- 5) besiktnings- och förrådsrum.

Våningen 2 trappor upp:

- 1) verkstad för byxsömnad,
- 2) verkstad för avpressning,
- 3) besiktningsrum, samt
- 4) verkstadskontor.

Våningen 3 trappor upp:

- 1) verkstad för vapenrockstillverkning, samt
- 2) huvudkontor och expedition.

Våningen 4 trappor upp:

- 1) verkstad för tillskärning och rikt,
- 2) verkstad för kapptillverkningen.

Inom gårdslokalerna skulle beredas utrymme för

- 1) förråd av färdiga persedlar,
- 2) » » materialier,
- 3) expedition för förrådsförvaltaren, samt
- 4) garage för en lastautomobil.

Vid porten till Fleminggatan skulle uppföras en mindre byggnad om ett rum för portvakt.

Av skrivelsen bifogade planer framginge närmare, huru arbetet inom de olika lokalerna borde ordnas, och man kunde där följa persedlarnas gång från tillskärningen och rikten till den slutliga avsyningen.

För att sätta byggnaderna i det skick, att de med fördel kunde användas till sitt föreslagna ändamål, erfordrades åtskilliga ändrings- och reparationsarbeten. Dessa avsåge huvudsakligen omändring av värmeledningssystemet samt de elektriska belysnings- och kraftanordningarna ävensom förändrad inredning av botten- och vindsvåningarna,

inredning av expeditiionslokaler och garage, överbyggnad av rummet mellan gårdshusen samt uppförandet av ovannämnda portvaksstuga. [5.]

Kostnaderna för ändrings- och reparationsarbetena beräknades till 150,000 kronor, sålunda fördelade:

Förändrings- och reparationsarbeten, inberäknat	
vatten- och avloppsledningar,	kronor 110,000: —
Värmeledningens omläggning till varmvattenssystem	» 20,000: —
Elektrisk belysnings- och kraftinstallation för ernående av förbindelse med stadens elektricitetsnät, med avdrag för värdet av befintlig materiel och realiserbar dynamo m. m.,	» 5,000: —
Oförutsedda utgifter	» 10,000: —
Kontroll och ritningar	» 5,000: —
Summa kronor	150,000: —

Med tillägg av köpeskillingen för fastigheten, 480,000 kronor, bleve hela kostnaden för verkstadslokalens anskaffande 630,000 kronor, eller alltså 367,741 kronor mindre, än förvärvet av den förut föreslagna fastigheten inom kvarteret Dykärret jämte dess iordningställande till verkstad skulle hava kostat.

Med beslut i denna fråga borde icke uppskjutas längre än till 1918 års riksdag. Den nu pågående centrala uniformstillverkningen för armén, som försigginge i statsverket tillhöriga fastigheten nr 96 vid Drottninggatan, torde icke kunna fullföljas längre än till den 1 oktober 1918, då de disponerade lokalerna behövdes för annat ändamål. Synnerligen önskvärt vore såväl ur synpunkten av verksamhetens betydelse för armén som med hänsyn till de många därmed sysselsatta arbetarnas behov av arbetsförtjänst, om staten omedelbart kunde övertaga tillverkningen, då densamma av anförda skäl måste den 1 oktober 1918 i sin nuvarande form upphöra.

Departementets hemställan.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1918 års riksdag

dels medgiva, att för kronans räkning finge från aktiebolaget Stockholms filthattfabrik inköpas fastigheten nr 15 i kvarteret Knoppen inom Kungsholms församling i Stockholm med adressnummer 77 vid Fleminggatan för en köpeskillning av 480,000 kronor, samt att för ändrings- och reparationsarbeten å de till fastigheten hörande byggnaderna finge användas ett belopp av högst 150,000 kronor,

- [5.] dels ock för dessa ändamål å extra stat under riksstatens fjärde huvudtitel för år 1919 anvisa tillhopa 630,000 kronor med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1918 av omhänderhavande medel förskjuta detta belopp för att sedermera ersättas av omförmälda extra anslag.

Framställning av fängvårdsstyrelsen.

Med anledning av intendentsdepartementets förenämnda förslag har fängvårdsstyrelsen uti underdånig skrivelse den 19 oktober 1917 gjort framställning angående fortsatt tillverkning vid rikets fängvårdsanstalter av beklädnadspersedlar för arméns och flottans behov samt därvid anfört följande:

Av intendentsdepartementets förslag framginge, att meningen vore, att vid den centrala beklädnadsverkstaden skulle tillverkas samtliga truppförbands årliga behov av vissa beklädnadspersedlar, och skulle i följd därav den genom kungl. brevet den 14 oktober 1904 anbefallda tillverkningen vid rikets fängvårdsanstalter av för armén erforderliga persedlar, vilka vore av beskaffenhet att lämpligen kunna förfärdigas av fångar, helt och hållet, såvitt klädespersedlar anginge, komma att upphöra.

Uti förslaget hade truppförbandens årsbehov jämte en mindre reserv av följande persedlar uppgivits till 60,000 par klädesbyxor, lång- och rid-, 40,000 vapenrockar och 25,000 kappor.

Enligt från fängvårdsstyrelsens arbetskontor lämnad uppgift hade under den senaste femårsperioden av dessa persedelslag vid fängvårdsanstalterna för arméns räkning tillverkats i medeltal för år 9,257 par klädesbyxor, 3,382 vapenrockar och 8,867 kappor. På grund av under de senaste åren gjord utvidgning av skrädderidriften hade emellertid beräknats, att, om arbetet finge fortgå utan störande inflytelser, årligen skulle kunna tillverkas 15,000 par klädesbyxor, 5,000 vapenrockar och 10,000 kappor, utgörande respektive 25, 12½ och 40 procent av det av intendentsdepartementet uppgivna årliga behovet av ifrågavarande persedlar.

Vad tillverkningskostnaderna beträffade, hade desamma av intendentsdepartementet vid den ifrågasatta centrala verkstaden beräknats bliva:

för långbyxor per par	kronor 1: 44
» ridbyxor » »	» 1: 74
» vapenrockar per styck	» 3: 36
» kappor » »	» 3: 61

Dessa siffror syntes emellertid avse endast sömnadslönen och icke inbegripa några som helst utgifter för materialier, såsom tråd, gas för prässning m. m.

[5.]

Fångvårdens debiteringspris för tillverkning, innefattande jämväl kostnader för ovannämnda slag av materialier jämte transportkostnader, hade hittills varit:

för långbyxor per par		kronor 0: 80
» ridbyxor » »		» 0: 85
» vapenrockar per styck		» 1: 75
» kappor » »		» 2: —

På grund av dyrare material- och fraktkostnader syntes det dock bliva nödvändigt att något höja dessa priser.

Skulle fångvården mista armén såsom arbetsgivare, skulle knappast någon annan utväg finnas än att i stor utsträckning återgå till det med rätta utdömda systemet att använda fångar för privatpersoner, enär från ingen annan statsinstitution sömnadsarbete ens tillnärmelsevis svarande mot behovet kunde erhållas. Fångvårdens arbetsdrift skulle genom den ifrågasatta indragningen av sömnadsarbetet för armén drabbas så mycket hårdare, som en fara för dess lugna fortgång hotade även från annat håll, i det att genom anläggning av den centrala beklädnadsverkstaden för marinen, vartill 1917 års riksdag beviljat nödiga medel, den betydande sömnads- och skotillverkning, fångvården hittills bedrivit för flottan och kustartilleriet, möjligen komme att upphöra. Någon minskning i arbetstillgången från marinen hade emellertid ännu icke förmärkts.

Genom den minskade tillgången på sömnadsarbete för arméns räkning vore styrelsen ställd inför utsikten att, sedan inom den närmaste tiden de nu pågående arbetena blivit färdiga, stå utan arbete för det stora antal fångar, som varit sysselsatta för armén.

Med anledning av vad sålunda anförts hemställde fångvårdsstyrelsen, dels att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att arbetstillfälle med sömnad för arméns och flottans räkning måtte framdeles beredas fångarna i minst samma utsträckning som hittills,

dels ock att arméförvaltningen måtte anbefallas att i enlighet med kungl. brevet den 14 oktober 1904 i främsta rummet och omedelbart till fångvården utlämna sömnadsarbeten, bestående av nytillverkning av samtliga de persedelslag, som före den under innevarande år vidtagna

- [5.] förändringen tillverkats vid fängelserna, nämligen såväl kappor och vapenrockar som byxor.

Intendents-
departemen-
tets yttrande
den 30 okto-
ber 1917.

Uti häröver den 30 oktober 1917 avgivet yttrande har arméförvaltningens intendentsdepartement anført, att därest frågan om tillgodoseende av arméns behov av egentliga beklädnadspersedlar — kappor, vapenrockar och byxor — finge ses enbart ur fredssynpunkt, fångvårdsstyrelsens förslag om fortsatt användning av fångarbetet i och för nämnda behovs fyllande möjligen kunde utan större olägenhet genomföras, särskilt om fängelsernas skrädderiverkstäder kunde än vidare något utökas. Emellertid måste frågan ses även och främst ur krigsberedskapssynpunkt. Arméns intresse krävde, att varken kostnadsfrågan eller möjligheten av att bereda arbete för fångarna finge bli av avgörande betydelse — om ock all hänsyn särskilt till kostnadsfrågan måste tagas — utan att kravet på tillgodoseende av arméns behov i krig bleve den utslagsgivande faktorn. Och under sådana förhållanden vore det icke möjligt att ens i mindre omfattning grunda tillverkningen på fångarbete.

Det av fångvårdsstyrelsen åberopade kungl. brevet den 14 oktober 1904 angående tillverkning vid rikets fångvårdsanstalter av för armén erforderliga persedlar hade tillkommit under en tid, då helt andra synpunkter än för närvarande gjort sig gällande med avseende å sättet för ersättande av avgången å beklädnadspersedlar i krig. Man hade då, med den erfarenhet man haft beträffande omfattningen av nämnda avgång och med de principer om materialersättning från depåerna, som varit gällande, ansett, att nytillverkningarna borde äga rum vid truppförbandens verkstäder, vilka genom vid mobilisering skeende utvidgningar ansåges kunna fylla behoven. Under sådana förhållanden spelade även fångarbetet en viss roll såsom tillskott i nytillverkningsförmågan, och ingen anledning hade funnits för armémyndigheterna att icke genom beställningar och andra åtgärder bidraga till utveckling av fångarnas sömnadsarbeten för armén.

Det pågående kriget hade emellertid på ifrågavarande område såsom i så många andra avseenden framkallat en betydande åsiktsförskjutning. Man hade bland annat fått erfara, hurusom avgången å materiel med de nya stridsmetoder, som nu användes, vore av mycket större omfattning, än erfarenheten förut givit vid handen. Man hade också insett, att vi måste vara beredda att ställa betydligt större härmassor i fält, än vad som förr ansetts nödvändigt. Dessa förhållanden betydde emellertid med avseende å föreliggande fråga nytillverkningar av en om-

[5.]

fattning, i jämförelse varmed fängelsernas produktionsförmåga vore så obetydlig, att den icke vore att räkna med. Det enda rationella sättet för frågans lösning under sådana förhållanden vore att inrätta en centralverkstad, så avvägd, att den i fred gäve ett så gynnsamt ekonomiskt resultat som möjligt och vid mobilisering ägde utvecklingsbetingelser, svarande mot behovet. Det av intendentsdepartementet avgivna förslaget angående inrättande av en dylik verkstad vore just uppgjort med hänsyn till sådana förutsättningar, och den årstillverkning, varmed däri räknats, vore den minsta, som erfordrades för att uppnå ett ekonomiskt gott resultat. Skulle fångvårdsstyrelsens förslag vinna bifall och sålunda årstillverkningen vid arméns centrala uniformsverkstad minskas med icke mindre än 25, 12½ och 40 procent av respektive byxor, vapenrockar och kappor, bleve icke det ekonomiska utbytet för arméns munderingsanslag det gynnsamma, som av intendentsdepartementet beräknats. Den nödvändiga betingelsen för att kunna ordna arbetet ekonomiskt vore, att persedeltillverkningen bleve av den storlek, att driften kunde i minsta detalj ordnas fabriksmässigt och att tillgången på arbete inom varje sådan detalj bleve betryggande, så att den arbetande personalen kunde finna med sin fördel förenligt att uppdriva sin skicklighet inom detaljen till den högsta möjliga. En given följd av minskningen i produktionen bleve även en relativ ökning av driftkostnaderna. Man kunde med största säkerhet påstå, att den besparing, som erhöles å den av fångvården med dess billigare arbetspris utförda delen av tillverkningen, ej bleve tillräcklig att täcka den minskade vinst, som uppstode genom ökning i driftkostnaderna, till följd av att arbetet ej kunnat ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

Fångvårdsstyrelsens förslag vållade vidare en del svårigheter med hänsyn till kontrollen. Under tillverkningens gång borde arbetet kontrolleras synnerligen omsorgsfullt efter vissa utförda arbetsmoment, och innan persedlarna godkändes för inläggning i förråd, måste de underkastas en mycket noggrann och kritisk granskning, för att full trygghet skulle kunna ernås, att bästa möjliga arbetsresultat erhöles. Då de genom fångvårdsstyrelsens försorg tillverkade persedlarna även från departementets sida måste noggrant besiktigas, bleve det nödvändigt att antingen sända persedlarna från de olika fängelserna till det centrala arméförrådet, där uppbörden skulle ske, eller också ordna så, att persedlarna granskades vid fängelserna av representanter för departementet. I bägge fallen, särskilt det förstnämnda, uppstode onödiga kostnader; i senare fallet bortföle dessutom huvudprincipen för den centrala tillverkningen, i det att den noggranna centrala kontrollen

- [5.] över utförandet av arbetet måste överlämnas till utförande på ett flertal händer.

Om sålunda departementet av ovan anförda skäl icke kunde tillstyrka, att någon del av nytillverkningen av kappor, vapenrockar och byxor för armén överlämnades till fångvårdsstyrelsen, därest en central verkstad för armén bleve inrättad, ansåge departementet likväl, att en hel del andra sömnadsarbeten kunde överlämnas till fångvården för utförande. Sådana sömnadsarbeten vore tillverkning av arméns lägerkläder — vilka skulle centralt tillskäras och sedan utlämnas för sömnad till de olika fängelserna — samt tillverkning av madrassvar, putvar, filtöverdrag, lakan, handdukar och dylikt. Likaså kunde truppförbandens större persedelreparationer lämpligen utföras vid å respektive förläggningssorter eller i närheten därav belägna fängelser. Det torde emellertid lämpligen böra överlämnas åt intendentsdepartementet att allt efter förhållandena närmare bestämma och träffa överenskommelse med fångvårdsstyrelsen om dylika arbeten.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde intendentsdepartementet, att fångvårdsstyrelsens ifrågavarande framställning icke måtte till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Departements-
chefen.

Genom den i ärendet förebragta utredningen synes mig till fullo ådagalagt, att en centralisering av arméns uniformstillverkning i ekonomiskt hänseende ställer sig synnerligen förmånligt, på samma gång som därigenom vinnas åtskilliga betydande fördelar jämväl i andra hänseenden. Bland sådana fördelar må nämnas större trygghet för att persedlarna bliva i behörig tid färdigställda; större möjlighet att vid behov forcera driften; en fastare och mera enhetlig organisation av hela den ifrågavarande tillverkningen; samt ökade utsikter att förvärva fullt kompetent arbetsledning och yrkesskickliga arbetare med därav följande förbättringar i avseende å de tillverkade persedlarnas snitt och utförande.

Gentemot centraliseringstanken såsom sådan har icke heller framställts någon erinran med undantag därav, att fångvårdsstyrelsen framhållit betydelsen av, att skrädderiarbete för arméns räkning för framtiden tillhandahållas fängelserna i samma utsträckning som hittills. Emellertid torde denna angelägenhet, om än i och för sig av stor vikt, icke få stå hindrande i vägen för genomförandet av en så betydelsefull reform som den förevarande. Den tillverkning, som för närvarande äger rum inom fängelserna, utgör, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, en jämförelsevis ringa del av arméns årliga fredsbehov, och ur

krigsberedskapssynpunkt är fängelsernas produktionsförmåga så obetydlig, att densamma kan helt lämnas ur räkningen. Genom att till fängelserna överlämna tillverkning av uniformspersedlar i samma utsträckning som hittills skulle jämväl ändamålet med den föreslagna centrala beklädnadsverkstaden i väsentlig mån förfelas. För beredande av arbete åt fängelserna torde däremot, såsom intendentsdepartementet framhållit, till dessa böra överlämnas nytillverkning av lägerkläder och sängutredningspersedlar ävensom diverse reparationsarbeten. Enligt vad från intendentsdepartementet meddelats beräknas sålunda årligen kunna genom fångvårdens försorg nytillverkas 50,000 lägerrockar, 30,000 par lägerbyxor, 20,000 handdukar, 10,000 par lakan, 15,000 madrassvar och 15,000 putvar.

Arméns upphandlingssakkunniga hava, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, livligt tillstyrkt centraliserandet av arméns beklädnadstillverkning och i sammanhang därmed uttalat sig för anläggandet av en verkstad med större omfattning, än som skulle erfordras enbart med hänsyn till arméns behov. Då emellertid enligt beslut av 1917 års riksdag en särskild central beklädnadsverkstad för marinen kommer att anordnas, torde därmed det viktigaste skälet för en ytterligare utvidgning av den nu ifrågasatta verkstadens omfattning hava bortfallit.

Vad därefter angår frågan om platsen för det föreslagna etablissemanget, hava omförmälda sakkunniga förordat verkstadens förläggande till landsorten i stället för, såsom intendentsdepartementet föreslagit, till Stockholm. Särskilt hava de sakkunniga i detta hänseende dels erinrat om huvudstadens för fientliga angrepp utsatta läge, dels ock framhållit, att billigare såväl anskaffnings- som driftkostnader skulle genom en förläggning till landsorten kunna ernås. Det förstnämnda skälet förtjänar obestriddligen att beaktas vid frågans bedömande men synes mig, med hänsyn till vad intendentsdepartementet därom anfört, icke vara av den avgörande betydelse, att en förläggning till Stockholm på den grund skulle anses utesluten. Att såväl tomtpriser som arbetslöner ställa sig något billigare i landsorten än i huvudstaden, måste ock medgivas, men å andra sidan bör därvid tagas i betraktande dels de svårigheter och avsevärt ökade kostnader, som skulle bli en följd av, att etablissemanget förlades å ort, där tillgång icke finnes på bostäder för den vid verkstaden anställda personalen, dels ock de med verkstadens förläggande till huvudstaden förenade betydande fördelarna, i synnerhet den omedelbara förbindelsen med arméförvaltningens intendentsdepartement, tillgången till lämplig arbetskraft och möjligheten att i den utsträckning, som kan befinnas lämplig, direkt anknyta den nya

[5.]

- [5.] anstaltens organisation till den av Drottningens centralkommitté igångsatta verksamheten på detta område.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då det av intendentsdepartementet träffade förberedande avtal angående inköp av förenämnda fastighet nr 15 i kvarteret Knoppen å Kungsholmen i Stockholm torde vara ur statens synpunkt förmånligt, finner jag mig böra tillstyrka, att av riksdagen äskas medel till ifrågavarande egendomsförvärv samt till verkställande av de för fastighetens användande till avsett ändamål erforderliga ändrings- och reparationsarbeten. Gentemot beräkningen av kostnaderna för dessa arbetens utförande har jag icke något att erinra.

Vad av intendentsdepartementet föreslagits rörande anstaltens ledning och organisation ävensom angående verksamhetens utsträckande till att omfatta, förutom uniformspersedlar, jämväl ylletröjor och strumpor, giver mig icke heller anledning till någon erinran av principiell innebörd. I likhet med intendentsdepartementet håller jag före, att anstalten bör ställas under militärt befäl. Angående den av ifrågavarande förslag föranledda ökning i antalet beställningar å intendenturkårens stat har jag i annat sammanhang haft tillfälle att uttala mig. På grund av det ansvar, som kommer att påvila anstaltens chef, anser jag mig böra tillstyrka intendentsdepartementets förslag, att till honom skall, utöver ordinarie avlöningsförmåner, utgå ett arvode av 1,500 kronor, att gäldas av de medel, varifrån övriga kostnader för beklädnadsverkstaden bestridas.

Enligt vad den förebragta utredningen giver vid handen, skulle genom anordnande av ifrågavarande centrala beklädnadsverkstad en årlig besparing av minst 305,000 kronor kunna göras i de nuvarande kostnaderna för uniformstillverkningen vid armén. Då denna besparing skulle komma ordinarie munderingsanslaget till godo, har jag ansett det böra tagas i övervägande, huruvida icke detta anslag lämpligen skulle kunna tagas i anspråk för gäldande av en del utav de med beklädnadsverkstadens anordnande förenade kostnaderna.

Uti med anledning härav infordrat yttrande har intendentsdepartementet anført, att med de numera inträdda betydliga prisstegringarna på varor och höjningar i arbetslöner det vore av stor vikt icke minst under de närmaste åren, att största möjliga del av den beräknade besparingen verkligen också komme munderingsanslaget tillgodo för att i sin mån bidra ej blott till munderingsutrustningens vidmakthållande utan även och ej minst till dess utökande. Det vore därför synnerligen önskvärt, att kostnaderna för beklädnadsverkstaden bestredes av för ändamålet av

riksdagen anvisade medel. Skulle emellertid av statsfinansiella skäl extra anslag till hela den beräknade utgiften icke kunna beredas, hemställde departementet, att den del, som i sådant fall borde utgå av munderingsanslaget, begränsades till 305,000 kronor, motsvarande ett års beräknad besparing. [5.]

På grund av vad intendentsdepartementet sålunda anfört och med hänsyn till angelägenheten av att i erforderlig utsträckning kunna tillgodose jämväl andra viktiga anslagsäskanden finner jag mig böra tillstyrka, att av ordinarie munderingsanslaget ett belopp av 305,000 kronor tages i anspråk såsom bidrag för bestridande av kostnaderna för beklädnadsverkstadens anordnande.

Då dessa kostnader beräknats uppgå till 630,000 kronor, skulle således för ändamålet behöva av riksdagen äskas endast ett belopp av 325,000 kronor.

Med hänsyn till den likvid, som enligt det ingångna köpeavtalet skall äga rum å tillträdesdagen den 1 juni 1918, och då de planerade ändrings- och reparationsarbetena äro avsedda att vara slutförda före den 1 oktober 1918, torde det för ändamålet erforderliga beloppet böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *anordnande av en central beklädnadsverkstad för armén* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

E. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader.

1. Höjning av dagtraktamentena.

[6.]

Under återopande av vad jag under punkten 42 uti det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *höjning av de enligt resereglementet samt reglementet för arméns avlöning under fred utgående dagtraktamentena* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 200,000 kronor.

F. Artilleribehov.

[7.] 1. Täckande av förskjutna engångskostnader för vissa artilleribehov.

Såsom jag uti mitt till statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden 31 december 1917 vid anmälan av frågan om anvisande av medel för bestridande av vissa engångskostnader för lantförsvarets ordnande avgivna yttrande närmare omförmålt, har Kungl. Maj:t på grund av rådande förhållanden för tillgodoseende av vissa artilleribehov, som skola bestridas av beräknade, men ännu icke av riksdagen anvisade engångskostnader, å förskottstitel anvisat

enligt kungl. brev den	5 december	1914		kronor	1,418,800: —
»	»	»	»	12 februari	1915 » 659,000: —
»	»	»	»	14 maj	1915 » 300,000: —
eller tillhopa kronor					2,377,800: —

Enligt vad av berörda yttrande framgår, skulle av de 100,000 kronor, som av värnsskattedel för år 1919 äskas för anskaffande av artillerimateriel, 77,800 kronor användas såsom bidrag till täckande av omförmälda förskottsvis utanordnade belopp. Det skulle alltså återstå att täcka 2,300,000 kronor. Då ett motsvarande belopp ursprungligen varit beräknat ått under åren 1916—1922 bliva tillgängligt under riksstatens fjärde huvudtitel, har arméförvaltningen hemställt, att nämnda belopp måtte anvisas å extra stat för år 1919.

I överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1917 anfört rörande avvecklingen av det hittills tillämpade förskottsförfarandet, torde emellertid det för ifrågavarande förskotts täckande ytterligare erforderliga beloppet, 2,300,000 kronor, böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för täckande av vissa förskjutna engångskostnader för lantförsvarets ordnande å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 2,300,000 kronor.

4. Fortifikationsbehov.

1. Vissa byggnadskostnader.

[8.]

Under återopande av vad jag under punkten 48 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av *kostnader för mindre byggnaders uppförande eller ombyggnad* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

2. Flygtillägg.

[9.]

I anslutning till vad jag under punkten 48 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av *kostnader för flygtillägg* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 100,000 kronor.

3. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel.

[10.]

Under återopande av vad jag under punkten 49 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 594,600 kronor.

[11.] 4. Inköp av fastighet för tredje arméfördelningens stabsexpedition m. m.
i Skövde.

Framställning
av chefen
för tredje ar-
méfördel-
ningen.

Uti underdånig skrivelse den 3 maj 1916 framhöll chefen för tredje arméfördelningen, att sedan frågan om truppförbandens inom nämnda arméfördelning kasernering numera i det närmaste blivit löst, frågan om arméfördelningens stabsexpeditions inkvartering borde upptagas till prövning för vinnande av en för staten möjligast fördelaktig lösning.

Intill år 1901 syntes staten i regel hava påräknat utrymme för arméfördelningarnas stabsexpeditioner i respektive arméfördelningschefers egna bostadsvåningar. Så hade inom tredje arméfördelningen varit förhållandet intill den 1 juli 1902. Först efter denna tidpunkt syntes stabsexpeditionen hava uppträtt som självständig hyresgäst, förhyrande sina lokaler direkt av vederbörande husägare. Därvid hade expeditionen haft förmånen att kunna på ett förhållandevis fördelaktigt sätt tillgodose sitt utrymmesbehov, nämligen hela tiden i ett och samma hus, fastigheten nr 98 i Skövde, samt av en och samma hyresvärd, översten R. O:son Gyllenram. För tiden intill den 1 oktober 1917 förfogade expeditionen över, bland annat, sammanlagt 13 rum (varav ett f. d. kök), 1 mörkrum, 1 kök och 2 tamburer, fördelade på bottenvåning och våning en trappa upp och direkt förenade med varandra förmedels en inre spiraltrappa, för vars uppförande Kungl. Maj:t genom brev den 25 februari 1916 anvisat medel. För dessa lokaler erlades en årlig hyra av 1,800 kronor.

Oaktat inkvarteringsförhållandena för stabsexpeditionen alltså vore ganska gynnsamma, innebure emellertid det sätt, varpå frågan dittills lösts, en ej ringa grad av osäkerhet för expeditionen beträffande såväl fortbeståndet av den nuvarande inkvarteringen som möjligheten att hålla nere kostnaderna för densamma. Tillgången på större våningar inom Skövde stad vore nämligen mycket begränsad, vadan en uppsägning från hyresvärdens sida av de den 1 oktober 1917 utlöpande kontrakten skulle kunna bringa expeditionen i ett ganska brydsamt läge. Skulle expeditionen tvingas att avflytta från sin nuvarande lokal, torde det bliva nödvändigt att fördela densamma på två eller tre olika platser inom staden, ett förhållande som skulle bliva mycket hindrande samt fördyrande av tjänsten vid densamma. Härtill komme det förhållandet, att fastigheten nr 98 utjudits till salu, vadan osäkerhetstill-

ståndet ytterligare ökats. I övrigt syntes det vara grundsatsenligt mindre lämpligt, att staten av enskild eller enskilda personer förhyrde lägenheter för sina ämbetsverk, allrahelst för så pass vittomfattande och viktiga sådana som en arméfördelnings stabsexpedition. [11.]

På grund härav hemställde arméfördelningschefen, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande frågan angående beredande av inkvartering åt arméfördelningsens stabsexpedition i ett statens eget hus. För framtiden bäst syntes detta ske därigenom, att kronan låte uppföra ett för ändamålet särskilt inrättat hus. Härvid borde måhända tagas i övervägande, huruvida icke i en dylik byggnad även kunde beredas utrymme åt andra i Skövde varande statsinrättningar, såsom post-, telegraf- och telefonstationerna, vilka likaledes vore hänvisade till hyressystemet för tillgodoseende av sitt lokalbehov. För den militära tjänsten syntes det, särskilt under krig, vara av ett visst värde, att arméfördelningen ägde post- och telegrafcentralerna under samma tak som dess stabs- eller ställföreträdande arméfördelningsexpedition. Jämväl kunde i ett statens hus utrymme beredas för de i Skövde stad förlagda rullförings- och landstormsförrådsexpeditionerna.

Skulle emellertid uppförandet av ett kronans eget hus finnas icke böra ske i en nära framtid, syntes icke desto mindre arméfördelningsens stabsexpeditions inkvarteringsfråga kunna vinna en tillfredsställande och betryggande lösning därigenom, att kronan inköpte det hus, vari expeditionen vore förlagd. Ett sådant förvärv skulle därjämte kunna bliva för kronan ekonomiskt fördelaktigt i jämförelse med det nuvarande hyressystemet. Fastighetens centrala och representativa belägenhet lämpade sig dessutom synnerligen väl för beredande av lokal för arméfördelningsexpeditionen, samtidigt som någon svårighet att få till gott pris uthyrda de i fastigheten varande bostadslägenheterna icke behövde befaras. Fastigheten befunno sig i ett ganska gott stånd. I fastigheten intecknade två lån vore amorteringsfria. Inteckningarna kunde, enligt inhämtade upplysningar, lösgöras.

Jämlikt ett av arméfördelningschefen med fastighetsägaren under hand träffat avtal hade den eventuella köpesumman kunnat nedbringas till ett belopp av 98,000 kronor samt köpet givits på hand, intill dess beslut hunnit fattas i ärendet, dock senast intill tidpunkten för 1917 års riksdags avslutning. Av förefintliga handlingar syntes framgå, att kronan — vid en köpesumma av 98,000 kronor, av vilka 70,000 kronor kunde erläggas kontant och 28,000 kronor genom övertagande av inteckningar, samt efter viss förhöjning av hyresbeloppen — kunde tillförsäkras en nettoinkomst av omkring 7 procent eller, om kronan nöjde

- [11.] sig med en förräntning efter 4 procent, en årlig besparing för fjärde huvudtiteln's räkning av hela det hyresbelopp, som för närvarande utginge eller i en framtid kunde beräknas utgå för beredande av erforderligt lokalutrymme för arméfördelningens stabsexpedition.

Då det sålunda kunde antagas, att ett inköp till ovannämnda pris för kronans räkning av den ifrågavarande fastigheten ej mindre vore ägnat att giva en för framtiden fullt betryggande lösning åt stabsexpeditionens inkvarteringsfråga, än även kunde bliva ekonomiskt fördelaktigt för staten, anhölle arméfördelningschefen, att Kungl. Maj:t måtte gå i författning om dylikt köps åvägabringande, om möjligt före den 1 april 1917. I fastigheten syntes lokaler kunna beredas jämväl för telegrafverkets och postverkets expeditioner i Skövde.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement's yttrande den 10 mars 1917.

Med överlämnande av omförmälda skrivelse jämte ritningar, räntabilitetsberäkningar m. m. anförde arméförvaltningens fortifikationsdepartement i underdånigt yttrande den 10 mars 1917 följande:

Om kronan skulle uppföra eget hus för stabsexpeditionen, skulle byggnadsplats antingen beredas å något av de områden, som disponerades av de i Skövde förlagda truppförbanden, Skaraborgs regemente, Livregementets husarer och Göta trängkår, eller ock inköpas. Skulle byggnaden uppföras å berörda kronan tillhöriga mark, erhöles den emellertid ett sådant läge i förhållande till stadens centrala delar, som icke kunde anses tillfredsställande för post- eller telegrafverket, vadan i sådant fall dessas förläggning till samma byggnad kunde anses utesluten. Skulle åter särskild byggnadsplats inköpas, komme kostnaderna att väsentligt ökas. I varje fall hölle fortifikationsdepartementet före, att själva byggnadskostnaderna skulle, isynnerhet med nu gällande pris å byggnadsmaterialier, uppgå till ett belopp, som icke eller i ringa mån komme att understiga det belopp, för vilket fastigheten nr 98 i kvarteret nr 43 salubjudits.

Som det vore nödvändigt att anskaffa lokaler för arméfördelningsexpeditionen och för ändamålet lämpliga sådana svårigen, särskilt under den bostadsbrist, som gjorde sig gällande i Skövde, funnes att hyra, ansåge fortifikationsdepartementet goda skäl finnas för att pröva det föreliggande anbudet. Enligt den utredning, som angående inkomster och utgifter för den ifrågavarande fastigheten verkstälts, uppginge inkomsterna till 6,837 kronor och utgifterna till 2,687 kronor 72 öre, vadan behållningen utgjorde 4,149 kronor 28 öre. Som bland utgifterna beräknats ränta å 4¹/₂ procent för in-teckningslån å 20,000 kronor och å 5 procent för sådant lån å 8,000 kronor, måste

behållningen anses motsvara ränta å den föreslagna köpeskillingen efter avdrag av berörda intecknade kapital eller å 70,000 kronor. Denna ränta bleve 5,33 procent. Om inteckningsskulden inlöstes, bleve behållningen 5,451 kronor 28 öre, motsvarande ränta å hela köpeskillingen av 5,56 procent. Såväl inkomster som utgifter syntes fullständigt beräknade efter 1916 års förhållanden. En granskning av inkomstposterna gäve vid handen, att dessa, såsom ock arméfördelningschefen framhållit, kunde ökas med skäligen förhöjda hyror. I huset, som vore väl inrett och försett med nutida bekvämligheter, vore befintliga lägenheter uthyrda mot en avgift ej överstigande men vanligen understigande 150 kronor för varje rum utan någon särskilt för badrum beräknad avgift. Efter en genomförd höjning till 150 kronor för vanligt rum och tillägg av 50 kronor för badrum skulle inkomsterna ökas till 7,637 kronor samt i sådant fall räntan å köpeskillingen utgöra 6,33 procent eller, om inteckningslånen bibehölles, 7 procent. Angivna höjning av hyresavgifterna måste under nu rådande starka efterfrågan å bostadslägenheter anses ytterst billig och kunna utan någon gensaga av spekulanter ytterligare höjas. [11.]

Från ren affärssynpunkt kunde det ifrågasatta köpet till erbjudet pris sålunda anses fördelaktigt, vilket också bestyrktes därav, att ägaren enligt uppgift redan erhållit högre köpeanbud. Vid sådant förhållande och då arméfördelningens behov av expeditionslokaler måste tillgodoses och detta ej syntes kunna ske på annat för staten billigare och i allt fall ej för expeditionen ändamålsenligare och säkrare sätt än genom köp av berörda fastighet, kunde fortifikationsdepartementet ej annat än tillstyrka det föreliggande försäljningsanbudets antagande.

I anledning av ifrågasatt upplåtelse av lokaler inom fastigheten för telegraf- och generalpoststyrelserna hade nämnda styrelser, på förfrågan av fortifikationsdepartementet, meddelat, telegrafstyrelsen, att densamma till den 1 oktober 1926 förhyrt lokaler i Skövde med lika gott läge som ifrågavarande fastighet, samt generalpoststyrelsen, att denna visserligen för 2,000 kronor årligen till den 1 oktober 1925 förhyrt lokal för postkontoret men att styrelsen, som funne förslaget om förhyrande av postkontorslokal inom den ifrågavarande fastigheten tilltalande, vore villig underhandla om förhyrning därstädes av postkontorslokal, under förutsättning att, därest tillträde skulle ske före den 1 oktober 1925, överenskommelse med vederbörande husägare kunde träffas om hävandet av det nu gällande och för styrelsen bindande hyresavtalet. Därest det föreslagna köpet komme till stånd,

[11.] torde underhandlingar om hyresavtal med sistnämnda styrelse åter upptagas.

Vidkommande medel för köpeskillings gäldande ansåge departementet, att riksbudgeten icke behövde härför särskilt belastas utan att medel kunde anvisas från fjärde huvudtiteln arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel, som därtill lämnade tillgång och som så småningom återfinge desamma genom inflytande hyresavgifter. Sådan anvisning syntes fortifikationsdepartementet även väl överensstämma med uttalande av riksdagens år 1916 församlade revisorer i deras den 30 november samma år avgivna berättelse.

På grund av vad sålunda anförts, tillstyrkte fortifikationsdepartementet bifall till chefens för tredje arméfördelningen framställning samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga departementet att för kronans räkning för ett pris av 98,000 kronor inköpa ifrågavarande fastighet samt föreskriva, att härför erforderliga medel, högst 98,000 kronor, finge utbetalas från fjärde huvudtiteln arrende-, jordskylds- och tomtöresmedel.

Arméförvaltningens civila departements yttrande den 20 mars 1917.

Uti häröver den 20 mars 1917 avgivet utlåtande förklarade arméförvaltningens civila departement, att departementet, med hänsyn till vad i ärendet anförts rörande utnyttjandet av de lokaler i den till inköp föreslagna fastigheten, vilka ej erfordrades för tredje arméfördelningens stabsexpedition, ansåge hinder ej förefinnas för köpeskillings gäldande från arrende-, jordskylds- och tomtöresmedlen.

Kungl. Maj:ts beslut den 14 april 1917.

Enligt beslut den 14 april 1917 fann emellertid Kungl. Maj:t chefens för tredje arméfördelningen framställning icke kunna bifallas.

Arméförvaltningens förevarande framställning.

Uti sin framställning angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 har nu arméförvaltningen meddelat, att den årliga hyresavgiften för de av tredje arméfördelningens stabsexpedition disponerade lokalerna numera höjts från 1,800 kronor till 2,050 kronor, samt framhållit, att om fastigheten av nuvarande ägaren försålles till enskild person eller bolag, det vore att befara, att stabsexpeditionen måste flyttas, eller ock att hyresavgiften oskäligt höjdes. För att säkerställa expeditionens inkvarteringsfråga hade arméfördelningschefen förut ansett bäst, att kronan låte uppföra ett för ändamålet särskilt inrett hus, varvid borde tagas i övervägande, huruvida icke även åt andra i Skövde varande statsinrättningar, såsom post-, telegraf- och telefonstationerna, borde beredas plats inom en dylik byggnad. Fortifikationsdepartementet hade för sin del icke kunnat biträda denna åsikt, då nybyggnad skulle, i synnerhet med nu

[11.]

gällande arbetslöner och pris å byggnadsmaterialier, bliva ekonomiskt vida ofördelaktigare än inköp av den ifrågavarande fastigheten, varigenom frågan om stabsexpeditionens inkvartering bleve på ett fullt och lika tillfredsställande sätt löst. På grund härav och för att icke utsätta expeditionen för en, särskilt med hänsyn till den i Skövde rådande bostadsnöden, möjlig fara att bliva husvill, hade fortifikationsdepartementet ansett angeläget att låta återupptaga underhandlingarna om köp av förutnämnda fastighet. Ågaren hade därvid skriftligen meddelat, att han fortfarande vore villig överlåta fastigheten till staten, att hyrorna numera blivit något, ehuru icke ännu fullt till skäligt ansett belopp höjda, så att fastighetens årliga avkastning från och med den 1 oktober 1917 beräknades till 7,312 kronor, att priset för fastigheten, vari in-teckningar vore pantsatta för hypotekslån å 20,000 kronor och kreditivskuld å 5,000 kronor, nu utgjorde 103,000 kronor, varjämte han numera lämnat »köpet på hand» till den 1 april 1918.

Arméförvaltningen ansåge det begärda priset, varå det beräknade avkastningsbeloppet utgjorde fullt 7 procent, vara antagligt.

På grund av vad sålunda anförts och under åberopande i övrigt av vad förut i ärendet anförts, hemställde arméförvaltningen — som ansåge, att anskaffandet av lokaler för tredje arméfördelningens stabsexpedition icke nu kunde på ett för staten fördelaktigare eller mera betryggande sätt åstadkommas än genom inköp av ifrågavarande fastighet nr 98 i kvarteret nr 43 inom Skövde stad — att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för sådant ändamål å extra stat bevilja ett anslag å 103,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1918 förskjuta beloppet av tillgängliga medel för att under påföljande år genom anslaget ersättas.

Av den i ärendet förebragta utredningen torde framgå, att åtgärder snarast böra vidtagas för att på ett mera betryggande sätt ordna tredje arméfördelningens stabsexpeditions inkvarteringsfråga. I likhet med arméförvaltningen anser även jag, att denna skulle genom förvärvandet av ifrågavarande fastighet få en fullt tillfredsställande lösning. Vid personligt besök å platsen har jag övertygat mig om att fastigheten är välbelägen och för ändamålet lämplig. Att döma av de uppgjorda räntabilitetsberäkningarna, mot vilka jag icke funnit anledning till någon erinran, torde det föreliggande anbudet jämväl vara för staten ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt. Vid sådant förhållande tvekar jag icke att tillstyrka, att det föreslagna köpet kommer till stånd samt att framställning göres till riksdagen om anvisande av det härför erforderliga beloppet eller 103,000 kronor.

Departements-
chefen.

- [11.] Då köpeanbudet icke är bindande längre än till den 1 april 1918, torde ifrågavarande belopp böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *inköp av förenämnda fastighet för tredje arméfördelningens stabsexpedition m. m.* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 103,000 kronor.

[12.] 5. Nytt exercishus vid Dalregementet.

Vid Dalregementets kasernetablissemang i Falun fanns intill år 1915 endast ett exercishus.

Enligt 1914 års härordningsbeslut skola de till södra delarna av landet förlagda truppförbanden under viss del av vintern förläggas till landets norra delar i och för erhållande av särskild vinterutbildning.

I och för ordnandet av dylik vinterförläggning av vissa truppförband vid Dalregementet uppfördes därstädes år 1915 ytterligare ett exercishus.

Den 23 april 1917 nedbrann regementets gamla exercishus.

Arméförvaltningens framställning.

Arméförvaltningen har nu anmält, att därest kontingenter från främmande truppförband skulle kunna vintertid förläggas till Dalregementets kasernetablissemang, det vore nödvändigt att återuppföra det nedbrunna exercishuset. Enligt vad som meddelats, kunde den gamla grunden användas. Byggnadskostnaderna kunde därför enligt verkställd beräkning begränsas till 85,000 kronor.

Arméförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till återuppförande av det brunna exercishuset vid Dalregementet å extra stat för år 1919 anvisa 85,000 kronor, att redan under år 1918 av tillgängliga medel förskottsvis utgå.

Departementschefen.

Då, enligt vad arméförvaltningen meddelat, ett återuppförande av det nedbrunna exercishuset är nödvändigt, för att truppkontingenter från andra truppförband fortfarande skola i och för erhållande av vinterutbildning kunna förläggas till ifrågavarande regemente, torde medel härför böra av riksdagen äskas.

Det för ändamålet erforderliga beloppet, mot vilket jag icke har något att erinra, torde böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå [12.] riksdagen

att för återuppförande av ett nedbrunnet exercishus vid Dalregementet å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 85,000 kronor.

6. Uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk. [13.]

Med anledning av en utav arméförvaltningens artilleridepartement uti särskild skrivelse den 11 september 1915 därom gjord framställning anvisade Kungl. Maj:t genom brev den 23 i samma månad 475,000 kronor för utvidgning av verksamheten vid Åkers krutbruk. I detta belopp ingingo även medel för uppförande av nya arbetarbostäder vid krutbruket för en kostnad av 175,000 kronor, i enlighet med en artilleridepartementets skrivelse bifogad kostnadsberäkning. Enär byggnadsplatsen då icke var bestämd, ej heller lämplig sådan å krutbrukets mark disponerades, kunde i denna beräkning kostnaden för arbetarbostäderna endast approximativt angivas med stöd av kostnader för tidigare uppförda liknande bostäder och med tillägg för vid dåvarande tidpunkt rådande dyrtid. Enligt den uppgjorda planen skulle 7 nya arbetarbostäder uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med de vid krutbruket redan befintliga. Varje bostad beräknades för 6 familjer med 1 rum och kök jämte källare och vindskontor för varje familj.

Sedermera verkställd undersökning angående lämpligaste platsen för bostäderna gav vid handen, att den enda plats, som kunde förordas, utgjordes av ett område om 3 hektar 83 ar av det under domänstyrelsens förvaltning då stående förra kronofogdebostället $\frac{5}{8}$ mantal Kvarnberga n:r 1 i Åkers socken.

Sedan artilleridepartementet med anledning härav i särskilda skrivelser den 23 mars och den 28 augusti 1916 gjort framställning om att ifrågavarande område måtte till lantförsvaret överlämnas, föreslog Kungl. Maj:t uti en till nästlidet års riksdag avlåten proposition (nr 10) riksdagen medgiva, att berörda område finge, mot den ersättning Kungl. Maj:t kunde bestämma eller efter motsvarande nedskrivning av statens domäners fond, den 14 mars 1917 överlätas till lantförsvaret för att användas såsom plats för uppförande av nya arbetarbostäder vid Åkers krutbruk.

Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 2 häft. (Nr 2.)

[13.]
Arméförvalt-
ningens artill-
lerideparto-
ments fram-
ställning den
19 april 1917.

Uti underdånig skrivelse den 19 april 1917 anmälde artilleridepartementet, att av det för utvidgning av krutbruket i dess helhet anvisade beloppet, 475,000 kronor, återstode, sedan utvidgningsarbetet i övrigt vid själva fabrikena slutförts, ett belopp av 195,600 kronor, vilket belopp sålunda kunde tagas i anspråk för arbetarbostädernas uppförande.

Emellertid hade då $1\frac{1}{2}$ år förflutit, sedan departementet beräknat kostnaden för uppförande av ifrågavarande bostäder, vadan byggnadskostnaden på grund av de abnormt stegrade materialpriserna m. m. måste bliva avsevärt mycket större än den först beräknade. Enligt under hand erhållna offerter skulle den sammanlagda kostnaden för de 7 arbetarbostäderna med uthus uppgå till 439,320 kronor, vartill komme kostnaden för kloak- och vattenledning, planering, två brunnar och ersättning till arrendatorn av förutnämnda till lantförsvaret överlämnade område samt oförutsedda utgifter eller tillhoppa 43,125 kronor. Sammanlagt skulle alltså erfordras 482,445 kronor. I avsikt att hålla kostnaden inom måttliga gränser hade emellertid, i avvaktan på beslutet om byggnadsplatsen, åtskilliga förberedelser blivit gjorda för anskaffning av viss materiel, såsom virke, tegel och spik, varigenom kostnaden skulle kunna nedbringas till 390,000 kronor.

Berörda kostnadsberäkning hade utan erinran granskats av arméförvaltningens fortifikationsdepartement, som dock beträffande inredningen av arbetarbostäderna gjort vissa ändringsförslag, varigenom de föreslagna bostäderna utan ökning av kostnaden bättre än de äldre arbetarbostäderna skulle motsvara nutidens krav på god inredning. På grund härav hade ändringsförslagen blivit av artilleridepartementet godkända.

Då det belopp, 195,600 kronor, som, enligt vad förut nämnts, stode till artilleridepartementets förfogande, sålunda endast skulle räcka till uppförande av ungefär halva antalet erforderliga arbetarbostäder, varigenom arbetarnas bostadsfråga ingalunda skulle bliva löst, utan härtill erfordrades ett ytterligare belopp av $(390,000 - 195,600 =)$ 194,400 kronor eller i runt tal 195,000 kronor, och då byggnadsarbetet med bibehållande av krutbrukets nuvarande kapacitet av flera skäl ej heller utan våda kunde uppskjutas till en senare tidpunkt, då gynnsammare byggnadskonjunkturer eventuellt inträtt, hemställde artilleridepartementet, att Kungl. Maj:t måtte utöver de 175,000 kronor, som enligt brevet den 23 september 1915 beräknats för arbetarbostäder vid Åkers krutbruk, anvisa för ändamålet ett ytterligare belopp av 195,000 kronor.

Genom brev den 29 april 1917 fann emellertid Kungl. Maj:t den gjorda framställningen om anvisande av ytterligare medel för uppförande av arbetarbostäderna icke kunna bifallas.

(13.)

Arméförvaltningen har nu anmält, att med anledning av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut nybyggnad av endast tre arbetarbostäder med uthus, erforderliga vatten- och kloakledningar jämte planering och en brunn kunnat igångsättas, dragande en kostnad beträffande själva byggnadsarbetet exklusive målning av 131,800 kronor. Murtegel, virke — dock ej för snickeriarbeten — och spik skulle härvid tillsläppas av krutbruket, som, enligt vad förut nämnts, anskaffat erforderliga dylika materialier för 7 arbetarbostäder med uthus.

Arméförvaltningens förvarande framställning.

Från det belopp, 195,600 kronor, som stått till förfogande för arbetarbostädernas uppförande, måste sålunda frånräknas den redan utlagda anskaffningskostnaden för nyssnämnda materialier, uppgående för samtliga 7 arbetarbostäder till 68,100 kronor, och återstode följaktligen för byggnadsarbetet, som skulle utföras å entreprenad, endast $(195,600 - 68,100 =)$ 127,500 kronor. Då detta belopp understeg entreprenadkostnaden, 131,800 kronor, skulle en brist av 4,300 kronor uppstå, vartill komme oförutsedda utgifter, 5,700 kronor, eller sammanlagt 10,000 kronor. Däremot funnes fortfarande dylika materialier reserverade för ytterligare 4 arbetarbostäder till ett värde av i jämnt tal $(\frac{4}{7} \times 68,100 =)$ 38,900 kronor. För bristens täckande skulle således i mån av behov försäljning kunna äga rum av de redan inköpta materialierna för ytterligare bostäder.

Emellertid hade arbetarnas bostadsfråga härmed ingalunda blivit löst. En stor del av arbetarna måste alltjämt inkvarteras i ett till barack provisoriskt inrett förråd. Till följd härav hade till stor utsträckning lösa arbetare måst anställas, som icke lämpade sig för det mycket ansvarsfulla arbetet vid krutbruket, och ombyte av arbetare hade oupphörligen måst äga rum. Då tillgången till arbete i trakten i övrigt varit synnerligen god, hade systemet även verkat en höjning av arbetslönerna, så att dessa lösa arbetare måst tilldelas högre avlöning än varje normalt inkvarterad arbetare. Kruttillverkningen hade därigenom till statens nackdel fördyrats, och kunde man förvänta en ytterligare stegring av arbetslönerna, därest icke bostadsfrågan bleve slutgiltigt löst inom den närmaste tiden.

De bostäder m. m., som enligt den ursprungliga planen återstode att uppföra, utgjordes av fyra arbetarbostäder med uthus, erforderliga

- [13.] vatten- och kloakledningar jämte planering och en brunn, vartill komme målning av samtliga 7 bostäder, som dock syntes kunna uppskjutas, tills normalare förhållanden åter inträtt. Kostnaden för uppförandet av dessa fyra arbetarbostäder m. m. kunde med stöd av det senast antagna entreprenadanbudet samt med tillägg för oförutsedda utgifter beräknas uppgå till 190,000 kronor för själva byggnadsarbetet. Härvid skulle dock krutbruket fortfarande tillsläppa förutnämnda materialier, som redan anskaffats och härför tillsvidare reserverats, vadan ytterligare 10,000 kronor bleve erforderliga såsom fyllnad i anslaget till de under uppförande varande tre arbetarbostäderna. Härtill komme målning för samtliga 7 arbetarbostäder, som under normala förhållanden beräknades draga en kostnad av 15,000 kronor.

De ytterligare medel, som erfordrades för uppförande av samtliga arbetarbostäder vid Åkers krutbruk, uppginge alltså till (190,000 + 10,000 + 15,000 =) 215,000 kronor. Detta belopp borde i sin helhet utgå redan under 1918.

Med hänvisning till vad sålunda blivit anført hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för år 1919 anvisa för uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk 215,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under 1918 disponera nämnda belopp.

Departements-
chefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, skulle enligt den uppgjorda och av Kungl. Maj:t godkända planen för krutbrukets utvidgning uppföras 7 nya arbetarbostäder för en beräknad kostnad av 175,000 kronor. På grund av den efter kostnadsberäkningarnas uppgörande inträffade avsevärda stegringen av såväl arbets- som materialpriser har emellertid nämnda belopp visat sig otillräckligt, vadan hittills endast tre arbetarbostäder kunnat uppföras. Enligt vad arméförvaltningens framställning giver vid handen, skulle för den uppgjorda planens fullföljande erfordras ett ytterligare belopp av 215,000 kronor.

Då, med hänsyn till vad arméförvaltningen anført rörande de nuvarande inkvarteringsförhållandena för arbetarna vid krutbruket, det givetvis är av vikt att snarast möjligt vidtaga erforderliga åtgärder för åstadkommande av tillfredsställande anordningar härutinnan, men man å andra sidan måste tillse, att permanenta arbetarbostäder icke uppföras för större arbetsstyrka, än som erfordras för krutbrukets drift under fredstid, anmodade jag arméförvaltningens artilleridepartement att inkomma med yttrande, huruvida den arbetsstyrka, för vilken bostäder föreslagits till uppförande, erfordrades med hänsyn till krutbrukets till-

verkningskapacitet inom ramen för 1914 års härordning. Med anledning härav har artilleridepartementet uti särskild skrivelse den 31 oktober 1917 meddelat, att de föreslagna arbetarbostäderna erfordrades för att möjliggöra arbetet vid krutbruket i dubbla skift, vilket vore nödvändigt icke blott ur mobiliseringssynpunkt utan jämväl för att kunna tillgodose det årliga fredsbehovet av krut inom ramen för 1914 års härordning.

[13.]

På grund av vad artilleridepartementet sålunda anført och vad övrigt i ärendet förekommit, finner jag mig böra tillstyrka, att samtliga de i den ursprungliga planen upptagna arbetarbostäderna komma till utförande.

Mot de uppgjorda kostnadsberäkningarna har jag icke någon erinran att framställa. Då det är av vikt, att de återstående bostäderna med det snaraste varda uppförda, torde det för ändamålet erforderliga beloppet eller 215,000 kronor böra anvisas å tilläggsstat för innevarande år.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *uppförande av arbetarbostäder vid Åkers krutbruk* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 215,000 kronor.

7. Ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon.

[14.]

I enlighet med vad jag under punkten 55 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anført, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, under förutsättning att det under nämnda punkt för beredande av *ökat förrådsutrymme för arméns reglementerade fordon* äskade anslaget av 710,000 kronor varder av riksdagen beviljat, därav å tilläggsstat för år 1918 såsom reservationsanslag anvisa ett belopp av 355,000 kronor.

[15.] 8. Merkostnader för anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad.

Efter därom av Kungl. Maj:t gjord framställning medgav 1914 års senare riksdag, att för anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad m. m. för en beräknad kostnad av 33,405 kronor finge tagas i anspråk dels 16,200 kronor av det för vidtagande av eldsäkerhetsanordningar i krigsarkivets lokaler inom samma byggnad å extra stat för år 1913 anvisade anslaget, dels ock 17,205 kronor av fjärde huvudtiteln's allmänna besparingar.

Genom brev den 22 augusti 1914 anbefalldes därefter överintendentsämbetet att gå i författning om utförande av de sålunda beslutade arbetena.

Framställning
av chefen
för general-
staben.

Uti underdånig skrivelse den 11 september 1917 anmälde chefen för generalstaben, att på grund av rådande förhållanden endast en del av de anbefallda arbetena kunnat komma till utförande. Kostnaderna härför hade uppgått till 9,974 kronor 27 öre, vadan av de anvisade medlen återstode ett belopp av 23,430 kronor 73 öre.

Detta belopp vore emellertid på grund av de sedan år 1914 i hög grad ökade arbets- och materialpriserna numera, då förhållandena tilläte arbetets utförande, icke tillräckligt, utan erfordrades enligt en av överintendentsämbetet utförd beräkning ett ytterligare belopp av 48,600 kronor. Chefen för generalstaben hemställde därför om anvisande av sistnämnda belopp.

Överinten-
dentsämbetets
yttrande.

Uti den 25 september 1917 avgivet yttrande har överintendentsämbetet, med vitsordande av de utav chefen för generalstaben lämnade uppgifterna, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen göra framställning om beviljande av det begärda tilläggsanslaget å 48,600 kronor för ifrågavarande arbetens utförande.

Departements-
chefen.

Såsom förut nämnts, har för ifrågavarande arbeten anvisats ett belopp av 33,405 kronor.

Enligt vad jag inhämtat, hava de i samband med byggnadens tillbyggande mot norr *redan utförda arbetena* betingat följande kostnader, nämligen

Värmeledningen	kronor	6,951: 78		
W. C. och toaletter	»	1,525: 97		
Byggnadsarbeten	»	1,496: 52	»	9,974: 27
vadan alltså å anslaget återstå	kronor	23,430: 73		

[15.]

Enligt av ingenjören H. Theorell den 15 augusti 1917 uppgjorda approximativa kostnadsberäkningar skulle kostnaderna för *återstående arbeten* uppgå till följande belopp, nämligen

för värmeledningen	kronor	45,000: —		
» W. C. och toaletter	»	16,000: —	»	61,000: —
Återstående byggnadsarbeten jämte oförutsedda utgifter hava inom överintendentsämbetet beräknats till			»	11,030: 73
vadan återstående arbeten draga en kostnad av	kronor	72,030: 73		

De för arbetenas utförande uppkommande merkostnaderna belöpa sig alltså till det av chefen för generalstaben angivna beloppet eller (72,030: 73 — 23,430: 73 =) 48,600 kronor.

I betraktande av de synnerligen höga kostnader arbetenas slutförande för närvarande betinga skulle det visserligen vara önskvärt, om därmed kunde anstå i avvaktan på en återgång till mera normala förhållanden. Då emellertid behovet av de beslutade anordningarnas snara vidtagande gör sig starkt gällande och det för närvarande icke låter sig bedöma, när och i vad mån en sådan återgång kommer att äga rum, finner jag mig böra tillstyrka, att det för ändamålet ytterligare erforderliga beloppet nu äskas av riksdagen.

Då återstående arbeten äro avsedda att utföras under innevarande år, torde anslaget böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av uppkommande *merkostnader för anordnande av värmeledning och vattenklosetter inom generalstabens byggnad* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 48,600 kronor.

[16.]

9. Vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm.

Framställning
av chefläkaren
angående in-
redning av
sjukhusets s. k.
sten- och trä-
paviljonger.

Uti underdånig skrivelse den 27 juli 1917 har chefläkaren vid garnisonssjukhuset i Stockholm anmält, att vid sjukhuset saknades lämpliga lokaler för förläggning och utspisning av dit kommenderat manskap, såsom sjukvårdselever och handräckningsmanskap med flera. Detta manskap vore för närvarande förlagt på flera olika platser inom sjukhuset. Dels disponerades härför ett logement, som borde kunna tagas i anspråk som sjuksal, och dels vore av sjukvårdseleverna i allmänhet en förlagd på varje sjuksal. Denna anordning vore synnerligen olämplig ur disciplinär synpunkt, och dessutom borde även de av friskt manskap i sjuksalarna sålunda upptagna sängarna kunna beläggas med sjuka. Ur trevnadssynpunkt lämnade även denna anordning med förläggningen mycket övrigt att önska.

För att få denna förläggningsfråga ordnad på det för sjukhuset för närvarande mest lämpliga sättet hade chefläkaren låtit uppgöra förslag till inredning av den sjukhuset tillhöriga s. k. stenpaviljongen, varest, med användande delvis av översängar, plats kunde beredas för 50 man. Inredningen därstädes av tvättrum och snyggingsrum samt pissoir och 2 vattenklosetter hade beräknats draga en kostnad av 7,700 kronor, vartill eventuellt komme kostnader för sprängningsarbeten för ledningarnas framdragande.

I samband härmed borde den i stenpaviljongens närhet befintliga s. k. träpaviljongen förses med diskanordning och avloppsledning för att möjliggöra ditförläggande av manskapets utspisning. Det friska manskapet utspisades för närvarande i en sal i stora sjukhuset, som dessutom användes som uppbackningsrum för patienternas mat och såsom disktrum, en ur flera synpunkter i hög grad opraktisk, otrevlig och olämplig anordning. Ett rätt skötande av förplägnadstjänsten vid sjukhuset kunde ej komma till stånd, förr än ny köksinrättning med matsalar uppfördes. Men för att tillsvidare i någon mån avhjälpa de största bristerna borde det friska manskapets utspisning åtminstone under den varma årstiden kunna förläggas till träpaviljongen, som utom andra fördelar även hade den att ligga i närheten av manskapsköket. Kostnaden för utförande av erforderliga diskanordningar och avloppsledningar belöpte sig till 880 kronor, vartill komme för inläggande av asfaltgolv i disktrummet 500 kronor.

För förplägnadstjänstens bättre skötande erfordrades dessutom förbättrad diskanordning för diskning av patienternas servis i stora sjuk-

huset. Såsom det nu vore ställt, kunde varmvatten icke i tillräcklig mängd erhållas, och tillräckligt stora diskhoar saknades. För att diskningen skulle nöjaktigt kunna utföras, erfordrades nya diskhoar, dragande en kostnad av 630 kronor.

[16.]

På grund av vad sålunda anförts, hemställde chefläkaren, att Kungl. Maj:t måtte anvisa för erforderliga arbeten i

stenpaviljongen	kronor 7,700: —
träpaviljongen	» 880: —
»	» 500: —
stora sjukhuset för diskanordning	» 630: —
eller tillhopa kronor 9,710: —	

Vidare har chefläkaren uti underdånig skrivelse den 27 juli 1917 anmält, att i sjukhusets tvättinrättning vore i torkrummet inlagda raka oveckade rör för uppvärmning förmedelst ånga från den i undre våningen belägna ångpanneanläggningen. Det hade emellertid visat sig, att detta system vore opraktiskt, enär tillräcklig värme därigenom icke kunde erhållas. Dessutom vore bränsletillgången allt för stor och syntes kunna avsevärt inskränkas, därest de nuvarande föråldrade rören utbyttes mot smidda kaminrör.

Framställning
av chefläkaren
angående in-
läggning av
nya rör i sjuk-
husets tvätt-
inrättning.

Med anledning härav anhölle chefläkaren om medgivande att för en kostnad av högst 3,485 kronor låta verkställa den erforderliga förändringen.

Slutligen har chefläkaren uti skrivelse till arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse den 27 juli 1917 gjort framställning om anvisande av medel för uppvärmnings-, ventilations-, belysnings- och sanitära anordningar vid sjukhuset samt därvid anført följande:

Framställning
av chefläkaren
angående upp-
värmnings-,
ventilations-,
belysnings-
och sanitära
anordningar
vid sjukhuset

Inom sjukhuset finnes för närvarande fyra olika belysningssystem, nämligen 1:o fotogenbelysning, 2:o gasbelysning, 3:o elektrisk belysning från eget elektricitetsverk, drivet med kraft från Stockholms stads elektricitetsverk, samt 4:o elektrisk belysning, direkt levererad från Stockholms stads elektricitetsverk. Dessa olika system hade införts tid efter annan i samband med belysningssystemens utveckling och utökandet av sjukhusets verksamhet. Tillkomna under tider, då såväl bränsle som arbetskraft varit billiga, vore de numera både oekonomiska och framför allt otillräckliga för sjukhusets behov. För att kunna utnyttja möjligheterna till noggranna kliniska undersökningar och vidtaga erforderliga ingrepp varje tid på dygnet, bereda intagna sjuka behöflig trevnad under den mörka årstiden och från ordnings- och allmänhygienisk synpunkt jämväl erhålla tillfredsställande förhållanden, vore

- [16.] förbättrad belysning ett krav, som för närvarande hörde till de för sjukhuset mest trängande. Kostnaderna för fullständig elektrisk belysningsanläggning inom stora sjukhusbyggnaden uppginge till 20,500 kronor.

Uppvärmning och ventilering skedde på största delen av sjukhuset medelst kakelugnar. De stora sjuksalarna kunde emellertid därigenom icke fullt uppvärmas. Också hade kakelugnarna måst till det yttersta utnyttjas med den påföljd, att kostnaderna för kakelugnsreparationer vid sjukhuset dragit väsentliga kostnader. Det hade också varit en ständig klagan bland sjukhusets klienter och även dess personal, att icke blott sjuksalar, utan framför allt korridorer, trappor och förstugor varit så otillfredsställande uppvärmda, att fråga vore, huruvida icke sjukhusets bristande uppvärmning orsakat eller åtminstone kunnat gynna uppkomsten av sjukdomskomplikationer. Gentemot dylika faror spelade det måhända mindre roll, att sjukhusutrymmet med ändrat uppvärmningssystem bleve bättre tillvarataget och att sjukvårds- och handräckningspersonals tid bättre kunde utnyttjas. Chefläkaren hemställde därför om anvisande av 67,000 kronor för värmelednings- och ventilationsanordningar vid sjukhuset.

Klosetterna inom stora sjukhusbyggnaden behövde omläggas till W.C.-system. Det nuvarande tunnsystemet hade aldrig fungerat oklanderligt, men ofta varit förenat med högst betydande olägenheter från både vanlig snygghets- och hygienisk synpunkt. För ändamålet erfordrades ett belopp av 34,500 kronor.

För anordnande av ringledningar mellan sjukhusets olika avdelningar krävdes anvisande av 850 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för inredande av uppvärmnings-, ventilations-, belysnings- och sanitära anordningar samt ringledningar skulle alltså uppgå till 122,850 kronor. Detta belopp kunde förefalla avsevärt, särskilt under nuvarande förhållanden. Bristerna vore dock av den art, att de hade bort avhjälpas för länge sedan. Att icke garnisons-sjukhusets klientel skulle vara moget att vårdas under tidsenliga sjukhusformer, vore en obehövligen fruktan, snarare skulle framtiden utvisa, att omgivningen och ramen för all uppfostran — dylik meddelades även på sjukhus — här som över allt spelade en betydande roll och att ansvarskänslan växte i samband därmed.

Framställning
av arméför-
valtningens
sjukvårds-
styrelse.

Med underdånig skrivelse den 7 december 1917 har arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, efter att hava i ärendet samrått med överintendentsämbetet, överlämnat chefläkarens förenämnda framställningar samt därvid anfört huvudsakligen följande:

Sjukvårdsstyrelsen hade genom undersökning på platsen förvissat sig om att de gjorda framställningarna vore väl befogade och att de av chefläkaren föreslagna anordningarna vore oundgängligen erforderliga, därest det vore avgjort, att garnisonssjukhuset skulle alltför användas för sitt nuvarande ändamål. Då det emellertid numera finge antagas, att garnisonssjukhuset i en ej alltför långt avlägsen framtid komme att sammanslås med Serafimerlasarettet eller åtminstone flyttas från sin nuvarande plats, ansåge sig sjukvårdsstyrelsen icke kunna förorda omändringsarbeten inom sjukhuset i större omfattning, än som *oundgängligen* vore av behovet påkallad.

Garnisonssjukhuset uppfyllde i sitt nuvarande skick långt ifrån de anspråk, man ställde på ett tidsenligt sjukhus, och de brister, chefläkaren framhållit, hade utan tvivel för länge sedan bort vara avhjälpda. Oaktat chefläkarens framställningar icke avsåge mera än att bereda sjukhusets klienter sjukvård under någorlunda tidsenliga sjukhusformer, hade sjukvårdsstyrelsen dock av nyss anförda skäl ansett, att chefläkarens anslagskrav borde i någon mån reduceras.

De förändringsarbeten, som enligt sjukvårdsstyrelsens mening för närvarande vore de mest oundgängliga och för vilka anslag erfordrades redan under innevarande år, vore följande:

I. Anordnande av poliklinik genom flyttning och tillbyggnad av träpaviljongen. Den veneriska polikliniken och polikliniken för öron- och ögonsjukdomar vore nu förlagda till den stora sjukhusbyggnaden. Som väntrum för de besökande begagnades en mörk och trång korridor i sjukhusbyggnaden, som under den tid mottagningen påginge i regel vore fullpackad med besökande. Utom det olämpliga uti att på detta sätt upptaga en av sjukhusets korridorer vore det överhuvud alldeles oriktigt att alls hava poliklinikens patienter inne i sjukhusets lokaler. Polikliniken borde under alla förhållanden vara helt skild från sjukhuset, och poliklinikens besökare borde icke ens hava tillfälle att komma inom sjukhusets område.

Lämpligast och för statsverket billigaste sättet att vinna här angivet önskemål vore enligt sjukvårdsstyrelsens mening att begagna den inom sjukhusområdet uppförda s. k. träpaviljongen, som för närvarande icke användes, samt flytta och tillbygga densamma på det sätt, som närmare framginge av en skrivelsen bifogad inom överintendentsämbetet uppgjord ritning. Enligt denna skulle byggnaden läggas invid Pilgatan med direkt ingång från denna. Kostnaden för träpaviljongens flyttning och tillbyggnad hade beräknats till 25,000 kronor.

II. Tillbyggnad av stenpaviljongen. Chefläkaren hade föreslagit, att den s. k. stenpaviljongen måtte inredas för förläggning av omkring 50

- [16.] man och förses med snyggningsrum m. m. Efter överläggning med sjukvårdsstyrelsen hade emellertid chefläkaren ändrat sitt förslag därhän, att stenpaviljongen anordnades till logement för manskap, kommenderat till sjukhuset, att å norra gaveln tillbyggdes förrum, rum för befäl och persedlar samt tvättrum, att å södra gaveln och i vinkel mot huset tillbyggdes matsal, kök, diskrum, förråd och dagrum m. m. samt bostad och expedition för köksföreståndaren. Kostnaden för dessa förändringsarbeten, däri inberäknat vatten- och avloppsledningar m. m., hade beräknats till 52,000 kronor.

Sjukvårdsstyrelsen ansåge sig icke böra tillstyrka denna ombyggnad i hela den omfattning, som chefläkaren föreslagit. Om det också kunde vara önskvärt, att bostad inom sjukhuset bereddes köksföreståndaren, hölle styrelsen dock före, att detta icke vore absolut nödvändigt, utan att härmed kunde anstå. Styrelsen ansåge därför, att den med litt. C å vidfogade ritning betecknade tillbyggnaden borde utgå ur byggnadsförslaget, varigenom kostnaden kunde minskas med 19,000 kronor till 33,000 kronor.

III. Anordnande av chefläkarens och sjukhusläkarens bostäder till sköterskebostäder och matsal. I princip vore sjukvårdsstyrelsen av den mening, att avdelningssköterskorna borde hava bostad envar inom sin avdelning. För att inom garnisonssjukhuset åstadkomma detta vore det emellertid oundgängligen nödvändigt att begagna en del nu som sjuksalar använda rum, avdela dessa med väggar, så att rummen icke bleve alltför stora, förändra eldstadsanordningarna samt upptaga en del nya dörrar, allt arbete av den omfattning, att sjukvårdsstyrelsen icke ansåge sig böra för närvarande föreslå detsamma. Dessutom vore det icke ändamålsenligt att minska på utrymmet för patienterna. Under alla förhållanden måste dock sköterskorna beredas bostad inom sjukhusets område. Därest sköterskepersonalen komme att ökas till för sjukhusets behov erforderligt antal, funnes enligt sjukvårdsstyrelsens mening ingen annan utväg att bereda sköterskorna lämpliga bostäder än att för detta ändamål begagna de till chefläkaren och sjukhusläkaren för närvarande upplåtna bostadslägenheterna, huru föga överensstämmande detta än vore med sjukvårdsstyrelsens uppfattning om att det vore av stor betydelse för såväl den egentliga sjukvården som ock för sjukhusets rationella ekonomiska drift, att i synnerhet chefläkaren, helst samtliga avdelningsläkare hade sina bostäder å sjukhuset. Häröver hade arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse även närmare yttrat sig uti sitt till Kungl. Maj:t avgivna förslag till stat för år 1919 för garnisonssjukhuset i Stockholm. De

mindre reparationer, som komme att i anledning härav erfordras, skulle enligt chefläkarens förslag kräva en kostnad av 2,000 kronor. [16.]

IV. *Anordnande av sköterskornas matsal till bostad åt väbeln.* I förslaget till stat för år 1919 för garnisonssjukhuset i Stockholm hade arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse föreslagit, att i sjukhusväbelns avlöningsförmåner måtte ingå fri bostad med bränsle och lyse. Under förutsättning att bostäder och matsal bereddes sjuksköterskorna uti de nu åt chefläkaren och sjukhusläkaren upplåtna bostäderna, kunde den lägenhet, som för närvarande användes till matsal och kök för sköterskorna, disponeras till bostad åt sjukhusväbeln. Härav föranledda, erforderliga reparationer hade beräknats betinga en kostnad av 300 kronor.

V. *Omläggning av den elektriska belysningen.* Såsom chefläkaren omförmålt, funnes för närvarande inom sjukhuset fyra olika belysnings-system. Från sjukhusets eget elektricitetsverk levererades belysning till sjuksalar och korridorer. Detta elektricitetsverk vore i gång endast en viss tid av dygnet; endast under denna tid kunde elektriskt ljus tändas uti sjuksalar och korridorer. Denna anordning vore uppenbarligen mycket olämplig, i synnerhet som belysningsverket icke vore i gång ens hela natten, varför i sjuksalarna måste användas fotogenbelysning nattetid, om ljus behövde tändas. Belysningsnätet saknade också strömbrytare, varför belysningen tändes samtidigt i hela sjukhuset, när belysningsverket sattes i gång, och släcktes samtidigt överallt. Sjukvårdsstyrelsen funne det oundgängligen erforderligt, att den elektriska belysningen i sjuksalar och korridorer anordnades så, att den kunde tändas vilken tid på dygnet som helst, då ljus erfordrades. Därför måste sjukhusets belysningsverk hållas i gång hela den mörka delen av dygnet, och belysningsnätet förses med strömbrytare, så att ljuset kunde tändas och släckas efter behag.

Det vore också nödvändigt att införa elektrisk belysning uti stenpaviljongen och träpaviljongen, därest dessa byggnader bleve ombyggda enligt sjukvårdsstyrelsens förslag. Kostnaden för anordnandet av strömbrytare uti sjukhusbyggnaden samt inledning av elektrisk belysning uti stenpaviljongen och träpaviljongen hade beräknats belöpa sig till 5,050 kronor.

VI. *Anordnande av W. C. i stora sjukhuset.* Klosetterna inom stora sjukhusbyggnaden behövde omläggas till W. C.-system. Det enda rätta vore att anordna W. C.-system i alla lokaler inom sjukhuset. Av skäl, som styrelsen förut anfört i samband med övriga föreslagna förändringsarbeten, ansåge sig styrelsen även beträffande anordnandet av W. C.-system böra inskränka sig till att föreslå anordnandet av W. C.-system

[16.] uti stora sjukhusbyggnaden, där sådan anordning måste anses oundgängligen nödvändig. Kostnaden härför hade beräknats till 17,400 kronor.

Sammanlagda kostnaden för de förändringsarbeten, som sjukvårdsstyrelsen nu föreslagit, skulle således uppgå till 82,750 kronor. Kostnaden vore approximativt beräknad. Med den ständiga prisstegringen på alla varor torde det vara mycket oavgjort, om dessa kostnadsberäkningar kunde antagas vara tillförlitliga vid den tidpunkt, då arbetena i bästa fall kunde antagas bli påbörjade. Sjukvårdsstyrelsen hölle därför före, att den beräknade kostnaden borde ökas med 10 procent till 91,025 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde sjukvårdsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till ovan angivna förändringsarbeten inom garnisonssjukhuset i Stockholm anvisa ett belopp på extra stat för år 1919 av 91,025 kronor, ävensom medgiva, att berörda belopp finge disponeras för arbetenas utförande under år 1918.

Departements-
chefen.

Såsom jag uti mitt till statsrådsprotokollet förut denna dag avgivna yttrande rörande beräkandet för år 1919 av anslaget till garnisons-sjukhusen anført, bör man, med hänsyn till det läge, vari garnisons-sjukhusets byggnadsfråga för närvarande befinner sig, undvika att nedlägga några större kostnader på den nuvarande sjukhusbyggnaden. Å andra sidan vore det dock tydligt, att sådana åtgärder, som för sjukvårdens behöriga handhavande funnes vara av behovet oundgängligen påkallade, icke kunde i avvaktan på byggnadsfrågans lösning helt undanskjutas.

Vid granskningen av de utav sjukvårdsstyrelsen framställda anslagskraven har jag funnit dessa samtliga vara av beskaffenhet att snarast möjligt böra tillgodoses. De lokala förhållandena å garnisonssjukhuset äro, enligt vad jag förvissat mig om, för närvarande sådana, att de föreslagna åtgärderna måste anses nödvändiga, för att sjukvården skall kunna åtminstone nödortfigt ombesörjas. Jag finner mig därför böra tillstyrka, att härför erforderliga medel nu äskas av riksdagen.

Mot de uppgjorda, inom överintendentsämbetet granskade kostnadsberäkningarna har jag icke något att erinra. Då det är av vikt, att de föreslagna anordningarna kunna komma till utförande redan under innevarande år, torde det för ändamålet erforderliga beloppet eller 91,025 kronor böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för verkställande av vissa ändringsarbeten vid garnisonssjukhuset i Stockholm å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett reservationsanslag av 91,025 kronor.

10. Täckande av förskjutna kostnader för uppförande av nytt kasern-etablissemang för Livgardet till häst. [17.]

Med anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1892 års riksdag,

att vissa närmare angivna, kronan tillhöriga områden inom Stockholms stad finge, i den ordning Kungl. Maj:t kunde pröva lämpligt, för kronans räkning föryttras;

att av de medel, som inflöte vid försäljning av nyssnämnda områden, finge till beredande åt Livgardet till häst av nytt kasernetablissemang användas ett belopp av 1,886,000 kronor; samt

att medel till såväl nyssnämnda byggnadsföretag som ock de gaturegleringsarbeten, vilka till följd av den ifrågasatta försäljningen av ifrågavarande områden erfordrades, finge efter Kungl. Maj:ts beprövande av statsverkets tillgångar förskjutas.

Med anledning av riksdagens förenämnda beslut bemyndigade Kungl. Maj:t genom brev den 27 maj 1892 statskontoret att, mot ersättning framdeles i den ordning riksdagen stadgat, av omhänderhavande medel förskjuta och till vederbörande på rekvisition utbetala dels intill ett belopp av 1,886,000 kronor nödiga medel för uppförandet av det nya kasernetablissemang för Livgardet till häst och dels vad som kunde erfordras för de i sammanhang med den beslutade försäljningen erforderliga gaturregleringsarbeten.

Uti sitt den 25 oktober 1917 över kassaförlagskommitténs betänkande avgivna utlåtande har nu statskontoret anmält, att ämbetsverket för uppförande av nytt kasernetablissemang för Livgardet till häst förskjutit ett belopp av 1,586,729 kronor 36 öre.

För täckande av ifrågavarande förskott torde anslag böra äskas å tilläggsstat för år 1918. I avvaktan på tomtförsäljningsmedlens inflytande torde erforderliga medel tillsvidare böra beredas genom tillfällig upplåning.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *täckande av förskjutna kostnader för uppförande av nytt kasernetablissemang för Livgardet till häst* å tilläggsstat för år 1918 anvisa, i jämnt kronotal, ett förslagsanslag av högst 1,586,730 kronor.

[18.] 11. Täckande av förskjutna kostnader för förvärvande av mark m. m. för Järvafältet.

Efter därom av Kungl. Maj:t gjord framställning medgav 1905 års riksdag,

att vissa kronan tillhöriga egendomar i Spånga socken av Stockholms län finge till lantförsvaret upplåtas för att användas till övningsfält för armén tillhörande trupper;

att två närmare angivna områden av Norra Djurgården, belägna det ena söder om Valhallavägens förlängning åt öster och det andra norr om Djurgårdsbrunnsviken, finge, med undantag av omkring 3,000 kvadratmeter utav skogsinstitutets nuvarande tomt, på det sätt kronan avhändas, att därav till Stockholms stad kostnadsfritt med äganderätt upplåtes de delar, som enligt en blivande stadsplan för dessa områden erfordrades till gator, torg och allmänna platser, ävensom angränsande vattenområde, samt att de återstående delarna försålles i den ordning, Kungl. Maj:t bestämde;

att av de genom försäljningen inflytande medel finge användas högst 4,000,000 kronor till förvärvande av den mark, som jämte förenämnda, kronan tillhöriga egendomar av Kungl. Maj:t ansåges böra ingå i övningsfältet, till ersättningar åt boställshavare, arrendatorer och andra personer för mistad besittningsrätt till jord, som för detta ändamål avstodes m. m., samt till anläggande av skjutbanor, fältets dränering och ordnande i övrigt, i den mån medel härtill kunde av nämnda summa erhållas;

att av försäljningsmedlen finge gäldas ersättningar, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, dels åt Djurgårdsförvaltningen för bostället Djursborg och för mistad inkomst av arrenden för de lägenheter, som vore till andra upplåtna, dels ock åt enskilda personer m. fl. för intrång i nyttjanderätt till vissa delar av ifrågavarande områden av Norra Djurgården ävensom kostnaderna för ordnandet av gator och allmänna platser enligt den överenskommelse, som härom kunde med Stockholms stad träffas;

att därefter återstående medel, förutom det belopp, som därav kunde framdeles beviljas av riksdagen till nya byggnader för skogsinstitutet, finge tilläggas lantförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål; samt

att, i mån av behov, de medel, som i första hand erfordrades för inköp av mark till övningsfältet m. m., till ersättningar åt enskilda och till bestridande av kostnader för ordnandet av gator och allmänna platser, finge efter Kungl. Maj:ts beprövande av tillgängliga medel förskjutas. [18.]

Med anledning av detta riksdagens beslut hava åtskilliga markområden inköpts och tillagts det av förenämnda kronoegendomar bildade för Stockholms garnison avsedda övningsfältet vid Järva. Därjämte hava åtskilliga ersättningsbelopp utbetalts åt enskilda ävensom åt Stockholms stad för iordningställande av gator och allmänna platser å de till försäljning upplåtna områdena å Norra Djurgården.

Ifrågavarande utgifter hava, i avvaktan på att inflytande tomtförsäljningsmedel bleve för ändamålet tillgängliga, bestritts å förskottstitel.

Uti sitt den 25 oktober 1917 över kassaförlagskommitténs betänkande avgivna utlåtande har nu statskontoret anmält, att de av ämbetsverket förskjutna kostnaderna för förvärvande av mark m. m. för Järvafältet belöpte sig till sammanlagt 3,950,000 kronor.

För täckande av ifrågavarande förskott torde anslag böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Jämväl för detta anslag torde i avvaktan på tomtförsäljningsmedlens inflytande erforderliga medel tillsvidare böra beredas genom tillfällig upplåning.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *täckande av förskjutna kostnader för förvärvande av mark m. m. för Järvafältet* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 3,950,000 kronor.

H. Sjukvård.

1. Tandvård vid vissa truppförband.

[19.]

I anslutning till vad jag under punkten 69 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anført, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnader för *tandvård vid vissa truppförband* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av högst 8,500 kronor.

[20.]

2. Sanatorievård åt personal vid armén.

Under åberopande av vad jag under punkten 69 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anför, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnader för beredande av *sanatorievård åt personal vid armén* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 75,000 kronor.

[21.]

3. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.

Under åberopande av vad jag under punkten 70 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anför, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 197,650 kronor.

I. Remontering och hästlega.

[22.]

1. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till remontering m. m.

I anslutning till vad jag under punkten 75 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anför, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till remontering m. m.* å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 445,702 kronor.

[23.]

2. Kostnader enligt § 72 avlöningsreglementet för armén.

I enlighet med vad jag under punkten 77 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anför, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av *kostnader enligt § 72 avlöningsreglementet för armén* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 10,000 kronor.

3. Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till lega av hästar för [24.] truppförbandens övningar.

I anslutning till vad jag under punkten 77 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anført, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till lega av hästar för truppförbandens övningar å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 600,000 kronor.

J. Kostnader för tryggnad av rikets neutralitet.

1. Neutralitetskostnader under år 1918.

[25.]

För bestridande av neutralitetskostnader efter 1916 års utgång anvisade nästlidet års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag å innevarande års riksstat under fjärde huvudtiteln tillhopa 48,500,000 kronor, därav 24,975,000 kronor för egentliga neutralitetskostnader och 23,525,000 kronor för täckande av kostnaderna för materielanskaffningar, för vilka medel under förskottstitel redan blivit av Kungl. Maj:t anvisade.

Det för egentliga neutralitetskostnader beräknade beloppet var av Kungl. Maj:t avsett endast för år 1917. Riksdagen ansåg emellertid, att med de av Kungl. Maj:t verkställda beräkningarna medlen skulle räcka även någon tid in på år 1918, för den händelse världskriget ännu vid denna tidpunkt skulle göra särskild neutralitetsvakt nödvändig.

Efter det inom lantförsvarsdepartementet vissa uppgifter utarbetats rörande neutralitetsvaktens omfattning under innevarande år, anmodades arméförvaltningen den 17 november 1917 att med ledning av nämnda uppgifter till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till beräkning av de medel, som under år 1918 kunde komma att erfordras för tryggnad av rikets neutralitet.

Med anledning härav har arméförvaltningen med särskild skrivelse den 17 december 1917 överlämnat specificerade beräkningar rörande de medel, som erfordras för bestridande av de på lantförsvaret under år 1918 belöpande neutralitetskostnaderna.

[25.] Vid granskning av nämnda beräkningar, vid vilkas uppgörande tillämpats enahanda grunder som vid beräkandet av neutralitetskostnaderna för år 1917, har jag kommit till det resultatet, att det för år 1918 erforderliga beloppet bör upptagas till 18,365,000 kronor.

Jag anser mig böra särskilt framhålla, att nyssnämnda belopp endast utgör en beräknad kostnad. Vid lantförsvaret hava, liksom vid marinen, åtskilliga icke oväsentliga inskränkningar i neutralitetsvakten blivit under den sista tiden vidtagna. Såväl med hänsyn till nödvändigheten att i största möjliga mån begränsa och lindra de personliga uppgifter, som neutralitetsvakten förorsakar dem, vilka inkallas till tjänstgöring, som ock ur kostnadssynpunkt är det givetvis av synnerlig vikt, att neutralitetsvakten icke utsträcker utöver vad som måste anses vara av förhållandena oavvisligen påkallat. Jag kommer följaktligen även för framtiden att hava min uppmärksamhet oavlåtligen riktad på möjligheten att åstadkomma ytterligare begränsningar i de dispositioner, som för tryggnad av neutraliteten inom lantförsvaret vidtagits.

Det synes mig icke lämpligt att till statsrådsprotokollet närmare redogöra för detta ärende; riksdagens vederbörande utskott torde därom erhålla närmare upplysningar genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet.

Jag får alltså hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av *kostnader för tryggnad av rikets neutralitet* under år 1918 å tilläggsstat för samma år bevilja ett förslagsanslag av högst 18,365,000 kronor.

K. Diverse.

[26.] 1. **Förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter.**

Under återopande av vad jag under punkten 80 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anför, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *förstärkning av ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av högst 50,000 kronor.

2. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

[27.]

I överensstämmelse med vad jag under punkten 82 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anført, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för bestridande av kostnader för *kommittéer och utredningar genom sakkunniga* å tilläggsstat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 200,000 kronor.

3. Täckande av förskjutna kommittékostnader.

[28.]

Arméförvaltningen har till ersättande anmält följande förskottsvis utbetalda belopp, nämligen:

Till riks försäkringsanstalten för utanordnande av ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, samt gottgörelse för handläggning av ärenden rörande dylik ersättning enligt kungl. brev den 12 februari och den 23 september 1915 samt den 28 juli 1916	kronor	8,184: 85
» sakkunniga för utarbetande av förslag till omorganisation av arméns musik enligt kungl. brev den 17 september 1914, den 5 februari och den 3 september 1915	»	2,035: 83
» sakkunniga för verkställande av utredning och utarbetande av förslag angående vissa värnpliktigas tjänstgöring enligt kungl. brev den 17 september 1914, den 22 januari och den 11 juni 1916	»	4,241: 30
» sakkunniga för utredning rörande landstormens utrustning m. m. enligt kungl. brev den 22 januari, den 12 februari, den 28 maj, den 11 juni och den 17 december 1915 samt den 9 juni 1916	»	2,074: 25
» ersättning åt översten C. G. V. Hammarskjöld enligt kungl. brev den 12 februari 1915	»	700: —
Transport	kronor	17,236: 23

[28.]	Transport kronor	17,236: 23
Till sakkunniga för utarbetande av förslag i fråga om hästhållningen för officerare vid armén m. m. enligt kungl. brev den 18 juni, den 17 och 31 december 1915 samt den 14 april 1916	»	2,356: 43
» kostnader för verkställande av viss utredning enligt kungl. brev den 26 juni 1915, den 11 och 18 februari, den 3 mars, den 5 maj och den 22 september 1916	»	7,543: 74
» kommissionen för organiserande av samarbete mellan militära förvaltningsmyndigheter och industrier enligt kungl. brev den 26 juli och den 16 oktober 1915, den 8 januari, den 14 april, den 19 maj, den 4 augusti, den 10 oktober och den 3 november 1916	»	49,704: 74
» ersättning åt överintendenten C. O. Möller för visst uppdrag enligt kungl. brev den 31 december 1915	»	200: —
» ersättning åt generallöjtnanten J. G. Björlin för visst uppdrag enligt kungl. brev den 5 maj 1916	»	1,000: —
» sakkunniga för granskning av förslag till förändrad teknik vid arbetet inom rullföringsexpeditionerna m. m. enligt kungl. brev den 12 maj, den 14 juni och den 28 juli 1916	»	6,759: 92
» ersättning åt generalmajoren H. E. Hult för särskilt uppdrag enligt kungl. brev den 31 december 1914 och den 30 maj 1916	»	5,252: 14
» ersättning åt e. o. hovpredikanten P. G. J. Malmberg för visst uppdrag enligt kungl. brev den 2 juni 1916	»	392: 80
» sakkunniga för verkställande av förnyade utredningar rörande vissa lantförsvarsbehov enligt kungl. brev den 14 juni och den 13 oktober 1916	»	4,856: 90
» sakkunniga för verkställande av utredning i fråga om ökad möjlighet till ammunitionstillverkning enligt kungl. brev den 14 juni, den 22 juli och den 1 december 1916	»	6,486: 47
» sakkunniga för granskning av förslag till lag	Transport kronor	101,789: 37

	Transport kronor	101,789: 37	[28.]
	angående upplåtande av mark för militära övningar m. m. enligt kungl. brev den 14 juni, den 28 juli, den 29 september och den 10 november 1916	»	3,669: 55
Till	sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande organisation av arméns veterinärväsende enligt kungl. brev den 4 och 18 augusti, den 10 november och den 15 december 1916	»	5,274: 84
»	sakkunniga för utarbetande av förslag till ändringar i inskrivningsförrordningen enligt kungl. brev den 27 oktober 1916	»	612: 80
»	ersättning åt översten J. A. F. Carleson och kaptenen S. O. W. Karlberg enligt kungl. brev den 10 november 1916	»	342: 50
»	sakkunniga för verkställande av utredning rörande åtgärder för befrämjande av den ädla hästaveln m. m. enligt kungl. brev den 24 november 1916	»	861: 40
»	sakkunniga för verkställande av utredning rörande manskapsrekryteringen vid armén enligt kungl. brev den 8 december 1916	»	899: 20
»	viss personal hos arméförvaltningen för utarbetande av förslag till ändrad uppställning av utgifterna under fjärde huvudtiteln enligt kungl. brev den 19 juni 1917	»	4,194: 30
eller tillsammans kronor		117,643: 96	

För täckande av ifrågavarande förskott torde böra äskas ett för tilläggsstatens avjämnande till 117,645 kronor upptaget belopp. Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

Departements
chefen.

att till täckande av ifrågavarande förskott å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av högst 117,645 kronor.

[29.]

4. Täckande av brister i vissa reservationsanslag.

Uti 1916 års riksstat voro nedan angivna ordinarie reservationsanslag upptagna med följande belopp, nämligen

anslaget till arméns munderingsutrustning	kronor	4,924,922: —
» » arméns diverse intendenturbehov	»	853,388: —
» » arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten	»	2,097,461: —
» » arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m.	»	416,342: —

Ifrågavarande anslag voro samtliga beräknade efter dittills följda grunder, nämligen

munderingsanslaget efter 33 öre om dagen för varje man samt 10 öre om dagen för var och en av kavalleriets och trängens hästar, intendenturanslaget efter 6 öre för man och tjänstgöringsdag,

kasernutredningsanslaget efter 12 öre om dagen för varje man och 3 öre om dagen för varje häst vid truppförbanden, varförutom under anslaget beräknades ersättning för ved och lyse till underofficerare och vederlikar med 130 kronor till fanjunkare och likställd samt med 100 kronor till sergeant och likställd, samt

sjukvårdsanslaget efter 2 öre om dagen för varje man och 3.3 öre om dagen för såväl varje häst vid truppförbanden som varje remont vid remontdepåerna.

Antalet manskapstjänstgöringsdagar för år 1916 beräknades till 14,223,141.

Brister på grund av för lågt beräknat antal tjänstgöringsdagar.

Arméförvalt-
ningens fram-
ställning.

Uti sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 har nu arméförvaltningen anmält, att det antal manskapstjänstgöringsdagar, varefter förenämnda fyra anslag blivit beräknade, visat sig allt för lågt. Det verkliga antalet hade nämligen uppgått till 15,747,670 eller 1,524,529 dagar mera, än som vid anslagens bestämmande förutsetts. Följden härav hade blivit, att anslagen visat sig för sina ändamål otillräckliga och på grund därav överskridits.

Vad munderingsanslaget anginge, hade intendentsdepartementet varit skyldigt att från detta anslag tillhandahålla vederbörande trupp-

förband ett årsanslag av 33 öre för man och dag för anskaffning och vidmakthållande av manskapets munderingspersedlar i enlighet med mobiliseringsplaner och fältutrustningslistor. På grund av förenämnda stora ökning av tjänstgöringsdagarnas antal under år 1916 hade departementet måst till truppförbanden utbetala $(1,524,529 \times 0.33 =)$ 503,094 kronor 57 öre mera än för ändamålet funnits å anslaget tillgängligt.

Ett liknande förhållande hade ägt rum i fråga om intendenturanslaget samt sjukvårdsanslaget. Till följd av tjänstgöringsdagarnas ökning hade det förra behövt höjas med $(1,524,529 \times 0.06 =)$ 91,471 kronor 74 öre och det senare med $(1,524,529 \times 0.02 =)$ 30,490 kronor 58 öre.

Slutligen hade jämväl å kasernutredningsanslaget uppstått betydande brister, dels på grund av tjänstgöringsdagarnas allt för lågt upptagna antal och dels till följd av väsentligt höjda pris å eldnings- och belysningsämnen. Den uppkomna bristen på grund av tjänstgöringsdagarnas ökade antal utgjorde $(1,524,529 \times 0.12 =)$ 182,943 kronor 48 öre.

De på grund av tjänstgöringsdagarnas för låga beräknande uppkomna bristerna utgjorde alltså:

å munderingsanslaget	kronor 503,094: 57
» intendenturanslaget	» 91,471: 74
» kasernutredningsanslaget	» 182,943: 48
» sjukvårdsanslaget	» 30,490: 58
eller tillhopa kronor 808,000: 37	

På grund av vad sålunda anförts, hemställde arméförvaltningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å extra stat för år 1919 anvisa ett anslag av i jämnt tal 808,000 kronor för täckande av brister i ovannämnda reservationsanslag, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1918 disponera detta belopp.

För år 1916 beräknades antalet tjänstgöringsdagar för fast anställt manskap, däri inbegripet musikmanskap och indelt manskap, till 5,010,687 och för värnpliktiga. till 9,212,454, således sammanlagt 14,223,141 tjänstgöringsdagar. Departements-
chefen.

Enligt vad arméförvaltningen meddelat, har emellertid antalet tjänstgöringsdagar under år 1916 i verkligheten uppgått till 15,747,670, därav 4,110,230 för fast anställda och 11,637,440 för värnpliktiga.

Att antalet tjänstgöringsdagar för fast anställt manskap så väsentligt understigit det beräknade, har givetvis sin grund uti det synnerligen stora antalet vakanser, som under året förefunnits i de olika manskapsgraderna.

[29.]

Den avsevärda ökningen av antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga torde, såsom redan uti förra årets statsverksproposition för riksdagen anmäldes, hava sin grund uti de under senare åren rådande utrikespolitiska förhållanden, vilka övat inverkan jämväl på det antal värnpliktiga, som efter världskrigets utbrott inskrivits. Värnpliktsstatistiken giver nämligen vid handen, att antalet vapenföra värnpliktiga, vilka under åren 1915 och 1916 vid inskrivningsförrättningarna tilldelats hären, avsevärt överstigit det beräknade. Antalet uppgick nämligen år 1915 till omkring 33,000 man och år 1916 till omkring 35,000 man eller till 6,000 man respektive 8,000 man mera än som beräknats. Att denna oväntade ökning av värnpliktskontingenten i allt väsentligt berott på det pågående världskriget, vilket såväl minskat utflyttningen ur riket som föranlett ökad återinflyttning till detsamma, framgår bland annat därav, att antalet inskrivna överåriga, vilka förut så gott som regelbundet utgjort 2,000 man årligen, under vart och ett av ifrågavarande båda år överstigit 5,000 man.

Den sålunda inträdda ökningen av värnpliktskontingenten, vilken vid uppgörande på hösten år 1914 av förslag till riksstat för år 1915 givetvis icke kunnat förutses, har föranlett, att det verkliga antalet tjänstgöringsdagar avsevärt överstigit det beräknade. Följden härav har åter blivit, att de anslag, vilka beräknats efter antalet tjänstgöringsdagar, blivit för sitt ändamål otillräckliga. Å förenämnde fyra ordinarie reservationsanslag har sålunda uppstått en brist av sammanlagt 808,000 kronor 37 öre. Då arméförvaltningen varit skyldig att enligt fastställda grunder tillhandahålla vederbörande truppförband medel för bestridande av de med anslagen avsedda utgifterna, hava de uppkomna bristerna icke kunnat undvikas. För täckande av ifrågavarande brist torde anslag böra äskas å tilläggsstat för år 1918.

Ytterligare brist å kasernutredningsanslaget.

Arméförvalt-
ningens
intendents-
departements
framställning
den 27 decem-
ber 1916.

Redan uti underdånig skrivelse den 27 december 1916 anmälde arméförvaltningens intendentsdepartement, att å anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten vid utgången av år 1916 komme att förefinnas en brist, vars storlek, då räkenskaperna för år 1916 givetvis ännu icke kunnat avslutas, ej kunde till siffran exakt angivas, men vilken med säkerhet kunde antagas icke komma att överskrida 900,000 kronor.

Anledningarna till denna brist hade varit, dels att det verkliga antalet tjänstgöringsdagar under år 1916 betydligt överskridit det vid

avgivande av framställning rörande medelsbehovet för samma år beräknade antalet, dels att kostnaderna för underhåll av kaserninventarier, i synnerhet sängutredningspersedlar (lakan, filtar, putvar, handdukar och järnsängar), betydligt ökats, dels slutligen och framför allt, att utgifterna för inköp av eldnings- och belysningsämnen i mycket väsentlig grad stegrats på grund därav, att prisen å de flesta av dessa artiklar sedan år 1914, då anslaget beräknats, stigit med avsevärt mera än 100 procent.

[29.]

Då fråga nu föreläge, huru den uppkomna bristen å ifrågavarande anslag skulle kunna ersättas av andra medel, ville intendentsdepartementet till en början framhålla, att en del av de ökade kostnaderna föranletts därav, att intendentsdepartementet enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 september 1915 låtit, för lindrande av nöden bland arbetslösa kvinnor i riket, tillverka sängutredningspersedlar i större omfattning, än som eljest med hänsyn till rådande höga pris å härför erforderliga materialier skulle hava ifrågakommit. Denna tillverkning hade omfattat 50,000 par lakan, 50,000 putvar, 50,000 madrassvar och 100,000 handdukar, och hade kostnaderna härför uppgått till 960,000 kronor. Åtminstone 25 procent av denna tillverkning skulle under andra förhållanden hava kunnat tillsvidare undanskjutas i avvaktan på gynnsammare inköpspris för bomullsvävnader och andra tillbehör. Med anledning härav borde också motsvarande del av kostnaderna eller omkring 240,000 kronor, på sätt förut i jämförliga fall ägt rum, täckas av medel, som stode till förfogande på grund av § 63 regeringsformen.

Vidare hade intendentsdepartementet från kasernutredningsanslaget bekostat anskaffning för omkring 120,000 kronor av inventarier för de särskilda vinterskolor, som varit förlagda till Rommehed samt Frösö och Vännäs läger. Utgifterna härför hade enligt 1914 års härordning varit avsedda att bestridas av ifrågavarande anslag, men då detta visat sig därtill sakna tillgång, hade arméförvaltningen i sammanhang med avgivande av yttrande rörande medelsbehovet för år 1918 hemställt, att dessa kostnader skulle få gäldas av ett särskilt extra anslag. I avvaktan på Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut rörande denna fråga syntes nu oförmålda utgifter böra tillsvidare av civila departementet förskjutas och det utgivna beloppet till kasernutredningsanslaget återföras.

Beträffande den återstående delen av den beräknade bristen eller 540,000 kronor erfordrades för densammas ersättande antingen anvisande av ett särskilt extra anslag eller ock medgivande, att beloppet finge utgå av de medel, som funnes tillgängliga för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet.

[29.] På grund av vad sålunda anförts, hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte medgiva,

att ett belopp av 240,000 kronor, utgörande 25 procent av de kostnader, som uppkommit genom anskaffande medelst så kallade nödhjälpsarbeten av sängutredningspersedlar för armén, finge tillgodoföras anslaget till arméns kasernutredning m. m. från de medel, som stode till Kungl. Maj:ts förfogande på grund av § 63 regeringsformen,

att samma anslag måtte med 120,000 kronor beredas ersättning för de å anslaget avförda kostnader för anskaffning av kaserninventarier till ovannämnda vinterskolor, och att denna ersättning finge, intill dess Kungl. Maj:t och riksdagen fattat beslut rörande arméförvaltningens i annat sammanhang gjorda framställning om anvisande av medel till dessa kostnaders bestridande, av civila departementet förskjutas för att framdeles hos Kungl. Maj:t anmälas till ersättande, samt

att återstående delen av bristen å kasernutredningsanslaget finge av sistnämnda departement av omhänderhavande medel täckas och utgiften härför sedermera anmälas till ersättande.

Arméförvaltningens civila departements yttrande den 19 mars 1917.

Uti häröver den 19 mars 1917 avgivet underdånigt utlåtande anförde arméförvaltningens civila departement, att enligt intendentsdepartementets räkenskaper för år 1916, vilka dåmera vore så nära sin avslutning, att i det närmaste definitiva siffror kunde angivas, de större utgiftsgrupperna under anslaget uppginge till följande belopp, nämligen:

ersättning för bränsle och lyse åt underofficerare	kronor	261,066: —
truppförbandens kaserninventarier, sängutredningspersedlar, gymnastik- och undervisningsmaterialier	»	724,165: —
bränsle, lyse, vatten och renhållning m. m. vid truppförbanden	»	2,943,439: —
nyanskaffning av lakan, putvar, madrassvar och handdukar	kronor	501,269: —
filtar och järnsängar	»	793,342: —
avlöning till maskinister m. fl., anskaffning av kaserninventarier m. fl. utgifter vid truppförbanden	»	362,181: —
övriga utgifter	»	123,406: —
	»	1,780,198: —
eller tillhopa	kronor	5,708,868: —

Som tillgångarna under anslaget, vilka utgjordes av:

[29.]

reservation från år 1915 ...	kronor	1,020,600: —
anslag för år 1916	»	2,097,461: —
influten uppbörd (huvudsakligen slitningsersättning m. m. för skydds- och mobiliserade trupper).....	»	1,675,685: —
sålunda endast uppginge till	kronor	4,793,746: —
hade å anslaget uppstått en brist å	kronor	915,122: —

Anslagets överskridande vore i huvudsak beroende å ena sidan därav, att det beräknade antalet tjänstgöringsdagar, som legat till grund för bestämmandet av anslagets storlek, understeg det verkliga antalet tjänstgöringsdagar, å andra sidan därav, att på grund av rådande prislägen anskaffningskostnaderna för samtliga materialgrupper högst väsentligt stegrats sedan år 1911, då den grund, eller 12 öre för tjänstgöringsdag, varefter anslaget fortfarande utginge, bestämts. Särskilt hade kostnaderna för eldnings- och belysningsämnen, som utgjorde anslagets största utgiftspost och under normala förhållanden uppginge till 31 procent av samtliga utgifter under anslaget, enligt den av socialstyrelsen utgivna publikationen »Sociala meddelanden» stegrats med över 101 procent. Härtill komme, att eldningsämnen på grund av den stränga och ihållande kylan under vintermånaderna år 1916 måst anskaffas i avsevärt större mängder än under normala förhållanden. Likaledes hade kostnaderna för sängutrednings- och andra persedlar, som anskaffats i avsevärd omfattning, högst väsentligt ökats.

Rörande sättet för bristens täckande anförde civila departementet följande:

Beträffande den i bristen ingående posten för inventarier vid de till Rommehed, Frösö läger och Vännäs läger förlagda vinterrekrytskolorna, torde densamma, då medel för utgifternas bestridande syntes bliva tillgängliga å 1918 års riksstat, kunna täckas genom överföring till försträckningskontot för att under år 1918 gottskrivas sagda konto av ovanberörda medel, varefter bristen i denna del icke torde erfordra någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Efter avdrag av detta belopp syntes bristen icke komma att överstiga i runt tal 795,125 kronor. Enligt intendentsdepartementets för-

- [29.] slag skulle ifrågavarande brist minskas med ytterligare ett visst belopp, utgörande prisstegring för nyanskaffning av 50,000 par lakan, 50,000 putvar, 50,000 madrassvar och 100,000 handdukar, samt detta belopp inräknas bland 1916 års neutralitetskostnader. Då emellertid denna nyanskaffning närmast syntes vara att hänföra till det vanliga fredsbehovet, även om anskaffningens storlek delvis berott på rådande förhållanden, borde denna prisstegring enligt dittills följd praxis icke inräknas bland neutralitetskostnaderna. Vid sådant förhållande syntes det arméförvaltningens civila departement lämpligast och med förut i liknande fall tillämpat tillvägagångssätt överensstämmande, att framställning gjordes hos riksdagen om anvisande av medel för bristens täckande. Väl skulle, om större anskaffning av persedlar skett, än som motiverade slitningen eller förbrukningen under året, minskade utgifter kunna beräknas under år 1917, men då kostnaderna för bränsle m. m. allt fortfarande vore synnerligen höga, torde det för år 1917 beviljade anslaget även komma att visa sig otillräckligt.

Arméförvaltningens civila departement hemställde därför,

att till täckande av ifrågavarande brist, som enligt det ovan anförda kunde beräknas uppgå till 915,125 kronor, ett däremot svarande belopp måtte få tillgodoföras anslaget till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten för år 1916 från civila departementets förskotts-konto,

att till täckande av detta förskott måtte få användas det belopp å 120,000 kronor, som vid 1917 års riksdag äskats för anskaffning av inventarier för vinterskolor å Rommehed, Frösö läger och Vännäs läger, samt

att till täckande av återstående 795,125 kronor framställning måtte göras hos riksdagen om anvisande av denna summa å extra stat.

Kungl. Maj:ts
beslut den 16
april 1917.

Genom brev den 16 april 1917 medgav Kungl. Maj:t, att till täckande av ifrågavarande brist ett belopp av 915,125 kronor finge tillgodoföras 1916 års anslag till arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten från civila departementets försträkningskonto; och skulle det åligga samma departement att framdeles, efter det riksdagens beslut i anledning av Kungl. Maj:ts uti 1917 års statsverksproposition gjorda framställning om anvisande av medel till bestridande av kostnaderna för anskaffning av inventarier för vinterskolorna å Rommehed, Frösö läger och Vännäs läger blivit meddelat, hos Kungl. Maj:t till ersättande anmäla det sålunda förskjutna beloppet.

Uti underdånig skrivelse den 5 oktober 1917 anmälde arméförvaltningens intendents- och civila departement, att sedan hela det genom förenämnda brev den 16 april 1917 anvisade beloppet ävensom vissa oförutsedda smärre poster tillgodoförts 1916 års anslag till arméns kaserntutredning m. m., detsamma enligt arméförvaltningens bokslut i verkligheten visat en behållning av 4,989 kronor 72 öre; och hemställde departementen, att till ersättande av det på grund av nyssnämnda brev förskjutna beloppet, 915,125 kronor, måtte i första hand få användas dels berörda till 4,989 kronor 72 öre uppgående behållning å anslaget dels ock det av riksdagen å extra stat för år 1918 beviljade reservationsanslaget å 120,000 kronor till bestridande av kostnaderna för anskaffning av inventarier för vinterskolorna å Rommehed, Frösö läger och Vännäs läger.

Genom brev den 26 oktober 1917 biföll Kungl. Maj:t vad intendents- och civila departementen sålunda hemställt.

[29.]

Arméförvaltningens intendents- och civila departements framställning den 5 oktober 1917 och Kungl. Maj:ts beslut den 26 oktober 1917.

Arméförvaltningens intendentsdepartement har nu uti underdånig skrivelse den 6 november 1917 gjort framställning om täckande av återstoden av förenämnda genom brevet den 16 april 1917 för täckande av den å kaserntutredningsanslaget uppkomna bristen förskjutna 915,125 kronor samt därvid anført följande:

Arméförvaltningens intendentsdepartements framställning den 6 november 1917.

Av förenämnda belopp hade genom Kungl. Maj:ts den 26 oktober 1917 fattade beslut 124,989 kronor 72 öre blivit täckta. Det till täckning återstående beloppet utgjorde alltså $(915,125 - 124,989: 72 =) 790,135$ kronor 28 öre.

Uti sin underdåniga skrivelse den 31 augusti 1917 angående lantförsvarets medelsbehov för år 1919 hade emellertid arméförvaltningen, under framhållande att brister i åtskilliga reservationsanslag för år 1916 uppstått därigenom, att antalet tjänstgöringsdagar varit för lågt beräknat, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å extra stat för år 1919 till täckande av de härav föranledda bristerna bevilja ett anslag av 808,000 kronor, därav 182,943 kronor 48 öre för täckande av brist i kaserntutredningsanslaget, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1918 disponera nämnda belopp. Under förutsättning att denna hemställan vunne bifall, kunde förenämnda belopp, 790,135 kronor 28 öre, minskas med nyssnämnda 182,943 kronor 48 öre till 607,191 kronor 80 öre.

På grund av vad sålunda anförts, hemställde intendentsdepartementet, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition om anvisande å extra stat för år 1919 av ett anslag av 607,191 kronor 80 öre.

[29.]
Departements-
chefen.

Under återopande av vad i ärendet sålunda förekommit och under hänvisning till vad jag nyss anført rörande täckande av den å kasernutredningsanslaget till följd av tjänstgöringsdagarnas för låga beräknande uppkomna bristen å 182,943 kronor 48 öre, finner jag mig böra tillstyrka bifall till intendentsdepartementets förevarande framställning.

I detta sammanhang anhåller jag att få erinra därom, att Kungl. Maj:t, med hänsyn till angelägenheten av att överskridande av reservationsanslag icke äger rum, genom brev den 7 september 1917 föreskrivit, att beträffande de reservationsanslag, som kunna befaras bliva för sitt ändamål otillräckliga, skall iakttagas,

att nyanskaffning av materiel inskränkes till oundgängligen erforderlig förbrukningsmateriel,

att nybyggnads- och förändringsarbeten, vilka icke äro oundgängligen nödvändiga för personalens hälsa eller andra lika viktiga förhållanden, uppskjutas,

att reparations- och andra underhållsarbeten inskränkas till sådana, vilka äro oundgängligen nödvändiga för att icke äventyra krigsberedskapen eller materielens, byggnaders m. m. framtida bestånd,

att, i fråga om övningar, åtgärder vidtagas eller förslag till åtgärder framställas, varigenom vederbörliga anslags överskridande förhindras, samt

att i övrigt föreskrifter utfärdas eller förslag till föreskrifter framställas, varigenom kostnaderna för erforderlig förbrukningsmateriel i möjligaste mån nedbringas, utan äventyrande av krigsberedskapen, personalens hälsa eller andra lika viktiga förhållanden.

Sammanfattning.

Enligt vad sålunda anförts, skulle alltså för täckande av de under år 1916 uppkomna bristerna å munderingsanslaget, intendenturanslaget, kasernutredningsanslaget och sjukvårdsanslaget erfordras ett belopp av tillhoppa (808,000: 37 + 607,191: 80 =) 1,415,192 kronor 17 öre.

Ifrågavarande belopp torde böra anvisas å tilläggsstat för år 1918.

Jag får alltså hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för täckande av de å ovannämnda ordinarie reservationsanslag för år 1916 uppkomna brister å tilläggsstat för år 1918 anvisa, i jämnt krontal, ett förslagsanslag av högst 1,415,193 kronor.

5. Täckande av vissa förskott.

[30.]

Med anledning av kassaförlagskommitténs uti dess den 30 mars 1917 avgivna betänkande framställda förslag angående avveckling av det hittills tillämpade förskottsförfarandet anmodades arméförvaltningen den 17 november 1917 att skyndsamt inkomma med uppgift angående samtliga hittills meddelade förskottsanordningar under fjärde huvudtiteln ävensom med förslag till förskottens täckande.

Med underdånig skrivelse den 17 december 1917 har arméförvaltningen inkommit med utredning i ärendet, men är jag ännu icke i tillfälle att underställa densamma Kungl. Maj:ts prövning. Av utredningen framgår emellertid, att å tilläggsstat för år 1918 skulle behöva täckas i runt tal 45,996,950 kronor, därav 39,825,670 kronor av tillfälliga lånemedel och 6,171,280 kronor av andra statsinkomster.

Jag får därför hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *täckande av vissa förskott*, tillsvidare å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett belopp av 45,996,950 kronor.

6. Löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

[31.]

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag anført i fråga om löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående *löneförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare*, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett belopp av 8,000 kronor.

[32.]

7. Tillfällig löneförbättring för viss personal vid lantförsvaret.

I enlighet med vad jag under punkten 85 i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden anfört, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående *tillfällig löneförbättring för viss personal vid lantförsvaret*, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 3,850,000 kronor.

[33.]

8. Krigstidstillägg och krigstidshjälp.

För beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1917 åt befattningshavare i statens tjänst beviljade nästlidet års riksdag på extra stat för år 1918 under fjärde huvudtiteln ett förslagsanslag av 5,000,000 kronor.

Under åberopande av vad statsrådet och chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört i fråga om beredande av krigstidstillägg och krigstidshjälp under innevarande år åt befattningshavare i statens tjänst, får jag hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående *krigstidstillägg och krigstidshjälp under 1918 åt befattningshavare i statens tjänst*, tillsvidare under fjärde huvudtiteln å tilläggsstat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 12,930,000 kronor.

Sammanfattning av anslagen å tilläggsstaten.

I enlighet med vad jag sålunda anfört, har jag låtit uppgöra en sammanställning (se bil.) över samtliga de lantförsvarets medelsbehov, som skulle tillgodoses genom anslag å tilläggsstat för år 1918. Enligt denna skulle erfordras ett belopp av sammanlagt 94,407,000 kronor. Härav skulle emellertid enligt vad jag förut anfört följande under